Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

~~XIV 6. 210~~

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

KW 371
L29

STEPHANI MORINI

Cadomenſis olim, nunc Amſtelodamenſis Eccleſię Paſtoris hujuſque Athenæi Profeſſoris.

DISSERTATIONES OCTO.

In quibus multa ſacræ & Profanæ Antiquitatis monumenta explicantur.

Editio ſecunda.
Priori Auctior & emendatior.

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage.

DORDRACI
Apud THEODOR: GORIS, Bibliopol.
cIɔ Iɔ cc.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

CLARISSIMO REVERENDOQUE

VIRO DOMINO

FR: TURRETTINO,

VERBI DEI MINISTRO

ET

S. THEOLOGIÆ PROFESSORI,

IN

GENEVENSI ACADEMIA

Celeberrimo.

VIR PRÆSTANTISSIME,

Tanta ſemper fuit tuæ apud me commendationis auctoritas, & eorum, quos mihi commendaſti prę-ſtantia, ut vota eorum officiis præ-vertere ſtuduerim, poſuerimque in lucro eorum commodis inſervire; imprimis eximium affinium par Ornatiſſimi Picteti, me totum habuerunt addictiſſimum, & cùm intima cordis mei penetralia ipſi patuerint, occludi non potuit Muſæum, ſi quidem Muſarum θύραι ἄθυραι ſponte eſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

debeant: quamobrem quaſdam diſſertationes ſolo ſitu & pulvere obſitas nullo negotio obtinuerunt. Propoſitæ dumtaxat earum editioni aliquantiſper repugnavi, quod putarem non tanti eſſe momenti aut pretii, ut earum cauſa torquerentur præla, & operarii deſudarent: verum eadem ratio etiam coegit cedere, ne leviori fundamento diuturna contentio niteretur.

Præterea vix mihi ullum jus in illas competere ab eo tempore, quo, ad eos, quibus inſcribuntur, emiſſę fuerunt, judicavi; eas igitur ad eorum arbitrium contuli; modo non niſi ex tua ſententia ederentur, & nomen tuum præferrent; quam conditionem ut benevolè admittas rogo te, atque obſecro.

Verùm miraberis forſitan, quòd tot Viri Docti has quæſtiones mihi propoſuerint, Davus enim ſum non Oedipus: huic arcano promendo genium urbis noſtrę ad literas literariaſque diſſertationes propenſum poteſt inſervire; amœna nempe eſt, &

in-

inter læta prata, agros feraces, variaſque maris non nimis propinqui commoditates modicè aſſurgens puriſſimum aërem, & omnigenas delicias largitur civibus, ſicque eos ad artes induſtrios, & ad omnes ſcientias idoneos plurimum alit: hinc ipſi non ſufficit Academia præſtantiſſimis omnium doctrinarum Profeſſoribus inſtructiſſima: ſed alteram ſub inclyti Herois Ducis *Montauſerii* Provinciç præfecti auſpiciis inſuper habere voluit ex viris omnium ordinum conſpicuis ſelectam, quæ nullis diſciplinis aut ſtudiis ſingulatim aſtricta de omnibus ſemel in hebdomada liberè ageret, propoſitaſque ab uno quoque Academicorum, aut à quovis amicorum ſuper eis difficultates ſatageret explicare. Simulatque inſtituta eſt Illuſtris hæc Academia, famam longè latéque diſperſit, quia magnis clarebat nominibus, quç in orbe literato ut majora lumina ſuſpiciebantur; revera plerique in ſuo genere excellebant: ſi fundenda carmina, aut de iis judicium ferendum

Brioſius, *Segræſius*, & doctarum decus immortale ſororum Hallæus his officiis mirabiliter fungebantur, ipſiſſimique Muſarum lepores ex eorum ore videbantur effluere: Si de abſtruſiſſimis Græcorum, Romanorumve, aut cæterarum gentium antiquitatibus, vel de Philoſophiæ arcanis, linguarumque originibus quęſtio haberetur Neuræus Longavillanorum Principum diſciplinæ præpoſitus, Grandorgæus in Philoſophicis verſatiſſimus, Roquæus inſtructiſſimum patriorum inſtitutorum penu, *Huetius* felici Sereniſſimi Delphini inſtitutione, & tanta tamque varia doctrina celeberrimus, Palmerius Grentemeſnillæus fortium Virorum Doctiſſimus, & Doctorum fortiſſimus à *Bocharto* habitus, denique Bochartus ipſe ingens omnigenæ eruditionis miraculum (nam omnes enumerare non convenit, & ex his licet de cæteris judicare) hi, inquam, omnes ad reſpondendum ſemper erant paratiſſimi: quamobrem frequentiſſimę conſultationes modo ad totum conſeſſum, mo-

modo ad ſingulos Academicos undique delatæ ſunt. Jam vero ſufficiet dicere me, licet immerentem inter hos illuſtres Academicos allectum, eoſque ſuis ſplendoribus mihi affulſiſſe; quare nonnulla etiam cum Doctiſſimis Viris literarum habui commercia, & plurimæ, circa diverſa argumenta ſententiam meam explicandi occaſiones occurrerunt.

Sic Nobiliſſ. *Brioſius* Academicis, quos domo in media urbe magnificè conſtructa excipiebat, materiam diſſerendi, cum aliunde deerat, ſuppeditare ſolitus, petiit, unde fluere potuerit mos, quo ſal urbium ſempiterno exitio deſtinatarum ruinis aſpergebatur. Sic Illuſtriſſimus Comes *Matignonæus* noſtræ Normanniȩ prorex, qui palantes poſt Brioſii ex hac vita ad meliorem diſceſſum Academicos recollegit, cum ejus aſſiderem menſȩ, & de Oraculis antiquorum ſermo incidiſſet, atque de iis, ut epulæ patiebantur, diſſeruiſſem, voluit ut proximo conventu eadem liberius retractarem. Sic dum abeſſet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

& ampliſsimus Dominus *Meliand*, libellorum ſupplicum Magiſter, & tunc inferioris Normannię Intendens optaſſet, ut in ejus aedibus hoſpitaremur, communi omnium conſilio, originem atrocis calumniae, qua Chriſtiani, capitis aſinini adorati dicebantur rei, ſcrutatus ſum. Alias Torodaeus inter præſtantiſsimos Academicos rara & recondita doctrina, longiſque itineribus ad antiquae Graeciae illuſtrationem confectis, clariſsimus, à Doctiſsimo *Huetio*, ſuper difficilibus S. Hieronymi de S. Pauli verbis conſultus, meam ſententiam audire voluit. Huetius ipſe mecum egit de Lacedæmonum cum Judęis cognatione; & paulo poſt *Juſtellus* illuſtre nunc Angliæ lumen, illam adeptus Epiſtolam cum ornatiſsimis Viris, qui Pariſiis domum ejus tunc frequentabant, communicavit, occaſionemque alteri, priorem confirmanti, tribuit. At de divortiis quaeſtio fortuito nata eſt in eximio cœtu matronarum & virorum illuſtrium, illis autem eam agitantibus ſuperveni,

roga-

rogatuſque, ſententiam dixi, quæ convenire arbitrabar, aſſenſumque facilem impetrabam, niſi nonnulli reclamaſſent, atque adverſam Romanę Eccleſię ſententiam oppoſuiſſent: quapropter ampliſsimus Hercules Valquelinus Dominus *Des Yveteaux*, in Sacro Regis Conſiſtorio Conſiliarius & ſupplicum libellorum Magiſter, qui aderat, obtinuit, ut ſcripto antiquae & recentioris Eccleſiae ſuper hac controverſia fidem exponerem. Ad herciſcundos Stoïcos denique quod ſpectat, hujus elogii rationem à me petiit amicus noſter Dominus *Le Moyne*, Leydenſis Academiae praeclarum ornamentum, quia tunc ab illo id petebatur & materiam Epiſtolae, quam ad me meditabatur, gratis fecit: ſcis enim, inexhauſtam, variae ejus eruditionis ſcaturiginem, tenui rivulorum irrigatione non indigere. Ob ſimiles & diverſas rationes compulſus fui ſcribere, plurimaſque alias habeo diſſertationes, quae poſſent ſubſequi, ſi hae non diſplicerent, & tempus concederet: ſed eheu! ad-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

dictam gravioribus ſtudiis mentem etiam avocat, & innumeris angit moleſtiis, verum his dabit quando volet Deus finem, qui te interea ſoſpitet. Vale Vir Clariſsime & ſolita tua benevolentia perge beare Morinum tuum, Cadomi è Muſaeo noſtro Calend. Jun. an. 1683.

LEC-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

LECTORI BENEVOLO BIBLIOPOLA.

S. P. D.

NEmo, qui vel leviter literis adſperſus eſt, ignorat Cl. Virum STEPHANUM MORINUM Cadomenſis olim, nunc Amſtelodamenſis Eccleſiæ Paſtorem hujuſque Athenæi Profeſſorem digniſsimum, Tanta enim ſunt V. Cl. in Rempublicam Literariam merita, tot elegantiſsimis Eruditiſsimiſque ſcriptis probata, tot elogiis celebrata, ut de eo aliquid dicere, ſit Tua patientia abuti B. L. Præfandum tamen aliquid in limine hujus editionis duximus, ut Tibi conſtet quibus conſiliis, & qua occaſione hanc novam editionem adornavimus. Certe inter limatiſsima V. Cl. ſcripta ut ordine ſunt priores, ſic nec eruditione po-

ſtre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

ſtremum locum ſibi vindicant hæ diſ-ſertationes octo, quas nunc rurſus in dias luminis auras emittimus, teſtantur id V. D. qui eas citarunt & laudarunt, editæ fuerunt Genevæ anno æræ Chriſt. 1683. *Verum cum earum exemplaria vix in Bibliopoliis inveniri comperti fuiſſemus, Conſilium inivimus ſuaſu & hortatu V. Cl.* SALOMONIS VAN TIL, *illas denuo typis noſtris deſcribendi, quod eo lubentius fecimus, quod diſſertatio V. Cl.* STEPHANI LE MOYNE *in Jer.* 23. *typothetarum operas exerceret, brevi abſolvenda, quæ, cum juſtum, ut dicunt, volumen facere non poſſet, has jungere ſtatuimus, ut & ingeniorum eorum fœtus, qui patria & amicitia per totum vitæ curriculum conjuncti erant, juncti legerentur. Accedit quod vir Rev.* JOH. JANSONIUS, *Argumenta harum diſſertationum in proprios uſus in unam quaſi ſummam collecta, ut unico intuitu, quid quævis diſſertatio contineret oculis ſubjiceretur, nobis benigne & amice communicare voluerit*

cum-

cumque illa argumenta ita contracta ſint incitamentum lectorum, lectionis compendium & memoriæ levamen, ea cuivis diſſertationi ſuo loco præfiximus. Verum nequid invito Authore moliremur, ipſum Cl. MORINUM *per amicum convenimus, rogantes ut propoſito noſtro ſuum calculum adjiceret, & ſi quid haberet, quod ad ulteriorem hujus editionis ornatum, poßit conferre, benigne indulgeret. Annuit V. C. qua eſt humanitate, noſtris votis ſuumque exemplar non paucis in locis emendatum variiſque additamentis locupletatum ad nos dedit. Quare B. L. ſi quid utilitatis, ſi quid commodi ex hac nova editione, (quam priori longe emendatiorem & auctiorem fore ſpondemus) in Te redundat, id omne debes, Humanitati Cl.* AUTHORIS, *Conſilio Cl.* SALOMONIS VAN TIL *induſtriæ denique & laboribus V. R.* JOHANNIS JANSONII. *Vale. Dabamus Dordraci ipſis Cal. Januarii anni Jubilæi* 1700.

SYL-

SYLLABUS
DISSERTATIONUM.

DISSERTATIO.

I.

De Cognatione Lacedæmonum & Hebræorum ad Locum 1 Macha 12. ℣s 21.

II.

Continuatio ejuſdem materię.

III.

De ſale aſpergi ſolito ſuper urbium dirutarum ruinas.

IV.

Super verba S. Hieron. lib. 1. adv. Jovin. c. 8. *Deritibus quibuſdam, ab Apoſtolo* Paulo, *obſervatis & quo ex ſcopo, id factum.*

V.

De Stoïcis a Servio Herciſcundis appellatis.

VI. De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

VI.

De divortiis & eorum uſu.

VII.

De Capite Aſinino, Deo Chriſtianorum, per calumniam à Gentilibus, dicto.

VIII.

De Oraculis & cur deſierunt.

Lectores interim moniti ſint, ſuperſcriptiones harum duarum diſſertationum, nimir: III. & IV. ex incuria quadam, male impreſſas eſſe.

STE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

STEPHANI MORINI DISSERTATIO I.

AD

CLARISSIMUM HUETIUM REGII DELPHINI INSTITUTIONI PRÆFECTUM.

DE

Cognatione Lacedæmonum & Hebræorum 1 Macch. 12:21.

ARGUMENTUM.

Jannis & Jambris *dicterium in* Moſem תבן אתא מכ'א לעפריים, Tu in Ephræmum *ſtramen infers Locus obſcurus* 1 Macchab 12: ℣. 21. *de Cognatione* Lacedæmonum & Hebræorum *Examini ſubjectus. Hujus cognationis etiam apud* Joſephum *mentio Magni* Scaligeri *in hâc re ἀπορία.* Bocharti *opinio. Appellatio fratrum, aliquando ſignificat confœderatos & Amicos: Quod variis teſtimoniis, cum ex profanis authoribus, ut* Polybio, Tacito, Lucano, *tum etiam ex*

ſacris *evincitur.* Judęi & Lace-dæmones *non tantum fratres, ſed utrique etiam ab* Abrahamo *orti* Grotii *&* Huetii *opinio; nimirum* Lacedęmones *ab antiquis* Pelaſgis *&* Pelaſgos *ex* Abrahami *proſapiâ originem duxiſſe.* Pelaſgi, Hebræorum פלגי, Diſperſi; *obſervante eodem* Grotio. Abrahamus *non fuit* Pelaſgorum *parens.* Pelaſgus *gentis author, non Barbarus, verum* αὐτόχθων, *indigena; quod* Pauſanię, Servii, *&* Dionyſii Halicarnaſſęi *teſtimoniis probatur.* Pelaſgi *omnium* Græcorum *antiquiſſimi.* Arcades προσελήνοι, *à* Pelaſgis *oriundi. Univerſa* Græcia *olim* Pelaſgia *dicta.* Pelaſgi Abrahamo *&* Cethurâ *antiquiores.* Pauſaniæ *de* Pelaſgo, *rege primo teſtimonium. A* Javane *dicti ſunt* ἰάονες, *ſeu* Iones: *& ab* Eliſâ, ἕλλας. Pelaſgus Παλαίχθων. Pelaſgus *primus, diſtinguendus à* Pelaſgo, Jovis *&* Niobes *filio. Deorum filii, dicti, quorum parentes igno-*

ignoti: vel, ob quandam, cum ipſorum dotibus convenientiam: Quod in Romuli *&* Remi, Ariſtomenis, Alexandri, Arati, Marii, Heroum Homeri, *aliorumque Exemplis, patefit, Nepotes, Avorum nomina referentes, quod variorum exemplis oſtenditur.* Pelaſgi *non ab* Abrahamo, *ſed* Abrahamus *à* Pelaſgis, *oriundus; Adſtruente* Salmaſio Idumęi, *adſtabiliendam* Judæos *inter*, & Lacedæmones *affinitatem idonei.* Idumæi Judaeorum *fratres.* Idumaei *in* Graeciâ. Idumaei Hebraicè. אדמים. *Nulla* Graecorum *terminatio in* M, *ſed fræquentiſſima in* N. *Ex* Edom, *fiunt* Ἥδων, Ἡδώνις, Ἡδωνοὶ, Ἡδῶνες: *Itemque* Ὀδόμαντες, Ὀδόμαντοι, Ὀδομαντικὴ. Hebraicum א *indifferenter vocalem* E, *&* O, *recipiens.* Edonii, *ſive* Odomantes, *à* Judaeis *oriundi, & genitalia circumciſi, Teſte* Ariſtophane. Ἀποθριάζειν, *quid?* Odomantes ἐσκοροδισμένοι, Alliati. *Allia,*

apud Iſraëlitas, *in deliciis.* Iſraëlitae pyramidum *ſtructores.* Κρομμύων, Caepetum. *Allia, & Caepæ, apud* Graecos, *vilium & abjectiſſimorum hominum cibus; Teſte eodem* Ariſtophane. Θυμ…, *Cæpa agreſtis, ex* Judaeâ, *i* Graeciam, *&* Thraciam *tranſl*… *ta* Iudaei Iudaeae *tenaciter a*… *hærentes, nec facilè alienas terr*… *petentes. Victimæ, Vota, Sac*… *ferè omnia, & Judicia Capital*… Iudaeae *affixa. Extra* Iudaea… *exulantes miſerrimi.* Iudaeoru… *recentiorum de mortuorum revol*… *tione ſubterraneâ, fabulæ. Lo*… *Ezech.* 37: 12, 13 *explicatio* Rabbinica. *Templum* Oniae, *in* Heliopolitanâ Ægypti *regione.* Idumaei, *ab* Hyrcano *domiti, circumciſionem & ritus* Iudaïcos *a*… *miſerunt, Teſte* Ioſepho. *Omn*… *mares* Idumaei *à* Davide *occ*… 1 Reg 11: 16, 17. *Quomodò inte*… *ligendum?* Iudaeorum *appellatio ad illos extenſa, qui religione*…

Iu

Iudaïcam *amplectebantur* מתגיירין מתיהדים, *Eſth* 8:17. *Objectioni ſatisfit. Lux affertur loco, Jer.* 9: 25. 26. Theodoreti, *&* Hieronymi *annotatio.* Edonii *ſive* Odamantes Lacedaemonum *fratres & Conſanguinei.* Pelaſgi *in* Theſſaliâ, Thraciâ, *& vicinis inſulis.* Dionyſii Halicarnaſſaei, Marciani Heracleatae, *&* Iuſtini *teſtimonia.* Italia *primitus à* Pelaſgis *culta* Pelaſgi *in* Joniâ, Atticâ Ætolia, Epiro, Macedoniâ, *&* Graeciâ *univerſâ* Θρησκεῖα, & Θρησκεύειν, *à* Thracibus *denominata* Thraces *à* Pelaſgis *ſacris initiati.* Dodonaeum *oraculũ* Pelaſgorũ *inſtitutum* Ζεῦς Πελασγικὸς. Idumaei *cum* Thracibus, *in unum eundemque populum concreti.* Pelaſgi *&* Edones, Βάρβαροι, & δίγλωσσοι. Idumaei *Subjugatâ à* Davide Idumaeâ, *per varias regiones diſperſi. Ingens* Idumaeorum *&* Cananaeorum *multitudo à* Joſuâ *pulſa.* Idumaei *&* Cananaei *fœderibus* & *affinitatibus juncti. Lo-*

ca, Exod. 15:15. *Numer.* 24:18. *illuſtrata.* Cadmus *non tam viri nomen, quam populi inter* Cananaeos *celebris.* Cadmus, Cedma, Cadmonaei. Cadmonaeorum *in* Hermone *monte habitatio.* Harmoniae *fabula, ex* Hermone *monte oriunda.* חוים, Hevaei, *alterum* Cadmonaeorum *nomen, Serpentes ſignificans.* Phœnix Cadmi *frater, & comes.* Cananaea Phœniciae *nomine deſignata.* Juſtini Martyris *&* Dionis *teſtimonia.* Cadmi *&* Phœnicis *& Sociorum, profectiones.* Biſaltarum *regio, eadem, quam* Odamantes *ſive* Idumaei *tenuerunt.* Phœnix Achillis *educator, à* Cadmo *&* Phœniciis *ortus.* Eudoxiae Atheniënſis, *ad* Hieroſolymitanos Iudaeos *vox.* Cadmus Thebarum *conditor.* Theba, *à* Phœniciâ *voce* חבה. *Fabulæ, de Serpente à* Cadmo *occîſo, & ejus dentibus ſeminatis, ſignificatio.* זרע, *ſemen, & Liberi.* Dentes, *id eſt,*

Phœ-

Phœnicum *&* Hebraeorum *ſermone, vires, præſidia & arma.* שן, à שנן, *ferrum acuere.* Tzetzis *hujus fabulae expoſitio. Socii* Cadmi Σπαρτοὶ *nominati. Variae, hujus appellationis rationes.* Lacedaemones Spartani *vocati, quaſi à* Spartis *oriundi, teſte* Stephano *de urbibus.* Lacedaemon *à* Phœniciis *ſic vocata, quaſi* לקדם, Oriëntalis. Bacchus, *ſecundum* Clementem Alexandrinum, *à* בכה *flendo, dictus.* Adonaeus, *ab* אדוני. Hieronymi *& aliorum, Loci Ezech.* 8: 14. *elucidatio.* Iudaea ἀπὸ Ἰουδαίου Σπάρτωνος, *denominata; Teſte* Claudio Iolao, *apud* Stephanum *de urbibus. Comitium* Spartae, *ornamentis* Cadmi, *& ſociorum refertum.* Cadmus Aſiaticus Europae *frater. Epilogus.*

OLIM Moſi miracula inter Ægyptios patranti Iannes & Iambres per contemptum dicebant תבן אתא מביא לעפריים *tu in Ephræmum ſtramen infers,*

fers; quod θαυματοποιοῖς Ægyptus abundaret, ut Ephræmum ſtramine & paleis. Hoc dicterio perſtringi merear, ſi Pariſios celeberrimum omnigenæ Eruditionis Emporium, leves rudeſque conjecturas venditaturus peterem, teque inprimis Doctiſſimum Virum compellarem: Verùm longè mihi alia mens, & juſſus demum meam de obſcuro 1 Macc 12 ℣ 21. loco ſententiam tuo ſubjicere judicio aggredior, ut emendatior redeat, tuiſque obſervationibus doctior evadam. Sanè attentâ conſideratione digna ſunt illa *Arii Spartiatarum Regis* ad *Oniam* ſummum Iudæorum Pontificem verba. *Inventum eſt in Scripturâ de Spartiatis & Iudaeis, ipſos fratres eſſe, & de genere Abrahami eſſe* Quibus fretus Ionathas ſummus Sacerdos *fratres Spartiatas* initio capitis vocaverat; Nec hoc fuit ſomnium authoris illius libri; Meminit enim earumdem literarum *Arii* ad *Oniam*, Joſephus Antiq. l. 12. c. 5. & lib. 13. c. 9. iiſ-

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

que perhiberi teſtatur ἐξ ἑνὸς εἶεν γένος Ἰουδαῖοι καὶ Λακιδαιμόνιοι ἐκ τῆς πρὸς Ἀβραὰμ οἰκειότητος. *Quod ex eodem genere eſſent Iudæi & Lacedæmones, Abrahamumque cognatione attingerent.* Sed quâ ratione id contingere potuit nemo hactenus explicare potuit. Incomparabilis *Scaliger* qui ardua quæque & abſtruſa aucupabatur, cùm ipſi occurriſſet hæc cognatio, illam ut ſcopulum vitavit, contentus aliorum infauſtos conatus redarguiſſe. l. 3. *can. iſagog.* Sagaciſſimus etiam *Bochartus* in *Chanaan.* l. 1. c. 22. nullo probabili fundamento inniti illam cognationem putavit, & fabulæ indigeſtæ ortum debere exiſtimavit. Revera ſi *fratres* Iudæorum Lacedæmones duntaxat dicerentur, commodè fraternitate illâ neceſſitudines quaſdam quales inter fœderatos & amicos intercedunt, intelligeremus, quemadmodum *Hannibal* apud Polybium l. 7. fœdere inito cum Philippo & Græcis Carthaginenſium nomine dicit hoc fœdus ip-

ſos facere φίλυς, καὶ οἰκείυς, καὶ ἀδέλφυς *Amicos, domeſticos, & fratres.* Sic *Ædui ſoli Gallorum fraternitatis nomen cum populo Rom. uſurpant.* teſte Tacito annal. l. ij. c. 25. Fratres etiam dici poſſunt, qui eandem patriam colunt, vel coluerunt; ſicut apnd Lucanum l. 1. v. 427.

Aruerniq; auſi Latio ſe fingere fratres
Sanguine ab Iliaco populi, &c.

Lothus eandem ob rationem Sodomitas cives ſuos vocat *fratres* Gen. 19: ℣. 7. & Rex Iſraëliticus Benhadadum *fratrem* ſuum dixit 1 Reg. 20: 32. ut animum à fœdere alienum non habere demonſtraret. Verumenimverò Arius non modo vocat Iudæos ſuorum Lacedęmonum fratres, ſed utroſque ab Abrahamo ortos autumat, quod verum eſſe non poteſt, niſi ſanguinis conjunctio & affinitas his cum illis interceſſerit. Propterea videris cum celeberrimo *Grotio* in ſuis ad libros Maccabæorum notis exiſtimare Lacedæmones

Do-

Doricæ originis fuiſſe, & ab antiquis Pelaſgis (qui ſecundum illum Græci αὐτόχθονες non erant ſed barbari ex Arabiâ & fortaſſe etiam ex Abrahami proſapiâ, Cethuraeque connubio) originem duxiſſe. Hâc ratione revera fratres eſſent Iudaeorum Pelaſgi illi, & utrique Patrem haberent Abrahamum. Obſervat inſuper Grotius Pelaſgi nomen eſſe Hebraeum, nam פלגי *diſperſos* ſignificat, & innumera alia vocabula Ebræa priſtinae originis indicia ſecum in Graeciam advexiſſe; imò *Plutarchi* in libro contrà *Herodotum* teſtimonio confirmare ſatagit, Dores Arabes fuiſſe, quia ſcripſit *Dorienſes duces fuiſſe Ægyptios*, quia Ægyptus erat Arabiae contermina. Fateor ingenuè his viri Magni argumentis me non perſuaderi; Vult ex Arabia Dores deducere, quia Ægyptii dicti, at ex Ægypto ſunt Ægyptii. Equidem verum eſt Ægypto conterminam eſſe Arabiam, ſed aeque conterminae illi ſunt Lybia & Æthi-

Æthiopia, unde Dores eodem jur idcirco deducerem. Quædam voca bula Ebræa inter Dorica venatus eſt at nulla primigenia lingua quæ ex Ebræa omnium matre plurima non acceperit, & maximam partem ſuorum ipſi debet Æthiopica, imò Abaſſeni Æthiopiæ incolę revera ex Arabia transfretarunt, utque in noſtris *ad Stephanum de urbibus* notis jam obſervavimus, originis ſuę veſtigium in illo nomine ſeruant; *Abyſſae* enim civitatis Arabicę meminit Strabo l. 7. quam in regione thurifera locat. *Abas* etiam Arabię civitas de qua *Diodorus Sicul.* apud Photium. Quin ab eadem etiam urbe Sabaei & Abaſſeni dici potuerunt; Scilicet ordine oppoſito legunt Arabes & Abaſſeni, quia Arabes ut caeteri Orientales à dextrâ ad ſiniſtam procedunt, è contrà Abaſſeni, ut omnes Occidentis populi à ſiniſtâ ad dextram, urbs igitur סבא ab illis dicta *Saba* unde Sabaei, ab his ordine retrogrado *Abas*, unde Abaſſeni quod confirmari poſ-

ſet

ſet ingenti nominum Æthiopicorum caterva, quæ ordine retrogrado lecta ſimiliter cum Ebræis conveniunt ſine ulla mutatione, quod non accidit τῷ פלגי *Pelagi* unde Pelaſgos deducit Grotius, nam s. inſeri debet, contra normas & uſum. Attamen per me liceat hoc privilegio gaudere nomen illud, quandoquidem Graecè etiam mutari debuit ut eandem ſignificationem obtineret; Nam refert Strabo l. 5. quod Attici Pelaſgos vocarent Πελάργους διὰ τὸ πλανήτας εἶναι. καὶ δίκην ὀρνέων ἐπιφοιτᾶν ἐφ᾽ ἐς ἔτυχε τόπους. *Pelargos*, ideſt, *Ciconias quod vagi inſtar illarum avium modo hæc modo alia adirent loca.* Per me, inquam, licet in gratiam illuſtriſſimi Grotii Pelaſgos ſic dici quaſi *Pelagos*, ut nomen illud habeat aliquam affinitatem cum nomine Ebræo, & vagos ſignificet. Gratis etiam largiar Dores ex Arabia ortos fuiſſe Pelaſgorum majores; Nullis fidiculis adhuc ex his omnibus conceſſis colligi poteſt hos Pelaſgos ex Abrahamo & Chetura originem duxiſ-

duxiſſe, quoniam *Chatramotirae Sabaei*, *Cuſaei*, & plures alii Arabiæ etiam incolę, quique nomina habent Ebræa, & lingua ab Ebræa non multum diverſa uſi ſunt, Abrahamum tamen patrem non habuerunt. Nullo igitur ſtabili fundamento nititur illa ſententia, ſed quod præcipuum eſt graviſſimis oppugnatur argumentis, & luce meridianâ clarius eſt Abrahamum Pelaſgorum patrem non fuiſſe. 1. verum non eſt Pelaſgos fuiſſe barbaros, & aliunde veniſſe in Græciam: Etenim Pelaſgus gentis author dicitur αὐτόχθων *indigena*. Ἡσίοδος δὲ τὸν Πελασγὸν αὐτόχθονα φησὶν εἶναι. *Heſiodus Pelaſgum fuiſſe indigenam dixit*, inquit Apollod. l. 2. Pauſanias autem Arcadic: Φασὶ δὲ ἄρκαδες ὡς πελασγὸς γένοιτο ἐν τῆ γῆ ταυτῆ πρῶτον. *Dicunt etiam Arcades Pelaſgum primum fuiſſe in illâ terrâ*, & ibid. Vetus poëta Aſius.

— ἀντίθεον δὲ Πελασγὸν ἐν ὑψικόμοισιν ὄρεσι
Γαῖα μέλαιν᾽ ἀνέδωκεν, ἵνα θνητῶν γένος εἴη.

Mon-

Montibus alticomis peperit nigra terra Pelaſgum
Diis ſimilem, ut mortalium genus foret.

Sic Servius ad 2. Æneid. *Pelaſgi à Pelaſgo terrae filio, qui in Arcadiâ genitus, ut Heſiodus tradit.* Denique Dionyſius. Halicarn. l. 1. teſtatur. τὸ τῶν Πελασγῶν γένος ἑλληνικὸν ἐκ Πελοποννήσου τὸ ἀρχαῖον. *Pelaſgorum genus Græcum eſſe, & ex Peloponneſo antiquiſſimam duxiſſe originem.* Quod adeò certum & conſtans eſt, ut omnes Græcorum populi antiquiſſimi Pelaſgos majores ſuos prædicent: Sic Iones ante adventum Danai & Xuthi in Peloponneſum Pelaſgi dicebantur, & ab Ione Xuthi filio Iones tandem dicti ſunt teſte Herodoto. l. 7. §. 94. ſic lib. 1. §. 57. Athenienſes docet eſſe gentem Pelaſgicam, & olim Pelaſgorum lingua uſos: quare cùm illam barbaram vocat, & in Græcam mutatam, vult tantum uſu & ſtudiis excultam, & politiorem factam, quemadmodum ſenſiſſe patet Strabonem l. 14. dum ſcribit.

O-

Οἶμαι δὲ τὸ βάρβαρον κατ' ἀρχὰς ἐκπεφωνῆσθαι οὕτως κατ' ὀνοματοποιΐαν, ἐπὶ τῶν δυσεκφόρως καὶ σκληρῶς καὶ τραχέως λαλούντων. *Existimo nomen barbarum ab initio attributum iis qui non niſi difficulter duriter, aſperéque loquerentur.* Imò ipſi Arcades qui ſe προσελήνους autumabant, ut referunt qui ob nimiam antiquitatis affectationem illos irrident, Pelaſgi fuerunt: ſiquidem Arcas, quem gentis ſuæ authorem agnoſcunt, & à quo denominantur, Calliſtûs fuit filius, illa autem patrem habuit Lycaonem à Pelaſgo patre procreatum referente Apollodoro l. 3. & Pauſaniâ in Arcad. qui expreſsè addit, ἀπὸ τούτου βασιλεύσαντος Ἀρκαδία τε ἀντὶ Πελασγίας ἡ χώρα, καὶ ἀντὶ Πελασγῶν Ἀρκάδες ἐκλήθησαν οἱ ἄνθρωποι. *ab illo rege ſc. Arcade regio dicta Arcadia quæ ante Pelaſgia, & homines Arcades dicti.* Quin tota *Peloponneſus* dicta olim *Pelaſgia* teſte *Stephano* in Peloponneſo & Strabone l. 5. ubi probat Pelaſgos gentem antiquiſſimam per univerſam Græciam olim

dif-

diffuſam fuiſſe, & Græciam ipſam dictam Pelaſgiam docet Herodotus l. 2 §. 56. hinc occubuiſſe Priamum canit Poëta *Marte Pelaſgo* & alibi meminit *artis Pelaſgae* Grecorum fraudes & bella intelligens.

Magna illa antiquitas & multitudo Pelaſgorum alterum ſuppeditat argumentum ad probandum eos acceptam non referre ſuam originem ad Abrahamum & Cethuram, cum ipſo Abrahamo & Cethura antiquiores eſſe debuerint. Etenim licet authores ſæpę confundant diverſos Pelaſgos quorum quidam recentiores ſunt, non tamen impoſſibile eſt ſecernere primum gentis authorem à nepotibus, qui idem nomen habere hónorificum duxerunt, ut antiquitatem, ſuæ proſapię declararent. Variis enim circumſtantiis ejus antiquitatem deſcriptam invenimus ut apud Pauſaniam in Arcad. dum docet *Pelaſgum illum Regem primum excogitaſſe tuguriorum uſum, ne homines frigora & pluvias pati cogerentur,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

nec aeſtu immodico laborarent, tun
& tunicas è corio ſuillo quibus nun
etiam in Eubaea & Phocide utuntu
ii quibus res eſt anguſta, ipſe inve
nit, praeterea cum foliis virentibus
herbis & radicibus eſui non utilibus
ſed ſaepe pernicioſis homines veſceren
tur, eos à tali cibo abſtinere feci
Pelaſgus, & victum invenit ex fru
ctibus quercuum non quidem omni
um, ſed ex fagorum glandibus. Si
Tertullianus de pallio cap. 1 vul
togam à Pelaſgis ad Lydos, à Lydi
ad Romanos perveniſſe. Quibu
patet ipſo regnante Græciam incol
cœpiſſe, cùm permanere diu in regione
ſubfrigida ſine tectis, tunicis, & meli-
orum fructuum delectu non potue-
rint. Itaque probabile eſt Javanem
Japheti filium in diviſione terrarum
de qua Gen. 10:5. obtinuiſſe Græciam
& ab ipſo dictos Ἰάονες, ſeu *Iones* fi-
liumque Eliſam occupaſſe Pelopon-
neſum, & vicinas regiones, que ſi-
mul ab illo dictę ſunt Ἕλλας, ut *Elis*
pars non contemnenda Peloponneſi.

B Hic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Hic fuit aduena, & incultam Græciam nactus eſt, at filium habere potuit Pelaſgum in Arcadia natum quem αὐτόχθονα, indigenam, ut diſtinguerent à patre aduena, merito vocaverunt, vel ſimpliciter παλαίχθονα ut Æſchylus in ſuppl 1. *ant quum terrae colonum*, quia primus & antiquiſſimus omnium natalem terram excoluit, civibuſque ea quę in primis ad vitam commodè tranſigendam erant neceſſaria ſuppeditari curavit. Itaque hic Pelaſgus diſtinguendus eſt ab altero illo Pelaſgo Iovis & Niobes primę omnium mortalium ab ipſo adamatę filio; filius enim Iovis & mulieris non potuit dici αὐτόχθων, cùm hoc nomen ſoleat duntaxat illis tribui quorum parentes ignorantur, vel ſecundum Harpocrationem iis qui τὴν χθόνα τουτέστι τὴν γῆν ἀργὴν οὖσαν πρῶτοι εἰργάσαντο *terram adhuc otioſam & incultam primi coluerunt*. Nec enim terra fuit inculta & otioſa cùm ad terrae culturam ſe accingere potuit Niobes filius, quandoquidem Phoroneus Nio-

bes ipſius pater antea in Peloponneſ regnaverat, & Inachus avus inte Argivos prolixam duxerat vitam, u videre eſt apud *Diodorum* initio l. 2 & *Pauſaniam* in Corint. Dicitur au tem *Jovis filius* pro more; ignoto rum enim patrum ſupplebant vice Dii, & ſic dedecori virginum con ſulebatur, quod Seneca vocat *Au thores vitiis inſcribere Deos, & da re morbo, divinitatis exemplo excu ſatam licentiam.* de brevit. vit. c.1 ut de Remo & Romulo & innumer conſtat: vel Diis aſſignati liberi o quandam cum ipſorum dotibus con venientiam, vel præſtantiſſimas vi tutes: ita *Pauſanias* in Meſſen. ob ſervat *genium quemdam habitur Ariſtomenis patrem, ut Hamme nem Alexandri, Æſculapium Arai* &c. & *Plutarchus* in Mario, illiu filium ob audaciam *Martis filium* & ob laſciviam *Veneris filium* fuiſſ appellatum; Eadem ratione potu dici *Jovis filius* ob quandam divinar Majeſtatem alter Pelaſgus; ut *Hc*

meru

merus ſuos heroas à Iove genitos ſolet vocare, unde Didymus ad Iliad. α. v.337. διογενὲς id eſt, ἀγενέστατε; Itaque ob generoſitatem potuit haberi filius Iovis, eſſe autem nepos primi Pelaſgi, quia nepotes ſolebant avorum nomina referre, ut his exemplis patet inter Graecos celeberrimis. Apud *Pauſan.* in Atticis *Pauſanias Graecorum ad Platæam Dux filium habuit Pliſtoanacta & nepotem alterum Pauſaniam.* Apud *Plutarchum* in Cimone: *Cimon Coalemus dictus filium habuit Miltiadem & nepotem cognomine Cimonem.* Apud *Athenaeum* l. 12. *Callias filium habet Hipponicum, & nepotem Calliam*, qui ut ex hoc Ariſtophanis verſu in Avibus.

Ἱππόνικος Καλλίου; καὶ Ἱππονίκου Καλλίας.

Hipponicos & Callias eadem ſerie poſt ſe reliquit. Non prætermittendus etiam *Ariſtoteles* qui patrem habuit Nicomachum Amyntæ Philippi patris medicum, & filium Nicomachum, cui libros ſuos de Moribus di-

cavit. Sic Annibal Hamilcaris pater, nepotem habuit alterum Annibalem; imo apud nos Pipinus Auſtraſianorum Princeps filium habuit Carolum dictum Martellum, hic Pipinum alterum genuit: à quo Carolus Magnus, cujus tertius filius fuit Pipinus Italiæ Rex. Sic ſolebant alternare nomina Veteres, & ſæpiſſimè in hiſtoriis occurrit nepos *nomine avum referens*, ut de Eumede obſervavit *Virgilius* Æneid 12. Cum igitur obſervaverimus Pelaſgum primum eſſe, cujus verus pater non agnoſcitur, alterum autem illius nepotem dixerimus, eum non multò antiquiorem credere licet; Jam verò conferatur hiſtoria Sacra cum profana, & conſulantur Chronologi, illicò conſtabit Phoroneum Abrahamo coævum, ut videre licet apud *Euſebium*, *Capellum*, &c. qui illius regni initia poſt mortem Abraham conſtituunt. Sed longè antiquior mihi videtur, quippe qui pater fuerit Lycaonis, cujus ſuperbiam fulmine

ne, & liberorum impietatem diluvio mulctavit Jupiter teſte *Apollodoro* lib. 3. Jam verò facillimum eſt illius diluvii tempus percipere, quandoquidem Deucalione regnante in *Phthia* contigit, at Deucalion ille Filius fuit Promethei, Prometheus verò filius Japheti, ut teſtatur idem *Apollodorus* l. 1. & cæteri authores qui de his agunt; nemo autem poteſt in dubium revocare eundem, qui Gręcis Japetus dicitur vocari in ſacris literis *Japhetum* iiſdem literis, & aſpiratione duntaxat addita gratis, & ſine ulla neceſſitate, Unde Japetus ille ſive Japhetus, quia omnium Noachi liberorum natu maximus fuit, in proverbium abiit, & *Japeto antiquiores* dicuntur res omnium antiquiſſimæ, ut *Cupido* à Luciano, & *Aurora* à Platone in ſympoſio: Prometheus igitur tertius à Noacho, & Lycaon coëtanei fuerunt, & longo intervallo poſt ſe relinquunt Abrahamum à Noacho decimum. Verùm enim verò omnium Pelaſgorum pri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

mus Pelaſgus Phoronei & Niobes fi
lius Jacobo ſaltem Patriarchæ æquali
erit, paulóque junior liberis quo
Abrahamus ex Cethura ſuſcepit, du
xit enim Cethuram Abrahamus poſ
mortem Sarae uxoris, ut ſeries hi
ſtoriae Sacrae docet *Gen.* 25. ℣s. 1
Imò eadem ſeries in luctu & vidui
tate tres integros annos tranſegiſſe te
ſtatur, ſiquidem eam duxit in uxo-
rem poſt matrimonium Iſaaci; ma-
trimonium autem ſuum contraxi
Iſaacus natus annos 40. *Gen.* 25. ℣s
20. Abraham verò compleverat cen
tum annos cùm in lucem editus eſ
Iſaacus Gen. 21. ℣s. 5. & Sara decen-
nio junior 90. ut patet *Gen.* 17. ℣s
17. Cum igitur Iſaacus natus anno
40. matrimonium contraxit, habui
Abrahamus 140. annos & Sara ha-
buiſſet 130. ſed ante tres annos obie-
rat *Gen.* 23. ℣s. 1. Itaque poſt 140.
annos vitae ſuae contrahere novum
matrimonium potuit Abrahamus &
anno ſequenti primogenitum ex hoc
matrimonio ſuſcipere, qui vigeſi-
mum

mum annum vix exordietur cum naſcuntur Iſaaco 60. annos nato *Gen.* 25 ℣s. 26 Jacob & Eſavus, Pelaſguſque coævus ad vitam properare; debuit itaque inter Abrahae & Cethurae liberos, vel ſaltem nepotes deſcribi, at illorum nomina habemus *Gen.* 25. ℣s. 2, 3, 4 & inter illa Pelaſgus non legitur, imò noſcuntur ſedes quas occuparunt à Græcis remotiſſimas ut legenti incomparabile *Phaleg* Bocharti patebit. Adde in Graecia natum illum Pelaſgum ex matre Peloponneſiacâ. Denique in Sacra Scripturâ nullos Cethurae liberos unquam vocatos Judæorum fratres reperio, & Deus dicendo Patriarchæ Abrahamo Gen. 21. ℣s. 12 *in Iſaaco vocabitur tibi ſemen*, caeteros ab ipſo natos ab omni familiae ejus decore & haereditate videtur excludere. Has ob rationes quae ſingulae, & omnes ſimul pondus habent Pelaſgos antiquiores eſſe quàm ut ex Abrahamo ortum ducant, exiſtimo. Hanc Pelaſgorum antiquitatem agno-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

vit magnus Salmaſius, & contra à Pelaſgis ortum Abrahamum adſtruxi in l de Helleniſtica his verbis. *Pelaſgo. à Phaleg & Graecos ſive* Γεραίους *à Rhagau dictos eſſe certa fides eſt ex nominis indicio & reipſa.* Si enim hoc adeò certum eſt, Phaleg ſive Pelaſgus tritavus erit Abrahami; ſed certa illa fides mihi valde dubia videtur, & ex quovis nomine caetera facilè formabuntur, ſi ut libet literae adducuntur vel transponuntur. Omiſſis itaque Pelaſgis, *Idumaeos* ad ſtabiliendam Judæos inter & Lacedaemones affinitatem aptiores exiſtimo. 1. Certiſſimum eſt Idumæos reverâ eſſe & dici Judaeorum fratres *Num.* 20:14. *Deut.* 23:7. & paſſim. 2. Idumæos in Graeciâ & regionibus adjacentibus invenio omneſque poterunt invenire; Quod ut facilius fiat animadvertendum Idumaeos ſua linguâ אדמים & eorum regionem אדום appellari. Præterea obſervandum eſt Graecos nulla vocabula in *M* terminare, unde *Auſonius*, in Eidyllio.

12. de

2. de literis Monoſyllabis Græcis & Latinis.

Vocibus in Grajis nunquam ultima conſpicior M.

Sed mutare in alias litteras, cùm offendunt in vocabulis, quae uſurpare coguntur ſæpe autem in *N.* ſic herbam quam Latini *Ocimum* vocant, quod alvum celeriter ciet Graeci ὤκυμον dicunt. Sic ex Edom Edon, Ἠδών, ſeu Ἠδωνίς, cujus ſitum deſcribit *Ptolomæus* l. 3. c. 13. Ejuſque meminit *Suidas*, & *Æſchylus* in Perſ. populus autem Ἠδωνοί apud *Herodotum* lib. 7. §. 110. *Strabonem* l. 10. *Sophoclem* in Antig. *Theocritum* Id. 7. *Stephanum* de urbibus. Ἠδῶνες apud *Thucydidem* l. 2. & apud ejus *Scholiaſten* indiſcriminatim Ἠδωνοί, Ἠδῶνες, & Ἠδῶναι, aliter *Tzetzes* qui ad v. 419. *Alexandrae Lycophronis* ſcribit. Ἠδωνοί δὲ Ἤδωνες Θρᾳκῶν ἔθνη, ἀλλὰ οἱ μὲν Ἠδῶνες περὶ θάλασσαν οἰκοῦσιν, Ἠδωνοὶ δὲ τὴν μεσογαίαν. *Edonii & Edones gentes Thraciæ ſunt, ſed Edones maritimam regionem, Edonii*

vero

vero mediterranea incolunt. Verum nullâ authoritate hanc ſuam diviſi- nem *confirmat*, & refutatur à *Str- bone*, qui *Lycurgum Edonorum r- gem* facit l. 10. juxta mare autem r- gnaſſe conſtat, quod ipſe *Tzetz*: agnoſcit ad v. 273. ejuſdem *Alexa- drae*. A Latinis etiam *Edonii* du- taxat vocantur, *Horat*. Carm. lib. . Od. 7. *Solin*. c. 14. *Virgil*. Æn. 1. & ibi *Servius*: Ne tamen mutat: M. in N. in dubium revocetur in hu- juſce populi & regionis nominibu alia ratione in Graecam terminatio- nem efformatis *in Edom* reperitur ſiquidem apud *Ptolomæum* regio in diſcriminatim dicitur Ἡδωνὶς & Ὀδομαν- λικὴ, gens verò Ὀδόμαντοι apud *Thucy- didem* l. 2. & 5. *Herodotum* lib. 5 §. 16. & l. 7. §. 112. ubi quidem vi- detur ab *Edoniis* diſtinguere: ſed ea- dem ratione qua ſupra *Tzetzes* Edo- nos ab Edonibus, & tantummodo ob nominum diverſitatem. *Suidas* vocat Ὀδόμαντες & *Plin*. l. 4. cap. 11 *Odomantes* ſimiliter. Facile autem

E. in

E. in O. mutatum, quia prima littera nominis Hebræi *Edom* ſcilicet א indifferenter hanc aut illam vocalem recipit, & raro Hebræi vocales ſuas apponunt, cum genius litterarum, & regiminis ratio earum defectum facile ſuppleat, quare pro Edonibus etiam *Stephanus* ὠδῶνες habet. Attamen ingenuè fateor omnia nomina illa quamvis proximè ad *Edom* accedant, non ſufficere ut illarum gentium origo una & eadem habeatur, niſi firmiora argumenta ſimul haberemus; ſed firmiſſima habemus, quandoquidem illi ipſi *Edonii* ſive *Odomantes* id ſuo teſtimonio confirmant, nam apud ſcholiaſten *Ariſtophanis* Acharn. act. 1. ſc. 4. *Odomantes* deſcribuntur Φασὶ γὰρ αὐτοὺς Ἰουδαίους εἶναι. *& dicunt ſe Judæos eſſe.* Imo ſigillo Judæorum, ſcilicet Circumciſione obſignabantur, unde *Ariſtophanes* ibidem τίς τῶν Ὀδομάντων τὸ πέος ἀποτεθρίακεν ἄν. *Quis Odomantum pudenda circumcidit.* Nam ſecundum *Heſychium:* ἀποθριάζειν τὸ

ἀφαι-

ἀφαιρεῖν φύλλα συκῆς καταχρηστικῶς ἢ καὶ
ὅλως ἀφαιρεῖν. Verbum quo utitur ſi-
gnificat auferre folia ficus, & ab-
ſive quidvis auferre. Scholiaſtes au-
tem *Ariſtophanis* ſic exponit ἀπέ-
θριξεν) ἀπέτιλε; κυρίως ἢ ἀπεφύλλισε σ[υ-]
κάς. θρῖα γὰρ τὰ φύλλα τῆς συκῆς: ἐλίαινον
ἢ καὶ ἀπέτιλλοντο οἱ θρᾷκες τὰ αἰδοῖα καὶ ἀπ-
εσυρμένα εἶχον αὐτά. *Evulſit, & pro-*
prie folia ficus detraxit; θρῖα *enim*
ſunt ficus folia. Detraxerunt au-
tem Thraces verenda ſua & habue-
runt ea retracta & abſciſſa: & pau-
lò poſt idem *Ariſtophanes* eoſdem
ἀπεψωλημένους *recutitos Apellas, & Cir-*
cumciſos vocat; videatur ibidem
Biſetus. Quin & *alliorum* appeten-
tiſſimos, & avidiſſimos facit, & ἐσκο-
ροδισμένους *alliatos* vocat, ſcholiaſteſque
obſervat, quod hi *Thraces* ἀρέσκονται
σκορόδοις *alliis delectantur:* Notum
autem ex ſacra hiſtoria Iſraëlitas &
finitimos in deliciis *allia* habuiſſe;
Quare in deſerto licet manna & co-
turnicibus abundarent Iſraëlitæ, *al-*
lia & *cepas* deſiderarunt. *Num.* 11:

5. *He-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

5. *Herodotus* etiam teſtatur pyramidum ſtructores conſumpſiſſe mille & ſexcenta talenta in *apio* vel *raphano*, *cepis & alliis* lib. 2. §. 125. *Joſephus* autem Antiq.l.2.c 5. docet Iſraëlitas fuiſſe, quos Ægyptii his inſanis operibus vexarunt, pyramidaſque ędificaſſe; Denique in tanto uſu & pretio fuerunt cepae & allia in regionibus Judææ adiacentibus, ut urbes celebres ab iis ſint denominatę ut κρομμύων id eſt, *Cepetum* quam *Stephanus* juxta *Aſcalonem* locat; *Aſcalonque* ipſa vel ab *Aſcaloniis*, quae inde etiam dicimus *Eſchalottes* denominata, vel illis ſuum nomen impoſuit, quod viſum Plinio l. 19 c. 6 Merito itaque *Dicaepolis* ſuis *alliis* metuebat ab Odomantibus, qui è Judęa vel adiacentibus regionibus orti iis olim aſſueverant, quod à Græcis non fuiſſet metuendum quandoquidem *Cario* vilium dumtaxat & abjectiſſimorum hominum cibum fuiſſe teſtatur, cùm apud *Ariſtophanem* in Pluto act. 2. ſc. 1. pau-

per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

perrimos heri ſui ſodales ſic alloqu-tur ὦ πολλὰ δὴ τῷ δεσπότῃ ταυτὸν. θύμο-φαγόντες. *O qui multas cum hero ce-pas edistis.* Scholiaſtes enim ſic ex-ponit ἀντὶ τοῦ τῆς αὐτῆς πενίας μετασχόντες: *quaſi diceret ejus paupertatis fuiſſ-participes*, unde patet miſerorum fuiſſe cibum, quod *Antiphanes* lib. 2. c. 19. *Athen.* confirmat his ver-ſibus.

Οὐδεὶς κρέως παρόντος ἐσθίει θύμον
Οὐδ' οἱ δοκοῦντες Πυθαγορίζειν.

*Cepis praeſenti carne nemo veſci-tur nequidem is qui Pythagorae di-ſciplinam ſectari videtur. Add-*θύμον *cepe* proprie non eſſe ſed *agre-ſte cepe:* at ſativum & domeſticum è Judæa & vicinis regionibus in alia videtur perveniſſe in Græciam præ-ſertim Edoniorum ſeu Odomantum operâ, qui ſedes in Thraciâ fixerunt unde Græci in primis celebrabant κρόμμυον Σαμοθρᾴκιον *Cepe Samothra-cium* apud *Athenæum* lib. 1. c. 22

At

At mirum videbitur me *Idumæos* dicere *Odomantas* & *Edonios*, cùm ipſi ſe Judæos dicerent & Circumciſio, victuſque ratio etiam Idumęis minus quàm Judæis convenirent, & quod pręcipuum eſt, Judęi ad meam ſententiam ſtabiliendam eſſent in primis idonei; Verum non idonea tantum argumenta quæro, ſed vera amplector, novi autem Judæos Judææ ſuae tenaciter adhæſiſſe, nec Religionem quam profitebantur ſiviſſe, ut alias terras peterent. Quandoquidem in ſolo templo Hieroſolymitano victimas offerre, vota perſolvere, Deum conſulere, & ſacra ſua peragere iis liceret; imo judicia capitalia affixa Judææ voluerunt Rabbini, & in exiliis non potuiſſe exerceri, quod colligunt ex Deut. 17: 10. Denique non exigua mandatorum pars obſervanda dicebatur, cùm hanc terram Iſraëlitæ incolerent. Unde poteſt inferri alibi non rite obſervari potuiſſe; quamobrem Judæi hanc regionem cum nullâ aliâ libenter commutabant,

tabant, & miſerrimos exules exiſti mabant, iiſque vix reſurgendi facul tatem concedebant, niſi vel mortu in eam deferrentur, quod propterea tunc accuratè exegerunt *Jacob* Gen 49:29. & *Joſeph* Gen. 50:25. ve per cavernas ſubterraneas cum mole ſtiâ in eam devoluerentur. Und *Raſchi* in Gen. 27:29. ſcribit Jaco bum voluiſſe terræ Cananææ cadave ſuum mandari שאין מתי חוצה לארץ חיין אלא בצער גלגול. *Quia extra terram illam mortui non reviviſcunt niſi moleſtè per revolutiones.* Et Chaldęus Paraphraſtes Cant. 8:5. *Quando reviviſcent mortui, futurum eſt, ut ſcindatur Mons Olivarum, & omnes mortui Iſraëlitæ egreſſuri ſunt ex eo; & etiam juſti qui mortui ſunt in captivitate, venturi ſunt per viam cavernarum ſub terra, & egredientur ex monte olivarum.* Quo ſpectare volunt Ezech. 37:12. & 13. Nollem antiquioribus Judęis hanc ſententiam tribuere, ſed non debet in dubium revocari, illam hauſiſſe recentiores

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

ex antiquis encomiis terrę Judaïcę, & privilegiis ipſi aſſignatis quibus capti Judæi vix illam ęternae beatitudini, cujus duntaxat typus erat, poſtpoſuerunt; Quare omnino improbabile eſt Judæos ullis rationibus potuiſſe induci, ut illam deſererent. Conſtat quidem non paucos poſtremis temporibus Reip. Judaïcæ in Ægyptum conceſſiſſe, at tunc habebat Ægyptus in Heliopolitana regione templum Deo ſecundum ritus Judaïcos ſacrum, & ab Oniâ conditum ex authoritate Prophetiae Eſaiae c. 19: 19. ut nos docet *Joſephus* antiq. l. 13. c. 6. & de bell. Jud. l. 7. cap. 30. Nihil tale in Græciâ vel Thraciâ, quapropter ullos Judæos Thraciam, vel Graeciam libenter petiiſſe, ut in iis ſedes figerent, non poſſum exiſtimare; Coactè autem in illas regiones migraſſe vix probabilius: Ante captivitatem Babylonicam enim non fuit ulla deſerendi Judęam neceſſitas, & ab illa abducti ſunt captivi, quo victores voluere, præterea ea capti-

 vitate

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

vitate præterita, ut cæteri priſtinas ſedes repetiiſſent. Sit tamen unicuique liberum ſuper hâc re judicium; modo mihi liceat *Idumæos* dicere illos qui ſe Iudæos autumabant, & probare Iudaeorum nomen ſibi meritò vindicaſſe, quod facilè praeſtabo; *Joſephus* enim Antiq. l. 7. c 6 teſtatur *Davidem Abiſæi opera Idumæos domuiſſe, & tributarios feciſſe.* Conſtat autem morem fuiſſe Iudęis, victoriae ſuae jure divino cultui victos addicere, & ad obſervationem Moſaicorum rituum adigere ut docet *Joſephus* Antiq. l. 13. c. 17 & ipſo Idumęorum exemplo probat; nam ſcribit Hyrcanum Idumææ urbes cepiſſe, καὶ ἅπαντας τοὺς Ἰδουμαίους ὑποχειρίους ποιησάμενος, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς μένειν ἐν τῇ χώρᾳ εἰ περιτέμνειν τὲ τὰ αἰδοῖα, καὶ τοῖς Ἰουδαίοις νόμοις χρῆσθαι θέλοιεν. *Et omnes Idumæos ſubiugaſſe, iis vero permiſiſſe in regione manere, modo circumciſionem admittere, & cæteros ritus Judaïcos obſervare vellent.* Additque οἱ δὲ πόθῳ τῆς πατρίου γῆς καὶ τὴν περιτομὴν,

μὴν, καὶ τὴν ἄλλην τοῦ βίου δίαιταν ὑπέμειναν τὴν αὐτὴν Ἰουδαίοις ποιήσασθαι, κἀκεῖνος αὐτοῖς χρόνος ὑπῆρεν, ὥστε εἶναι τὸ λοιπὸν Ἰουδαίοις. *Illi autem patriae deſiderio & amore & Circumciſionem & reliquam juxta ritus Judaicos vivendi formulam admiſerunt, atque eo tempore Judæi habiti ſunt.* Sic capite 19. ſcribit Ariſtobulum magnam Ituræae partem attribuiſſe Judæae. ἀναγκάσας τε τοὺς ἐνοικοῦντας εἰ βούλονται μένειν ἐν τῇ χώρᾳ, περιτέμνεσθαι, καὶ κατὰ τοὺς νόμους Ἰουδαίων ζῆν. *Et coëgiſſe incolas ſi vellent in regione manere, circumcidi, & ſecundum leges Judaicas vivere*, Et in *Bibliis polyglot. Angl.* habemus rapſodiam hiſtoriae Judaicae ſub titulo 2 Macchab. in cujus cap. 21. legimus ſecundum fœdus initum cum Hyrcano circumciſos Idumæos factoſque Iudęos, ſeu ut textus qui Arabice tantum extat habet: & *circumciſi ſunt & Judaei facti ſunt*, additque *id ad uſque domus ſecundae vaſtationem perſeveraſſe.* Ex his exemplis colligere licet Davidem patria-

 rum

rum legum acerrimum promotorem non minori ſtudio incubuiſſe inſtitutioni Idumęorum ſibi deditorum, & curaviſſe circumciſione obſignari, ut in eundem populum cum Iudæis coaleſcerent, & Iudæi dicerentur; Nec conjecturalis argumentatio, ſiquidem illa Davidis de Idumęis victoria refertur 2 *Sam.* 8:14. ubi obſervatur illum in tota Idumaea praeſidia habuiſſe, & omnes Idumaeos ſervos Davidis manſiſſe. At 1 Reg. 11: 16. & 17. narrantur *occiſi omnes mares Idumæi.* At quomodo mares omnes Idumaei occiſi ſunt, & Idumaeos ſervos habere potuit? ſcilicet Idumaei tenaces ſuarum ſuperſtitionum occubuerunt, at ii qui abdicata impietate patria, divinum cultum receperunt ſervati ſunt, & ob priſtinam originem Idumaei dicuntur, revera tamen ob converſionem nomen illud depoſuerunt, ut Iudaei eſſe & haberi mererentur, ut poſtea etiam Hyrcani tempore Iudaei eſſe denuò cæperunt, quemadmodum teſta-

teſtatus eſt Ioſephus l. c. Ne tamen ſacra deſideretur authoritas expreſſo teſtimonio probabo Judæos factos & dictos qui religionem Judaicam amplectebantur. Extat divinum illud teſtimonium Eſth. 8:17. ubi alienigenarum multi ob Judæorum proſperitatem in Perſico imperio מתיהדים *Judæi fiunt*; LXX. περιετέμνοντο καὶ Ιουδαΐζον *circumcidebantur & Judaizabant.* Targum, *proſelyti fiebant* מתגיירין. Sic apud *Dionem* regio ipſa *Judæa*, gens *Judæi* appellantur, Φέρει δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὅσοι τὰ νόμιμα αὐτῶν, καίπερ ἀλλοεθνεῖς ὄντες ζηλοῦσι. *Equidem & alii homines, qui ſecundum eorum ſtatuta vivunt id nomen gerunt licet alienigenae.* l 38. quod etiam confirmatur teſtimonio praecedenti ex 2 *Macch.* Iidem itaque Proſelyti, circumciſi & Iudæi, imò Iudæorum ſubditi, cùm nullos paterentur, qui à lege eorum eſſent alieni, ſimulatque igitur domiti ſunt à Davide Idumæi Iudaeorum nomen adepti ſunt: At objici poteſt repu-

gnare *huic* circumciſioni & converſi-
oni Idumæorum, *illa* quae poſtmo-
dum facta tempore Hyrcani leguntur.
Si enim antea converſi fuiſſent; Qui
tunc denuò converterentur? Reſpon-
dere facillimum eſt Idumaeos neceſ-
ſitate adactos legem Iudæorum ob-
ſervaſſe, ab eâ receſſiſſe ſimul atque
occaſio oblata eſt; & quemadmodum
Samaritani, dum res Iudaeorum fe-
lices erant ſe eorum fratres profite-
bantur ac in adverſis eos averſaban-
tur teſte *Joſepho* Antiq. l. 12. cap. 7.
Sic *Idumaei* priſtinum nomen & pri-
ſtinas ſuperſtitiones recipiebant cum
Iudaeos metuere deſinebant; Nec ſi-
ne ratione illos inconſtantiæ reos per-
ago; Certum enim circumciſionem
ab *Eſauo* patre accepiſſe, quam ta-
men neglexerunt, cùm ab *Hyrcano*
recipere illam coacti ſunt; quod au-
tem ſemel accidit, bis potuit accide-
re. Adde revera Idumaeos ante Hyr-
canum circumciſos patere, *Jerem* 9.
25. ubi Deus ſe *viſitaturum omnes*
circumciſos minatur, & *praeputia*
illo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

illorum damnaturum, ſcilicet ערלה לב *praeputium cordis*, ut obſervat R. D. Kimchi, quia alio carebant: nominatim autem numerat Ægyptios, Iudaeos, Idumaeos, Ammonitas & Moabitas. In illum autem locum Theodoretus ſcribit. *Idumæi quidem genus ducentes ab Eſauo circumcidebantur juxta legem Abrahae datam. Ammonitae verò & Moabitæ, ut vicinitate juncti aemulati ſunt cognationem; qui autem ab Iſmaele & Cethura deſcenderunt lege majorum ipſi quoque circumcidebantur, at Ægyptios populi apud illos habitatio docuit circumciſiones.* Et S. Hieronymus, *Judaeae Paleſtinaeque confines uſque hodie populi circumciduntur, & praecipuè Ægyptii, Idumaei, Ammonitae, Moabitae, & omnis regio Saracenorum.* &c. Itaque convenit & rationi conſentaneum eſt neglectam antiquam Circumciſionem ab Idumaeis, Davidem reſtituiſſe, eamque ad Ieremiam uſque, & forſan ad Ioſaphati etiam tempora

 cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

cum tunc etiam Proregibus à Judaeorum Rege conſtitutis ſubeſſent; a Jorami filii tempore, Idumaei à Judaeis defecerunt 2 *Reg*. 8: 20. tuncque potuerunt jugum legis excutere vel ſaltem ſaeviente Antiocho, & Circumciſionis uſum interdicente 1 Mac. 1: 51. & 63. donec ad officium revocarentur ab Hyrcano. Nunc reſtat probandum *Edonios* ſive *Odomantes* Lacedaemonum fratres aut conſanguineos fuiſſe, nec id difficile, ſaltem tecum agens, qui cum Grotio putas Lacedaemones ab antiquis Pelaſgis ortos; Conſtat enim hos Pelaſgos occupaſſe Theſſaliam, Thraciam, & vicinas regiones ad Helleſpontum uſque, quem etiam trajecerunt teſte *Dionyſio Halicarn*. lib. 1. Imò & vicinas inſulas, ut Scyrum, Scyathum, ſi volumus eos eſſe Pelaſgiotas de quibus *Marcianus Heracleotes*, vel ut alii probabilius volunt Scymnus Chius, vel ut placet Salmaſio *Apollodorus*, nam v. 583. teſtatur quod occuparint

. . τλὼ

. . . τὴν Σκῦρον ἢ καὶ
τὴν Σκίαθον ἐκ Θράκης διαβαίνοντες ὡς λόγος
Πελασγιῶται.

cyrum & Scyathum tranſeuntes è hraciâ Pelaſgiotae ut fertur. Iuinus etiam l. 7. c. 1. primam Maedoniae antiquitatem deſcribens tetatur vetuſtiſſimos illius regionis inolas fuiſſe Pelaſgos: *populus*, inquit *Pelaſgi;* quare Salmaſius de Helleiſt. p. 323. ſcribit. *Hinc licet colligere quaecunque de Peloponneſi oriinibus prodita ſunt ad Theſſalos & Macedonas eſſe revocanda, & Thraiae Scythiaeque vicina loca, unde hominum primum genus in Graeciam propagatum eſt.* Haec inquam effatur expenſis diligenter de prima populorum origine monumentis. Sanè à Pelaſgis Theſſalicis magnam Italiae partem primitus cultam, & ab iis antiquiſſimas urbes ut *Agylla*, quae longo poſt tempore *Cære* eſt dicta, & *Roma* ipſa, teſte *Plut.* in Romulo, conditas, authores ſunt

Dio-

Dionyſ. Hal. l. 1. & *Strabo* l. 5 im hic l. 6. *Jonicam oram maritima* *univerſam occupaſſe, Chios condi diſſe*, & l. 7. *ipſam Atticam poſſe diſſe; Quoſdam denique* refert lib. 9 *verſus Ætoliam migraſſe à Lapi this Theſſalia pulſos*; ſanè Epirun etiam tenuerunt, & *Plutarchus* i Pyrrho Phaëtontem primum The ſprotorum & Moloſſorum Regen fuiſſe, & cum Pelaſgo Epirum peti iſſe ſcribit; Veriſimile eſt igitur *primum Pelaſgum* Japheti nepotem e Oriente Occidentem verſus profe ctum tenuiſſe littorales Aſiæ regiones donec Helleſpontum nactus facil tranſfretavit, & Thraciam occupavit paucis comitibus in Aſiaticis regionibus relictis; è Thraciâ autem Theſſaliam, Macedoniam, & Graeciam univerſam colonias miſiſſe. Hinc ſuos religioſos cultus ex ipſâ Thraciâ emanaſſe fatentur Graeci, quod leve non eſt argumentum ex ipſâ primos veniſſe colonos, cum ſine ullâ religione eos vixiſſe non ſit probabi-

[pr]obabile: Imò ipſius cultus & religio[n]is nomen: unde Etymologicum [m]agnum θρησκεία, παρὰ τὴν τῶν θρᾳκῶν ἐπιμέλειαν, τὴν πρὸς τὸ θεῖον, καὶ τὴν ὀρφέως ἱερουργίαν, οὗτοι γὰρ πρῶτον ἐξεῦρον τὴν περὶ τὸ θεῖον ἔννοιαν, ἢ παρὰ τὸ τοὺς θεοὺς ἀρέσκεσθαι, ἢ ἀρέσκειν ὅ ἐστιν ἐξευμενίζεσθαι. *Threſkeia dicitur cultus & religio à Thracum diligentia & ſtudio erga Deorum & Orphei in primis ſacra; Illi enim omnium primi circa divina ſententiam & quandam ſcientiam excogitaverunt, & rationem quâ Diis placerent, vèl eos placarent, ſeu benevolos redderent.* Sic Suidas. *Fertur, inquit, Orpheus Thrax primus Graecorum myſteria inſtituiſſe,* & τὸ τιμᾶν θεὸν θρησκεύειν ἐκάλεσεν, ὡς θρᾳκίας οὔσης τῆς εὑρέσεως. *Et à Thracibus denominaſſe cultum divinum, quaſi ab iis duceret originem.* Sic *Plutarchus* in Alexandro, inde θρησκεύειν *immodica & ſuperſtitioſa ſacra* vult ſignificare, iiſque Olympiadem, ut Edonides, & cæteri Thracici Æmi incolae, initiatam fuiſſe. Sic Strabo

bo l. 10. *Muſica & multa ſacra* *Thracibus in Graeciam & alias regiones migraſſe* docet: At illos Thraces initiatos & edoctos à Pelaſgis refert *Herodotus* l. 2. §. 51. Pelaſgosque primos ſacrificaſſe & Deos invocaſſe; denique *Dodonæum oraculum* omnium antiquiſſimum Pelaſgorum eſſe inſtitutum ex *Ephoro* & *Heſiodo* refert *Strabo* l. 7. Unde *Jovem* Homerus vocat *Pelaſgicum* Il. η. ỷ. 234.

Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε Πελασγικέ.

Jupiter Rex Dodonæe Pelaſgice.
&c. ad quem locum.

Didymus Schol. Πελασγικὲ] Θεσσαλικέ: Πελασγία γὰρ πρότερον ἡ Θεσσαλία ἐκαλεῖτο ἐξ οὗ καὶ Πελασγὸς, ὡς ὑπὸ Πελασγῶν τιμώμενος. *Pelaſgice, id eſt Theſſalice; Nam initio Theſſalia dicta Pelaſgia, unde & Pelaſgus idem eſt igitur ac à Pelaſgis cultus.* Conſtat itaque Pelaſgos omnium Græcorum & imprimis Peloponneſiacorum, inter quos Lacedæmones incoluiſſe Theſ-

ſaliam

ſaliam & Thraciam, Thraceſque, genuinos fuiſſe Pelaſgos. Conſtat inſuper quoſdam Idumæos in Thraciam conceſſiſſe, & in unum eundemque populum cum Thracibus coaluiſſe, quod expreſſè refert *Thucydides* l. 4. Enumerat quaſdam urbes quarum colonos vocat *barbaros & bilingues Pelaſgoſque*, & *Edones* inter eos nominat, qui revera τῶν βαρβάρων, & διγλώσσων denominatione deſignari merebantur, quia unam gentem è duabus diverſiſſimis effecerant, & lingua partim Graecâ, partim Barbarâ uterentur; Ex hac autem permiſtione, fœderibus, matrimoniis, & rerum omnium communi uſu confirmata factum eſt, ut quae Edonibus conveniebant Thracibus Pelaſgis tribuerentur, & contra; hinc quia Edones Judęorum fratres erant, illam fraternitatem ſibi competere putarunt Pelaſgi, & conſequenter Lacedaemones qui Pelaſgi erant. Revera ſic affinitates matrimoniis contrahuntur, & conſanguinei mariti

cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

cum uxoris ejus conſanguineis quo-dam neceſſitudinis nexu junguntur. Supereſt ut diſquiramus *quando* hi *Idumaei ſive Edones* in Thraciam pervenerunt; Id potuit contingere ſubjugata à Davide Idumęa, ſiquidem Idumęi ſuis ritibus addictiores & libertatis amantiores potuerunt Judæorum jugum effugere, & turmatim alias regiones petere, Circumciſione nihilominus retenta, quia olim ſuis majoribus traditam didicerant. Attamen veriſimilius eſt id antea contigiſſe, & antequam inter eos Circumciſionis ſignaculum fuiſſet obliterarum, quo ex Abrahamo eſſe ortos patebat, & conſequenter Judaeorum fratres, donec paulatim debilitatâ diſtinctae illius originis notitia, confuſè duntaxat cognoverunt Abrahamum ſuae gentis authorem ut Judaicae; quapropter ſe Judæos exiſtimaverunt, maximè ſi ſciverunt alteram ejuſdem gentis partem, quae Religionem Judaicam amplexata eſt, & patrias ſedes retinuit, revera Judæo-

rum

um nomine indigitari ; id autem fa-
ile noverunt commerciis & variis of-
iciis, quę ſolent diu intercedere in-
er eos quos vis aliqua ægrè diſiunxit.
Vero itaque conſentaneum mihi vi-
letur ingentem Idumęorum multi-
udinem cum pluribus Cananęis
Thraciam & Graeciam petiiſſe *Cad-
no* duce, quando *Joſua* Cananæo-
um patriam adortus eſt, & cum ſuis
ſraëlitis occupavit ; licet enim Ca-
nanaeis duntaxat bellum inferret Io-
ue, tamen quia Idumęorum pleri-
que cum Cananæis faedera habere po-
uerunt, & earum affinitatibus gau-
lebant, imò ferè omnes à Cananęis
orti cùm Cananæas uxores duxiſſet
ut Eſaü *Gen.* 36: 2., eorum facilè po-
uerunt bellis implicari ; vel quia ex-
cidio vicinorum exterriti alio migra-
re voluerunt ; certum eſt multos ſe-
des mutaſſe, idque colligitur é Can-
tico Moſis poſtquam mare rubrum
tranſiviſſet Exod. 15: 15. *Tunc con-
turbati ſunt Principes Edom robu-
ſtos Moab cepit tremor obriguerunt*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

omneſ habitatores Cananaeae. E
Deut. 2: 4 Tranſibitis per termino
fratrum veſtrorum filiorum Edom qu
habitant in Seir; & timebunt vos
& diſertè *Numer. 24: 18. Edom pro*
mittitur Iſraeli in poſſeſſionem. Cur
igitur metus Idumaeos & Cananæo
unà occupaſſet unà etiam ad fugam
potuit compellere; ſed quod praeci
puum eſt; licet Iſraëlitae allocuti fui
ſent amicè Idumæorum Regem &
tranſitum via regia petiiſſent, repul
ſam tulerunt, & cum copioſo exer
citu à finibus ejus expulſi ſunt. *Num.*
20: 20. Quamobrem merito timue
runt, quando debellatis Cananaei
debitas ab ipſis paenas juſtè potue
runt exigere; qui igitur ad injuriam
inferendam promptiores fuerant
tandem ad fugam fuerunt promptiſ
ſimi. *Cadmum* autem non tam vir
nomen eſſe quam populi inter Cana-
næos celebris exiſtimo, & quemad-
modum à primo autore in ſacra ſcrip-
turâ populi ſaepe denominantur, Idu-
maei Edom, Iſraëlitae Iſrael, Aſſy-
rii

rii Aſſur, & dicuntur; ſic ab Iſmaëlis filio *Cedma* qui ut fratres, Princeps fuit; populumque conſtituit Gen. 25:13. & 16. *Caedma* etiam dictus ille populus, qui aliter ſolet dici *Cadmonei* ut Gen. 15:19. ubi illorum terra per præoccupationem ſive prolepſin ſcripturae ſolitam promittitur Abrahamo, & ſemini ejus legitimo & fideli: Nolim tamen acriter cum iis contendere, qui Cadmonæos illos non Iſmaëlis ſed Canani filios Chamique nepotes fuiſſe volunt, ut R. Aben Ezra in Gen. 15:19. וקיני וקנזי וקדמוני מבני כנען *Cinæus, Cenizaeus, & Cadmonaeus ex filiis Canani.* Sic magnus Bochartus in *Phaleg.* l. 4. c. 36. vult *Hevaeos* Gen. 10:17. *inter Canani filios numeratos eſſe, intelligendos illos Cadmonaeos & in Hermone monte habitaſſe* ex Jud. 3:3. & Joſ. 2:3. quod etiam apprimè convenit fabulae, quae ex *Hermone* Cadmonæorum patria *Harmoniam* Cadmi conjugem fecit, & utroſque in ſerpentes tranſmutavit,

quia חוים *Hevaei* alterum Cadmo-
naeorum nomen ſerpentes ſignificat.
Non refert igitur an ab Iſmaële or-
credantur, an Cananaei habeantur,
cum eadem nomina in diverſis fami-
liis ſaepe uſurpentur; ſic Caïni fa-
milia ſuum habet *Henochum* Gen. 4:
17. ut Sethi familia 5: 18. & paſſim
talia exempla occurrunt. Sufficit
itaque Cadmonaeos numerari inter
populos, quorum regio promiſſa A-
brahami poſteris, & ita deſcribi, ut
cum Cadmo nonnullam habeant ſi-
militudinem. Inde enim mihi licet
colligere illos Cadmonaeos ab autho-
re *Cedma* etiam dictos, ex quo cum
terminatione Graeca & Latinâ Κάδμος
vel Cadmus emerſit; ſane Cadmo
datur frater & comes *Phœnix* dictus
Apollod. l. 3. & Cadmonei licet e
Canano orti, fraternâ affinitate ju-
ncti fuerunt cum vicina gente, cui pe-
culiariter Cananæorum nomen hae-
ſit, ut patet Gen. 15: 21. quema-
modum Iſraëlis nomen decem tribu-
bus praeſertim adhaeſit, eoque e-
ſti-

ſtinguntur à fratribus Judęis poſt illorum diſſidium, (à quo Judæorum nomen celebre evaſit & maximè à captivitate, quia reduces omnes ſignificavit, & per prolepſin uſurpatur, cum ante illud tempus gentem non tribum duntaxat ſignificat.) Licet Judęi, ab Iſraële orti, atque Judæi eſſent. Jam verò ſciendum eſt Cananęum & Phœnicem eundem eſſe, Cananeoſque & Cananęam regionem Phœniciae & Phœnicum nomine ſolere deſignari, ut apud ſanctum *Juſtinum Martyrem* cohort. ad Graecos legitur, quod Moſis maiores διὰ λιμοῦ πρόφασιν ἀπὸ τῆς Φοινίκης ἐπὶ τὴν αἴγυπτον, *propter famem ex Phœnicia in Ægyptum* migrarunt. Cuivis autem notum è regione Cananæa Jacobum & liberos profectos in Ægyptum. Sic *Dio* Palaeſtinam, quam alio nomine *Judæam* dictam aſſerit, teſtatur *à Phœnicia juxta mare Mediterraneum ad Ægyptum uſque extendi.* lib. 37. Verum enim verò ut nullus dubitandi locus ſuperſit,

ſit, ſequamur *Phœnicem* & *Cad-mum*, ut pateat utroque deſignari in-gentem populum, cumque eoden tempore contigerit Cananæorum & Cadmonæorum clades & fuga tunc que vix poſſint ullae aliae populorun migrationes excogitari, revera in e populo Cananæos & Cadmonæc cum nonnullis vicinis, & fœderat Idumæis agnoſcamus. Per *Caria* & *Lyciam* profecti ſunt, ubi illorui veſtigia ſunt *Cadmus mons*, & *Phæ-nix* etiam *mons*, & *vicus* praeterea ut autem navibus non erant inſtruc fretum anguſtius petiverunt, ut tran-fretarent, *Helleſpontum* ſcilicet, quan-obrem in *Thraciam* pervenerunt ul Idumæorum major pars fixit ſedes in nomen *Edon* Edom antiquum dc generavit; quod ut teſtibus probei obſervandum. 1. conſtanter affi-mari à patre miſſos *Cadmum* & *Phæ-nicem*, ut Europam quaererent: Qu runt itaque à patria expulſi, ſed *C-lix* tertius frater ſtatim in limine d fatigatus, vel potius turba, annis

infi

infirmitatibus magis impeditus Ciliciae vacuas regiones occupavit: Alii autem partim aſſequuntur, Thraciam obtinentes. Κάδμος δὲ καὶ Τηλέφασσα ἐν Θρᾴκῃ κατῴκησαν. *Cadmus autem & Telephaſſa Thraciam occuparunt*, inquit *Apollod.* l. 3 imo *Thaſus* ſociorum unus de ſuo nomine urbem *Thaſum* condidit & habitavit, ut ibidem refertur, & inſulam, teſte *Conone*; qui praeterea *Conon* (cujus epitomen habemus apud Photium cod. 32.) refert *Protheum* etiam è Cadmi ſociis unum, filiam *Cliti Sithonum* Thraciae populorum regis duxiſſe in uxorem, καὶ Βισαλτῶν ἀπηλαθέντων τῆς οἰκείας γῆς τῷ πρὸς αὐτοὺς πολέμῳ, *& Biſaltis eo bello ſuâ patriâ pulſis*, eorum regioni imperaſſe; *Biſaltarum regio* ea eſt quam Edonii, Odomantes ſeu Idumæi tenuerunt pulſis verſus Macedoniam prioribus colonis, & cum vicinis Thracibus miſcentes connubia, affinitateſque contrahentes in eundem populum coaluerunt; Quamobrem fraternitatem cum Lacedae-

moniis contraxerunt quandoquide hi ut & Thraces, Pelaſgi erant unum eundemque Pelaſgum patre agnoſcebant. Nec hic tamen ſubſ ſtere placet; expeditiores enim ſecu dis ſucceſſibus elati cum Cadmo ult proceſſerunt, & in itinere medio i Macedoniâ nonnullos ſocios adhu reliquit, à quibus ille Phœnix Achi lis educator, qui Dolopes rexit, d xit originem; quidam eorum etia Athenas potuerunt occupare, ad qu reſpiciens *Eudoxia* Athenienſis, ux *Theodoſii Junioris* ad Hieroſolym tanos Judæos, ait apud Evagrium 1. c. 20. Ὑμετέρης γενεῆς καὶ αἵματος εὐχ μαι εἶναι, *ſtirpe ſatam veſtra, & ſa guine glorior eſſe.* Ipſe verò du bove ut oraculum juſſerat, *Bœotia* inde denominandam pervenit, eaqu bove defeſſâ & procumbente ſub ſtit, bovemque mactavit, & *The bas* condidit; ut refert idem *Apo lod.* l. 2. & alii innumeri. Urbe autem *Thebas* dixit quia Phœnic linguâ תֵבָה, *Theba*, *navis* eſt;

nav

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

nave potuit advehi littora legens, & terreſtris exercitus latus cingens, ne cibariis & aliis commodis portatu difficilioribus deſtitueretur. Addit fabula eum *ſerpentem occidiſſe*; ſcilicet *Hevæorum nomen priſtinum abolevit*, hujus autem ſerpentis dentes ſeminavit, ex quibus viri armati exorti ſunt, quos propterea σπαρτοὺς vocant, quaſi *ſeminatos*; cujus denominationis variae poſſunt afferri rationes. 1. Phœnicum & Hebræorum linguâ idem verbum זרע *Zerang ſemen* quodvis in terras ſparſum ſignificat, & etiam *liberos*; ſic Gen. 15:3. Abraham Deo dicit *non dediſti mihi* זרע *ſemen*, (quod verbum Gen. 1:11, 12. pro ſemine herbarum, fructuum, olerumque uſurpatur) *Paraphraſtes autem Chald. & Syr.* habent ולד *velad*, & ברא *bara filium*: & ſic debet accipi Gen. 3: 15. ubi atrox bellum indicitur *ſemen mulieris inter*, & *ſemen ſerpentis*, *illudque hujus contriturum caput prædicitur*; at cum σπέρμα ſit neutrius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

generis & ſimile pronomen requirat tamen in Lxx. αὐτὸς legitur, ſcilicet quia ibi *ſperma* non quodvis *ſeme* ſed *humanum* ſignificat, & pro fili mulieris accipiendum eſt. Graeci autem non minus genus τοῦ σημαινομένου rei ſignificatae, quam nominis ipſiu ſolent reſpicere, ut cuivis notum Seminatos igitur bellatores dixit pro genitis liberis fabula, ut *Mercurius* in Amphitru. Plauti.

Alter decumo poſt menſe naſcetur
puer
Quàm ſeminatus.

Seminatus, id eſt genitus, conceptus. Ex *dentibus* autem ſeminatis hi nati dicuntur, quaſi ex *robuſtiori parte*, ut liberi patribus fortiores intelligerentur. 2. Anguineo repente hoſtes reperit ſeminio: quia ad littus fortaſſe cum paucis appulit, & ab exigua turba nihil metuentes incolas illico terreſtri exercitu inopinatò oppreſſit; vel contra maritimo,

Cadmus terreſtri itinere advenit; terra enim prodire dicuntur quae ſubito & antequam providerentur apparent; Sic è terra pede ſuo pulſa proditurum exercitum jactabat Pompejus: Denique *dentes*, Phaenicum & Hebræorum ſermone *vires*, *praeſidia*, & *arma* deſignant, hinc Pſal. 3:7. Deus *confregit dentes impiorum* id eſt גבורתם *vires ipſorum* ut R. S. Jarchi. Job. 39: 28 *Dens petrae* eſt munitio nullis inſultibus obnoxia; & *Dens* dicitur שן *Sen* à שנן *Sanan* quod *acuere ferrum*, *gladium*, *haſtas* ſignificabat; unde & שניבה *cuſpis haſtae*; & Arabicè ex eadem voce שנן *Sinan cuſpides haſtarum & dentes* vocantur; quapropter Conon apud Photium l. c. fabulas interpretatur de inſidiis & ſtratagematibus inuſitatoque armorum genere, quibus debellarunt incolas Cadmus & ſocii, poſtquam initio repulſi & quaſi deleti fuiſſent, ut viderentur redivivi & ſerpentium inſtar dolis ſuperantium victores incautos,

atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

atque illico ex cæde & morte ipſa r. ſurgentium, etiam ferociores. Non nullas alias expoſitiones potes videre apud *Tzetzem* ad ℣. 1201. Alexan drae Lycophr. quas omnes referre taedioſum eſſet. *Tzetzis* duntaxat ſententiam referam; Vult igitur ſer pentem fuiſſe latronem quemdam vel regionis Regulum; à quo non nulli Cadmi Socii occiſi ſunt, quam ipſum oppugnavit, & cum maior parte militum trucidavit, οὓς δὲ ὀδόντα καλεῖ διὰ τὸ δηκτικοὺς εἶναι· πολλοὺς δὲ αὐτο καὶ διεσκόρπισεν, ὧν τινας δὲ ἀγχιστεῖς καὶ γαμ βροὺς ἐποιήσατο. *Quos milites vocat den tes quod mordaces eſſent, multos au tem eorum diſſipavit, quoſdam au tem affinitate ſibi junxit & genero fecit.* Quicquid ſit, ſocii Cadmi ob has rationes dicti ſunt Σπαρτοὶ *Spar ti*, vel ut in Scholiis *Euripidis* ad v 674 Phænis. ſecundum Androtio nem, διὰ τὸ ἀκολουθήσαντας αὐτῷ ἐκ Φοινί κης Κάδμῳ σποράδην οἰκῆσαι. *Quia ex Phaeniciâ ſecuti Cadmum ſparſim varias regiones occuparunt*; vel ut

Am-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Amphilocho placet, διὰ τὸ ἐπεσπάρθαι τοῖς οἰκοῦσιν ἐν Θήβαις *Quia diſperſi ſunt inter Thebanos incolas.* ἔνιοι δὲ παῖδας Κάδμου αὐτοὺς φασιν ἐκ διαφόρων γυναικῶν τὸν ἀριθμὸν. *Alii denique volunt Spartos fuiſſe Cadmi liberos ex diverſis genitos uxoribus* 13. *numero.* Spartos igitur conſtat dictos Cadmi liberos, aut potius, ut pluribus placet, ſocios inter quos plures Idumæi ut probatum; Jam verò conſtat etiam Lacedaemones eodem nomine deſignatos fuiſſe *Spartiaſque* & *Spartanos* quaſi à Spartis oriundos vocari, quod temerè & ſine teſte, non affirmo, ſic enim *Stephanus* de Urbibus in *Spartâ.* Σπάρτη Λακωνικὴ χώριον ἀπὸ τῶν μετὰ Κάδμου Σπαρτῶν, περὶ ὧν Τιμαγόρας φησὶν, ἐκπεσόντας δ' αὐτοὺς εἰς τὴν Λακωνικὴν Σπάρτην ἀφ' ἑαυτῶν ὀνομάσαι. *Sparta urbs Laconica à Spartis Cadmi ſociis de quibus Timagoras ait eos petiiſſe Spartam Laconicam & à ſeipſis denominaſſe.* Nemo itaque miretur Spartanos Judæorum dici fratres, quandoquidem ſuam originem debent I-

dumęis

dumæis Judęorum fratribus, & alii Cadmi ſociis, qui cum veteribus Lacedaemoniis illam urbem conſtituerunt; niſi etiam Lacedaemonum & Lacedaemonis nomina iiſdem Phœniciis debeantur, qui novam illam urbem ſic vocaverunt, quod è Thebis meridiem verſus procedentibus occurrerit & ipſis viſa ſit לקדם *lakedem* id eſt *Orientalis*: Nonnunquam enim meridies cum Oriente confunditur; addere poſſem Bacchum proprium Thebanorum Deum ſecundum Clem. Alex. admon. ad gent. Phœniciam redolere originem & à בכה *bacha* id eſt flere dici quia fletibus colebatur ſub nomine Oſiridis apud Ægyptios. Idem enim teſte *Auſonio* Epig. 29.

Ogygia me Bacchum vocat
Oſirim Ægyptus putat.
Myſtæ Phanacem nominant,
Dionyſon Indi Exiſtimant,
Romana ſacra Liberum.
Arabica gens Adoneum
Lucaniacus Pantheum.

Nota

Nota Arabibus, id eſt Idumæis dici Adonæum אדוני veri Dei nomen, inde & Adonis revera fletibus celebris, de quo S. Hieronymus, & poſt ipſum innumeri explicant *Ezechielem* 8:14. ſed vide *Seldenum de Diis Syris*, ſyntagm. 1. c. 4. & ſynt. 2. c. 11. Denique ne vel minimum ſententiae noſtrae deficiat fulcimentum, in ipſâ Lacedæmone Judæi inveniuntur preter Idumeos & cæteros Cananeos Cadmi ſocios: Judeos inquam Lacedæmone & vicinis regionibus ſatis celebres & numeroſos inveniam, ut inter Orientis domitrices Bacchi copias eminuerint, & perſuaſerint ipſam Judeam ab iis fuiſſe denominatam; ſcilicet apud Stephanum de Urbibus in Judæâ refertur quod Claudius Iolaus velit dictam ἀπὸ Ἰουδαίου Σπάρτωνος ἐκ Θήϐης μετὰ Διονύσου ἐςρατευκότος, *à Judæo Spartiata*, (ut Λάκων- ωνος Lacedaemonis incola, ſic Σάρτων- ωνος Spartae) *è Thebis cum Baccho in militiam profecto*. Neceſſe eſt ut Lacedaemone Judei fuerint celebres,

quan-

quandoquidem à Judæis Lacedęmo-nenſibus Judęam denominatam Græci crediderunt; Cum autem Judæi illi vel Idumæi Judæorum nomen uſurpantes inter Spartae & Spartanorum authores & conditores extiterint, & in eandem gentem coaluerint, non mirum ſi Judæorum patrias ſèdes obtinentium Lacedaemonii ſe fratres æſtumaverint. Addam *Pauſaniam* in Laconicis referre quod *Comitium Spartæ* erat dictum *Varium*, in quo heroïca monimenta Cadmi & ſociorum, ut pote gentis autorum aſſervabantur.

Sed ſufficit nec diutius conjecturis noſtris obruendus es. Uno verbo potuiſſem quæſtioni ſatisfacere, obſervando *Cadmum Aſiaticum*, fratrem fuiſſe *Europæ*, & hâc ratione Europæos Aſiaticorum populorum fratres merito poſſe omnes haberi: ut mittam eos qui cum *Diogene Laertio* in proœmio operis de vit. philoſ. exiſtimarunt non Philoſophiam duntaxat, ſed totum genus hu-

ma-

nanum ſuam à Græcia duxiſſe origi-
em. Verùm longioris colloquii de-
iderio flexuoſum iter tenui. Uti-
am tibi moleſtum non fuerit, vel
altem non indignum venia. Vale
Vir Praeſtantiſſime, & tibi addictiſ-
imum Morinum tuum amare perge.

TEPHANI MORINI DISSERTATIO II.

AD

CLARISSIMUM DOMINUM

USTELLUM

REGIS CHRISTIANISSIMI SECRETARIUM.

DE

Cognatione Lacedæmonum & Hebræorum.

ARGUMENTUM.

Diſſertationis occaſio. Edonii Thraciae *populi*, *ex* Idumæis *orti*. *Ce-*

E *leber-*

leberrimi Bullialdi, Edonios *à*
Colchis *deducentis*, *opinio*. Eſſe
dones, Colchis *conjuncti*, *ſun*
אישי ארונין, *Viri* Edonii. Graec
ad Pontum Euxinum *incolentes*
Variae Graecorum *urbes in* Aſiâ
Trojani *ex* Peloponneſo *orti*
Mare Ἄξενον, *ex* Graecorum *huma*
nitate, *appellatum* Εὔξενον; *Teſt*
Strabone. Caucaſi *tyrannis*. Grae
corum *itinera per* Thraciam *ver*
ſus Colchidem. Colchi *probant*
Stukio, *ex* Judaeorum *proſapiâ*
Quod illuſtri Herodoti *teſtimoni*
confirmatur. Judaeï *Lini artifici*
dediti. *Abſurda* Stukii *Etymolo*
gia, Colchidis *nomen*, *à voc*
כול, *derivantis*. Maimonidis *gra*
vis Sententia, *contrà peregrina-*
tiones Judaeorum *extrà terram*
Sanctam. Joſephi *Sanctio ne fra-*
tres alienigenis miſcerentur. He-
rodoti *error*. Seſoſtris *expeditio*,
ante Ninum *&* Semiramidem *Suſ-*
cepta. Seſoſtris *antiquior* Moſe
& Abrahamo. *Circumciſio ab* Æ-
gyptiis

gyptiis *admiſſa, tempore* Salomonis. Seſoſtris, *à* Salauce, *rege* Colchorum *victus; Ex narratione* Plinii. Colchorum *Etymologia, ex* חלח, Celach; 2 *Reg.* 17:6. חלח, Celach, *apud* Lxx. Ἀλαὲ. Bocharti *opinio, ſtatuentis* חלח, Celach, *eſſe* Ptolomaei Calachenam: *Quod non Veriſimile. Coloniæ plerumque cognomines, cum iis regionibus, unde exiverant; Quod variis exemplis,* Chaldaeae, Aramaeae, Aſſyriae, Mediae *&* Solymorum *oſtenditur.* Colchis, Calachenae Aſſyriorum *provinciæ colonia.* Iſraëlitae *primò deducti in* Calachenam, Aſſyriorum *regionem, & deinde, in* Colchidem, *eorum Coloniam. Locus* 4 *Eſdr.* 13: 40, 41. *illuſtratus.* Judaei *in* Ponto *incolentes. Veſtigia* Iſraëlitarum, *&* Colchorum, *inter ſe permixtorum non contemnenda.* Colchi, Lazii *appellati; Teſte* Agathiâ. לעז, *nomen illorum, qui legem* Judaïcam *non obſervant.* Ju-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

daei *per Contemptum* Apellae *a-ẞti.* Apellaeï, Scythiae *popul..* Phaſis, Colchidis, *fluvius*, *qu.* פצידא, *fluminis alveus.* Bocha Explicatio *vocum Ambiguaru*, גזא. נחש, שור. *Fabulæ de vellee aureo origo. In* Mengreliâ, C-chidis *regione*, *feſtum cum* Judę-rum Paſchate *conveniens. In* T-tariâ Colchidi *vicinâ Turm* Nephtalitarum, & Danitaru. *Hiſtoria de rege* Tibur, *in Me-tullio* Tartariae. טבור, *umbilic.* Judaeorum *reliquiæ in* Indiâ; *quorundam opinione. Doctiſſi* Bullialdi *ſententia*, *cum illa* *thoris conciliata.* Iſraelitę, *è* C-chide *in* Thraciam *delati*, & le-laſgis *permixti*, Lacedaemones Judaeos *affinitate junxerunt.* *ẞtius* Cadmus & Phœnices *affi-tatis*, *inter* Judaeos & Lacede-mones, *conciliatores.* Κάδμ⊙- Cedmâ, *filio* Iſmaelis, *oriund.* Phœnix, *frater* Cadmi, *erat* E-dom, *frater* Iſmaelis. Phœn

& Edom; Φοινικὸς, & Ἔρυθρος, *Synonyma. Imperatorum* Conſtantinopolitanorum ὑποδήματα ἐρυθρόχροα, *vel* Φοινικόχροα, *rubri caloris.* אדום, *notat ruborem. Mare* Edom, *apud* Graecos Ἐρυθρὰ θάλασσα. *Rex* Erythra, Hebraeorum Edom. Bœotia, Καδμηΐς *dicta; & Arx* Thebana Καδμεία. *Varia nominis* Phœnicii, *in* Graeciâ *veſtigia.* Sparta, *à* Spartis Cadmi *poſteris, nominata. Concluditur,* Lacedaemones Judaeorum *fratres fuiſſe, tam, ex parte* Cadmi, Iſmaelis *filii, quam ex parte* Phœnicum, Edomi *poſterorum. Ad Duplicem Objectionem Reſpondetur.* Cuthaei *fratres* Judaeorum *ſe jactantes; Teſte* Joſepho. *Diſſertationis clauſula.*

ABUTERER, VIR CLARISSIME, commercii litterarii jure, quod mihi humaniter conceſſiſti, ſi ſæpius te interpellarem; at, ſi rarius, utilitati meæ officerem: Pate-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

re itaque, ut commodo utriuſqu
conſulatur, menſis curriculum quo
à tuis litteris effluxit, legitimum eſſ
interſtitium: Sanè ſilentium meum
diutius non poſſum prorogare, qui
minus gratus videar erga te, qu
meis conjecturis favere voluiſti, &
favore tuo commendaſti Doctiſſimi
ſodalibus tuis, imo mihi ipſi, cu
leviſſimæ videbantur, antequam be
nevolentiæ tuæ fuiſſent conciliatrice
Itaque ad abrumpendum ſilentium
me ſollicitant grati animi propenſio
& ſtudium ab omni reprehenſion
favorem tuum vindicandi. Aud-
ẽter igitur veriſimile eſſe Edonio
Thraciȩ qui ſe Iudæos jactarunt e
Idumæis ortos & ex Edom Edon-
dem regionem factam, Edoniorum
que illorum cum Pelaſgis omnium
Grȩcorum majoribus coaleſcentiu
opera affinitatem Lacedæmoniis cum
Iudȩis interceſſiſſe, propugnab.
Attamen ne temeritatis ſuſpicion
graver, ingenuè fatebor me Celebe-
rimi Bullialdi humanitate fretum
arena

arenam contra ipſum deſcendere; Etenim humanitas à ſumma qua pollet eruditione, non ſolet diſſociari.

Mavult, quemadmodum refers, magnus ille Vir *Edonios deducere è regione Colchos quàm ex Idumeis quoniam Colchi erant circumciſi.* Miror illum vocare Colchidem *Colchos*; Colchis enim vocatur *la Colchide*, & ab ullo probato authore (Romantiorum enim ſcriptores tales non duco) eam *Colchos* unquam dictam non arbitror. Circumciſio autem non magis adſcribit Edonios Colchis, quam Edoniis Colchos, & par utrobique hæc eſt ratio, Imò vero probabilius eſſet Colchos ab Edoniis deducere, cùm nullum Colchorum veſtigium inter Edonios appareat, & contrà Colchis junctos *Eſſedones* celebret Plinius l. 6. c. 7. qui lingua Edoniorum ſive Idumaeorum ſunt אדונין איש, *viri Edonii* aut *Edones.* Adde in Scythia, ſub quâ Colchidem comprehenſam fuiſſe probabo, Edones quoſdam etiam habitaſſe teſtari

 eun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

eundem *Plinium* l. 6. c. 17. Ne au-
tem videatur parum rationi conſen-
taneum reducere in Aſiam ex eâ or-
tos homines, poſtquàm Thraciam
occupaſſent, nec ab ea caperentur,
obſervandum eſt apud *Herodotum* l.
2. idem hoc iter tenere Seſoſtrin,
& eandem Thraciam occupaſſe ante-
quam Colchidem aggrederetur. Con-
ſtat inſuper Graeciam à diviſione
orbis inter Noachidas facta coli cæ-
piſſe, & poſtea colonorum nimia
multitudine refertam plures eorum
amandaſſe in vicinas regiones, ac
tandem in ipſam Aſiam, cujus op-
poſita littora tenuiſſe ad Pontum Eu-
xinum uſque, imò circum illud ma-
re celebres condidiſſe urbes Græcos
omnes hiſtorici teſtantur. Hinc Ovid.
3. triſt. Eleg. 9. *Hic quoque ſunt Ur-
bes Grajæ.* Sanè ad Ponti Euxini
littus invenimus τραπεζοῦντα πόλιν ἑλλην-
ίδα ut loquitur *Xenophon* initio lib. 4
Αναβ. & Athenas cum templo Græ-
corum more conſtructo, & Miner-
vae ſacro apud *Arrianum* in περίπλῳ

Thra

Thraciamque gentem eſſe Bithynos Mariandynorum vicinos, apud *Scylacem* in ejus perip. diſcimus; imò Plinius l. 6. c. 32. refert *tranſiiſſe ex Europâ Myſos, & Brygas & Thynos à quibus appellantur Myſi, Phryges & Bithyni.* Imo *Trojanos* ipſos ex *Peloponneſo ortos*, & poſt Samothraciam aliquandiu poſſeſſam occupaſſe Phrygiam *Dardano* duce à quo *Dardanii* dicti, quam jam partim occupaverant ex Attica advenæ, docet *Dionyſ. Halic.* l. 1. Plura Gręcorum monumenta poſſent deſcribi, ſed ſufficiet ex *Strabon.* lib. 7. notaſſe tantam Graecorum copiam in has regiones tranſlatam, ut maris cui adjacebant, priſtinum nomen ἄξενον in εὔξενον mutatum fuerit prævalente ſcilicet Graecorum humanitate, & domante barbarorum inhoſpitalitatem. Prætermittere tamen non debes *Caucaſum* à Japete ortum in has oras ſuam protuliſſe tyrannidem, ut de ſuo nomine dictus mons teſtatur, quandoquidem victoria quam ab ipſo

retulit *Aſſyrius Thuras*, noſtro pro-
poſito accommodabitur; Jam vero
ex his omnibus coloniis & tranſmi-
grationibus Græcorum Colchidem
verſus, eam petere Thracibus fuiſſe
facillimum colligo, cum per eorum
regionem iter facere debuerint Græ-
ci, ſi pedibus, & freto Boſphori an-
guſtiſſimo eò profecti ſunt.

Nihilominus cum Viro Doctiſſimo
nolo contendere, & ſat honorificum
duco quod in noſtras conjecturas
oculos & animum voluerit adverte-
re; Per me igitur liceat è *Colchide*
Edonios in Thraciam deducere; etiam
hac ratione Judęi erunt & Abraham
progenies, quod tibi proculdubiò
non eſt inauditum; Nam I. G. *Stu-
kius* variæ Eruditionis Vir in ſuis
Commentariis ad *Periplum Ponti
Euxini Arriani*, contendit *Colchos
Judæos eſſe* ex eo quod Herodotus
referat lib. 2. *in Colchidem adveniſ-
ſe ex Ægypto, eſſe circumciſos,
criſpos habere capillos, & faciem fu-
ſcam, linumque modo iis Ægypti-
iſque*

que peculiari elaborare; quod reve-
Judæis convenit; in primis lini ar-
ficio deditos patet *Hoſ.* 2: 5, 6. Nec
nirum ſi ex Ægypto veniſſe dican-
ur, & cum Ægyptiis eandem habe-
e linguam, cùm diu in Ægypto
nanſerint, & cum Ægyptiis egerint;
quin ipſum Colchidis nomen ex Ju-
daïcâ linguâ vult formari, ſiquidem
כול *col capere, valere, & nutrire*
ſignificat. Equidem non poſſum Stu-
kio aſſentiri: Etiam non fugit ipſum
decipi dum à כול Colchidis origi-
nem petit; Quicunque enim genium
linguarum Orientalium novit, fatebi-
tur eas habere litteras, quibus quaſi
radicibus nomina coaleſcunt & ſuſten-
tantur; ea autem non ſunt mutationi
nec intermiſſioni obnoxiæ: tales ſunt
hę tres conſonantes C. L. CH. (vo-
cales contra fluxæ ſunt & facile mu-
tantur inter Orientales, qui raro eas
adſcribunt) Abſurdum ergo illud pe-
tere à voce vix mediam partem con-
tinente vocalium, quae radicem con-
ſtituunt: Præterea non arbitror Ju-
dęos

dæos etiam dum in Ægypto commorabantur ſub Ægyptiis Regibus militaſſe; ſiquidem Joſephus caverat ne his alienigenis fratres miſcerentur cum illos monuit docere Pharaonem quod paſtores ovium eſſent; *nam Ægyptii paſtores execrabantur* Gen. 46:34. Nec minus Judæi averſabantur alienigenas & longinquas à terra promiſſa peregrinationes, ſecundum hoc axioma R. M B Maimon, cujus tractatum ab amico verti ſcribis כל הדר בחוצה לארץ כאלו עבדים &c. *Quicunque extra terram illam commoratur æquè reus eſt, ac qui colit ſtellas & planetas.* Poterant itaque in Ægypto manere quia in hanc regionem Dei mandato deſcenderant ſed vitæ inſtitutum non ſinebat, ut in longinquam militiam proficiſcerentur: Denique nec *Herodotus* ſtipulatorem me habebit, licet ipſi adſtipulentur *Diodorus Siculus*, *Dionyſius Periergetes*, & alii, dum hariolatur Colchos originem & Circumciſionem debere Ægyptiis, & à Se-

Seſoſtri in Colchidem traductos; ut enim optimè obſervavit *Agathias* in Juſtiniani hiſtoria l. 2. Illuſtris ille *Seſoſtris* expeditionem quam refert *Herodotus* ſuſcepit *ante Ninum & Semiramidem*; tunc autem nec Judæi nec Iſraëlitae, nee Abrahamus cui primo data eſt circumciſio, exiſtebant; idque poteſt confirmari Ægyptiorum Regum ſerie licet confuſa & perturbata; Nam in Chronographia G. *Sincelli* videre eſt, ſecundum Manethonem, *Seſoſtrim Regem tertium eſſe duodecimæ Dynaſtiæ Regum Dioſpolitanorum*; Moſem autem octavum dumtaxat ab Abrahamo ſub 18. Dynaſtiâ demum natum. *Euſebius* autem in Chronico teſtatur Abrahamum natum anno 43. *Imperii Nini*, dum 16. Ægyptiorum Dynaſtia floreret; jam ſcilicet elapſis à Seſoſtri quatuor Dynaſtiis. Quare optimè Juſtinus initio epitomes, Regnum Ægyptiorum antiquius facit Aſſyriorum Imperio, & Vexorin anteceſſiſſe Ninum aſſerit; idque

ratio

ratio ſuadet, nullus enim patet lo cus victoriis Seſoſtris, quæ ipſi ma jorem Aſiæ partem ſubdiderunt, ſul Imperio Aſſyriorum, & illius cur ſum interrupiſſent, quod non factum Pręceſſiſſe igitur neceſſarium eſt quamvis junior fingeretur Seſoſtris & ipſi aſſignaretur ſeculum, quo captivi detinebantur in Ægypto Iſraëlitæ: Quis credat Regem & populum dominatorem à ſervis jugum circumciſionis moleſtiſſimum ſuſcepiſſe; Victores quidem Judęi coëgerunt ſubditos circumcidi, at ſubactos id obtinuiſſe à Dominis ſuis nemo ſibi perſuadebit: Poſtquam effugerunt ex Ægypto Iſraelitæ ingens odium poſt ſe reliquerunt ob plagas quibus percuſſa eſt Ægyptus, & tantùm non deleta, quod non ſollicitabat Ægyptios ad morem gerendum Iſraelitis, & ritus illorum amplectendos; ſub Judicibus autem modo à vicinis oppreſſi, modo aſſerti in libertatem vix Ægyptiis anſam dederunt de eorum ritibus cogitandi;

Qua-

Quapropter putarem tempore de-
ium Salomonis Ægyptios circum-
iſionem admiſiſſe, cum ſapientia
jus, & Regis magnificentia capti ſo-
ietatem cum ipſo inire ambiverunt;
Quin videntur *tributa pependiſſe*
Reg. 10:20. Sed ſufficit *filiam Re-*
is Ægypti duxiſſe Salomonem
Reg. 3: 1. Ut enim filii Jacobi in
natrimonium Sichemo Dinam dare
ioluerunt, antequam ipſe circumci-
leretur, nec matrimonia cum incir-
umciſis licita putarunt *Gen.* 34: 15.
probabile eſt Salomonem exegiſſe
eamdem conditionem, & neceſſa-
iam putaſſe, ſaltem eo tempore quo
egnare incipiens pietati impenſius
ncumbebat; quod fortaſſe movit *Jo-*
ſephum ad tribuendum *Suſaco* quem
ſſerit regnaſſe tempore *Roboami* l.
3. Antiq. c. 4 *quæ de Seſoſtri nar-*
rat Herodotus; Tunc quidem Æ-
gyptii revera circumciſi fuere, ſed
ab Ægyptiis tunc ducere originem
Colchi non potuerunt: Jam enim
celeberrimi erant, & ante tria circi-
ter

ter ſecula in ipſos expeditionem ſ. ſceperant *Argonautæ:* tot rationib oppugnatum Herodotum debellat *Plinius* l. 33. c. 3. ubi narrat in *C. chis regnaſſe Salaucem, & Eſubope reges doctiſſimos*, illumque aureas c. meras, & argenteas trabes habuiſſe *v. cto Seſoſtri Ægypti Rege &c.* Qu enim credet Seſoſtrim autorem ge tis Colchicæ fuiſſe, ſi à Rege Co chorum fuſus eſt, & deletus; Sa Colchi antiquiores ipſo fuerunt, habuerunt Reges qui proſtraveri ejus exercitum, nec ab ipſo circun ciſionem receperunt, cùm Victor à victis leges non accipiant; Falſ eſt igitur Herodotus & veniam m retur, nam dubitans ad Ægyptic refert originem Colchorum, ſed r ſunt qui poſt ipſum affirmarunt, quo dubitanter propoſuerat. Rejectis ita que Herodoti conjecturis & Stuk rationibus ad rem ipſam accedamus & proponamus probabiliorem ſen tentiam de Colchorum nomine 8 origine.

Quo

Quod nomen ſpectat Colchi ex
חלח *Celach* de quo 2 Reg. 17:6.
ſt enim ex *Meſech* facti ſunt *Mo-*
chi, ex *Celach Colchi* fieri debue-
unt: Imò apud *Simocattam* l. 7. c. 8.
ens illa Κολχ. dicitur, ſicque propius
ccedit ad *Celach*: At in Verſione
xx. pro *Celach* legitur ἀλαὲ quod
nirabuntur, qui ignorant litteram
. h. vel ch. quæ initium & finem fa-
it illius nominis ſæpe inter Ebræos
im aſpirationis aſperę duntaxat ob-
inere, quod innumeris exemplis
oſſet probari; ſic illa littera à fine
c principio ablata remanſit ἀλαὲ,
uod mutatum tandem in λαῦα, id
ſt, ſecundum *Stephanum* in illa vo-
e, λαζίκη, *Colchis.*

Facilè conveniunt nomina, ſed
perofius eſt regiones illis deſignatas
onſociare; Nam regio *Celach* ferè
ſt ignota, & de ejus ſitu diſcordant
uthores; Magnus *Bochartus* quon-
dam meus Collega in ſuo *Phaleg.* p.
120 breviter obſervat *Celach* eſſe
Ptolemæi *Calachena* ad Septentrio-

 nem

nem Aſſyriæ ſitam, cum videatu
circa ſe habere alia loca, in quae de
portatos Iſraëlitas legimus 2 *Reg.* 17
℣. 6. Dico obiter obſervaſſe, vi
enim dubito, quin animadvertiſſe
ſi præſtantiſſimi ingenii aciem i
ſanctae Scripturæ verba conſultò in
tendiſſet, ea non cogere, in tres ve
quatuor regiunculas Aſſyriæ propri
dictæ tot myriades exulum Iſraëlita
rum coacervare, quas neſcio an tot
capere potuiſſet; Sic loquitur ſacer
textus, *Rex Aſſyriæ cepit Sama
riam, & tranſtulit Iſraëlem in Aſſy
riam, & habitare fecit eos in Ce
lach, & in Chabor flumine Gozan
& civitatibus Medorum*, ubi Aſſy
riæ comprehendit totum Aſſyriorum
Imperium, & ſecundum *Strabonem*
extenditur ad *Ægyptum*, *Mar
Mediterraneum*, *Pontum Euxi
num* l. 16. reverà *Celach*, *Chabor*
Gozan, & *Media*, ut ejus parte
aſſignantur, quæ in Aſſyria propri
dicta non continentur; Quis autem
credat in ipſum Imperii meditullium

to

ot hoſtes infenſiſſimos, ſuiſque cla-
ibus irritatos Aſſyrium Regem tra-
uxiſſe, ut iis quaſi obſeſſoribus ſemper
remeretur? Nec etiam ſimul degen-
es Moſaïcum oraculum complevíſ-
ent, nam Levit. 26: 33. ſic per Mo-
em Deus eos alloquitur, *Vos autem
entilans diſpergam ingentes.* Qui-
us verbis innuitur diſperſio ingens
qualis fit cum paleæ jactantur ina-
es à ventilabro, & dantur ludibria
entis; unde decem illę tribus nec
ocietatem ullam inter ſe inire, nec pa-
riam repetere potuerunt, ut Iudaïca,
uæ ſimul in eadem regione manſit
Deo ſic diſponente, & facilius erat
nam tribum ſimul ad paucos annos
oſpitari quàm decem. Nihilominus
ı vicinas etiam regiones diſperſam
on obſcure indicat *Epiſtola Iudæo-
um reducum* quæ habetur 2 *Macc.* 1:
9. & teſtatur *patres eorum in Perſiam
eductos.* Ne tamen à ſententia Il-
uſtriſſimi Viri omnino diſçedam,
bſervabo Aſſyrios ſolitos ex pro-
riis ditionibus in eas quas armis com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

paraverant mittere colonias, quæ ori-
ginis nomen conſervabant: Sic *Chal-
dæa* Arabiæ contermina ſibi cogno-
minem fecit coloniam juxta *Tibar-
nios* & *Trebizontem*, teſte *Strabone*
l. 12. imo ſecundum *Æſchylum* &
Stephanum juxta ipſam *Colchidem*;
Sic *Aramæa* ſive Meſopotamia *Ar-
mæos* miſit ad uſque *Scythas* quos
invenimus apud *Plinium* l. 6. c. 1.
Aſſyria etiam miſit ſuos *Aſſyrios*
ad oſtium *Thermodontis* quod docet
Dionyſius Africanus ṽ. 975. Αα-
ειοι δαλὸς ἄγχεωθι δὲ ςόμα θερμοδόντος, &
Media quę ad meridiem maris
Caſpii ſita eſt *Medos habuit in Thra-
cia.* Tit. Liv. lib. 28. *Iſauri etiam
olim Solymi dicebantur* teſte *Theo-
doret.* hiſt. relig. c. 10. quaſi ex *So-
lymis* Iudęorum originem duxiſſe.
Eadem ratione *Calachena* Colchidem
potuit condere, & utraque primitus
Cælach dici, ſanè reperitur urbs
dicta *Colchis* ad *Calachenae* limite,
& ripam *Tigridis* apud *Ptolomæum*,
qui horum nominum affinitatem pr-

dit & illuſtrat. Veriſimile eſt autem è *Calachena* ductam coloniam ad *Phatim* dictam *Colchidem*, à *Thura Nini ſucceſſore, poſtquàm ſubegit Caucaſuma Tyrannum*, ut refert *Suidas*, cum addat ἄρεα *Martem* dictum illum Thuram, *Dominicus* autem *Niger* poſt *Flaccum* teſtetur *Colchidem Arimanam dictam*, & *Appianus* in Mithrid. vocet *Colchos* ἔθνος ἀρείμανες *gentem Martiam & bellicoſam*, quaſi ab illo Marte coloniæ autore: Iam verò rationi conſentaneum eſt Reges Aſſyrios cum gentes ſubactas è ſuis ſedibus evocabant, eas partitos fuiſſe inter primitivas ditiones, quas rurſus ſubdividebant inter ſuas colonias. Hac ratione ducti primò in Calachenam Iſraëlitę inde potuerunt deduci in Colchidem quod docet author lib. 4. Eſdr. c. 13: 40. & 41. Refert enim in longinquam regionem ex eâ quam primò petierant, perveniſſe ſuperatis Euphratis anguſtiis ſeu anguſtis meatibus ſcaturiginis, quâ revera iter eſt ad

ad Colchidem. Hinc Act 2:9. fi mentio *Iudaeorum Pontum* Colchidis vicinam *incolentium*. Fruſtr: veriſimilibus argumentis Iſraëlita inter Colchos deduceremus, niſ utriuſque populi ſic permixti veſtigi quædam apparerent; Verùm quęđan apparent non contemnenda. 1°. nativi *Colchi* dicti ſunt *Lazii* Agathias l. 2. ὁι ἢ Λαζοὶ Κόλχοι τὸ παλαιὸ ὀνομάζοντο, ſcilicet לעז *Laz* eſt vulgare nomen quo Judęi deſignant unumquemque eorum qui legem Judaïcan non obſervant. Id circò Lazios dixerunt idololatras Colchos; contr per contemptum gentes ob circumciſionem Judæos vocant *Apellas* und ſic dicti illi Iſraëlitæ; quapropte Apellęos (modo conſtet à Latin: Linguę gnaris eam denominationen iis inditam fuiſſe) invenimus apuc Plin. l. 6 c. 17. inter populos Scythiæ, quia Scythia comprehendi Colchidem, & ſuum nomen ei communicat, teſte *Plutarcho* de fluvii dicente, Φᾶσις ποταμὸς ἐςι τῆς Σκυθίας, nemc

au-

autem neſcit Phaſidem Colchidis fluvium eſſe; & ſic potuerunt vocare Iſraëlitæ, quia פצידא *Phaſida* fluvii alveum dicunt; mitto illum egregium luſum in ambiguitate vocum גז נחש. שור qui poteſt videri in Phaleg. Bocharti l. 4. c. 31. & fabulę velleris aurei dedit originem, quod enim Judæis dixerat: *Theſaurum regium duplici muro & porta arcta aſſervari;* alter ludens expoſuit, de vellere, dracone, & tauris. Unde quæſo ex lingua Ebræa luſus ille eruditus inter Colchos, niſi à Judęis eò tranſlatis. Adde in Mengrelia Colchidis regione adhuc hodie feſtum religioſè obſervari, quod cum Judæorum Paſchate & Agno a ſingulis familiis edendo magnam habet affinitatem, teſtis I. B. *Tavernerius* l. 3. c. 12. itinerum Perſiæ, qui addit vicinos Tartaros è propriis tribubus ſolis uxores ducere, quod etiam ſecundum Legem Iſraëlitæ obſervabant cap. 13. Sanè inter ipſos Tartaros Colchis vicinos etiam Ilordę ſive

turmæ Nephtalitarum inveniuntu teſte *Agathia* l. 4. Imo *Danitarum* à quibus volunt *Danos* nomen acc piſſe, & celeberrimus *Thuanus* l. 6. obſervat circumciſos fuiſſe antequa Mahumetes ipſis innoteſceret, quo non eſt leve argumentum reliquias e Iſraëlitarum, qui è Colchide in v- ſtas Tartariæ ſolitudines diffuſi ſu & ob quandam Mahumetiſmi cu ſuis veteribus cęremoniis ſimilitu- nem ad ipſum amplectendum pro fuerunt; Nota hiſtoria illius, qui jactabat *Regem Tibur* in Meditull Tartariæ, nempe טבור *umbilic* eſt, & à Franciſco I. Rege huma- ter exceptus, & initio etiam à Car- lo V. ſed tandem combuſtus ej mandato, quod aulicos ad Judaïſmu ſollicitaret. Mitto teſtimonia Jud orum aſſerentium maximam Iſraël tarum multitudinem Septemtrion lem plagam occupaſſe, & eos qui v lunt plurimos eorum in India deg re, quamvis à noſtris mercatoribu non inveniantur, qui forſan aliqui

au

udiverunt de profectione in Colchidem, & Colchos, eamque verſus Indiam tetendiſſe exiſtimaverunt, quia Colchos, & Colchicum ſinum in India repererunt. Vides quantopere ſtudeam conciliare ſententiam doctiſſimi Bullialdi cum meâ, & ſi conciliatio placeat, Iſraëlitæ è Colchide in Thraciam delati & Pelaſgis permixti Lacedæmones horum poſteros cum Judæis affinitate junxerunt, imò antequam in Thraciam pervenirent cum Pelaſgis quibuſdam, qui juxta Colchidem ſedes poſuerant, affinitatem potuerunt contrahere; ſin minus obſervantiæ officio functus ſaltem merebor gratiam. Verum enim vero ita illis conjecturis adhęreo, ut nullatenus diſcedam ab eo quod propoſui de Cadmo & ſociis Phœnicibus, quos nova ratione affinitatis Judæos inter & Lacedęmones fuiſſe conciliatores demonſtrabo. Notandum Orientalium conſuetudinem majorum nomina poſteris tribuere, ſic *Aſſur* & *Iſraël* dicuntur

Iſraëlitæ & *Aſſyrii* paſſim in SS. Ja
verò inter Iſmaëlis poſteros *Cedm*
numeratur Gen. 25: 15. & populu
conſtituere debuit, qui de ſuo nomin
Cadmus vel Κάδμος à Graecis & La
tinis dici potuit; *Cadmus* autem fra
trem habuit *Phœnicem*; ut authore
Graeci teſtantur, & Apollodoru
inter alios l. 3. ut jam obſervavi
Quid ſi *Phœnix* ille ſit *Edom* ſiv
Eſau frater revera Iſmaëlis; ſan
utriuſque nominis eadem ratio
Edom & *Phœnix* ſimiliter *Rubrum*
ſignificant, ἐρυθρὸς & φοινικὸς ſynony
ma, hinc paſſim authores Imperato
rum Conſtantinop. calceos vocan
ὑποδήματα ἐρυθρόχροα, vel φοινικόχροα, quod
rubri eſſent ut poſteà etiam Pontificum
fuerunt. V. B. *Balduinum* in Cal-
ceo. antiqu. c. 10. De אדום conſtat
inter omnes Linguae Ebraïcae peri-
tos, & in SS. vox ejuſdem originis
ſolet ſignificare *ruborem vini*, *ſan-
guinis* &c. Unde mare *Edom* di-
ctum à Graecis ἐρύθρα θάλασσα; & *auri
fulgore circa colla cætera purpureus*;
ut

cum Plinio loquar l. 10. cap. 2. *hœnix* dicitur; Revera Phœni-
s dictos quaſi Idumaeos & rubros
mari Edom id eſt rubro teſtatur
rabo l. 1. διατὶ Φοίνικες ἐκαλοῦντο, ὅτι καὶ
θαλαττα ἐρυθρά; At quare vult dici
hœnices quaſi Rubros à mari Ru-
ro? quia ſcilicet ſcivit ortos ex re-
ionibus illi mari adjacentibus, ſc.
dumæa, ut inter alios Herodot. l. 1.
lin. l 4 c. 22. Solin. c. 26. qui addit
*rythream vocaſſe Gades Tyrios à
ubro profectos mari*, & Dionyſius
eriegetes, hoc ṽ 905. Φοίνικες τῶν δ'
ἀνδρῶν γενεῆς οἱ Ἐρυθραῖοι γεγάασιν. *Phœni-
es ſunt ex eorum genere qui Ery-
hræi fuerunt.* Nempe Erythra Rex
Graecis eſt Ebraeorum Edom, &
Phœnices ex Erythraeis orti, quia
x Idumaeis maris rubri accolis. Illi
taque Phœnices cum Cadmeis fratri-
bus novas ſedes quærentes ad littus
Orientale Maris Mediterranei partem
copiarum collocarunt, à quibus *Phœ-
nicia* dicta & conſtituta; Alii Grae-
ciam invadentes varias occuparunt
re-

regiones in primis *Bæotiam*, qu
Καδμῆις dicta à Cadmeis vi ſua ſubc-
tam provinciam denominantibu,
Herod. l. 5. §. 57. ut antè Phœnics
denominaverant Phœniciam, lic
ſimul incolis commixti permaneren,
ſic arx Thebana, Καδμεία, & Th-
bani Καδμεῖοι, Κάδμιοι, & Καδμείονες v-
cantur apud Stephanum; Nec tam
Phœnicum ſive ἐρυθραιῶν, in Graec
nomen extinctum; Nam inveniu-
tur in Thucyd. l. 3. ἐρυθραιοὶ ubi Sch-
liaſtes δημοὶ Βοιωτίας, ſunt etiam in *I-
nia* apud Herod. l. 1. & in *Locri*
apud Stephanum & in *Ætolia* apu
T. Livium l. 28. Eſt etiam Fluvi
Phœnix apud Herod. l. 7. §. 2.
Atopum defluens, à *Phœnice* her
dictus, cujus etiam ibi ſepulchru
oſtendi refert Strabo l. 9. Alt
Fluvius *Phœnix* in Theſſalia apu
Plin. l. 4. c. 8. & in Baeotia fons *Ph-
nix* apud Plutarchum in vitâ Pel
pidae, & portus *Phœnicius* no
longè à Laconia, Pauſan. in Meſſe
nica, & *Phœnicius* mons juxta C
rin

rinthum, Stephan. & *Phœnice* urbs in Arcadia in Laconiam apud Polybium l. 4. Denique ut ex Stephano probavimus ex *Spartis* ſeu Cadmi & ſociorum poſteris *Sparta* coaluit, unde *Pauſanias* in Lacon. refert *Comitium Spartæ* dictum *Varium*, inter heroïca monimenta Cadmi & ſociorum inſignia conſervaſſe utpote conditorum urbis & gentis authorum; & hac ratione tam ex parte Cadmi Iſmaëlis filii, quam Phœnicum Edomi poſterorum, Lacedęmones fratres Judęorum fuerunt, & patrem habuerunt utrique Abrahamum. Opponi poteſt *primò*, hos anteà ſuppoſuiſſe Phœnices Chananæos fuiſſe; Revera ita vulgo creditur: ſed poſtquam attentius conſideravi Deum totam Chananæorum terram dediſſe Abrahamo Geneſ. 17:8. & juſſiſſe omnes Chananæos exterminari Deut. 7:2. ex Chananæorum numero Phœnices neceſſariò eximendos putavi, quia conſervati fuere, & Rex illorum *Hiram* amicitia & fœdere junctus fuit

Da-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Davidi & Salomoni, qui in ejus di
tionem nullum ius ſibi tribuerunt
quod non neglexiſſent, ſi Phœnician
cum Chananitide majoribus Deu
conceſſiſſet; cùm igitur quidam cun
Phœnicia confundant Cananitidem
ut Juſtinus Matyr exh. ad Græco
referens ex Phœnicia majores Moſi
fame pulſos in Ægyptum deſcendiſ
ſe, Phœniciam uſurpat pro Syro-
phœnicia utramque ſub Romanorum
Imperio comprehendente; Itaque
nihil impedit, quò minus Idumæ
Phœniciam coluerint, & occuparint
2°. Jure ac meritò mihi objicietur
quod antea pro certo ſtatuerim Iſmaë-
litas in SS. nunquam Judæorum dici
fratres; Nunc autem velim cum Idu-
męis mixtos fuiſſe Lacedęmones Judęo
rum fratres, quod non præſtarunt,
niſi ipſi fratres fuerint: At Idumęis
& Iſmaelitis ius illius fraternitatis
conferendæ non concedo: Lacedae-
mones duntaxat ab iis occaſionem ſe
fratres Judæorum dicendi ſumpſiſſe
arbitror: Praeterea, etſi Iſmaelitas
fra-

ratres Judæorum Scriptura non di-
cat, ipſi ſe tales jactare potuerunt,
x poſt ipſos poſteri, Judęi autem
eorum auxilio indigentes non recla-
marunt, quemadmodum *Cuthæi*
lienigenæ, & Judaeorum infenſiſſi-
ni hoſtes *audebant ſe fratres dicere*
Judaeorum, teſte *Joſepho* Ant. l. 9.
n fine, & *poſteros Joſephi*, licèt il-
orum tantùm poſſeſſiones occupa-
ent.

Quod ad libros attinet, quorum
Editiones adornari ſcribis ex iis Reſp.
itteraria magnum capiet emolumen-
um, maximè ex Luciano & Scho-
iis; Elegantiſſimus enim ille autor
ſt penus refertiſſimum eruditionis
ntiquæ; Miſna etiam ſcitu digna
ontinet, ſed neſcio unde peteretur
ita autorum qui compoſuerunt, cum
e illis pauciſſima exſtent in libris
uos evolui; At nugas aget Anglus
um ſuis ſomniis de Cęremoniis Ju-
æorum ex Ægypto oriundis, quia
ihil antiquius Lege Moſaïca, ni-
ilque verius quàm Deum authorem

il-

illius eſſe. Si velles me docere judicium tuum de nova editione Conciliorum in 18. tom. me beares. Vale Vir Clariſſime; Tibi addictiſſimum ama quæſo Morinum.

STEPHANI MORINI
DISSERTATIO III.
AD
AMPLISSIMUM VIRUM
D: DE BRIEUX,
CONSILIARIUM REGIUM
IN PARLAMENTO METENSI.

DE
Sale aſpergi ſolito ſuper urbium dirutarum ruinas.

ARGUMENTUM.

Quæſtionis momentum & Dignita
Ἅλς θεῖος, Sal *divinus*, *apud* Homerum. *Hujus Epitheti ratio*nes, *apud* Plutarchum, & Ma-
cro

crobium. Sal *ad generationem promovendam utiliſsimum; Quod variis exemplis & rationibus probatur. Locus Ezech.* 47: 10. *in auxilium vocatus.* Venus *è mari edita;* & Dii *Marini fœcundiſſimi.* Salacitas à Sale. Sal, *pro ingenii acumine & elegantiâ.* Plinii, Terentii, Ciceronis, Martialis, & Catulli *Teſtimonia.* Sal, *pro donis Spiritus Sancti. Loca, Matth.* 5: 13. *Marc.* 9: 50. *Coloſſ.* 4: 6. *illuſtrata.* Græcia, Sal *gentium.* Sal *Catechumenis datum; Teſtibus, Concilio* Carthaginenſi *tertio,* Auguſtino, Hieronymo. Sal *etiam gentilibus ſacrum; Teſte* Arnobio. Sal *amicitiæ Symbolum; Teſte* Heliodoro. Salis *uſus, in obteſtationibus, fœderibus, & juramentis; Apud* Turcas, Moſcovitas, *aliaſque nationes. Urbem Sale defricare; quid?* Horatius *illuſtratus.* Salis *in Sacrificiis frequentiſſimus uſus; Teſtibus* Plinio, Virgilio, Ovidio. Sal θεο-

φιλέταιρον, *apud* Platonem. Salinum *inter Vaſa Sacra; Quod ex* Livio Valerio Maximo, *&* Plinio *evincitur.* Sal *etiam in Sacrificiis divinis; Levit.*2:13. *Loco, Marc.* 9:49. *lux affertur. Sacrificium in Sacrâ Scripturâ, de ultione Divinâ; Quod locis Jeſ.*34:6. *&* *Sophon.*1:7. *probatur. Poenae a facinoroſis ſumptae, gentilibus pro ſacrificiis habitae.* Δίκη, Deo *juſtitiae*, Melitenſibus *nota; Actor.* 28:4. Eumenides Deæ, *ſcelerum vindices. Homo ſacer, & Accipi-ter ſacer, Quales?* Ἱέραξ. *Formula evocandi, uſurpari ſolita, Cum Agri aut urbes*, Diti, Vejovi, *&* Manibus, *conſecrabantur, & Devovebantur; Apud* Macrobium *Locus, Joſ.*6:29. *illuſtratur. In funeſtis ſacris & devotionibus* Sal *adhibitum. Urbes exitio conſecratae, quaſi victimae,* Sale *inſperſae.* Salis *Aſperſio, ſignum contemptus.* Sal, *pro re viliſſimâ, apud* Theocritum, *&* Home-

merum. Ἀλώνητον ἀνδράποδον. Salarium *pro mercede; apud* Plinium. Sal *magiſtratibus datum. Praedictarum opinionum debilitas.* Sal *ex ſuâ naturâ infœcundũ & ſterile; Quod variis Authoritatibus & rationibus evincitur.* מלחה, מלוח, Ἅλιμον, *vel* Ἄλιμον; *Job.* 30: 4. Sal, *ſterilitatem inducens; Teſtibus* Pauſaniâ, Plinio, & Virgilio. *Miraculum Eliſae,* 2 *Reg.* 2: 19, 20. *Explicatum.* Chriſtianorum & Judæorum *in hunc locum Commentarii.* Salis *conſecrati ſtupendae vires; ex relatione* Alexandri Pontificis. Sal *aſperſum urbium ruinis, in ſignum æternae ſterilitatis, & Deſolationis.* Sichem *urbs* Sale *conſperſa; Judic.* 9: 45. *Locis Pſalm.* 107: 34. *Job.* 39: 6. *lux affertur. Littora* למלחה, *in* ſalem *data; id eſt, ſterilia facta; Ezech.* 47: 11. Sodoma & Gomorrha, *in ſtagnum* ſalis ים־מלח, *converſa. Homines in diruendis urbibus, exemplum divinæ juſti-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

tiæ imitantes. Loci, Jeſ. 51:6. שמים כעשן נמלחו, *Cœli ſicut fumus* ſaliti *ſunt, illuſtratio.* LXX. interpretum *inepta horum verborum verſio. Melior illa* Chaldæi, Arabis, *&* Symmachi. Ἀλιόω *pe*-*do*, *&* Ἅλιος, *inutilis; paſſim apud* Homerum. מלחים, *pani* ſalſi, *id eſt, corrupti; Jerem.* 38: 12. *Celebris locus, Ezdr.* 4: 14. די־מלח היכלא מלחנא, *examini ſubjectus.* Sale *palatii* ſaliti *ſumus;* *Quid? Verſiones variae.* Junii & Bocharti *explicatio.* Sal *merceis & ſalarii vice datum. Immunitas* ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ ἁλὸς, *à rege Demetrio Judæis oblata;* 1 *Macch.* 10: 29. *Oppoſita* Hebræorum, Abe-Ezrę, & Salomonis Jarchi *explicatio.* היכלא, & Ναὸς, *ſignificat Templum, non palatia regum.* *Deus* Sale *uſus, tum in exitio* Sodomę, & *ſociarum urbium; tum in pœnâ uxoris* Lothi. Sal *æternitatis indicium. Fœdus* ſalis. *Lex* ſalica. Heſychius, *in voce*

Ἀ-

Ἀλίσπαρτον, emendatus. Ἀλίσπαρτοι, ægroti, quorum morbus inſanabilis. Antiquus mos, Salem *aſpergendi, ſuper urbium dirutarum ruinas, à recentioribus, in uſum revocatus. Cujus rei varia Exempla producuntur. Loco, Ezech.* 47:8. *lux affertur.*

EGREGIAM ſanè & magni momenti quæſtionem, Vir Clariſſime, mihi proponis, & ex parte ſalis, & ex parte oris diſquiſitione digniſſimam, iodque apud me praecipuum eſt, ius ſolutio ad multa Sacrae Scriptrae loca intelligenda plurimum lus fœneratur.

Conſtat equidem nihil in rerum tura eſſe ſale praeſtantius, quaobrem *ſalem divinum* vocat *Homes* Il. 1:214. πάσσε δ' ἁλὸς θείοιο. *Inrſit autem ſale ſacro*; Scholiaſtes tem θείους δὲ κέκληκε τοὺς ἅλας, διὰ σώζοντα τηρεῖν τὰ παθέντα, *divinos verò les vocat, quia aſperſa ſervant in-*

corruptibilia. Revera creaturarum maxima pars ſubjacet corruptioni & incorruptibilitas videtur aeterni tatis Deo propriae appendix: han expoſitionem ſuo calculo & vari aliis exemplis confirmat Plutarchu ſympoſ l. 5. q. 10. nam obſervat ig nem fulminis ſacrum etiam & θεῖο divinum dici, ὅτι τὰ σώματα τῶν διοβλήτι ἄσηπτα, *quod corpora divinitus tact rum diu permaneant incorruptibili* praeterea obſervat quod ἡ ψυχὴ θειότατ οὖσα τῶν ἡμετέρων, τὰ ζῷα συνέχει, καὶ ῥεῖν ἐᾷ τὸν ὄγκον οὕτως ἡ τῶν ἁλῶν φύσις τὰ νεκρ παραλαμβάνουσα, καὶ μιμουμένη τὸ τῆς ψυχ ἔργον ἀντιλαμβάνεται φερομένων ἐπὶ τὴν φθορ καὶ κρατεῖ, καὶ ἵστησιν ἁρμονίαν παρέχουσα, φιλίαν πρὸς ἄλληλα τοῖς μέρεσι, διὸ καὶ τ Στωικῶν ἔνιοι τὴν ὗν σάρκα κρέα γεγονέναι λέγ τῆς ψυχῆς ὥσπερ ἁλῶν, παρεσπαρμένης ὑπ τοῦ διαμένειν. *Anima noſtrarum r rum diviniſſima animalia contine, & corpoream molem diffluere non ſini ſic ſalium natura cadavera compr mens, imitataque animæ officia c hibet in corruptionem ruitura,* c

retinet ſingulis partibus quandam concinnitatem, & amicitiam indens; quapropter Stoïcorum nonnulli ſuillam carnem corpus fieri animâ ut ſale inſperſa ad permanendum. Quod etiam refert Varro de re ruſt. & Plin. l. 8. c. 51. de iiſdem ſuibus. *Animalium hoc maximè brutum, animamque ei pro ſale datam non illepidè exiſtimabatur.* Hinc patet ſalis praeſtantia, quippe qui animae ſupplet modò vices, modò vicè versâ animam vicariam habet, quâ autem ratione id fiat videri poteſt apud Macrobium Saturn. l. 7. §. 12. ibidem alia ratione ſali divinitatem quandam meritò tribui colligitur ex eo quod ἄνθρωποι τὰ κοινὰ, καὶ διήκοντα ταῖς χρείαις, ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκθειάζουσι ὡς τὸ ὕδωρ ὡς τὸ φῶς, τὰς ὥρας, τὴν γῆν ὃ οὐ μόνον θεῖον, ἀλλὰ καὶ θεὸν ὑπολαμβάνουσιν, ὧν οὐδενὸς λείπεται χρεία τὸ τῶν ἁλῶν θείγκωμα τῆς τροφῆς γινόμενον εἰς τὸ σῶμα, καὶ παρέχον ἐυαρμοστίαν αὐτῇ πρὸς τὴν ὄρεξιν. *Homines generalia & utiliſſima ut plurimnm divinitate donant, ut*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

aquam lucem, & anni tempeſtate.,
terram autem non tantùm divina
dicunt ſed Deam arbitrantur: nu:
verò horum utilitatis ratione cea
ſal, qui alimenti in corpore robu,
& præſidium eſt, & conveniens, gr.
tumque appetitui facit. Quod aute.
à Philino additur ad noſtrum prop.
ſitum propius accedit, ſcilicet à coll.
cutore quaerit τὸ δὲ γόνιμον οὐ δοκεῖ σοι ἐφ,
θεῖον εἶναι, εἴπερ ἄρχει ὁ θεὸς πάντων. *An i:*
quit, quod ad genituram maximè co
fert tibi non videtur divinum? qua:
doquidem Deus omnium rerum ſ
principium, illo autem annuent.
καὶ μάλα ἔφη τὸν ἅλα οὐκ ὀλίγον πρὸς γένει
συνεργεῖν οἴονται. *Atqui ad generandun*
inquit, haud parum facere ſal crea
tur. Et propterea obſervat Ægy
tiorum Sacerdotes ob caſtitatis ſtu
dium ſale abſtinere, eoſque qui ca
nibus operam dant cum ſegniores a
coïtum vident, ſalſamentis eoru
libidinem excitare, imò naves ſ
vehentes incredibilem murium pro
ducere copiam fœmellis etiam citr
ma

naris operam, & ſalem duntaxat lin-
gentibus fœcundis: Quamobrem
Clariſſ. Huetius in eleganti de ſale
poëmate ad Illuſtriſſimum Monto-
idem ait:

Vis ſalibus genitalis ineſt, vivoſque calores
Segnibus in venerem dant ſalſamenta maritis.

Hinc longe Major piſcium copia in aquis ſalſis: unde Deus miraculoſam fœcunditatem piſcium dulcibus aquis pollicitus, dicit *fore ſimilem eorum multitudinem marinarum aquarum multitudini* Ezech 47:10. Denique ob illam ſalis vim & efficaciam, mulierum pulchritudinem allicientem, & illecebroſam dici ἁλμυρὸν καὶ δριμὺ, *ſalſam & amaram*; & Venerem fingi à Poëtis è mari editam εἰς τὸ τῶν ἁλῶν γόνιμον, *ad ſignificandam ſalis vim genitalem & fœcundam*, Deoſque marinos omnium fœcundiſſimos haberi, & piſces præ omnibus aliis animantibus ſoboleſcere, unde Em-

pedocles meminit piſcium ſobole-
ſcentium πολυσπερέων καμασήνων, & ide-
quoque *ſalacitas* à *ſale* dicitur, tant
autem videtur ſalis fœcunditas, &
ad promovendas cunctas productio-
nes, vis & aptitudo, ut res corpo-
reas ſupergreſſus menti tribuatur
deſignetque acumen ingenii eleganti
& lepore conditum, à quo emanan
ſermonis urbanitas, & gratiſſima in
moribus & actionibus concinnitas
quamobrem Plinius l. 31. c. 7. deſcri-
ptis variis ſalis generibus & utilitati-
bus ſcribit. *Quin & pecudes armen-
taque & jumenta ſale maximè ſolli-
citantur ad paſtum, multò largiore
lacte, multoque gratiore etiam in
caſeo dote: Ergo Hercule vita hu-
manior ſine ſale nequit degere; adeo-
que neceſſarium elementum eſt, ut
tranſierit intellectus ad voluptates
animi quoque: Nam ita ſales appel-
lantur, omniſque vitæ lepos, &
ſumma hilaritas laborumque requies
non alio magis vocabulo conſtat.*
Sic Terent. Eunuch. Act. 3. Scen. 1.
La-

Labore alieno magnam partam glo-
riam
Verbis ſæpe in ſe tranſmovet qui ha-
bet ſalem qui in te eſt,

ubi Donatus. *Sal neutraliter condimentum eſt maſcul. ſapientia.* quod tamen perpetuò non obſervatur Sic *dicendi ſal facetiæq;* apud Ciceronem ad Quintum fratrem l. 2. Ep. 2. *& ſalſiores, quàm illi Atticorum Romani veteres atque urbani ſales.* Epiſt. l. 9. ad M. Varr. Ep. 15. Sic in repetito Marciæ cum Catone connubio. *Non ſoliti luſere ſales* Lucanus l. 2. v. 368. Martialis etiam ſe notum dixit *multo ſale* l. 10. Ep. 9. At contrà de Quintia Catull. Ep. 87.

Nulla in tam magno eſt corpore mica
ſalis.

j. Inſulſa erat & ἀνόητος, ut enim ſal ingenii acumen & amœnam fœcunditatem ſignificat, ſic illius ſterilitas ſive fatuitas, ſive inſulſitas dicitur quod non magis ſapiat,

Quam

Quam ſapiunt fatuæ fabrorum pran-
dia betae

Mart. l. 13 Ep. 13. Nec ad ingen-
duntaxat fœcundi & luxuriantis di-
tiſſimos proventus deſignandos ſa
uſurpatur; Sed etiam ſancti Spiritu
efficaciſſima dona, quorum ration
Apoſtoli *ſal terrae* dicuntur Matt. 5
13. T. Livius ſic vocaverat Græciam
ſal gentium, quia gentes omnes fa-
cundia & eruditione Græciæ profe-
cerant, & erudita facundaque oper-
edere ejus beneficio idoneæ evaſerant
quare etiam convenientiſſimè Apo-
ſtoli, qui terrę incolas miſeræ pec-
cati ſterilitati deditos Evangelica cul-
turâ fœcundarant *ſal terrae* meritò
dicuntur. Imò ipſa gratia quâ ſan-
ctificamur dicitur ſal Marc. 9. v. 50
Habete ſal in vobis id eſt Efficacem
illam gratiam quæ à peccato ſervat,
& fideles fructuum pœnitentię con-
venientium capaces reddit: cujus pars
eſt *ſal illud quo condi debet ſermo*
noſter Col. 4:6. Cum autem ſaluta-
ris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

is illa gratia à Chriſto ut à ſuo fonte manet, & in ejus communione dunaxat reperiatur, priſci Eccleſiæ Dotores ut ſolarentur Catechumenos n ſolennem Euchariſtiæ communionem nondum admiſſos, teſtarenturque Sacramenti privationem poſſe ide ſuppleri, *ſal ipſis dabant*, ut contrà nativam corruptionem muniiores eſſent, & bonorum operum ertiliores. Unde Concil. Carthag. 3. can 5. *Item placuit ut per ſolemniſſimos Paſchales dies Sacramentum Catechumenis non detur, niſi ſolitum ſal.* S. Auguſtinus qui huic Concilio affuit ad hunc morem alludit in Confeſſ. l. 1. c. 11. *Audieram enim ego adhuc puer de vita aeterna nobis promiſſa per humilitatem Dei noſtri deſcendentis ad ſuperbiam noſtram, & ſignabar jam ſigno crucis ejus, & condiebar ſale.* Sic S. Hieronymus, vel author Epiſtolæ 13 quę in tomum 9. illius operum rejecta eſt. *Sal autem propterea Catechumenis datur in myſterio ut nos eſſe ſal terrae*, id eſt

Sa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Sapientiam Dei noſcamus. Quod ab antiquis gentium moribus non abludit, ſal enim ipſis ſacrum, & ſacræ communionis ſymbolum non temerandum. Hinc Arnob. l. 2. adverſus gentes, *Sacras facitis menſas ſalinorum appoſitu*; quare primò apponebatur, & ſi omiſſum vel dejectum, ominoſum habebatur, quod inter ſuperſtitioſos etiamnum obtinet qualem ſe profitetur Lipſius Satur. Serm. l. 1. c. 2. *Profanam ſine ſalino menſam eſſe, veterum opinio fuit, ſed & noſtra.* Sal etiam amicitiæ ſymbolum; unde proverbium, ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν, *non eſſe violandum ſal nec menſam*; 1. Fidem religioſe iis qui ejuſdem menſę fuerunt participes eſſe ſervandam, quò ſpectant hæc Calaſiris Myſtæ Ægyptii verba apud Heliodorum c. 4. σπονδῶν καὶ τραπέζης κοινωνήσαντας καὶ φιλίας ἀρχὴν ἱεροὺς ἅλας ποιησαμένους, μὴ οὐχὶ καὶ τὴν περὶ ἀλλήλων γνῶσιν ἔχοντας ἀπελθεῖν, *qui ejuſdem libationis & menſae fuerunt participes, & ſacrum ſal amicitiae*

ini-

itium fecerunt non niſi poſt mutu-n rerum ad eos pertinentium cogni-onem diſcedere à ſe invicem; & ec Nauſidis Ægyptii religioſa ob-ſtatio cap. 6. πρὸς ξενίων καὶ φιλίων θεῶν ρὸς ἁλῶν καὶ τραπέζης, *per hoſpitalita-s & amicitiæ Deos per ſales & enſam*, quod libentius obſervavi t pateat non omnes Ægyptios à ſa-abhorruiſſe, ut de ſacerdotibus te-atur Plutarchus; ſed cæteros eo iam religiosè uſos, vel potius cum mpore antiquum morem immuta-im. Conſtat enim Heliodorum ſat iligenter moribus regionum ſuos ollocutores accommodare. Similes iam obteſtationes Turcis etiam uſita-e teſte Ducâ qui Byſantinæ hiſt. c. 22. efert Mahometem Imperatorem mor-proximum ſic egiſſe cum Bajazeto eſire: λέγων ἐν τῷ θεῷ καὶ ἐν τῷ προφήτη ντῶν, καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ, καὶ ἅλατι τῷ παρ ἰτῶν δοθέντι, καὶ δαπανηθέντι εἰς βρῶσιν αὐ-ῦ ἡγουῦ τῷ Παγιαζὴτ, ὡς ἔσται πιςὸς δοῦλος ὰ τοῦ ὑιοῦ αὐτοῦ Μωρὰτ καθὼς καὶ ἐν αὐτῷ ἦν. *Adjuravit Bajazetem per Deum &*

per

per Prophetam eorum perque panem & ſal quæ ei præbuerat, & in eo alendo impenderat, ut fidelem ſervum erga Moratem filium ſuum ſe gereret qualem eum ipſe fuerat expertus Hinc Moſcovitæ inter alia dona ſuis Regibus in exordio Regni ſalem & panem offerunt, eaque Princeps pręfert unionibus & pretioſiſſimis donis. Thuan. l. 120. & Lud. à Bavia in 3. part. hiſt. Pontif. & Catholic. c. 82. Gandavenſes, Brugenſes, & Antuerpianos, fœdus inter ſe contraxiſſe: *Con juramento, y con ſu modo antiquo de comer pan y ſal.* Cum juramento, & antiquo ſuo more panem & ſal comedendi: imo *Oſſeniorum Iudaïca ſecta* per *ſal* ut quoddam numen *jurabat* teſte Epiphan. de Hęr. l. 1. hær. 19 Cum tantæ ſint tamque efficaces ſalis dotes, ut gratiæ, vires ingeniique vividiores fœtus deſignet, & pręſentiſſimum contrà corruptionem præſidium, & ad promovendam generationem utiliſſimum remedium, meritò potuit urbi-

bium ruinis inſpergi, ut ſegetibus ferendis redderentur idoneę, de iiſque citius diceretur, ut de Troiâ. *Nunc ſeges eſt ubi Troia fuit.* Sanè vernacule dicimus *defricher*, terras incultas cum excolimus & ad fructus diſponimus producendos: nec dubito eodem ſenſu olim uſurpatum *defricare*, cum metaphorico uſurpet Horat. l. 1. Sat. 10. ubi laudat Lucilium.

Quod ſale multo
Urbem defricuit.

Defricuiſſe autem urbem dicitur, quia ſalibus, & facetis acribusque dictis cives carpendo & irridendo, urbaniores reddidiſſet & ingenioſiores; Cur non etiam urbes defricari dicantur, cum reapſe ſal iis inſpergitur, quoniam ab illâ reali defricatione alia, quæ moralis eſt & metaphorica, mutuata videtur, & teſte Huetio l. c.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Sal fortunatas largo beat ulcer
terras,
Arvaque reſpondent avidis, ſal
fœta, colonis.

Etſi convenienter ſal inſpergi po tuerat urbium ruinis, ut culturæ ea deſtinari pateret, hocque ſale defri carentur, & uberiores proventus da rent; cùm tamen ſal non deficiat i ruderibus, & hic mos magis iran quàm futurarum meſſium curam ſa piat, convenientius eſt alium ſali uſum reſpicere; illius autem frequen fuit uſus in ſacrificiis, quare ſal θεοφι λέστατον, *diis cariſſimum* vocavit Plato & notæ *molæ ſalſæ*, & *ſalſæ fruge* Veterum, unde licet ſal τῶν ἄλλων ὄψω νὄψον, *ſit aliorum condimentorum con dimentum*, teſte Plutarcho; *Ejus* inquit Plinius, *maximè tamen in ſa cris intelligitur authoritas, quand nulla conficiuntur ſine mola ſalsâ* l 31. c. 7. Hinc Sinon fingens ſ deſtinatum aræ, ſic apparatum de-ſcribit ſacrificii 2. Æneid.

Jam-

Jamque dies infanda aderat mihi
ſacra parari & ſalſæ fruges.

Ad quę verba Servius. *Salſæ fruges, Sal & Far quod dicitur mola ſalſa, quâ & frons victimae, & foci aſpergebantur & cultri.* Vide etiam in 4. Æn. Sic Ovid. Faſt. 1.

Ante Deos homini quod conciliare valeret
Far erat, & puri lucida mica ſalis.

Quamobrem ſalinum inter vaſa ſacra pud T. Livium l. 26. *hærens in maximâ difficultate populus Romanus urum & argentum in publicum mnes conferre juſſit, & quibuſdam antùm licuit, Salinum patellamque Deorum cauſâ habere,* & Val. Max. 4. c. 4. C. Fabricium & Q. Æmium Papum Principes ſeculi ſui habuiſſe, *Patellam & Deorum Salium* confitetur. Sed Plin. l. 34. c. 12. eſtatur quod *Fabricius bellicoſos Imperatores pluſquam pateram & ſalium ex argento habere vetabat.* Lex

divina etiam in ſacrificiis ſal require
bat Levit. 2. ℣. 13. *Omnem autem*
oblationem ſale ſalito; neque ceſſa
ſinito ſal fœderis Dei tui à mune
tuo, cum omni oblatione tuâ offer
ſal. Unde Marc. 9. ℣. 49. *Omn*
oblatio ſale ſalietur: ubi quidem
ſale myſtico agitur, ſed cum reſpect
ad aliud: Scilicet impii conſidera
tur, ut holocauſta igne penitus abſo
benda, fideles verò, ut oblationes il
ſale conditæ, quæ conſervabantur
uſum ſacrum. Jam verò nemo in d
bium revocare poteſt ultionem hab
re quandam ſacrificii rationem; qu
re licet ad ſacrificia pertineat verbu
macto, & Nonio Marcello teſte c
catur *quaſi magis aucto vel auge*,
quia ſcilicet thure & vino augeba
hoſtiam Diis immolandam; attam
cædes quaſvis ſignificat, quibus i
vel juſtitia ſibi adverſantes immol
Sic in primis loquitur ſacra Script
ra, ut Eſ. 34. ℣. 6. ubi agitur de ulti
ne ſumenda ex Idumæis זבח ליהוה
θυσία τῷ κυρίῳ. *Sacrificium erit D*
mi

mino in Bozra, & Sophon. 1. ℣. 7. Minatur Deus rebellibus proximum exitium, aitque, Præparavit Dominus זבח הקדיש קראיו LXX. τὴν θυσίαν αὐτοῦ καὶ ἡγίακε τοὺς κλητοὺς αὐτοῦ. Vulg. *hoſtiam, ſanctificavit vocatos ſuos*: ubi non tantum hoſtes ut irę ſuæ victimas repræſentat, ſed eos, quos ad cædem adhibebit, comparat cum iis, qui ſolebant prævià ſanctitate diſponi ad eſum victimarum peractis ſacris. Inter gentes autem ſacrificia revera habebantur pœnę de facinoroſis ſumptæ, iis ſiquidem Dea erat Δίκη ſive *ultio*, quę æquum ab iniquo ſecernebat, & contumaces debitis afficiebat pœnis; Etymologicum magnum Δίκη ἡ θεὸς: de qua multa Heſiod. in Oper. & dieb. & inter alia.

Η δέ τε παρθενός ἐστι Δίκη Διὸς ἐκγεγαυῖα.

Virgo autem eſt ultio Jove nata. Nota illa Dea Melitenſibus, quare Act. 28. ℣. 4. videntes Paulum à vipera appetitum dicunt. *Omnino eſt homicida homo iſte, quem ſervatum è ma-*

ri Δίκη *non ſinit vivere.* Deæ etiam Infernę habebantur *Eumenides* ſcelerum vindices, de quibus videndus *Æſchylus* in comœdia ab iis denominatâ. Illis igitur ultricibus numinibus ſacra fiebant, cùm urbes rebelles & contumaces ſolo æquabantur, & ſempiterno exitio devovebantur. Sanè devotiones illæ ſacrę habebantur, & in res devotas ſua numina ultricia gentes advocabant. Quare homines diris devoti, quos impune licebat trucidare, ſacri dicebantur; hinc Lex duodecim tabularum. *Patronus ſi clienti fraudem fecerit, ſacer eſto.* Servius in 6. Æn. v. 613. Nam *homo ſacer*, inquit Feſtus, *is eſt, quem populus judicavit ob maleficium*, additque quod *lege tribunitia prima cavetur, ſi quis eum, qui eo plebiſcito ſacer ſit, occiderit parricida ne ſit: ex quo quivis homo malus atque improbus ſacer appellari ſolet*, quod ad aves tranſit; unde accipiter ſacer dicitur Virgilio Æn. ij. ad quem locum Servius. *Sacer ideò*

quia Marti eſt conſecratus accipiter, aut ſacer, avibus execrabilis; Græcè ἱέραξ ut gallicè *ſacre*. Execrabilis igitur & conſecratus idem eſſe poteſt, etiamque ſacer, cum execrationes religioſis ritibus perficerentur, quod inprimis probat formula uſurpari ſolita, cùm hoſtes, agri, & urbes Diti patri, Veiovi, & Manibus conſecrabantur, & devovebantur, quæ extat apud Macrob. Saturn. l. 3 Evocatis enim prius prece & ſacrificio eorum numinibus, deſolabantur, & Diis Inferis ita addicebantur, ut in poſterum nemini in uſum deberent cedere, quod, ſepoſitâ gentili ſuperſtitione, non omninò abhorret ab uſu antiquorum Ebræorum, cum legamus Joſ. 6. ℣. 29. hac execratione uſum Joſuam adverſus Jerichuntem, *Maledictus eſto coram Deo vir iſte qui ſurget. ut reædificet civitatem hanc Jerichuntem; pretio primogeniti fundet eam, & pretio minimi ſui ſtatuat fores ejus*, quod Deus ratum fecit, ut eventus comprobavit

 1. Reg.

1 Reg. 16. ℣. 36. Itaque omnin veriſimile eſt in funeſtis illis ſacr ſal fuiſſe adhibitum; quia a nullis ſa-cris abeſſe ſolebat, urbeſque exit conſecratas ſale inſperſas, quia vict-mæ ſale inſpergebantur.

Quid? ſi in contemptum Victor expugnatarum urbium ruinis inſi-tantes eas ſale aſperſerunt? Conſt enim ſal è ſpuma & craſſamine ma-næ aquę concretum vile habitum quibuſdam, & pro re nihili; une apud Theocritum idyll. 27. Pue Daphnidi ſuam pudicitiam variis po-licitationibus oppugnanti ait.

— τάχα δ' ὕστερον οὐδ' ἅλα δοίης.

Forte poſtea ne ſal quidem deder

& Ulyſſes Antinoo ſordidam par-moniam exprobrans Il. 17. ℣. 454. ἅλα δοίης. *ne ſal quidem dares*, & v-liſſimum mancipium Gręci voca ἁλώνητον ἀνδράποδον *ſale comparatu mancipium*. Quid ſi cladem meruit ſale illo voluerunt deſignare, quar doquidem pręmia & debitam me-

co

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

edem *ſalarium* vocaſſe veteres con-
at, ut nos hodiè *ſalaire.* Sic enim
e ſale Plinius l. 31. c. 7. *honoribus
tiam militiæque interponitur, ſala-
iis inde dictis*; quare etiam nunc
ıl pluribus magiſtratibus datur.

Verùm enim verò hæc omnia non
atisfaciunt. Nam ſalarium virtuti &
preclaris facinoribus debetur, illoque
ıbuteretur, qui pro pœna & clade
ıcciperet; nec ſal etiam adeò vile &
ıbjectum eſt ut ſuum non habeat pre-
ium; imò in Æthiopia pretium re-
rum fecit, & pecunię locum tenuit
teſte *Alvare* in hiſt. Æthiop. c. 147.
Nec rationi etiam videtur conſenta-
neum fœcunditatem ſpectaſſe victo-
res, qui ruinas urbium ſale aſperſe-
runt, tunc enim nullo ſale fœcundari
potuerunt, quandoquidem nec poſ-
ſunt coli, & longo tempore opus eſt
ut ruderum moles planę fiant, ſaxa-
que & lapides in pulverem redigan-
tur, quo facto nimis fœcundæ ſunt
& luxuriant. Denique jactetur quan-
tumlibet ſalis fœcunditas, dicatur à

Macrobio Saturn. l. 7. c. 13. aqu marina cęteris pinguior, & idcir cò ad eluendas ſordes inepta; ip ſique ſuffragetur Ariſtoteles teſta tus ineſſe ſalibus quiddam pingue, & noſtrorum agricolarum ſtercorationi vice algam per agros ſpargentium mos; Nihilominus propugnabo ſa eſſe ex ſua naturâ ſterile, & omnino infœcundum, generationique & rerum productioni per accidens duntaxat prodeſſe, quatenus ſcilicet excitat vim naturalem rerum & calefacit quamobrem *Theophraſtus* de cauſis plantarum, quærenti, quare cum plurimi ſint ſapores, & cæteri omnes in plantis reperiantur, & in fructibus, ut amarus, acerbus, acutus, &c. ὁ δὲ ἁλμυρὸς οὐκέτι *ſalſus autem nequaquam?* οὐδὲν γὰρ τῶν φυομένον ἁλυκὸν. *nihil enim in genere plantarum ſalſum percipitur*, ſcilicet ita ut in ſe talem habeat ſaporem, ſunt enim quorum ſummam partem duntaxat ſalſugo quędam obducit; reſpondet αἴτιον, δὲ ὅτι ἄτροφον καὶ ὥσπερ ἀγέννητον τὸ ἁλμυρόν. *cauſa,*

ı, quod ſalſum nullam alimoniam,
ıllam generationem præſtare poteſt,
ıjus addit ſignum eſſe, quod in lo-
ıs ſalſis nihil naſcatur, vel ex dulce-
ine. unde piſces in mari nati dul-
es; alteram hanc ſubjungit ratio-
em: δεῖ γὰρ ἐξ οὗ τι μέλλει γίνεσθαι μετα-
λητικὸν εἶναι; τὸ δ' ἁλμυρὸν ἀπαθὲς καὶ ἀμε-
ίβλητον; διόπερ οὔτε φύεται οὐδὲν ἐξ αὐτοῦ,
ἴτε αὐτοτελὲς οὐδεν. *Illud enim ex quo*
liquid fieri debet commutabile eſſe
eceſſe eſt; ſalſum autem eſt impaſſi-
ɩle, & incommutabile, quamobrem
ihil ex eo eſt perfectum, nec poteſt
enerari. Plutarchus etiam in quæ-
ionibus naturalibus eandem agitat
uçſtionem. Διὰ τὶ τῶν χυμῶν ὀκτὼ τῶ
ίνει ὄντων ἕνα μόνον τὸν ἁλμορὸν ἀπ' οὐδενὸς
καρποῦ γενώμενον ὁρῶμεν? *Qui fit cùm ſint*
cto ſpecies ſaporum ſolum ſalſum vi-
emus in nullo fructu naſci, reſpon-
let autem ſimiliter. πότερον ὅτι οὐκ ἐστὶ
ἁλμυροῦ γένεσις, ἀλλὰ φθορὰ τῶν ἄλλων τὸ
ἁλμυρὸν. *fortè quia non producitur ſal-*
us ſapor, ſed ſalſum ſit corruptio ali-
rum ſaporum, vel ſaltem alimento-

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

rum condimentum, nullum alime-
tum ſuppeditans, & in excremen
abiens, quare extremitatibus qu-
rundam fructuum & plantarum no
nunquam quædam inſidet ſalſedo
ut de cicere &c. teſtatur Theophr
ſtus. Eadem ratio plantæ quam Ar
bes vocant מלחה & Ebraei מלוח
Græci ἄλιμον, ut in verſione LX
Job. 30:4. ubi cum ſpiritu leni ſcribitu
quod excuſant, quia licet Ebraicè
Arabicè à ſale dicantur, & Græcè etia
quando habet ſpiritum aſperum, att
men ob vim famem propulſandi etia
ἄλιμον ab α privativo & λίμος fam
meritò dici poteſt: de quâ videndu
Dioſcorides l. 1. c. 102. Nonnul
malvam malè interpretantur, licet no
mina Ebræa & Arabica *maluach*,
malecha & μαλάχη magnam habe
videantur affinitatem, at revera va
dè differunt: hæc enim à mollitie
illa à ſale denominantur; ſalſaru
herbarum etiam meminit Virg. Ge
org. l. 3. v. 395.

Ipſe manu, ſalſaſque ferat præſep
bus herbas.

A

At *ſalſâ* habent quidam Codices, ut referatur ad manum quę ſale aſperſa herbas apponit; ſed vulgaris lectio tamen non obeſt, & excrementitio humore vel adventitio plantæ poſſunt ſalſæ dici eo ſenſu quo à Theophraſto obſervatum eſt. Sal itaque infœcundum & ſterile; ſed prætereà ſterilitatem inducit, & abigit fœcunditatem; quapropter Pauſanias in Corinthiacis teſtatur Neptunum iratum ποιεῖν ἄκαρπον τὴν χώραν ἅλμης εἰς τὰ σπέρματα, καὶ τῶν φυτῶν τὰς ῥίζας καθικνουμένης, *facere regiones infructuoſas & ſteriles immiſſa ſalſugine in ſementes & arborum radices.* Plinius autem l. 31: c. 7. docet quod *omnis locus in quo reperitur ſal ſterilis eſt, nihilque gignit.* Conſtat hinc natum proverbium ἁλμυρὸν γειτόνημα. *Salſuginoſa vicinia id e.* ſterilis & ingrata, quia ſuâ ſterilitate proxima & adjacentia inficit, & lædit. Etiam conſtat terræ ſal nocere, & infœcundam eſſe ſalſam teſte Virgilio 2. Georg.

Salſa autem tellus, & quæ perhibetur amara
Frugibus infelix, ea nec manſueſci arando.
Nec Baccho, genus aut pomis ſua nomina ſervat.

Quapropter voluit amara ſalſedine infectam Jerichuntinam regionem quę ſpes ſuorum colonorum fruſtrabatur, neque ad maturitatem fructus vel meſſes producebat, ſecundum Jerichuntinorum querelas 2 Reg. 2. ℣. 19. Revera Theodoretus in hunc locum quęrit, Quapropter δι' ἅλῶν τὴν πικρίαν τῶν ὑδάτων ἰάζατο φύσιν, *Nativam amaritudinem ſalibus curavit*, & Joſephus teſtatur Prophetam ardentibus votis petiiſſe à Deo, μαλάξαι τὸ ῥεῦμα καὶ γλυκυτέρας φλέβας ἀνοῖξαι, *ut lenirèt fluentum, & dulciores venas aperiret.* Sed ſi à ſale fluebat illa amaritudo, quæ inficiebat Jerichuntinam regionem, quomodo potuit ſale curari? Sanè longè major ſali ſterilitatem averruncanti laus accedit, quàm

quàm decedit ob impeditam fœcun-
ditatem; ſi quidem illi noxę reme-
dium extitit, & prævaluit benefica
vis, & mira fœcunditas: At contrà
nativum & proprium virus exeruit,
dum offecit frugiferæ regioni, ſed
virtuti divinæ miraculoſè imperanti
ceſſit, cum profuit, & creatura cre-
atori morigera ſibi ipſi vim fecit. Sic
ſolet Deus ſummus omnium rerum
Dominus iis uti indifferenter, imò
eas, quae magis videntur ſuo propo-
ſito contrariae, præfert, ut in ma-
jorem admirationem homines rapiat;
quamobrem Franciſcus Valerius de
ſacrâ Philoſophia c. 34. poſtquàm
ſcripſiſſet de illo aquarum vitio, *quod
videtur rationi conſentaneum fuiſſe
ſalſuginem; & quia id ſolet eſſe fre-
quens in aquis, ex quo quamplurimæ
fiunt ad potandum inutiles, & quia
id ſolet omnium maximè ſterilitatem
afferre*, convenienter huic ſententiae
affirmat exiſtimandum in illo Eliſaei
miraculo, *nullam eſſe habitam natu-
rae rationem, ſed eſſe rem adhibitam*
prorſus

prorſus adverſam & noxiam, maj-ris portenti cauſa. Eadem celebe-rimorum Rabbinorum ſententia. I. David Kimchi in illius expoſitior miraculi ſcribit. ה כי המלח עושה ן ״ אמרז עץ מר היה נס בתך נם ם. בתך נם היה חמים רעים וכן ויומהו *Miraculum eſt in miraculo; ſal eni aquas facit ingratas & noxias:* I Exod. 15: 25. *Deus ipſi lignum oſte-dit*, ſcilicet ad reddendas dulc aquas fontis amari: *Dicunt qu amarum erat miraculum ſcilicet medio miraculo.* R. Jarchi iiſde fere verbis eandem exponit ſente tiam; quapropter nativae creatur rum proprietates non ſunt colligen ex effectis extraordinariis, quae gr tiae operâ duntaxat producuntur; omnibus ludibrio eſſent, qui ſali co venire arbitrarentur ſtupendas vir quas ſali conſecrato tribuit Alexand I. Pontifex Epiſtola 1. initio tom. Concil. Gen. edita 1. his verbis. *cinis vitulæ aſperſus ſanguine popu lum ſanctificabat atque mundabat*

mult

multo magis aqua ſale aſperſa, divinis precibus ſacrata populum ſanctificat, atque mundat, & ſi ſale aſperſo per Elizæum Prophetam ſterilitas aquæ ſanata eſt, quantò magis divinis precibus ſacratus ſterilitatem aufert rerum humanarum, & eo inquinatos ſanctificat, atque mundat & expurgat, & cætera bona multiplicat, & inſidias Diaboli avertit, & a phantaſmatis verſutiis homines defendit, &c. Sanè niſi falſus ſit Alexander, vel potius Epiſtola ſuppoſititia, ut omnes vel ferè omnes veterum Pontificum Epiſtolæ, mira & incomparabili fœcunditate ſal polleret, at totam conſecrationis efficaciæ deberet, nec ſterilitati addictum eſſe deſineret.

Itaque ſal ſterile & ſterilitatis ſymbolum jure ac meritò potuit adhiberi in contumacium urbium everſione, ut deſignaret æterno exitio damnatas, nec ex illis ullum unquam commodum eſſe exſpectandum, vel ſperandum ex tanta clade unquam emerſu-

ſura, ſed ut ſemina terris ſterilib
obruta ipſam illarum memoriam r-
deribus, & inſperſo ſale obrutam p-
nitus periiſſe; Nec obſcurè pat
hanc fuiſſe mentem Abimeleci, cùn
deſtructam Sichemum ſale ſevit Ju.
9:45. Incolas enim omnes trucid-
verat, nec ulli cultui deſtinavit, id
omnem illius memoriam abolere i-
tegit. Unde in hunc locum Tho-
doretus q. 18. Judic. τί ἐστιν ἔσπειρεν
αὐτῇ ἅλας, τὴν ἀκαρπίαν τοῦτο δηλοῖ, οὐδὲν
ἐξ ἁλῶν φύεται. *Quid hoc eſt? ſemi-
navit illam ſale. Hoc denotat ſ-
rilitatem; quoniam ex ſale nulles
fructus naſcitur.* & R. Levi b
Gerſon. שה זה כדי שלא תהא ראויה
לשדות ולכרמים *hoc fecit, ut inepa
fieret agris & vineis.* Id eſt n
ſationi ſegetum vel vinearum plant-
tioni poſſet convenire, quod
Dei exemplum feciſſe homines v-
dentur, ſcilicet ſale aſperſerunt te-
ras, quas perdere voluerunt, qu
Deum videbant in ingratorum col-
norum pœnam terras fœcundas in ſa-
ſ

ſas tranſmutare, ſic Pſ. 107:34. *Deus ob hominum ſcelera paſcua irrigua vertit in deſerta arida.* וארץ פרי למלחו *& terram frugiferam in ſalſuginem.* Lxx. γῆν καρποφόρον εἰς ἅλμην. ſive ut Buchananus.

Et fœcunda, ſui facta ob ſcelerata coloni
Arva jubet ſalſis ſubito ſteriliſcere glebis.

Quamobrem Jobi 39:6. Eadem regio dicitur *deſerta*, & *ſalſugo*, & Jerem. 17:6. *terra ſalita* explicatur per terram inhabitabilem ארץ מלחה ולא תשׁ Lxx. ἐν γῇ ἁλμυρᾷ ἥτις οὐ κατοικεῖται. *in terra ſalſa quæ non habitatur.* Ezech. autem 47. v. 11. littora dantur למלחה *in ſalem* ad ſignificandum quod expertia fœcunditatis, & inſanabilia remanerent: Sed in primis obſervatione digna ſunt Soph. 2:9. hæc verba. *Dixit Deus; certè Moab ſicut Sodoma erit, & filii Hammon ſicut Gomorrha ſentiletum,* ומכרה מלח *& fodinæ ſalis & deſolatio uſque in ſeculum erit.* Non

tantùm ſal & urtica vel ſentes ad
ſignificandam deſolationem adhiben-
tur, ſed Sodomae & Gemorrhae in
mentio, quas urbes funditus deletas &
in ſtagnum ſalis, ים מלח Gen. 14: 3.
Lxx. ἡ θάλασσα τῶν ἁλῶν, converſas le-
gimus, ut pateat origo ſparſi ſalis
ſuper urbium ruinas, nempe divinæ
juſtitiæ in ſalſum ſtagnum impias
urbes convertentis exemplum, quod
imitati ſunt homines quantùm ipſis
licuit: cùm enim in ſal ſterile non
poſſent hoſtiles urbes convertere, iis
ſal aſperſerunt, ut inutiles redde-
rent: adeò certum autem & conſtans
eſt ſal vaſtationis & deſtructionis ſym-
bolum, ut apud ſcriptores ſacros idem
verbum ſignificet ſalitum eſſe, & de-
ſtructum, ſic Eſai. 51: 6. *Cœli ſicut
fumus* נמלחו ad verbum & proprio
ſenſu *ſaliti ſunt*; & ita intellexiſſe
videntur Lxx. habent enim: cœlum
ὡς καπνὸς ἐστερεώθη *ut fumus firmatum
eſt*, quia ſal ſolet carnes ſolidiores
reddere, eaſque diutius ſervare; ſed
ineptè, ut comparatio fumi probat;
ni-

ullo modo enim fumus eſt ſolidus
el firmus: melius igitur Interpres
Chaldæus altero ſenſu reddidit,
æli ut fumus pertranſiens, כן יעדון
c traſibunt & abolebuntur, vel ut
yrus, חברון *tranſibunt & deficient*,
el ut Arabes vertunt *diſſipabuntur*.
)mnium autem melius & facilius
ymmachus, qui ſimili verbo & eo-
em omnino ſenſu reddidit, ἁλιώζονται
ſale etiam formato, ſed revera ſig-
ificante, deſtruentur. Nam Iliad.
. v. 737. οὐκ ἁλίωσε βέλος, *non perdi-
it telum*, & ibi Scholiaſtes ἁλίωσε ex-
licat, ματαιὸν ἐποίησε, *inane fecit*. Sic
)dyſſ. ε. v. 104. ἁλιῶσαι νόον, *fruſtrare
ientem, & irrita reddere propoſita.*
ic ἅλιος *inanis, inutilis & caſſus*,
c ἅλιον βέλος, *perditum telum*, Ili-
d. δ. v. 498. ἅλιον ὅρκιον, *jusjurandum
anum*, Iliad. δ. v. 158. Denique
erem. 38: 12. *panni* מלחים *ſunt con-
riti & conſumpti.* und. R. S. Jarchi
n hunc locum. המלחים לשון רקבון
כמו כעשן נמלחה. *Salſi i. detriti &
orrupti ut ſupra cœli ſaliti ſunt. id*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

eſt, corrupti & R. D. Kimchi expo
nit מלחים *ſalſos*, per נשחתי *cor*
ruptos. Ob diverſam illam à ſal
ortam ſignificationem diverſimod
expoſitus eſt celebris locus Eſdr. 4: 1
Ibi extat epiſtola hoſtium populi Ju
daïci ad Artaxerxem, conantium im
pedire reædificationem Jeroſolym
& templi; Inter cętera autem argu
menta, quibus in ſuam ſententia
Regem conantur perducere, inge
promovendæ ſuæ gloriæ ſtudium j
ctant ſcribuntque. *Notum ſit Re*
quod ſi civitas illa reſtituitur, vecti
gal & cenſus non perſolvetur & tri
butum Regium afficietur detriment
nos autem contrà. מלח היכלא
מלחנא. *quod ſale palatii ſaliti ſu*
mus, & turpitudinem Regis non po
ſumus conſpicere, propterea miſim
& Regi notificavimus. Quæritu
quid ſit, *Sale palatii ſaliti ſumu*
Syriaca verſio textum iiſdem verb
referens, ne minimam quidem ei lu
cem prębet. Lxx. autem ſecundu
editionem Sixti, vel ſecundum ant

quu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

uum Alexandrinum exemplar, quod
S. Tecla exaratum volunt, illa verba
rętermiſerunt; ut etiam Arabica ver-
io; at editio Complutenſis habet,
ʹλας τȣ̃ ναȣ̃ ἡλισάμεθα, ubi notanda
hraſis ἅλας ἡλισάμεθα, quę actionem
leſignare videtur, paſſivè enim S.
Marc. 9:49. dixit ἅλι ἁλισθήσεται, qua-
i hic vellet ſignificare *ſale ſaliri*, illa
alem ſalire: Attamen utramque plu-
imi Viri Doctiſſimi confundunt, &
Flaminius Nobilius in verſ. gr. Lxx.
d Eſdr. 4. vertit ἅλας τȣ̃ ναοῦ ἡλισάμεθα
ale palatii ſaliti ſumus, quod etiam
volunt reſpondere textui. Sane cele-
errimus Bochartus ſic illud vertit,
ſale palatii ſalimur; *ita ad verbum*,
inquit, id eſt, *ut rectè Junius*; *ſa-
larium de Regis Palatio percipimus*.
Hieroz. 1. part. 2. l. 1. c. 7. §. 4. quod
poteſt Illuſtrari obſervatione noſtra
de ſale mercedis & ſalarii vice olim
& hodie etiam dato; quo poteſt
etiam referri immunitas à Rege De-
metrio Judæis oblata, ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ
ἁλὸς, *à pretio ſalis*, quaſi ad ſalem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

aulæ aliquid contulerint 1 Macch. 1: ℣. 29. & 11. 34. Quidquid ſit, præcedens hæc ſententia vulgo recepta eſt, & neſcio an ab ea quidam Interpretes receſſerint; at altera ei directe oppoſita placuit Ebręis, ſiquidem illi *ſale* vaſtationem intelligunt, voluntque intentionem ſcriptorum eſſe, extremum Judæis exitium minari, quaſi dicerent, quia *vaſtationem templi vaſtare*, ſeu funditus illud delere, optamus. Sic R. Aben Ezra לח
יכלה מענין כעשן נמלחו ארץ מלחה
לא תשב. *Sal regis eodem ſenſu qu... dicuntur cœli ſolvendi, ut fumus & terra ſalita quæ non habitabilis* & R. S Jarchi. ורבן ההיכל אנא
...צים להחריב די מלח לשון חורבן
שממון כמו ארצ מלחה ולא תשב מלהנא
ארו רוצים לסתור ולהחניב. *Vaſtationem templi volumus vaſtare. Sal ut ſumitur pro ruina & deſolatione u... terra ſalſa & non habitabilis, ſaliemus*, id eſt, *volumus vaſtare & penitus delere* Quam obrem verſio Hiſpanica Judęorum ſic habet. *Deſtruy-*

cion

ion del palacio deſtruy remos, y me io ſprecio del rey no derecho à nos araveir. Sic *ſalem ſalire* Græcæ editionis ſignificabit deſtructionem deſtruere, ſive penitus delere, & ad ultima fundamenta delere templum; templum inquam, nam היכלא & ναὸς ſignificant *templum*, non verò palatia regum; quare vix ſal regium & ſalaria poſſent intelligi; templum autem ſal non habuit, quo uti potuerint Cuthęi, quapropter non proprio ſenſu accipiendum eſſe videtur, ſed figurato, quo deſolationem & vaſtationem ſignificat; quicquid ſit ita acceptum ab Ebræis, & in variis S. Scr. locis uſurpatum, quapropter jure & merito ſal potuit uſurpari in deſolationibus urbium, & earum ruinis aſpergi, ut deſolationem illam ſempiternam fore ſignificaret, idque eo convenientius quod ſale Deus uſus eſt in ultionibus gravioribus, ut in exitio Sodomæ & ſociarum urbium in ſtagnum ſalis converſarum. Ubi Deus non tantum adhibuit imbres

ſulphureos, & ignem ſed etiam *ſali*
ut teſtatur Moſes *Deut.* 29: 23. hi
eadem legis trans greſſoribus minatu
Deus; imò in uxoris Lothi pœna
Gen. 19: 26. Nec ſal tantum deſigna
exitium, ſed æternitatis etiam indi
cium, unde *fœdus ſalis* dicitur fœ
dus divinum, cui nulla unquam fi-
nem afferet ætas; Exitium itaqu
urbium ſempiternum fore ſal aſper
ſum ritè denotabat: ſic aſſignata Le
vitis portio victimarum *pacto ſali*
& ſempiterno Num. 18: 19. unde &
Lex noſtra *Salica* dicta, quod ſi
perpetua & immutabilis; è S.S. autem
& ab Ebræis ſalis uſum in ultionibus
petendum puto, quia in S. S. prima
antiquitas, & ab Ebræis promana-
runt multæ conſuetudines à Genti-
bus receptæ, & animadverſiones di-
vinę, quibus mulier, & urbes refra-
ctariæ converſæ ſunt in ſal, à genti-
bus ipſis ignorari non potuerunt,
quare illas in exemplum traxerunt,
& quia urbes in ſal convertere non
valebant, iis ſaltem ſal aſperſerunt.

Præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

'ręterea mihi non eſt compertum
norem illum inter gentes à prima
ntiquitate fuiſſe uſurpatum; etenim
ihil antiquius, præter ſcripturam,
le illo more ſuppeditat memoria,
quam hæc Heſychii verba; ἁλίσπαρ-
ον, τὸ ἁλικτὸν, ἐσπαρμένον χώϱιον ϰ ἅλμυρον.
ied medica manu indigent, quam
ampridem adhibuit Clariſſimus Pal-
merius Grentmenilæus Avunculus
meus, ſic legens in editione Hac-
kiana τὸ ἁλὶ ἐσπαρμένον χωϱίον, ϰ ἀλδύρω.
locum ſale & farina ſparſum. ſed
minori & faciliori mutatione poſſe
legi exiſtimo. ἁλίσπαρτον τὸ ἁλικὸν ἁλὶ
ἐσπαρμένον χωϱίον, ϰ ἀλεύϱον. *Aliſpar-
tum*, id eſt, *ſalſum ſale aſperſa regio,
& farina*: Sic tres differentes ſigni-
ficationes vox illa habet; Prima ge-
neralis eſt & omnes res ſalſas ſignifi-
cat; quæ ſunt particulares, & una
ſignificat ſale aſperſam farinam, quę
uſui à Palmerio obſervato poterit in-
ſervire; altera regionem ſale aſperſam
ſeu exitio devotam ſignificabit, hâc
ultimâ metaphoricè conſtat accepiſſe
Eu-

Euſtathium Od. 17. obſervans ἁλισπά-
τες dictos *ægrotos, quorum morbu*
inſanabilis habebatur; ſcilicet petit
ſignificatione ab urbibus & agris, qu:
ſale deſtinabantur exitio; ęgri a
exitium ferè perducti convenient
ſale aſperſi dicebantur: Antiquun
autem illum morem obſoleſcentem i
uſum revocavit Fridericus Barbaroſſ
Imperator in Mediolanenſes ira per
citus. *Poſtquam enim*, inquit Mu
tius Germ. Chron. l. 18. *milites om*
nia in urbe convaſarunt, funditu
evertit mœnia, & omnia ædificia
ubi urbs ſolo æquata eſt, circumdu-
cere aratrum, & ſal ſeminari juſſit;
quod ſignum erat perpetuæ condem-
nationis. & Maximilianus Mediola-
nenſibus reſtitutis minabatur poſtea
referente Guicciardino lib. 12. *che*
ſarebbe peggio à quella citta, che non
haveua fatto Federico Barbaroſſa ſuo
anteceſſore, il quale non contento
d'haverla abbruciata, & disfatta,
vi fece per memoria della ſua ira, &
della loro ribellione ſeminare il ſale.

Sic

Sic an. 1370. Ægidius Carilla Pontificis legatus funditus evertit forum Popilii, dirutumque ſale conſperſit, & ducto aratro ſempiterno exitio addixit, Andr. Scotus in itin. Ital. ubi de Forlimpopoli, & in hiſtoria Hiſp. Lud. Majerni l. 27. *ob contumeliam Cardinali Ximeni factam* deleta urbs *Villa fratria* dicta, *& ejus rudera ſale aſperſa: ibidem etiam area domus Joannis Padillae ob rebellionem deletae ſale aſperſa eſt*; ut Neapoli domus Seplaſiarii ſolo ęquata ſimiliter ſale conſperſa apud Thuanum lib. 82. quod Majernus lib. 28. in alterum orbem introduxiſſe Hiſpanos teſtatur, cùm palatium Conſalui Pizarri in urbe Cuſco diruerint & ſale aſperſo ad aeternum exitium damnaverint. Sic amara hominum ira effunditur, & cultiora loca vaſtat & inficit regnante Euangelio, ſub quo gratia divina torrentis inſtar effuſa, infecta purgat, ſterilia fœcundat, & grata dulcedine condit, reficitque, quare ipſa maria, imo ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

mare mortuum illius affluxu dulceſcere, & fœcundari legimus, Ezech. 47: 8. Vale & amare perge tuum Morinum.

STEPHANI MORINI
ſuper verba S. Hieron. l. 1. adv. Jovin. DISS. IV.

AD DOCTISSIMUM THOUROUDÆUM A CELEBERRIMO HUETIO CONSULTUM SUPER HÆC S. HIERONYMI VERBA. l. 1. adv. Jovin. c. 8.

Multa compellitur Apoſtolus velle quæ non vult: Circumcidit Timotheum, raſit in ſe calvitium, nudipedalia exercuit, comam nutrivit, & totondit in Cenchris.

ARGUMENTUM.

Verborum Hieronymi *Scopus, digamiæ Licentiam reprimere. Apoſto-*

ſtolus Paulus, *à rectiori tramite, nonnunquam abductus, ad reducendos devios.* Timotheus à Paulo circumcîſus, *ut* Judæis *gratior fieret.* Radere calvitium, *id eſt*, ſe radere *uſque ad* Calvitium. Γαλιλαῖος ἀναφαλαντίας, Galilæus *recalvaſter*; Apoſtoli Pauli *deſcriptio, apud* Lucianum. *Omnes* Chriſtiani, Galilaei *dicti.* Paulus *reverà* Galilaeus *ortus à parentibus* Galilæis, *& oppido* Giſcalâ. *Proverbium*, Calvum vellis, *de operâ vanâ, & inutili. Ritus* Nudipedaliorum *ex multorum opinione, in* Judaïcâ *religione ignotus.* Lacedæmonum *liberi, ex* Lycurgi *inſtitutione*, Ἀνυπόδητοι βαδίζοντες, *ad majorem agilitatem & celeritatem comparandam; Teſtibus* Plutarcho, *&* Xènophonte. Calceatus. *pedum, inter ſacra* Paſchatis, Origenis, Cypriani, *&* Hieronymi *alluſiones. Feſta* Paſchatis, Pentecoſtis, *&* Tabernaculorum, רגלים, Pedalia *dicta.* Aben-

Ezre

Ezræ *Teſtimonium. Mos* nud
pedibus *incedendi in regionibu*
calidioribus, receptiſſimus; Qu
variis exemplis oſtenditur. Impr
mis apud Judæos. *Veſtigia pedu*
Chriſti Olivetanæ *rupi impreſſ*
Secundum Adrichomium. *Locu*
Matth. 3: 11. *illuſtratus. Ser*
ſandaligeruli. Loci, Matth. 1
10. *latior explicatio. Inepta* ὑπ
δημάτων, à σανδαλίοις *diſtinctio. P*
trum antiquorum, ut Hieronymi
Origenis, Gregorii Nyſſeni, Te
tulliani, & Clementis Alexan
drini, *de* Ἀνυποδησίᾳ *Teſtimonia.* Nu
dipedalia *ad intima* Judęorum
ſacra pertinentia. Loca, Exod. 3
5. & *Joſ.* 5: 15. *examini ſubje*
cta. Calceatis *templum ingred*
& *ſacra peragere illicitum.* Nach
manidis, Gregorii Nyſſeni, &
Theodoreti *teſtimonia huic veri-*
tati adſtruendæ. Inter omnia ſa-
cerdotum ornamenta, nulla calce-
orum *mentio. Labrum æneum, in*
atrio ſanctuarii, manibus pedi-
buſque

buſque lavandis. Sacerdotum pollices, manuum & pedum victimarum ſanguine aſperſi. Sacerdotum ἀνυποδησία, *toti populo in exemplum propoſita.* Berenice *regina in Templo nudipes; juxta* Joſephum. Juvenalis Judæę *deſcriptio* Æthiopes, Mahumetani, Perſæ, *&* Tartari, *non niſi* diſcalceati, *loca Sacra frequentantes. Palatia regum, apud Indos* calceatis *inacceſſa. Diabolus Dei ſimia.* Γυμνοποδία, *in profanis gentilium ſacris obſervata; Quod variis Authoritatibus & teſtimoniis evincitur. Juſta funebria*, nudis pedibus *celebrata; Ex relatione* Æſchyli, *&* Suetonii. *Feſta* Nudipedalia; *apud* Americanos *nota. Omnium gentium* Γυμνοποδία, *ex unâ religione* Judaïcâ *orta.* יום הכפורים, *Dies expiationum* יום צום, *Dies jejunii. Locus Actor.* 27: 9. *de jejunio, & periculoſâ navigatione illuſtratus. Verba* את נפשיכם תענו, Ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, Affligetis ani-

animas veſtras; *quid ſibi velint*
Variæ horum verborum verſione.
Calceorum *uſus, in die Expiati-*
nis, Judæis *interdictus.* Judæ-
rum *teſtimonia;* Jonathanis B-
Uziël, Maimonidis, Iſaäci Kar-
nis, & Manaſſis Ben Iſraël. *H-*
dierni Judæi, diſcalceati *diem E-*
piationum tranſigentes; Ex Bu-
torfio. *Concluditur Feſtum Exp-*
ationum meritò dici Nudipedali-
Calcei detracti *in opprobrium*
dedecus; Quod probatur ex loc-
Deut. 25:7. *Mæſti & Pœnite-*
tes in S. Scripturâ nudiped-
R. Levi Ben Gerſom *obſervati-*
ad Locum, 2 *Sam.* 15:30. *Loc-*
Ezech. 24: 17. *illuſtratio.* Ach-
bus, *in Humiliatione,* nudipe-
juxta Ioſephum. Iudæorum, ἐθελ-
θρησκεία. Nudipedalia *apud recen-*
tiores Chriſtianos *in uſu. Concil-*
Moguntini, *tempore* Caroli M-
gni, *Sanctio. Pervigilia, Lect-*
ſternia, Februa, Vinalia, Amba-
valia, Robigalia, & Nudip-
dal-

dalia *in Eccleſiam* Chriſtianam, *ſub* Clodoveo introducta. *Secta* Nudipedalium *apud* Auguſtinum, & Hieronymum. *Superſtitio inconſtans, & ſibi ipſi contraria. Apoſtolus* Paulus, *accuratus rituum obſervator. Diſſertationi de* Nudipedalibus colophon *imponitur, & Mens* Hieronymi *dilucidè exponitur. Verborum* Hieronymi, *de* Pauli comæ nutritione illiuſque in Cenchris tonſione *ſuccincta explicatio.* Æthiopici *interpretis ἀπείρια.* Concluſio.

LUdere operam, & quod ajunt, captis avibus dumos cædere me jubes, qui vis, ut poſt te rarę perſpicacitis, & acerrimi judicii Virum verS. Hieronymi difficilia perſcruter, illorum mentem ſenſumque exiram; Nihilominus morem geram, : ſi in me acumen deſideres, etiam oſſis deſiderare obſequium.

Patet hic totis viribus contendere

Hieronymum, ut digamiae licentiam reprimeret, & coerceret, el ſaltem ipſi notam inureret incontinentiae, at obſtabat Apoſtoli autoritas, quam ut declinaret, illum ſervat, à rectiori tramite quem probabat non nunquam abduci, ad educendos devios, & hoc mirae caritatis illicio ſibi devinciendos; hoc autem vocat *velle, quae non vult*, quod pluribus illuſtrat Exemplis, inter quae agmen ducit *Timothei Circumciſio*, quae ſicut cæteri Iudaeorum ritus caeremoniales morte Chriſti evanuerat; illo tamen Iudaïſmi obſoleto ſigillo Timotheum obſignandum curavit Paulus, Iudaeis gratior fieret, mutuamque ab illis referret gratiam: illorum ſcilicet caeremonias rituſque aliquantiſper colere, & in tumulum honoricè deducere voluit, ut viciſſim exrientem Euangelii gratiam exciperent. Paulò obſcurius eſt quod ſequitur; *Raſit in ſe caluitium*, quia rarra calvitium non eget, neque illam rati-

itur; Attamen vix poteſt dubitari, uin velit ſignificare quod Paulus ſe aſerit uſque ad calvitium, imo in ſe aſerit ipſum calvitium, quando Hieroſolymitanorum Presbyterorum onſilio comam raſit Act. 21:24. quanloquidem ipſe caluus erat, ut ipſum ictores repraeſentant, & Triphon llum deſcribit apud Lucianum in Philopat. his verbis. *Quando me Galilaeus ille convenit* ἀναφαλαντίας *recalvaſter, naſo juſto praeditus, qui n tertium uſq; cœlum per aërem ingreſus eſt, quaeque optima atque pulcherima ſunt, inde didicit, per aquam nos enovavit,* & ſanè neminem alium hic raeter Paulum poſſe intelligi putat Baronius in Annal. ad an. 68. §. 2. & vult dici Galilaeum, quod ſic omes diſcipuli & caeteri Chriſtiani dierentur, à Chriſto etiam Galilaeo ob maximam vitae partem in Galilæa ranſactam dicto. Quin revera Paulus Galilaeus fuit ortus à parentibus Galilaeis, & oppido Giſcala, quo à Romanis deleto hi ſe Tarſum rece-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

perunt, quam ob rem Romanae ci vitatis jus eſt adeptus, ibi natus Act 22:3. & 28. *Tarſus enim Cilici jus municipale à Romanis obtinue rat*, ut ex *Ulpiano* refert *Baroniu* ad An. 58. §. 147. vid. Hier. de ſcri ptoribus Eccleſ. in Paulo. *Raſit igi tur in ſe calvitium*, eſt locutio hy perbolica, cujus nimia vis propoſit Hieronymi inſerviebat, cum inanen & ſupervacaneam hanc Pauli raſurar arguere intenderet; notum enin proverbium, *calvum vellis*, de ope ra vana & inutili, neque ex anim egiſſe vellet probare, ſed tantum u Iudaeis gratificaretur; ipſe in Ep. a Gal. c. 4. id vocat *calvitium exerce re*, quia novacula ſuper calvitiun ducta ſuo non fungitur officio, ſe calvitium duntaxat exercet vexat que; nihilominus qui ſic calvitiun exercet, aliquo modo in ſe calvitiun radere videtur. At nullâ ration *Nudipedalia* exercuiſſe Paulum jur ac meritò affirmare poſſumus; Quan doquidem nullum hujus ritus veſti gi

gium in Iudaïca Religione obſervari
lures arbitrantur; Imò inter Legis
Moſaïcae conſtitutiones nullam eſſe,
quae pedum nuditati faveat; Quin
pſi Rabbini monendos ſedulò cu-
ant parentes ne nudis pedibus pue-
os incedere ſinant, Buxt. ſyn jud. c 3.
uod non facerent, ſi religioni con-
entaneum pedibus nudis incedere
utarent. Lacedaemones enim dun-
axat ob rigidae auſteritatis cultum &
d majorem agilitatem, celeritatem-
que comparandam ex Lycurgi inſti-
uto liberos ſuos docebant, βαδίζειν
νυποδήτους, *diſcalceatos incedere*, teſte
Plutarcho in Lycurgo. Sic Xeno-
hon de Rep & leg Laced teſtatur
quod Lycurgus, ἀντί γε μὴν τοῦ ἀπαλύνειν
ὺς πόδας ὑποδήμασιν, ἔταξεν ἀνυποδησίᾳ κρα-
ύνειν, *contra eorum morem qui pedes
alceis emolliunt, diſcalceatione il-
os corroborare inſtituit*, quod, ut
ddit, cenſuerit hujuſmodi exercita-
ione factum iri ut facilius in accli-
vum aſcendere, & tutius in decli-
vum deſcendere poſſent, expediti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

uſque diſcalceati, ſiquidem pede
aſſuefeciſſent, quam calceati, curre
rent, ſaltarent, & exſilirent. Pr
tereà ipſe pedum calceatus inter ſ
cros Paſchatis ritus fuit à Deo pr
ſcriptus, mandatumque illud ad t
tum deſerti iter pertinuiſſe volunt Or
genes, S. Cyprianus, & S. Hierony
mus, ut patet multis alluſionibu
quibus Chriſtianorum vitam cum i
lo itinere comparant, & fideles co
tra ſerpentum morſus, & ſcorpi
num vulnera calceis munitos dicunt
V. Hieron. Ep. 8. ad illamque poſtr
mam *Gravii* annotationem. Att
men ex Hieronymi genio & phra
ſatis commodè illius *Nudipedalia* i
terpretari poſſumus. Nam quemad
modum radere calvitium dixit pr
caput ex parte calvum ſive recalva
ſtrum novaculæ ſubjicere; ſic nudi
pedalia potuit vocare feſta, quæ ta
lia ex parte erant, & ad quæ plure
nudis pedibus properabant. San
quia maxima Judæorum pars Hiero
ſolymitanum iter ad feſta illa cele
bran-

randa pedibus conficiebat, Feſta
'aſchatis, Pentecoſtes, & Taberna-
ulorum, in primis dicebantur רגלים
egalim ad verbum *pedalia* ſive *pe-
leſtria* teſte R. Aben Ezra in Exod.
3:14 רגלים מגזרת רגל כי רובם
הכ רגלים. *Regalim feſta dicuntur à
egel, pes, quia major pars eorum qui
lla celebrabant, pedites erant.* Cum
utem maxima pars illorum peditum
tiam diſcalceata eſſet, ut pedeſtria
pedibus, ſic nudipedalia à nudis
edibus Judaïca feſta jure ac meritò
licta ſunt. Ne autem mera conje-
ctura videatur, quod dico maximam
udæorum partem pedibus nudis ad
eſta ſua profectam, obſervandum eſt
n regionibus paulo calidioribus mo-
rem nudis pedibus incedendi fuiſſe
receptiſſimum: Nudis pedibus ince-
dit Socrates apud Xenophontem l. 1.
memorandorum, Plato duas corporis
extremitates non eſſe velandas do-
cuit, nec aſſuefaciendum mollitiei
capitis, vel pedum: ipſi Imperato-
res nudis pedibus incedunt ut inter

 Grę-

Grȩcos Phocio, inter Romanos Ca-
to apud Plutarchum in eorum vitis
ſic Scipio & Germanicus apud Ta-
citum Annal l. 2. c 59 & ipſe lice
luxui totus deditus Nero apud Sue-
tonium. Unde Muſonius apud Sto-
bæum Serm 1 τȣ̃γε ὑποδεδέσθαι τὸ ἀνυ-
ποδετεῖν τῷ δυναμένῳ κρεῖττον. κινδυνεύει γ
τὸ μὲν ὑποδεδέσθαι τῷ δεδέσθαι ἐγγὺς εἶναι
*Diſcalceatum incedere præſtantiu
eſt, quam calceari, perinde enin
videtur calceatum eſſe ac vinctum*
& verba Grȩca non magis ſunt affi-
nia. Inter Judæos maximè mos ill
obtinuit; hinc pedum utpote nudo-
rum inter pulverem & ſordes adeo
frequens in S. S. lotio: Hinc pedi-
bus toties promiſſum tutamen con-
tra omnes offenſas, quod iis abſque
calceorum protectione paterent, hinc
*pedes eorum qui proſpera nunciant
pulchri dicuntur* Eſaïæ 52: 7. quod
oculis exponerentur: Hinc *pulverem
pedum Eccleſiæ hoſtes lingunt* Eſai.
49:23. & Diſcipuli *pulverem pedum*
ſuorum in contumaces excutiunt,
Matth.

Aatth. 10: 14. Hinc Chriſtus pedum
eſtigia Olivetanę rupi impreſſit,
uæ nudos fuiſſe arguunt, ſi fides
Adricomio & multis peregrinis,
Quod etiam innuitur Matth. 3: 11.
ohannis Baptiſtæ verbis, quibus ſe
ndignum qui ſoleas Chriſti ferret,
llusione ad ſervos ſandaligerulos,
qui poſt dominos deferebant calceos
ıt illos induerent, cum ipſis com-
nodum videbatur; & ſimul doce-
et miniſterium ſuum, & Chriſti
Domini morem abſtinendi à calceo-
um uſu in itinere; quare etiam di-
ſcipulis calceos ferre vetat Matth. 10:
10. Fateor equidem non mihi vi-
deri Chriſtum omnem calceorum
uſum interdixiſſe; ſed duo tantum
paria calceorum, ut binas veſtes, &
binos baculos, quod abſolutè neceſ-
ſariis rebus contentos eſſe vellet di-
ſcipulos, idque Marcus 6. ℣. 9. ſatis
explicatè docet Alii nodum in ſcirpo
quærunt, conanturque ὑποδήματα veti-
ta apud Matthæum diſcriminare à
σανδαλίοις conceſſis Lucæ, quaſi ὑπόδημα
ſit

ſit ſecundum Ebręos על של עור רך
Calceus è corio molliori. נדל של
עור קשה *ſandalium quod è corio du-
ro conficitur.* At fruſtra ſunt, cun
Marcus velit diſcipulos, ὑποδεδεμένους
σανδάλια id eſt *calceatos ſandaliis*
quod ſandalia cum calceis confundit
& ὑποδήματα, habent qui ſandaliis ſun
ὑποδεδέμενοι. Pręſtat itaque quodvi
pedum indumentum probare, & tan
tùm improbare ſuperfluum, quoc
omiſſa futuri ſollicitudine, præſen-
tibus ſubſidiis contenti debent eſſe
Chriſti Diſcipuli; Nihilominus ſan-
ctiſſimis Doctoribus aliter viſum, &
Hieronymus Chriſtum & Apoſtolos
nudis pedibus & abſque calceis in-
ceſſiſſe arbitratur Ep. 22. ad Euſtoch.
de cuſtod. virg. c. 8. *Moſes*, inquit,
*& Ieſus Nave nudis in terram ſan-
ctam pedibus jubentur incedere, &
Diſcipuli ſine calceamentorum onere,
& vinculis pellium ad prædicationem
novi Evangelii deſtinantur, & mili-
tes veſtimentis Ieſu ſorte diviſis ca-
ligas non habuere, quas tollerent,
nec*

nec enim poterat habere Dominus, quod prohibuerat ſervis. In eadem etiam ſententia videtur fuiſſe Origenes, quandoquidem per multos annos calceamentis omnino abſtinuit, & pedibus nudis ambulavit, teſte Euſebio hiſt. Eccl. l 6. c. 3. & S. Gregorius Nyſſenus Homil. ij. in Cant. diſertè aſſerit quod τοῖς μαθηταῖς ὁ κύριος ἀπαγορεύει τὰ ὑποδήματα. *Dominus diſcipulis interdicit calceos*, Tertullianus verò probat hanc auſteritatem; at fortitudini potius quàm pietati adſcribit, dum dicit, quod *pedes nudi viriles magis quam in calceis.* Ei ſuffragatur Clemens Alexandrinus Pędag. l. 2. c. 11. & cæteri omnes, qui Philoſophiam profeſſi Euangelium amplectebantur, quia ἀνυποδησία, pallium, & cętera auſteritatis & frugalitatis inſignia Philoſophis apprimè arridebant. Hieronymus itaque potuit feſta Judæorum vocare *Nudipedalia*, quandoquidem nudis pedibus plures illa celebraturi Hieroſolymam peterent, ſicque illa deprimebat, quia

quia vulgo multi Chriſtiani & Philoſophi etiam fere omnes, plurimique omnium ordinum Viri ſic paſſim incedere ſolebant. Verum enim vero hic nequeo conſiſtere, ſed Nudipedalia ad intimam ſacrorum Iudaïcorum rationem pertinuiſſe contendo, idque probabo Dei ipſius verbis Exod. 3: 5. & Ioſ. 5: 15. illic ſic alloquitur Moſem, ut à rubo ardente arceret. *Solve calceamenta de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt*; Hic ad Joſuam eadem verba habet; Ex iis autem infero non licuiſſe calceatis templum ingredi & ſacra peragere, cum ſanctiſſimum haberetur, & præſenti numini conſecraretur. Sed in quçſtione facti rationibus præſtant teſtimonia; Audiatur itaque teſtis luculentus R. Bar Nachman in antiquiſſimo opere ſchemoth. rabbah. paraſc. 2. כל מקום שהשכינה נגלירת אסור בנעלת הסנדל וכן ביהושע של נעלך וכן הכהנים לא שמשו במקדש אלא יחפים. *Omnis locus in quo divina majeſtas ſe patefa-*

acit, prohibet calceorum uſum, hinc Joſuæ dicitur, ſolve calceamentum uum &c. Sicque Sacerdotes ſuo miniſterio non funguntur in templo iſi diſcalceati. At nullibi ſępius nagnificentiuſve ſe manifeſtavit Divina majeſtas quam in templo; Quae merito Sacerdotes calceos, illud ngreſſuri, deponebant, & eorum xemplo cuncti Iſraëlitę, erga quos adem ratio valebat, & validius etim militabat: Patres Rabbinis adſtipulantur; nam S. Gregorius Nyſſeus Hom. 11. in Cant. videtur arbirari Moſem ſine calceis quaſi coram Deo, ſemper ambulaſſe ſcribens οὔδε ὁ Μωυσῆς τῷ θείῳ προστάγματι τῆς νεκρῶν δερμάτων περιβολῆς ἐλευθερώσας τοὺς πόδας, τε τῆς ἁγίας τε καὶ πεφωτισμένης ἐπέβαινε ῆς. πάλιν ἱστορεῖται διαλαβὼν τοὺς πόδας τοῖς ὑποδήμασιν. *Neque enim Moſes cum uſſu divino liberaſſet pedes à mortuo ellium indumento, quando terram ſcendit ſanctam, & illuminatam, arratur rurſus pedes induiſſe calceis.* Et poſtea prudenter obſervat omnia

ſa-

ſacerdotum ornamenta accuratè d-ſcribi à Moſe Exod. 28. At calce-rum nullam mentionem fieri. οὐδὲ τοῖς ποσὶ κόσμον ἐπετεχνήσατο. ἀλλὰ ἦν καλλωπισμὸς τοῦ ἱερατικοῦ ποδὸς τὸ γυμνὸν εἶ πάσης περιβολῆς, καὶ ἐλεύθερον, χρὴ γὰρ τὸν ἱερέα πάντως ἐπὶ τῆς ἁγίας βεβηκέναι γῆς, ἣ μετὰ νεκρῶν δερμάτων ἐπιβατεύειν οὐ θέμ. *Neque illum ornatum pedibus ada-tari, ut pateret decus & ornamē-tum ſacerdotalis pedis eſſe nudit-tem; & ab omni involucro exen-ptionem. Oportet enim ſacerdote ſemper terræ ſanctæ inſiſtere, qua cum mortuis pellibus non decet per-grare*; ſicut in diverſi licet cultus d-ſcriptione Ovidius.

Scortea non illi fas eſt inferre ſa-
cello,
Ne violent puros exanimata fa-
cos.

B. Theodoretus in Exod. q. 7. quæri quare juſſus eſt Moſes calceament ſolvere; Rejectis autem quorum dam opinionibus ita ſuam exponi

ſen

ntentiam. δύο τοίνυν ἡγοῦμαι διὰ τούτου λεῦσθαι; πρῶτον μὲν γὰρ εὐλαβέστερον αὐτὸν ὁ τῷ λόγῳ καθίστησιν, ὥστε μετὰ δέους τῶν ροςαττομένων ἀκοῦσαι; ἔπειτα προπαιδεύεται, ῶς χρὴ τοὺς ἱερέας ἐν τῇ σκηνῇ λειτουργεῖν; μνοῖς γὰρ κἀκεῖνοι ποσὶ τὰς λειτουργίας ἐπελοῦν, καὶ τὰς θυσίας. *Duo igitur per oc arbitror ſignificari; primum quiem religioſiorem hac ratione illum eddit, ut cum metu audiret quæ nperabantur; Deinde prædocetur, uomodo oporteret ſacerdotes in taernaculo ſacra obire miniſteria; Nuis enim pedibus religioſis officiis ungebantur & victimas mactabant.* evera in atrio juxta ſanctuarii porem Labrum æneum juſſu Dei appotum eſt, ut in eo ſacerdotes ad unia ſua properantes pedes manuſue lavarent, Exod. 39: ℣. 19. & evit. 8: ℣. 23. Moſes in conſecratioe Aaronis, & filiorum ejus eorum ollices dextros pedum ſanguine vitimarum aſpergit, quod nudos fuſe evincit: Ad Sacerdotes quidem æc teſtimonia expreſſe videntur per-

tinere, iiſque pedum nuditaten
duntaxat aſſignare; Sed argument
à majori ad minus licet concludere
quod Iſraëlitis omnibus ſuum San
ctuarium cum calceis non licuit in
gredi, ſi Sacerdotes à ſuo Sanctua
rio arcebantur, donec calceos depo
ſuiſſent, nec cæteris tribubus con
ceſſum, quod ſacræ erat omninò in
terdictum; ex Sacerdotum more pro
culdubiò reliquus populus ſuum offi
cium diſcere debuit, quare Lyra i
Exod. 3:5. *Hinc antiqui & ſpecial*
ter Ebræi ſancta loca pedibus calce
atis non ingrediebantur. Quò ſp
ctant hæc verba S. Auguſtini licet i
myſticum ſenſum vergentia. Serm. 1
de Sanctis in genere tom 10. *Qui*
tam terra Sancta, quam Dei Eccle
ſia; in illâ ergo ſtemus, calceamen
ta ſolvamus, id eſt mortuis operibu
renunciemus. Quamobrem apud Jo
ſephum l. 2. de bello c. 15. Berenic
Regina Deo vota ſolvit in templ
Hieroſolymitano nudipes; ſic enim
de illa. τοῖς γὰρ ἢ νόσῳ καταπονουμένοις,

π

τισὶν ἄλλαις ἀνάγκαις, ἔθος εὔχεσθαι πρὸ τριάκοντα ἡμερῶν, ἧς ἀποδώσειν μέλλοιεν θυσίας, οἴνου τε ἀφέξεσθαι. καὶ ξυρήσασθαι τὰς κόμας, ἃ δὴ τότε τελοῦσα Βερνίκη γυμνόπους τε πρὸς τοῦ βήματος ἱκέτευσε τὸν Φλῶρον. *His enim qui morbo vel aliis neceſſitatibus implicantur mos eſt orare per triginta dies antequam immolent hoſtias, abſtinere quoque vino, & capillos radere, quæ Berenice perficiens, & nudipes exiſtens ad tribunal Flori ipſum oratura contendit*; Nudipes itaque ex more erat in templo, & zelo percita, omniſque vel minimæ moræ impatiens eo habitu properavit ad Florum; Unde Juvenalis Sat. 6. facta mentione Berenices morem Judaïcum hoc illius facto Romanis palam manifeſtatum illicò refert hâc Judææ deſcriptione.

Obſervant ubi feſta mero pede Sabbata Reges
Et vetus indulget ſenibus clementia porcis.

Mero pede, id eſt, *nudo*, inquit

Joannes Britannicus commentator c.-lebris, *nam Judæi pedibus nud: Sacra ſua peragunt*; quod confirm: Tertulliani, Hieronymi, Joſephi, : Egeſippi teſtimoniis. Hinc proc:-dubio Æthiopes, qui antiquitus à J.-daiſmo ad Religionem Chriſtiana: perveniſſe videntur, diſcalceati ſe:-per ſuas Eccleſias ingrediuntur, : Sacerdotes eorum raſis capitibus, : pedibus nudis degunt, nec unqua: poſſunt calceati ſuas Eccleſ. ingre:, teſte Alvare, deſcriptione Æthio. c. 12. & Legato Æthiopum ap: Damian. Goes. Diſcalceati etiam :-perſtitionum Judaïcarum ex aſſe h:-redes Mahumetani omnes ſuas M:-quitas ingrediuntur, calceoſque : limine relinquunt, ut inter alios :-ferunt G. Sionita & I. Heſronita M.-ronitæ de Morib. orient. c 10. : I. Baptiſta Montalbanus, cujus h: ſunt verba, *Ingredientibus depon:-dæ ſunt exteriores ſoleæ, interio:-bus tantum retentis*, rerum Turc. Commentario: Sic Perſæ qui om:a

ſa-

ſanctorum ſuorum ſepulchra pedibus duntaxat nudis etiam ingrediuntur, & Schach Abas ſuperbiſſimus licet, non niſi diſcalceatus, cum Ardebil petebat ut Schich Sephi ſepulchrum inviſeret; proxima milliaria conficiebat, teſte Oleario itineris Perſici l. 4. Tartari etiam ut patet ex Epiſtola ad D Chytręum an. 1581. ſcriptâ quæ extat ad calcem deſcriptionis Tartarię. Unde factum ut quia Reges vivæ ſunt Dei imagines, ejuſque vices gerunt, eorum palatia etiam templa viſa ſint, & eodem ritu culta, quare regia palatia non ingrediuntur Indi, niſi pedibus nudis teſte Petro della Valle part. 4. Ep. 6. & Præfectus Beaulieu non potuit in Regis Acheni conſpectum admitti antequam ſuos exuiſſet calceos, ut ipſe refert in ſuis diurnis; quod in Aulis Ingarum etiam obtinuit teſte F. Lopes de Gomora hiſt. gen. de las Indias c. 120. Nec illis ſolis qui à Judęis multos accepiſſe ritus palam profeſſi ſunt, Nudipedalia obſerva-

ta, ſed gentes ferè omnes à Diabolo
Dei ſimiâ deluſæ γυμνοποδίαν in pro-
phanis ſacris quæ divinum cultum
imitabantur, ut honore ſibi ſoli de-
bito ſic ſpoliaretur verus Deus, uſur-
paverunt, ut videre eſt apud Juſti-
num Martyrem Apol. 2. Sanè apud
Jamblicum hoc dat præceptum Py-
thagoras; ἀνυπόδητος θύε καὶ προσκύνει
Diſcalceatus ſacrifica & adora
Apud Strabonem vates Cimbrici
γυμνόποδες captivos mactant, ad divi-
nationem l. 7. Apud Florum l. 1. c. 13
Veſtales *nudo pede ſacra ſua comi-
tantur*; Apud Suidam γυμνοποδία
χοροὶ ἐκ παίδων ἐν Σπάρτῃ τῆς Λακωνικῆς ε[ἰς]
θεοὺς ὕμνους ᾄδοντες εἰς τιμὴν τῶν ἐν Θυρέαις
ἀποθανόντων Σπαρτιατῶν. *Nudipedalia
chori puerorũ qui nudis pedibus in agri
Laconici urbe Sparta hymnos Diis ca-
nebant in honorem Spartanorum oc-
ciſorum in Thyræis.* Scilicet in ce-
lebri pugna trecentorum Spartano-
rum cum totidem Argivis ob agrum
Thyræum, vel totius utriuſque gen-
tis exercitus dubiam ex trecentorum

pugn-

pugna victoriam referre volentis, ut videre eſt apud Herod. l. 1. §. 82. apud Prudentium hymno 10. periſt.

Nudare plantas ante carpentum ſcio
Proceres togatos matris Idææ ſacris

Sic Ovid. de ſacris Veſtæ 6. faſt.

Huc pede matronam nudo deſcendere vidi.

& Horatius de veneficarum ſuperſtitionibus l. 1. Sat. 8.

Vidi egomet nigra ſuccinctam vadere palla
Canidiam, pedibus nigris, paſſoque capillo

Ovidius etiam de expiatoriis ſacris faſt. 5.

Ille memor veteris ritus, timiduſque Deorum
Surgit, habent gemini vincula nulla pedes.

Ipſa Dido apud Virgilium Æneid. 4.

Unum exuta pedem vinclis, i
veſte recincta
Teſtatur moritura Deos.

Et apud Sil. Ital. Hammonis Sace. dotes ſic deſcribuntur: lib 3. *pes n. dus, tonſæque comæ, caſtumque c. bile.* Præterea juſta funebria defu. ctis ſolviſſe veteres pedibus nudis: abſque calceis colligi poteſt ex A. ſchylo in Choephor. ubi *Electra* p. tri parentatura miratur comam ſu. omnino ſimilem jam fuiſſe oblatan, moxque magis ſtupet ob pedum v. ſtigia ſuis etiam ſimillima, quare e. clamat.

Πτέρναι τενόντων θ' ὑπογραφαὶ μετρούμεναι
Εἰς ταυτὸ συμβαίνουσι τοῖς ἐμοῖς στίβοις.

Calcaneatendonumque ſubſcriptioni menſuratae perfecte conveniunt cu. meis. Veſtigia autem illa quę fratr. Oreſtis erant, ſic deſcripta cum ſu. non potuiſſet conferre niſi ille ipſ. que γυμνοπόδες fuiſſent, dum ſacr. illis funeribus operam darent; quo

con

confirmatur Suetonii teſtimonio in Auguſto c. 100. referentis quod *Auguſti cremati reliquias legerunt Primores equeſtris ordinis tunicati & diſcincti, nudiſque pedibus:* penè prętermittebam Proclum, de quo Marinus ejus diſcipulus, & Academię poſt ipſum moderator, ἀπολυσάμενος αὐτόθι ἃ ἦν αὐτῷ ὑποδήματα ὁρώντων ἐκείνων, τὴν θεὸν ἠσπάζετο. *Solvens illic quos habebat calceos ipſis conſpicientibus Deam oſculatus eſt.* Denique mos ille adeò per totum terrarum orbem diffuſus eſt, ut in ipſa America obtinuerit, & accuratiſſimus illius deſcriptor I. de Laet. lib. 11. c. 17. teſtetur in urbe Cuſco inter quatuor præcipua feſta eſſe Solis feſtum menſe Junio poſt Solſtitium, Regemque tanquam filium Solis, & Summum Sacerdotem poſt triduanum jejunium, magnumque victimarum apparatum, cum ſuis conſanguineis, proceribus, & omni plebe procedente in aream majorem urbis quam vocant Haucaypato, ibi-

demque attente omnes converſos a
Orientem & *Nudipedes* præſtolari
donec Sol aſcendat ſupra Horizon
tem, ad primumque illius conſp
ctum conſidere humi, & brachi
apertis, elatis manibus, orique ob
jectis aërem oſculari ſolent, ut ſupre
mum numen,& parentem venerantes
Conſtans illa in omnigenis omniu
gentium ſacris γυμνοποδία evident
probat eam non fuiſſe ab errore ubi
que ſibi diſſimili, inconſtanti, &
vario inventam, neque ab hominum
genio pro regionibus, temperaturis
& ætatibus diverſo, unde tot contra
rii ritus ſępe in ejuſdem urbis cære
moniis, ſed ex una & eadem origi
ne emanaſſe, Religione ſcicet Judaï
ca, cujus externam ſpeciem non aſper
nata eſt ſuperſtitio, ut facilius incau
tos deciperet; In dubium igitur non
revocandum *Nudipedalia* Judæis ju
re tribui ab Hieronymo, cum
ipſis fuerint uſitata in ipſis Tem
pli Hieroſolymitani ſacris, nec
ulla gens latius ſuas Leges & Cære-
mo-

ıonias ſparſerit, quandoquidem
ͻnſtare debet omne jus gentium,
: omnem tam de Deo, quàm de
;reatione & Providentia, legitimo-
ue cultu cognitionem à Judæis &
udæâ originem duxiſſe, & in ceţe-
as orbis regiones perveniſſe; Reſtat
amen ſcrupulus, nec videtur omni-
ıò conveniens ut inter varios Judęo-
um ſacros ritus numerentur *Nudi-
edalia*, ſi Nudipedalia omnibus ſa-
:ris ſint annexa, & diſcalceatio cun-
ꝺarum cæremoniarum fuerit appen-
dix. Sponte quidem flueret Hiero-
ıymi ſermo, & omnia quadrarent,
ſi Nudipedalia ſignificarent feſtum
quoddam peculiare, cui pedum nu-
ditas inprimis conveniret, quod
nunc probandum ſuſcipio.

Nemo neſcit inter celebriora Ju-
dæorum feſta eſſe יום הכפורים *diem
expiationis*, qui decimo die ſepti-
mi menſis *Tiſri* dicti, & partim
Septembri noſtro reſpondentis cele-
bratur; Dies autem ille ſolet à Judęis
dici יום צום. *Dies jejunii*, צום,
גדול

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

גדול, *Iejunium magnum*, & abſolut *jejunium:* Hinc optimi interprete ſic exponunt jejunium, cujus men tio Act. 27:9 voluntque difficile & periculoſam dici navigationem quod præteriiſſet illud feſtum & ja menſis October ageretur, quo tem pore ventorum & imbrium ſęviti ſolet nautis innumera creare pericu la; Sanè agitur de jejunio Judaic ut expreſſè notavit verſio Syriaca & jejunium illud ad hyemem vergen procellis præ aliis erat obnoxium illius autem inſtitutio & commen datio habentur Lev. 16:29. & 23.27 Num. 29:7. his verbis ועני את נפשׁיכם & עניתם את נפשׁיכם. Lxx. ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, κακώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶ vulg. *Affligetis animas veſtras* At verſio Samaritana habet *Je-junare facietis animas veſtras* Sic Arabica vertit, *Affligetis fam vos ipſos.* Paraphraſis etiam Hye roſolymitana, תצמו בה על נפשתיכון *Iejunabitis in eo pro animabus veſtris* At Jonathan Ben Uziel in ſua Para phra

hraſi Chaldaïcâ, hanc diei expiatio-
um afflictionem vel humilationem
nagis explicat, & jejunio varias auſte-
itates annectit, vultque animarum af-
lictionem prę́ſcriptam exigere abſti-
entiam. מן מיכלה ומן משתייא ומין הויית׳
בני והמדוקא ומסנא ותשמיש ערסא. *à*
ibo & potu, & ab uſu balneorum,
nctione, calceis & coïtu, quæ re-
petuntur Lev. 23: 27. ubi pro סנא
calceo habetur סנדלא *ſandalium*,
ut etiam Num. 29:7. ſic Baal Ha-
thurim in Lev. 23:27. חמשה עינוים
הם איכלא ושתיה ורחצה וסיכיה וגעילת
הסנרל ותשמיש המטה. *Quinque ſunt*
afflictiones, hîc imperatæ, n. ab-
ſtinentia, *ab eſu, & potu, balneis,*
unctionibus, calceorum inductu, &
coïtu. Nudipedalia itaque ad diem
expiationum propriè ſpectabant, &
in eo abſolutè requirebantur: Qua-
mobrem R. M. Ben Maimon de quo
Judęi dicere ſolent quod *à Moſe*,
legiſlatore ſcilicet, *ad hunc Moſem*
non fuit talis Moſes, ritus & cære-
monias deſcribens, ad diem expia-
ti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

tionum pertinere calceorum abject
onem apprime neceſſarium docet, ſ:
enim iad chazak. part. 1. l. 3. trac
de die Expiationum c. 3. § 7. סור
של מנעל וסנדל אפילו ברגלו אחד
ותר לצאת בסנדל של שצם ושל גמי
וצא בהן וכורן אדם בגד על רגליו
יצא כו שהרי קושי הארץ מגיען לרגליו
רגים שהוא יחף: התינוקות אפצלפי שהן
ותרין באכילה ובשתיה ורחיצה וסיכה
מונעין אותן ממנעל וסנדל וגומר. *Pro-
hibitum eſt in eo die induere calceo
vel ſandalia etiam pede uno; lice
tamen egredi cum ſandalis ex ſuber
& corticibus, vel junco & ſparſ*
(qualia habuiſſe dicuntur Hiſpan
apud Plin. l. 19. c. 2.) *& ſimilibus
ſic poteſt quivis convoluere veſten
ſuper pedes, & ſimili ratione caver
ne terræ aſperitate pedes ſui lædan-
tur, & ob nuditatem aliquo afficia-
tur incommodo; quamvis autem in-
fantes liberi ſint ab abſtinentia cib
& potus, & lavationis, & unctio-
nis, tenentur tamen diſcalceari &
ſandaliis exui.* Sic R. Iſaac Karo
in

Schulcan Aruch part. 1. tract. de
e Chippurim tit. 67. dilucidè ex-
onit mentem ſuam circa illum ritum
reg. 1. ſcribit. יום הכפורים לילו
כיומו לכל דבר ומה הם הדברי
האסורים בו מלאכה אכילא שתי
רחי צה סיכה נצלת הסנדל תשמיש המט
ואין חיוב כרת אלא על מלאכה אכיל
רשתייר *Chippurim dies & nox eo-
em modo ſe habent, & hæc in ipſis
unt interdicta, operatio, eſus, po-
us, lotio, unctio, calceorum uſus,
oitus; Attamen opus tantum, eſus,
& potus ſub pœna exciſionis interdi-
untur.* Scilicet quia diſertè expri-
nuntur in lege, & cætera traditio-
num lege ſunt interdicta ut à Mai-
monide obſervatur, uterque poſtea
quaſdam circumſtantias obſervat,
quę legitimum faciunt tunc calceo-
rum uſum; puta puerperis intra tri-
ginta dies proximos à partu, & ęgro-
tis quibus pedum nuditas poſſit no-
cere, & iis qui in locis à ſcorpioni-
bus, ſerpentibus, cæteriſque noxiis
animalibus obſitis degunt. Quæ
ex-

exceptiones ab urgenti neceſſita:
imperatæ confirmant γυμνοποδίαν, *a-
ſolute requiſitam in hoc feſto.* Et
hæc ſufficere videantur, & libent:
prætermittam quaſdam Thalmud
& Commentatorum Maimonidis :
Karonis obſervationes, in gratia
tamen R. Manaſſis Ben Iſraël, cujus b.
nevolentiam non ſemel expertus ſun
referam quę Luſitana linguâ ſcript
in hanc rem, in theſauro dos dinin
c. 98: *das* coſas que ſaon prohibid:
na noite & dia de Kipur. *De R.
bus prohibitis in nocte & die expia
tionum.* Poſt alias obſervatione
ſcribit. Calçaros capatos, he à te
„ceira couſa prohibida; pois vemo
„que David de Abſalom, na quell
„afflicaon ſe diz que hia com os pe
„des deſcalços; & aſſim he neſte di
„prohibido calçar, aynda quę ſej
„ſo num pé çapatos de couro, ma
„de pano, ou outra qualcher couſa
„he lecito; porque & julga o meſm
„que andar deſcalço. Pode co
„tudo a parida dentro dos 30. dies
„pa

parto calçar capatos de couro, e aſſi meſmo o dointe aynda que não eſté perigozo, e o que tem alguma ferida no pe, ſer mordido de ſerpentes, donde as ay. E ſendo a algum neceſſario hir a caſa, não podendo hir ſenão calçado a te chegar a ella, porſe os çapatos de couo. Id eſt *Induere calceos tertia res ſt prohibita; quoniam videmus Daidem ab Abſalone filio fugientem udis pedibus properaſſe; quapropter nduens pedem calceis coriaceis omniò prohibitum, ſed licet ex panno el alia ſimili materia pedem involere, quia id ipſum habetur idem ac on eſſe calceatum: nihilominus purperæ licet intrà triginta dies à paru induere calceos è corio, idem licet grot o licet non graviſſimè laboret, el illi etiam qui vulnera timet, vel erpentinos morſus ubi ſerpentes ineniuntur, ei denique cui neceſſaium eſt domum repetere nec poteſt ne calceis, tunc poteſt induere caleos è corio, ut illam repetat.* Po-

ſtremo Buxtorfius in Syn. Iud. c. 21 hodiernos Judæorum ritus deſcriben. teſtatur, quòd eo die *Nemo calceo. induere debet, Senes verò & debile aut ij quibus frigus nocet, ſoccos la neos induere poſſunt, vel in ſchola i pulvillum ſtare.* Conſtat igitur teſti moniis celeberrimorum inter Judęo interpretum, commentatorum, & il lorum qui diverſis linguis & tempori bus ritus Judaïcos explicaverunt om nibus Judæis tam Sacerdotibus, quàn laïcis, tam viris quàm mulieribus, tan infantibus quàm ſenibus, domi & in templo & Synagogis, diu noctuqu dum celebrabatur feſtum expiatio num, calceorum uſum fuiſſe interdi ctum & γυμνοποδίαν imperatam, a conſequenter jure ac merito dici po tuit *Nudipedalia.*

Ne autem illa nudipedalia vana Rabbinorum authoritati duntaxa inniti videantur, licèt id propoſito Hieronymi ſufficeret, & probare incomparabilem S. Pauli humanitatem, qui vel leviſſimis Iudęorum ri-

ritibus morem gereret, ut Judæos lucri faceret; Obſervandum eſt illa legis genio conveniſſe, & à luctu, jejuniis & humiliationibus extraordinariis raro abfuiſſe. Lex jubebat calceos detrahi in opprobrium & dedecus ei, qui non obtemperabat mandato jubenti, ut frater fratris demortui viduam duceret, liberoſque ei daret Deut. 25:7. Quid itaque convenientius quam peccatores ignominioſè calceos detrahere, dum coram Deo comparebant ad peccata ſua agnoſcenda, ut illorum expiationem & remiſſionem conſequerentur; Jejunio præterea annecti ſolebat continentia ab uſu uxorum, quam fovere & adjuvare creditur pedum nuditas; ſed quod majori conſideratione dignum eſt plurima ſuppeditat exempla ſacra Scriptura, quibus mœſti & pœnitentes exhibentur nudipedes. David inprimis, ut à R. Manaſſe eſt obſervatum, nudipes fugiebat Abſalonem 2. Sam. 15. v. 30. *David autem aſcendebat per clivum*

montis olivarum aſcendendo flens opertus capite ſuo, & properans di ſcalceatus. R. Levi Ben Gerſom au tem prudenter obſervat, quod mon ille olivarum צל בית המקדש וידמה י לקדושת המקום ההוא היה דוד רג בהיתו שם להשתחוות שם לשם נעלה וזהו אמרו אשר ישתחוה שם לאלהים *Erat è regione ſanctuari & videtur quod propter loci ſanct tatem ipſi notam David ſolebat i Deum adorare, quare paulo poſt d citur quod adoravit ibidem Deun* Quamobrem tunc David nudis ped bus adorans Deum è regione mont ad cultum divinum deſtinati, ſolen nem agebat pœnitentiam criminum ob quæ plectebatur; ſicque exem plum præbuit pœnitentiam acturis i die expiationum, ut eodem mod nudipedes comparerent coram De ad veniam impetrandam. Ezec 24:17, 23. inprimis patet luctui d dolori nuditatem pedum convenire ſiquidem Deus jubet Prophetam i acerbiſſimo luctu ob uxoris cariſſim

obi

obitum calceatos pedes habere, & cætera luctus indicia deponere, ut extraordinario illo habitu percelleret Hieroſolymitanos cives, & perculſos ſtupenteſque ſtuporis & dementiæ argueret, quod mirarentur luctus indicia deponi, & negligi in obitu uxoris, ea autem cum luctu ipſo deponerent inſtante urbis & Eccleſiæ horrendâ clade, & totius Religionis & ſacræ politiæ defectu; *Calceamenta tua pones in pedibus tuis*, inquit Deus Prophetę: Judæis autem, *& habebitis ornamenta veſtra ſuper capita veſtra, & calceamenta veſtra in pedibus*; in quę verba R. Salomo Iarchi & R. D. Kimchi obſervant hęc à luctu aliena, & capitis ornamenta, ut & calceos tunc deponi ſolita fuiſſe; Quamobrem Ioſephus antiq. l. 8. c. 7. referens Achabi humiliationem deſcriptam 1. Reg. 21: 27. licet γυμνοποδίας nulla ibi mentio fiat, attamen quia à ſolennibus jejuniis, & extraordinario luctu non debebat abeſſe, ſcribit, Ἀχάβῳ δὲ λυπὴ τῶν

πεπραγμένων εἰσῆλθε καὶ μετάμελος, καὶ σάκκιον ἐνδυσάμενος, γυμνὸς τοῖς ποσὶ διῆγεν οὐχ ἁπτόμενος τροφῆς, ἀνομολογούμενος τὰ ἡμαρτημένα, καὶ τὸν θεὸν οὕτως ἐξευμενίζων. *Achabum autem facinorum pœnitentia occupavit; & indutus Saccum, nudiſque pedibus à cibo abſtinuit, peccata confitens, & Deum placare hac ratione ſtudens.* Quamvis Judæi in Lege & Prophetis ſuis tot & tanta neceſſariè in humiliationibus γυμνοποδίας argumenta non habuiſſent, ſuffeciſſet ingens ἐθελοθρησκείας ſtudium, quo poſtremis ſuæ Oeconomiæ & adventantis Euangelii temporibus flagrarunt; Nam humano genio in corporea exercitia, & externos ritus propenſiſſimo ſemper placuerunt nudipedalia, utpote auſteritatis indicia, hinc Tertullianus Apolog. c. 40. *Cum ab imbribus æſtiva hyberna ſuſpendunt, & annus in cura eſt, vos quidem quotidie paſti, ſtatimque pranſuri, balneis & cauponis & lupanaribus operati Aquilicia Iovi immolatis, nudipedalia*

lia populo denunciatis, & de jejun. adverſ Pſych. *Cum ſtupet cœlum & aret annus nudipedalia denunciantur*; Hinc illa eadem nudipedalia ut plurimi ſimiles ritus recentioribus Chriſtianis etiam arriſerunt, quare Pamelius ad illa Tertulliani nudipedalia ſcribit; *Apud Chriſtianos nonnunquam in uſu ſunt*, revera Concilium Moguntinum tempore Caroli Magni & Leonis III. Papę ſub Richolpho Archiepiſcopo celebratum an 813. can. 33. habet. *Placuit nobis ut Litania major obſervanda ſit à cunctis Chriſtianis diebus tribus, ſicut legendo reperimus, & ſicut ſancti Patres inſtituerunt, non equitando nec pretioſis veſtibus induti, ſed diſcalceati cinere & cilicio induti niſi infirmitas impedierit.* tom. 3. Concil. gen. p. 1. quare Præſes Fauchetus l. 2. c. 19. de ſtatu religionis ſub Clodoveo inter innumeros ritus, qui à Gentibus & Judæis in Eccleſiam Chriſtianam exundarunt, *pervigilia, lectiſternia, Februa, vinalia,*

Ambarualia, *Robigalia*, refert, &
Nudipedalia; etiam quę vult fuiſſ
proceſſiones religioſas in quibu
Chriſtus pro Iove & cæteris num
nibus fuerit invocatus; devotioqu
illa minimè carni parcens, & pieta
tis ſpeciem gerens adeò dementav
homines, ut ſecta fuerit Nudipeda
lium, *ſive hominum nudis pedibu
ambulantium, eo quod Domin
dixerit ad Moſen, vel ad Ioſuam
ſolve calceamentum de pedibus tuis*
ut S. Aug. verbis utar hanc hęreſi
diſcribentis de hæreſ. c. 68. quoru
etiam meminit S. Hieronymus E
22. ad Euſtochium his verbis. *V
ros quoque fuge, quos videris cat
natos, quibus, fœminei contra Apo
ſtolum crines, hircorum barba, n
grum pallium, & nudi patientia fr
goris pedes: hæc omnia argument
ſunt Diaboli &c.* Sic nudipedali
cum Judaïſmo ab Apoſtolis, & cum
Gentiliſmo ſeu Paganiſmo Apoſtolo
rum ſucceſſoribus ſepulta, & à Ter-
tulliano, Hieronymoque irriſa, u

va-

ana & inania devotionis ludibria, unt revocata in lucem; Chriſtianuſque aliis religioſior haberi cupiens hoc Socratis apud Ariſtophanem & Laërtium affectavit elogium, ἀνυποδητὴς κακὰ πολλ' ἀνέχῃ, *diſcalceatus mala multa tolerat*; At ut ſuperſtitio inconſtans eſt & in contraria ipſi dedites agit, queritur author Epiſtolæ 21. de celebratione Paſchatis, quæ tom. 9. operum Hieronymi extat; quod tunc gravius corripiatur, *qui per octavas ſuas terram nudo pede tetigerit, quam qui mentem vinolentia ſepelierit.*

Itaque jure ac merito Hieronymus Paulum deſcribit ab utraque illa extremitate vitioſa alienum, docetque nudipedalia exercuiſſe in gratiis; utpote inanem cultum, & ut Judęis duntaxat in re indifferenti morem gerens gratificaretur? Non dixit quando Paulus illa exercuerit, ſcilicet agebatur de re minimâ in exemplum adducta, cumque paſſim ſimilia exempla occurrerent, ſupervaca-

neum duxit illud curioſius explanare
Pręterea non eſt improbabile tunc ill
nudipedalia placuiſſe nonnullis, qu
ad illarum authoritatem ſtabiliendar
Pauli exemplo abutebantur, eumqu
illa obſervaſſe contendebant, qua
mobrem libenter id conceſſit Hiero
nymus, eoque ipſo exemplo pater
docuit multa feciſſe Paulum mer
erga contribules ſuos ſtudio; utqu
gratiam illorum his voluntariis obſe
quiis demereretur. Attamen ſatis pro
babile eſt revera Paulum exercuiſſ
nudipedalia; ſiquidem coram Iudæi
profitetur Act. 23: 1. quod omn
conſcientia bona ſerviverat Deo a
illum diem, & Act. 25: 8. Se nequ
in legem neque in templum quic
quam peccaſſe, imo c 22. verſ. 3
dixerat ſe inſtitutum ad exquiſitiſſi
mam formam legis patrię, & De
zelo accenſum, ut Judęi rituum ſuo-
rum tenaciſſimi; & expreſſe c. 28. v.
17. nihil feciſſe adverſus populum &
ritus patrios; firmum igitur teſtimo-
nium ipſi prębebat conſcientia, quod
ne-

nminem neglectu rituum publicè
rceptorum offenderat; neque ulla
legis mandata contempſerat, neque
tolerabiles patrum conſtitutiones vio-
laverat, ſed ipſas ſtudioſè obſerva-
verat, & eodem Spiritu, quo S. Ja-
cobus Act. 21: 24. actus, τοῖς ἔθεσι περι-
πατεῖν ſtuduerat, ut illa rituum
obſervatione os adverſariorum ob-
turaret, & pacis amantiſſimus ha-
beretur; feciſſet autem contrà ri-
tus patrios ſi nudipedalia die expia-
tionum ubique ab omnibus Judæis ex
legis genio, & præceptis majorum
exerceri ſolita neglexiſſet, quod haud
dubiè ipſi etiam objeciſſent adverſa-
rii, ſed vel cavillandi anſam pruden-
tiſſima converſatione ita abſtulit,
ut ad calumnias confugere, & com-
miniſci Græcorum in templum in-
troductionem Act. 21: 28. coacti fue-
rint.

Supereſt *comæ nutritio*, *illiuſque* in Cenchris Corinthiorum navali *tonſura*, quæ ad Legem Judaïcam etiam ſpectabant; nam Num. 6: 5.

comam Nazareatus voto obſtricti tenebantur alere, nec novacula illorum capitibus ſuperferri debebat. At legi non videtur conſonum ut Paulus in Græcâ urbe tonderetur; Hieroſolymis enim duntaxat vota perſolvi Num 6:18. Pſ. 65:2. & ſacrificia omnia offerri debebant, quia templum ibi erat; hic nodus vindice dignus viſus eſt Æthiopico interpreti, ſed cum illum ſolvere non poſſe, reſecuit, nullamque Cenchrearum fecit mentionem. Non erat tamen Gordius ille nodus, & legenti Nazareatus leges variis pollutionibus obnoxios fuiſſe Nazaræos patebit; ex. gr. occurſu inopinato mortui polluebantur Num 6:9. tunc autem ubicunque illa pollutio contigiſſet radere comam tenebantur, quod voti complementum non erat, ſed contra quæcunque præceſſerant, irrita erant, & ab illa tonſura rurſus debebant dies voti numerari. Paulus itaque voti reus inceptum votum Cenchris aliqua legali impuritate abrum

abrumpere coactus eſt, illico redintegrare, Num 6:12. ut abſolutum tandem Hieroſolymis ſolveret; Imò ſi Hieroſolymis polluebatur eodem tempore victimas ad purificationem ſuam offerre tenebatur ibidem.

Hæc ſtrictim, ut nudipedalium prolixitatem redimam. Si mei aliquam mentionem tua ad clariſſimum Huetium reſponſione faciendam putas, meo quæſo nomine illum ſalutabis, certioremque reddes, quod ad ipſum frequentius non ſcribo, ne importunè interpellem, & graviſſima quibus incumbit ſtudia perturbem. Vale Vir præſtantiſſime, & benevolentia tuâ dignare tibi addictiſſimum Stephanum Morinum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

STEPHANI MORINI

DISSERTATIO V.

Steph. Mor. de Stoïcis Herciſcundi
Appellatis Diſſ. V.

AD
CLARISSIMUM DOMINUM
LEMOINE,
S. THEOLOGIÆ PROFESSOREM.

In alma Lugdun. Batavorum
Academia.

DISSERTATIO V.

De Stoïcis à Servio HERCISCUNDIS
Appellatis.

ARGUMENTUM.

Modeſta præfatio. Stoïcorum Herciſcundorum *nomenclatura ſubobſcurior.* Herciſcundi, *id eſt*, medium ſecuti, *ipſo* ſervio *teſte.* Hercium, *id eſt*, *Diviſio*, *apud* Ciceronem. Herciſcunda *familia*, *quid?* Ἕιϱγω, *Arceo*; Ἕιϱγω, *includo*; Ἑιϱκλὴ, *Carcer*; Ἕϱκος, *Septum.*

tum. Jupiter Hercæus; *apud* Harpocrationem. Stoïci, *quoad ſtatum animorum corporibus exutorum*; *inter* Epicureos, *&* Platonicos, medium ſecuti; *Quod ex ſcopo* Servii, *& circumſtantiis loci clarè oſtenditur. Inſepultorum animæ vagæ*; *Teſtibus* Homero, *&* Servio. *Anima*, *ex* Stoïcorum *doctrinâ, tamdiu durans, quamdiu durat corpus.* Plato, Socrates, *& melior Philoſophorum pars, animarum immortalitatem propugnantes.* Epicurus, *cum ſuis, mortales eſſe animas, & cum corporibus interire, aſſerens.* Stoïci, *tanquam* medii, *inter animarum mortalitatem, & immortalitatem, earundem longævitatem docentes*; *Quod* Laërtii, Ciceronis, *ipſiuſque* Senecæ *teſtimoniis patefit,* Stoïci, *ſapientum animas, à vulgaribus diſcriminantes, illaſque his longæviores ſtatuentes. Æternitas*, Senecę *eſt vita ad omnium rerum conflagrationem permanens.*

Stoï-

Stoïci, *modò ad* Epicureos, *modò ad* Platonicos *accedentes. Anima, flatus quidam corporeus; e opinione* Varronis, *&* Zenonis: *vel ut alii, ignea quædam ſubſtantia. Ingenti mole obrui aut ſuffocari animæ fatale, ſed aquis ſubmergi funeſtiſſimum.* Homerus *illuſtratus. Anima* Ajacis, *ut por penitus extincta, apud inferos non occurrens.* Achilles *&* Æneas *mortem in aquis perhorreſcentes. Variorum Authorum, de funeſtâ hâc in aquis morte teſtimonia. Duplici de cauſa in aquis mori miſerum; Tum, quia anima ſuffocari credebatur; Tum etiam quia corpus à piſcibus devoratum, animam ſuperſtitem non ſinebat. Inſtantaneæ corporum deſtructiones ſecundum* Stoïcorum *placita, omnium mortium funeſtiſſimæ.* Macrobii *de vocibus* Δέμας, *&* Σῶμα *obſervatio.* Romani *corpora comburentes; & quare?* Deę *in fabulis,* Heroum *corpora comburentes*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

tes, & Sic immortalitatem confe-rentes; Apud Apollodorum *&* Plutarchum. *Vanæ* gentilium *opi-niones, de celerrima cadaverum conſumptione in* Synagogam *&* Eccleſiam, *invectæ.* R. Samue-lis, *&* R. Leonis *ſuperſtitio. Lo-corum, Jeſ.* 66: 24. *& Job.* 24: 20. Judaïca *detorſio.* Perſarum *& Hodiernorum* Græcorum *mon-ſtroſae opiniones.* Ægyptii *cada-verum putrefactionem arcentes, narrante,* Herodoto. Rabbi Sa-lomonis Vergidis, *&* Rabbi Lix-manni *in loca Eccleſ.* 12: 7. *& Job.* 14: 22. παρερμηνέιαι. *Concilii* Eli-berini *error; fruſtrà illum excu-ſante, doctiſſimo* Albaſpinæo. Con-cluſio.

DE modeſtia noſtra te omni-no ſecurum eſſe oportet, qui dubia tua nobis ſol-venda proponere non ve-reris; per te enim ſuſpicari licet ex obſcuro noſtro muſæolo lucem, quæ

tenebras Doctioris orbis illuſtrar, valeat, poſſe emanare: Sed bene et noſtræ tenuitatis conſcii agnoſcimus Illuſtrem Leydenſium luminum ſplendorem, novimuſque exiguam eſſe Lampyridum gloriam, quamvis deficientibus ſyderibus, nonnunquam micare videantur. Miraris igitur cum Doctiſſimo amico *Stoïcos à Servio* HERCISCUNDOS *dici*, & à nobis hujus nomenclaturæ rationem efflagitas, indaganda eſt igitur, verum ipſemet Servius illam ſponte largitur, auſculta modo: ſic ille ad Æneidos l.. verſ. 67. *Stoïci herciſcundi, id eſt, medium ſecuti.* Quid in illa explicatione obſcurum? noſti ſcilicet, cum tecum docti omnes, *hercium* ſignificare diviſionem, & apud Ciceronem lib. 1. de Orat. §. 238. legi: *quibus verbis herciſceri oporteat*, vel *hercium, aut erctum fieri oporteat*, ad ſignificandam herciſcundæ familiæ, dividendorumve bonorum familiarium rationem: unde in jure lib. . cod. titulus 36. *familiæ herciſcundæ*,

qua actio conceditur hæredi à familię communione diſcedere volenti; hercium igitur, erctum dicitur patrimonium dividendum à Gręco εἵργω *arceo*, vel εἵργω *includo*, quod certis limitibus definiatur, & ab alienis ſecernatur, unique Domino addicatur; quare etiam εἱρκτὴ *carcer* ἕρκος *ſeptum* quodvis: imo Jupiter *Hercæus*, qui in ædium ſepto colebatur, & *penetralis* dicebatur teſte S. Pomp. Feſto de verborum ſignif. unde Harpocration, Ἑρκεῖος Ζεὺς ᾧ βωμοὶ ἐντὸς ἕρκους ἐν τῇ βουλῇ ἵδρυνται, τὸν γὰρ περίβολον ἕρκος ἔλεγον. *Hercæus Jupiter, cui altaria intra ſeptum in curia ſtruebant, clauſtrum enim hercos dicebant.* Verum enimvero quid Stoïcis commune cum clauſtro, ſepto, aut hercio, ut herciſcundi nuncupentur, & medium ſecuti dicantur? hic nodus, ſed Gordius non eſt, & abſque Alexandri, aut ferri opera ſolvitur. Septum, clauſtrumve ſuis circumdatur cancellis, & in eorum medio conſtituitur; ſic Stoïci medium tene-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

bant inter cæteros philoſophos, e-
rumque ſententia circa ſtatum a-
morum corporibus exutorum, o-
poſitis Epicureorum, & Platonio-
rum ſententiis, non ſecus ac quib-
dam cancellis utrinque coercebatr,
atque hac ratione medium inter ils
tenebant, unaque illos etiam divie-
bant,ut merito *herciſcundi* dicerentr:
quod ipſa luce meridiana clarius p-
tebit, ſi obſervaveris Servium reva
agere de anima hujus vitæ limits
tranſgreſſa, quandoquidem agit le
Polydoro à Polymneſtore Tyrano
Thraciç immaniter trucidato, &
potiùs telis obruto, quam rite -
mulato, unde frondentia tela cru-
rem emittebant, dum violenter ev-
lebantur; quare Poëta:

Ergo inſtauramus Polydoro funr, & ingens
Aggeritur tumulo tellus......
Et......... animamque ſepulcro
Condidimus.

Quod Servius explicat obſervano

ex 6 Æneid. *inſepultorum animas vagas eſſe*, unde querelę Patrocli ad Achillem quod inferorum aditu arcebatur, quia nondum ſepulturę honoribus fuerat donatus apud Homerum Iliad. ψ. verſ. 69. additque Servius de Polydoro: *Hinc conſtat non legitime ſepultum fuiſſe: rite ergo reddita legitima ſepultura, redit anima ad quietem ſepulchri*, adverte nunc animum ſodes: *quam Stoïci herciſcundi id eſt medium ſecuti tamdiu durare dicunt, quamdiu durat, & corpus*; & ſane ſi quid unquam clarum fuit, clarum eſt Stoïcos dici *herciſcundos*, & medium ſecutos, quod tamdiu durare animam docerent, quamdiu durat & corpus; ſupereſt itaque ut probemus ſententiam illam inter receptas philoſophorum ſententias mediam eſſe; quod nullo negotio peragetur, nam melior philoſophorum pars animarum immortalitatem propugnavit, ut Laertius l. 1: v. 8. Cic de Seneđt. Thales, Pythagoras, Alcmęon, Pherecy-

des, Plato in operibus paſſim, & imprimis ejus præceptor Socrates qu *animos hominum eſſe divinos, iiſqu cum è corpore exceſſiſſent, reditur ad cœlum patere*, conſtanter docuit referente cum debitis laudibus, & ſuo calculo comprobante Ciceron de amicitia: Contra Epicurus cur ſuo grege mortales eſſe animas, & cum corporibus interire audacte aſſeruit; unde Lucretius Epicureu lib. 3.

... Ubi jam validis quaſſatum eſt vi
ribus ævi
Corpus, & obtuſis ceciderunt vir
bus artus;
Claudicat ingenium, delirat lingua
que menſque,
Omnia deficiunt, atque uno tem
pore deſunt.

Sic Plinius lib. 7. c. 55. pro hac imp doctrina etiam militans: *Omnibu* (inquit) *à ſuprema die, eadem qu ante primam; nec magis à mor ſenſus ullus, aut corpori, aut anima*

quan

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

quam ante natalem. Et Epicurei gitur, & Platonici ex caſtris directe ppoſitis inter ſe acriter dimicabant, hique animæ immortalitatem tuebantur, illi pro mortalitate ejuſdem ſtabant; at Stoïci neque mortalitatem animæ, neque immortalitatem amplectebantur, verum compoſitam ex utraque longævitatem, quaſi medium ſecuti docebant: ita Zeno apud Laertium lib. 7. vult animam, μετὰ θάνατον ἐπιμένειν, φθαρτὴν δὲ εἶναι, *poſt mortem quidem permanere, corruptibilem tamen eſſe:* unde Cicero 1. Tuſcul. quæſt. §. 77. *Stoïci uſuram nobis largiuntur, tanquam cornicibus, diu manſuros ajunt animos, ſemper negant,* & paulo poſt: *animos manere è corpore cùm exceſſerint ſed non ſemper,* &c. quamobrem incautioribus ad Socraticorum partes non raro accedere Stoici videntur, ut Seneca epiſt. 102. *per has mortalis ævi moras, illi meliori vitæ, longiorique proluditur* &c. Et *intrepidus horam illam decretoriam pro-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

ſpice, non eſt animo ſuprema ſed cor
pori &c. Et *dies iſte quem tanquan*
extremum reformidas, æterni nata
lis eſt &c. alias contra ipſiſſimur
Epicurum diceres, ut de conſol. a
Marciam cap. 19. *mors nec bonum*
nec malum eſt, id enim poteſt au
malum, aut bonum eſſe, quod aliqui
eſt: quod vero ipſum nihil eſt, e
omnia in nihilum redigit, nulli n
fortunæ tradit &c. attamen ſuę ſect
ſemitis conſtanter inſiſtit, & mediu
inter animarum immortalitatem
& mortalitatem corpoream, a
hac illas immunes vendicat, me
liorem, longiorem vitam conce
dit, non autem æternam, ni
quatenus æternitatis natalitium dien
vocat, illum quo æterno ſuo princi
pio anima reſtituitur: ſecundum hæ
ejuſdem verba conſol. ad Marcian
cap. 26. *nos quoque felices animæ*
& aeterna ſortitæ, cum Deo viſum
erit iterum iſta moliri, labentibu
cunctis, & ipſæ parva ruinae ingen
tis acceſſio, in antiqua elementa

ve

vertemur &c. itaque quemadmodum epiſt. 24. vult *homines quotidie mori, vitamque etiam dum creſcunt, de-creſcere, ſic functos hac vita animos ſuam etiam pati mortem, quae fines ſuos, ut corpora tandem aſſequitur, ut totus homo in priſtinum nihil, vel in illam tranquillitatem in qua ante-quam naſceretur jacebat, reponatur*, ut ipſe loqui amat in eadem conſolatione ad Marciam. Quin medium etiam aliud inter cæteros Philoſophos ſequebantur Stoici, quandoquidem Philoſophi cæteri eandem animarum humanarum conditionem, & cunctas eſſe immortales illi, hi vero mortales ſtatuebant; ſed Stoici ſapientum animas à vulgaribus diſcriminabant; noſti enim Numenium eorum placitis convenienter loquentem in Euſebio obſervare: *animas* τῶν μὲν σπουδαίων, μέχρι τῆς εἰς πῦρ ἀναλυσέως τῶν πάντων, τῶν δὲ ἀφρόνων πρὸς ποσούς τινὰς χρόνους, *ſapientum quidem uſque ad rerum omnium conflagrationem, ſtultorum ad breve*

aliquod tempus: hinc modo Seneca dicebat, *fœlices animas, aeternᴀ ſortitas*; æternitatem vocans vitam ad rerum omnium ultimum terminum permanentem, & Zeno Ἥρωας τῶν σπουδαίων ψυχὰς, τὰς ἀπολελειμμένας *Heroas eſſe animas ſapientum corporibus ſolutas*, teſtatur; apud Laertium in ejus vita. Addam etiam genus lethi ſecundum Stoïcos contrahere, aut producere animarum longęvitatem, ita ut hæc ſententia eos in quoddam medium præterea conſtituat, & modo ad Epicureos, modo ad Socraticos accedère faciat: nempe exiſtimabant animam eſſe flatum quendam corporeum, unde ad eos accedens Varro dicebat apud Lactantium de opific. cap. 17. *Anima eſt aer conceptus ore, defervefactus in pulmone, tepefactus in corde, diffuſus in corpus:* ſic Zeno apud Laertium in ejus vita docet animam, εἶναι τὸ συμφυὲς ἡμῖν πνεῦμα, διὸ καὶ σῶμα εἶναι. *Ingenitum flatum eſſe, ideoque & corpus:* Jamvero quia flatus violen-

enta obſtructione interceptus ſuffocatur, & corpus gravi mole oppreſſum atteritur, ſic voluerunt Stoici animam cum corpore opprimi & ſuffocari illico poſſe: quare de Stoicis Seneca epiſt. 57. *exiſtimant animam hominis magno pondere extriti * permeare non poſſe, & ſtatim ſpargi, quia non fuerit ei exitus liber*, ad quam ſententiam alludens Statius lib. 6. Thebaid. verſ. 778. dicit de homine ingentis montis ruina oppreſſo:

> *Indignantem animam propriis non*
> *reddidit aſtris.*

Propria aſtra dicit, quia ut Scipio apud Ciceronem in ejus ſomnio, Stoice agens docet, hominibus *animus datus eſt ex illis ſempiternis ignibus, quae ſydera & ſtellas vocatis*, iis propterea etiam reddi debet anima, ut vera vita fruatur, quemadmodum ibidem videre eſt: contra favent buſta,

* Lipſius *legit permanere aut permanare.*

In-

Ingentemque animam rapiunt a
ſydera flammae,

ut de Hercule cantat Silius Italic lib. 3. ſcilicet Stoici inſuper animun ignem eſſe dixerunt, Zeno, Anti pater & Poſidonius docent (inqui Diog Laertius lib. 7.) πνεῦμα ἔνθερμο εἶναι τὴν ψυχήν, *ſpiritum calidum eſſ animam*: unde Cicero 1. Tuſcul. § 19. *Zenoni Stoïco animus ignis vi detur:* quapropter obrui aut ſuffocari non tantum fatale, ſed aquis ſubmergi imprimis funeſtiſſimum duxerunt, qui eorum præceptis fuerun imbuti, quod ad variorum auctorum loca intelligenda pandit viam ſic non mirum eſt ſcribere Homerum Odyſſ. δ. verſ. 511. de Ajace:

ἀπόλωλεν, ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ.

Periit poſtquam bibit ſalſam aquam.

Non dicit ſimpliciter obiiſſe, ſed periiſſe, quia in aquis igneam animam miſere egit; τὸν ἐν θαλάττῃ ἀκριβεστάτην

ἀπω

ἀπώλειαν εἶναι πθέμϑμ© ἐδένα γοιῦ ἄλλον ἐξαπολωλέναι φησὶν, ἀλλ᾽ ἕκαςος ἀποθνήσκων. *Lethum in mari ſummum omnium exitium eſſe ſignificans, ſane nullum alium periiſſe ait, ſed unus quiſque mortuus dicitur* inquit epiſt. 4. ad Nicandrum Syneſius atroci ſimilis periculi imagine adhuc perterritus; quin & prudenter obſervat, in inferis, cum à pluribus Heroibus luſtrantur, non occurrere animam Ajacis, quod penitus extincta videatur; & Achillem licet φιλοκινδυνόϛατον mortem in aquis perhorreſcere, illamque vocare perniciosiſſimam? Sane Il. Φ. cum fluctibus diu luctatus deſpondet animum, & votis cœlum laceſſens quidvis pati exitioſâ morte offert modo eripiatur λευγαλέῳ θανάτῳ cujus horrore exanimabatur. Tom. 2. Poëtarum Grçcorum pag. 198. Maximus Margunius hymno 4. queritur ſibi imminere *mortem luctuoſam, prae caeteris, marinam*, ipſe Heraclitus apud Philonem de mundi incorruptibilitate, & Clementem Alexand. ab illorum

ſen-

ſententia non recedit ſcribens: ψυχῇ θάνατος ὕδωρ γενέσθαι, ὕδατι δὲ θάνατος γ γενέσθαι, *quod animarum mors eſt aquam fieri, aquae autem mors terram fieri.* Denique Servius noſter ad Æneid. 1 verſ. 95. obſervat Æneam præſenti naufragio exterritum ingemuiſſe *non propter mortem* inquit, *ſed propter mortis genus: grave enim eſt ſecundum Homerum perire naufragio quia anima ignea eſt, & extingui videtur in mari, id eſt elemento contrario; ut igneus eſt ollis vigor &c.* ad illas à natura animæ petitas rationes quæ mortem efficiunt pernicioſiorem accedit alia ex ipſius corporis caſu orta ſecundum eoſdem Stoicos: quandoquidem ex Servio audivimus eoſdem docuiſſe, *animas tamdiu durare quamdiu durat & corpus*; ſic duplici de cauſa in aquis mori miſerum, quia & anima ſuffocari credebatur, & corpus à piſcibus devoratum, iiſque in eſcam cedens animam manere ſuperſtitem non ſinebat. Quamobrem funeſtiſſimæ omnium mortes, ſecundum

Stoi-

ſtoicorum placita, quæ inſtantanea corporum deſtructione reſiduam animarum vitam perdere credebantur; & idcirco rurſus *herciſcundi* & medium ſecuti merentur dici, incedunt enim medii inter eos qui animas demum vivere arbitrantur, cum liberę à corporibus exutis vitam cœleſtem auſpicantnr, & alios exiſtimantes officere animarum tranquillitati diuturniorem cadaverum conſervationem, eamque eſſe indubitatum miſeri interitus argumentum, *ii vivunt*, inquit Africanus in ſomnio Scipionis, *qui ex corporum vinculis, tanquam è carcere evolaverunt; veſtra vero, quæ dicitur vita mors eſt:* ad quæ verba Macrobius lib. 1. §. 11. optime obſervat corpus revera dici δέμας quaſi *vinculum*, & σῶμα quaſi σῆμα *ſepulchrum:* ſic alii voluerunt, quod τὸ ζῆν ἐστὶ κατθανεῖν, τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν, *vivere eſt mori, mori vero vivere*, ut quamvis dubitanter loquitur Euripides apud Stobęum ſerm. 120. contra multi tenuerunt vin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

vincula animarum morte quide
luxari, ſed omnino non diſſolui,
quamdiu corpora manent iis quodam-
modo obnoxia permanere anima,
& à perfecta ſua felicitate arcer,
quare Romani exiſtimantes conduc
re animabus celerrimam corporum de
ſtructionem ea illico comburebant,
ſtatim (inquit Servius ad 3. Æneid.
anima in generalitatem, id e
ſuam rediret naturam. Unde & ha
eadem ratione Deę in fabulis confe
runt immortalitatem; Ceres enim
apud Apollodorum lib. 1. Deiphon
tem in ignem conjicit, & ſenſim
περιῄρει τὰς θνητὰς σάρκας ἀυτȣ̃, *mortale*
adimit carnes, ut in immortalium
album referat: & lib. 3. Thetis ſuſcep
tum è Peleo Achillem æternitat
ſimiliter volens conſecrare, igne
ἔφθειρεν ὅ αὐτῷ θνητὸν πατρῷον, *quidquid*
paternæ mortalitatis in eo erat, con-
ſumere ſatagebat; cum à patre pro-
poſiti inſcio impedita eſt; imo apud
Plutarchum Iſis puero regio immor-
talitatem aggreditur conferre, ſed
re-

regina videns ipſum ardere, clamore ſuo turbavit opus, effecitque, ut eventu caruerit, de Iſide & Oſiride p. 357. Stoici igitur inter hos, & illos medii, vere in corporibus vivere animas, & poſt corpora exuta quamdam cum ipſis eas conſervare ſocietatem, quæ tantum abeſt ut officeret, proderat contra ad illas ſuſtentandas quo tamdiu durarent, quamdiu corpora, arbitrabantur, quaſi utrique æqualis temporis uſura foret conceſſa, & partem vitæ quam conjunctim tranſigere mors impediverat, ſaltem ſeparatim deberent perficere, non ſecus ac quidam ajebant animas *immatura morte præventas eouſque vagari iſthic donec reliquatio compleatur ætatis, qua cum pervixiſſent, ſi non intempeſtivè obiiſſent*, apud Tertullianum de anima cap. 56. Hæc & cętera gentium in denſis errorum tenebris degentium circa mortuos dogmata tibi notiſſima ſunt, ſed neſcio an obſervaveris vanas illas de celerrimæ cadaverum conſumptionis utili-

tate opiniones in Synagogam & Eccleſiam irrepſiſſe; audi igitur R. Samuelem Ha-cohen Piſanum in ejus Tſophnach Pagneach cap. 14. כאשר שב בשר הכת לעפר טהור הוא ונמחל עונו: ואם בשרו לא כלתה ולא שבה לעפר זה יהיה כי בחטאו מת בלי תשובה: *quando revertitur caro mortui in pulverem, ipſe purus eſt, illiuſque iniquitas expiata fuit, ſi autem ejus caro non conſumitur, neque revertitur in pulverem, indicium eſt eum in peccato ſuo, & abſque pœnitentia periiſſe.* Egregia cognoſcendae mortuorum beatitudinis, vel exitii ratio, meritò comparanda cum Perſarum idololatrarum ſuperſtitione, qui defunctorum ſuorum cadavera corvis devoranda exponentes de eorum beatitudine ſecuri ſunt, cum ab oculo dextro incipiunt, miſeros vero, ſi à ſiniſtro arbitrantur, Tavernier lib. 4. cap. 8. itinerum Perſiæ. Suam autem confirmare ſententiam ſatagit, vermibus illis perpetuis quibus cadavera impiorum obnoxia leguntur,

Eſa.

Eſa. 66: 24. & Job. 24: 20. permanſuraſque illorum carnes in æternum arbitratur, ut eſcam ſempiternam his vermibus valeant ſuppeditare: nec ſolus ita ſentit, ſed ſuæ ſententiæ celeberrimum R. Leonem Mutinenſem adſtipulatum refert. Diſcimus etiam ex Agathia in hiſtoria Juſtiniani lib. 2. ab ea ſententia non fuiſſe alienos Perſas, refert enim eos mortuorum ſuorum cadavera exponere feris, & avibus, atque exiſtimare illos impios quorum cadavera diu intacta manent. Sic Gręci hodierni in ſepulchris non conſumi facinoroſorum & imprimis excommunicatorum cadavera, ſed manere integra, iiſque uti ſolere dęmones ad terrendos, & variis injuriis afficiendos homines exiſtimant: talia autem ſpectra *Bulcolaccas* vel *Buthrolaccas* barbarè dicunt, adduntque precibus, & à peccatis abſolutione cadavera illa in cineres illicò redigi, teſte Chriſtophoro Angelo de hodierno Gręciæ ſtatu cap. 25. & Georgio Fhelavio Dantiſcano ejus com-

mentatore. O infelices Ægyptii qu
tanta arte, & cura, atque ſumptibu
à cadaveribus putrefactionem arce-
bant, ut videre eſt apud Herodotun
lib. 2. §. 86. & ſequentibus! ſed i
contraria erant ſententia, & de ani
marum immortalitate perſuaſi u
idem Herodotus eodem lib. §. 123
eandem corporibus impertire cona
bantur, ut conditionem animarun
ſequerentur, non è contra, ut Stoi
cis placebat: Denique non ſolis gen
tibus à Dei cognitione alienis placui
ſepulturam animarum felicitati pro
deſſe, animaſque à corporibus ſoluta
nonnullam cum ipſis aliquamdiu
conſervare ſocietatem; quemadmo
dum colligere licet ex R. Salomone
Vergide ſcribente in ſcevet Jehuda
ſect. 41. קבלנו שהנשמה אינה חוזרת
למקומו אשר בשמים עד שיקבר הגוף
שכן אמר שלמה וישב העפר אל הארץ
וגומ. *Traditione accepimus animas*
cœleſtem ſuam ſedem non repetere an-
tequam earum corpora fuerint ſepul-
ta, convenienter his Salomonis ver-
bis

bis Ecclеſ. 12: 7. *redibit pulvis in terram ſicut fuerat, ſpiritus vero redibit ad Dominum.* Scilicet ex eo quod prius dicitur reverſurum in terram corpus prolixe contendit probare, tum demum eo in terram reverſo cœlum petere animam. & interea circa corpus verſari, rerumque terreſtrium quandam habere notitiam: in eadem eſt ſententia infenſiſſimus Chriſtianę veritatis R. Lipman in virulento ſuo Nitſachon ſectione 8. de Samuele à Pytoniſſa evocato agens, ſcribit enim: ר"זל ר"ל שבתזך יב חדש סמוך למיתתו היה שהנשמה חוזרת ושוכבת אצל הגוף ומתאבלת עליו כמו איוב ונפשו וגומ׳: *Rabini noſtri, quorum memoria in benedictionem, dicentes quod intra duodecimum à morte menſem anima verſatur & habitat juxta corpus, ipſum lugens; unde apud Jobum* 14: 22. *animus ejus ſuper ipſum luget &c.* Cave ne indigneris has opiniones ex gentium fabulis in dogmata Judęorum admiſſa fuiſſe; vix enim, ac ne vix quidem ſanctiſſi-
 ma

ma Eccleſiæ antiquę adyta ipſas omnino valuerunt propulſare, unde hic Canon. 34. Concilii Eliberini ipſo Nicæno primo antiquioris: *Cereos per diem placuit in Cœmiterio non incendi, inquietandi enim ſpiritus ſanctorum non ſunt: qui hæc non obſervaverint arçeantur ab Eccleſiæ communione.* Nec potuit ab illo errore hoc Concilium abſolvere Doctiſſ. Albaſpinæus Epiſcopus Aurelianenſis in notis quibus illud illuſtravit, ſed communione ſententiæ cum Tertulliano, S. Cypriano, & patribus ea ætate florentibns excuſare conatus eſt, & ex eo quod Apoç. 6:9. *ſubtus altare* animæ martyrum repræſentantur expectantes futuram de perſecutoribus ultionem: eas ſub altaribus in quibus eorum reliquiæ aſſervabantur tunc degiſſe, probabile viſum antiquis illis patribus arbitratur. Quidquid ſit, valeant nunc Stoïci, & toties hercicundi ſeu medium ſecuti, tandem de medio recedant, nec inter nos diſſidium faciant, quam enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

de illis expoſui ſententiam tuo judicio libenter ſubmitto. Vale, & me totum tuum amare perge.

STEPHANI MORINI DISSERTATIO VI.

DOMINO DES YVETEAUX SACRI REGIS CONSISTORII CONSILIARIO Ac Libellorum Supplicum Magiſtro.

DISSERTATIO VI. De Divortiis & eorum uſu.

ARGUMENTUM.

Quæſtionis difficultas & Momentum. Scribendi occaſio. Vinculum matrimonii, *ex ſuâ natura, & ex intentione Dei indiſſolubile; De facto autem diſſolvitur hominum ſcelere, & effrænatâ libidine. Legis conniventis toleran-*

tia; *Deut.* 24: 1. *Leviſſimæ* di
vortii *cauſæ*, *ſecundum* Hillelen
& Akibam Phariſæorum *argutiæ*
& Chriſti *incomparabilis ſapientia*
Solum adulterium, *vera & unic*
cauſa uxorem dimittendi. *Locu*
Matth. 19: 3-9. *quoad ſcopum &*
intentionem Chriſti *explicatus*
Joſephus *Hiſtoricus uxorem repu*
dians, Μὴ ἀρεσκόμενος αὐτῆ τοῖς ἤθεσ
Divortium *apud* Hebræos כריתות
Abſciſſio. *Mens Apoſtoli* Pauli i
loco, 1 *Cor.* 7: 15. *aperitur.* Ἀπο
πομπὴ, & Ἀπόλειψις; *quomodò diſtin*
guantur? Apud Græcos; *viri erat*
Ἀποπέμπειν τὴν γυναῖκα; & *uxoris* Ἀπο
λείπειν τὸν ἄνδρα; *Obſervante* Petito
Formula libelli Ἀποπομπῆς, *apu*
Manaſſeh Ben Iſrael; רי מהגורש
ממני והרי את מותרת לכול אדם.
Uxores ſuos viros repudiantes
Παρεκτὸς λόγου πορνείας; *quid ſibi velit*,
in loco, *Matth.* 5: 32. ערות דבר
impudicum negotium; *juxta* Ter-
tullianum. *Adulteria manifeſta*,
morte punita; *ſed clandeſtina*, *di-*
miſſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

miſſione & Divortio; *quod exemplo* Joſephi *innuitur, Matth.* 1: 19. Divortia *abſque adulterio, ſub Euangelio, illicita; ſed intercedente adulterio, licita; quod &* Tertulliani, Lactantii, *&* Theodoreti *Teſtimoniis confirmatur. Quæritur, an verba* Chriſti *præcepti formam habeant; an verò tantum licentiam concedant, uxorem adulteram dimittendi? pro abſolutâ adulteram dimittendi neceſſitate, dimicantes* Theodoretus, Hieronymus *&* Hilarius. *Accedunt Sanctiones juris canonici, & concilii* Eliberini. *Huic neceſſitati conſonans lex* Attica; *apud* Demoſthenem; *ſuffragantibus* Imperatorum Romanorum *conſtitutionibus. In mitiorem ſententiam inclinantes graviſſimi Authores;* Chryſoſtomus, Baſilius, *&* Chromatius. *Adduntur* Varronis, *&* Auli gellii *teſtimonia. Quæſtio decîditur, diſtinctione factâ, inter Adulteria manifeſta, & incerta.*

ta. Romanę Eccleſię *doctrina remanere vinculum poſt divortium legitimum, & non licère disjunctis divortio alteras celebrare nuptias primum definita* à Concilio Tridentino. . *Contraria ſententia, nimirum vinculum matrimonii adulterio penitus dirimi, à quibuſdam Theologis* Eccleſiæ Romanę *addictis, defenſa; Quod tribus teſtimoniis,* Cajetani, Eccleſiæ Romanæ Cardinalis, Catharini, Archiëpiſcopi Compſæ, *&* Magni Eraſmi, *confirmatur.* Leo-X. Pontifex, *maximus* Eraſmi *fautor.* Bellarmini *conatus vetiti. Variorum* Conciliorum *&* Patrum *teſtimonia, quæ ſententiæ* Eccleſiæ Romanæ, *&* Concilii Tridentini, *videntur favere, producuntur, examinantur. Ad hunc ordinem pertinent ſanctiones* Concilii Florentini, & Eliberini, *ut &* Libri canonum Apoſtolorum; *Accedunt teſtimonia* Hieronymi, Auguſtini, *&* Hermæ in Libro paſto-

paſtoris; *Ad quæ ſigillatim reſpondetur. Sequuntur adverſæ partis Authores, tum authoritate, tum rationum pondere antecellentes.* Ambroſii, Origenis, Epiphanii, *&* Pollentii *aſſertiones, expreſſè docentium* vinculum Matrimoniale adulterio dirimi. *Nec inficiantur* Juris Canonici, *&* Concilii Triburienſis *conſtitutiones.* Concilii Arelatenſis *ſanctio, examini ſubjecta.* Eccleſiæ Romanę, *&* Concilii Tridentini *ſententia, per conſequens refutata.* Matrimonia ſępius diſſoluta *per ſtatuta humana, ob rationes adulterio longè minores, ut Conſanguinitatis & affinitatis gradus, in S. Scripturâ nunquam interdictos; Quod ex conſtitutionibus* Concilii Agathenſis, Julii I. Innocentii III. *&* Gregorii IX. Pontificum, *oſtenditur. Exempla hujusmodi ſolutionum, in* Philippo I. Franciæ *Rege, & uxore* Bertha; *& in* Alphonſo IX. Legionis *rege, &*

uxore

uxore Berenguele *producuntr.* *Hinc colligitur, ſi ſtatutis hum-nis matrimonia poſſunt dirimi,* & *nova contrahi, multò magis adu-teriò, à lege divinâ damnat.* *Conſenſus omnium ferè* Eccleſi-rum, *una* Romanâ *exceptâ. M-riti & uxoris jus, circa* divorti, *utrunque æquale; Quod variis a-gumentis evincitur. Objectio ſatisfit.* Patrum *Teſtimonia,* Hi-ronymi, Auguſtini, *& Baſili,* *Conſonantibus,* Imperatoris Juſt-niani conſtitutione; Græcorum leg Atticâ, *&* Jure Romano. *Acc-dunt variarum Gentium conſuetu-dines,* Americanorum, Perſaru & Indorum. *Concluſio diſſerta-tionis, variorum* divortiorum, e *caſuum matrimonialium exempli prolatis.* Anaxandrides, Spart rex *à* Divortio *abhorrens.* Rom *per quingentos & viginti anno nulla* divortia *facta; Teſte* Aul Gellio. Flameum *ſic dictum à* Fl-minica, *id eſt,* Flaminis *uxore*

juxt

juxta Feſtum. Bajazethis *ad* Tamerlanem *notabilis vox.* Solonis *&* Draconis *leges, adulteras ad mortem damnantes.* Chriſtiani *à ſanguine alieni, & hinc in veniam proclives. Mulier pia &* Chriſtiana, *apud* Juſtinum Martyrem, *Viro* Ῥεπούδιον δοῦσα ἐχωρίσθη. *Conſimiles apud* Tertullianum *&* Hieronymum *Hiſtoriæ.* Divortiorum *recentiora exempla, in* Galliâ, Italiâ, Hollandiâ, Scotiâ, Angliâ. Chriſtianorum Imperatorum, Theodoſii, Valentiniani, Anaſtaſii, *&* Juſtiniani *conceſſiones. Longæ diſſertationis venia oratur; & ſic finis imponitur.*

VIR AMPLISSIME.

Difficilis, & magni momenti quęſtio, quam me decidere vis. Licet enim ad fundamentum fidei non pertineat; ei annectitur, & maxima orbis lumina, eccleſiaſque ipſas in partes diſtraxit olim, hodieque etiam pergit

git diſtrahere, quin non contents ſcire, quid de divortiis judicem, r- quiris inſuper, ut eorum jus, & uſu una exponam, cum ſententiis p- trum, exempliſque ab hiſtoricis re- tis, quod ſine accuratiſſimo exami non poteſt præſtari.

Verum ad ſuperandum hunc lab- rem non leviter incitas tuo graviſ- mo ſuffragio, quo expoſitionem ve- borum Chriſti Matth 19:9. in nob- liſſimo Conſeſſu, ubi quæſtio illa e divortiis obiter agitari cœpta eſt, i me propoſitam muniviſti; genero enim in omnium conſpectu decl- raſti tibi in iis videri manifeſtiſſ mum, quod prĕter adulteria nul cauſa eſſet, quĕ divortia legitim efficeret, juſque novarum nuptiaru concederet; ſed adulteria ita dirime rent matrimonium, ut pars lĕſa & innocens jure aliud contrahere po ſet; quamobrem nihil pleniſſimun tuum aſſenſum cohibebat præter devo tum eccleſiæ tuĕ obſequium, qu mentem Chriſti aliter expoſuiſſe cre

ditur

itur: æquum enim eſt, ut tuum in ne favorem tuear, demonſtremque Romanam Eccleſiam adverſę quiem ſententię ſuffragari, noſtram amen non ita adverſari, quin ei addictos toleret, & amplecti gaudeat; dque merito cum plurimi ſunt, ac pectatiſſimi, ſacroque matrimonii inculo totum ſuum decus vendient.

Revera arctiſſimum, & ex ſe indiſſolubile tenent ſacri matrimonii inculum, utpote quod conjugatos n unam eandemque carnem coaleſcere faciat Geneſ. 2: 24. & Matth. 9: 5. quod Deus ipſe matrimonii uctor innuere etiam viſus eſt, cum rimam uxorem ex Adami primi nariti latere avulſit, & conjugio reſtituit; ea enim quæ vi aliqua à ſe nvicem divulſa ſunt reſtitui integrum mant, & redintegrata glutine quoam indiſſolubili adſtringi conſueverunt.

Verum enimvero vinculum illud ndiſſolubile jure, ex ſua natura, &

ex

ex intentione Dei ſecundum hęc oracula: *quod Deus conjunxit homo non ſeparet* Matth. 19:6. *Maritata mulier viro viventi devincta eſt per legem, quod ſi mortuus fuerit liberata eſt à lege viri; proinde vivente viro moecha vocabitur, ſi fiat alterius viri.* Rom. 7:2. & Luc. 16:18. & Marc. 10:11. ubi adulter dicitur quiſquis dimiſſa propria uxore alteram ducit: fit de facto diſſolubile hominum ſcelere, & effrænata libidine; ita ut ſcelus, & libido vices ſuppleant mortis, quae ſola probe divortium facit, & omne jus matrimonii ſolvit, unde Lyranus in Rom. 7. docet *uxorem marito reſurgenti obſequium non debere*, & Chriſtus matrimoniorum jura reſurrectione abolenda teſtatur Matth. 22:30. & Tertullianus *tam repudio matrimonium*, dirimi, *quam morte* de Monog. c. 9.

Scelus ab effrænata libidine diſtinguo, & hac intelligo σκληροκαρδίαν propter quam Chriſtus declarat Matth. 19:8. Moſem conceſſiſſe Iſraelitis

ſitis olim divortia, non illa probans, ſed modum contumacibus, & violentis eorum paſſionibus ponens, ne ſummo ſtrictoque jure eas coercendo irritaret, atque in horrenda vitia præcipites agerentur; ſic divortia toleravit, ut prudens politiæ rector ad tempus, non vero ut conſtans morum ſanctiſſimorum director; hoc vero *ſcelere* adulteria intelligo quæ inter conjugatos gangrænæ inſtar ſerpentia reum tanta labe inficiunt, ut putreſcens labaſcat, laxetque vincula conjugii, & liberam relinquat partem innocentem. Nemo poteſt revocare in dubium ſub lege, & inter Judæos, illa libidinoſa viguiſſe divortia, & legis conniventis tolerantia Deut. 24:1. non tam legitimata (ut ſic loquar) quam excuſata; unde multis rationibus ipſa lege coercentur: nam 1. requiritur ut immiſericors ſit maritus & gratiæ expertem ſe prodat, 2. ut uxor fœdum quid commiſerit, 3. ut omnis reconciliationis ſpes abrumpatur, 4.

denique declaratur iis pollutionem fœdam contrahi: nihilominus adeo licenter iis uſi ſunt Judæi, ut leviſſimæ cauſæ ſuffecerint, *cibus nempe nimis coctus* ſecundum Hillelem, vel *cum formoſior uxor poteſt haberi*, ſecundum Akibam, vel κατ᾽ αἰτίαν πᾶσαν, *ob quamcumque cauſam*, ut loquuntur Phariſęi, Matth. 19. verſ. 3. exacte autem loquuntur, ut Chriſtum illaquearent, & incautum adigerent ad damnanda divortia contra legem; aut ſaltem eorum licentiam contra magiſtrorum placita; aut ad illa probanda quod ęquioribus diſplicuiſſet: ſed ſapientia ſua incomparabili illorum argutias diſſolvit, legem ab omnis culpæ ſuſpicione vindicando, & totam divortiorum labem ab eorum perverſitate derivando, qui legis clementia abutentes ſibi laxabant habenas, cùm retinere debuiſſent, ut Deo patienter ferenti eorum infirmitatem, donec corrigeretur, morem gererent, eamque ſenſim ſatagerent corrigere; qua-

quapropter, & pravas eorum conſuetudines, & ſtulta ſapientum ſuorum placita damnat; declaratque iniqua eſſe divortia, niſi ob adulteria fiant, ſolaque adulteria conjugalem ſocietatem dirimere & parti laeſae jus concedere novum matrimonium contrahendi, *Dico autem vobis: quicunque dimiſerit uxorem ſuam*, εἰ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ, *niſi ob ſcortationem, & aliam duxerit, eum mœchari, & qui dimiſſam duxerit, mœchari*: ut ſenſus manifeſte pateat, conferatur haec reſponſio cum quaeſtione; quaerunt Phariſaei an ob quamvis rationem liceat dimittere uxorem, ut tunc mos erat eis, unde Joſephus hiſtoricus vir ſapiens propriam uxorem, ex qua tres ſuſceperat liberos, teſtatur in vita ſua repudiaſſe, μὴ ἀρεσκόμενος αὐτῆς τοῖς ἤθεσιν, *quia ejus moribus non delectabatur*, & aliam poſtea duxiſſe, quæ ipſi duos peperit liberos: & agitur de dimiſſione ad alterum matrimonium præparatoria; reſpondet autem Chri-

 ſtus

ſtus non quidem licere ob omnen
cauſam, ſed neque ob nullam; ve
rum ob unam ſolam, nempe adulte
rium; & conſequenter ob adulte
rium licet dimittere uxorem; & a
teram ducere. Præterea excepta ſo
ſcortatione, inquit Chriſtus, no
licet uxorem dimittere, & alterai
ducere, igitur poſita ſcortatione,
uxorem adulteram dimittere, & a
teram ducere licet, exceptio enim re
gulam firmat, & cum ſola ſcortati
excipiatur, à vitiis quorum vin-
ſuperat individua conjugii ſocieta,
colligitur illam hujus ſocietatis eſ
diſſolutionem, & quoddam exitium
mirum autem videri non debet vin
culum illud fornicatione diſſolvi,
cum ſit duorum tantum ex inſtitu
tione divina uno enim tertio interce
dente unio duorum abrumpitur
quod confirmatur 1. Cor. 7: 15. ub
Apoſtolus poſtquam hortatus fuiſſe
uxorem fidelem ad debita viro ſuo
licet infideli, officia reddenda, ip
demum concedit abſolutam liberta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

tem, ſi infidelis ſe ſeparet: *ſi infidelis ſe ſeparet, ſeparatus eſto, non enim ſervituti ſubjectus frater, aut ſoror in his* caſibus: ubi deſertio unius conjugum, & officii conjugalis prætermiſſio dicitur *ſeparatio* pro more etiam Ebræorum, qui divortium vocant כריתות *abſciſſionem*, quod vinculum matrimonii abrumpat & ſcindat.

Obſervanda autem duplicis divortii diſtinctio in his Pauli, & Chriſti verbis, quæ utrumque probant: nempe unum quod ἀποπομπῇ *ejectione* ſolemni fiebat, de quo Chriſtus, & alterum quod ἀπόλειψις *derelictio* ſimplex dici debet, & proponitur ab Apoſtolo: utrumque autem probatur, & utroque novum matrimonium contrahere jus viro, & uxori æqualiter concedi videtur. paulo aliter hac diſtinctione uſi Græci, quibus viri erat, ἀποπέμπειν τὴν γυναῖκα, & uxoris ἀπολείπειν τὸν ἄνδρα, nam ut optime S. Petitus in leges Attic. l. 6. Tit. 3. uxor nupta domum mariti

deducebatur, neque poterat eum ex ſuis ædibus ejicere, quarum domina non erat: at poterat eum relinquere & ab ejus ędibus recedere: contra ipſe in iis remanens illam ejiciebat verum Lex Divina jus divortium fa ciendi uxoribus ſecundum Judęo non dabat, & in divortiis merè paſ ſivè ſe habebant, ejiciebantur ſolem niter, aut ſimpliciter relinquebantu ſuo juri; quin ſunt qui volun ἀπολείψεως cauſa non licuiſſe mulieri bus Judaïcis alteri nubere, & ἀπόπομπη libellum ad id eſſe neceſſarium; libellus à ſapiente coram duobus teſtibu nulla conſanguinitate conjugatos at tingentibus ſcribendus continere debuit expreſſe hęc verba הרי מגורשת ממני והרי אח מותרת לכל אדם. *Repudiata es à me, & nunc libera & çuivis viro conceſſa,* ſive propria verba eorum lingua vulgari expreſſa referam: *Seras quite de mi dragora, ę licita para qualquer homem,* ut videre eſt apud Manaſſeh ben Iſrael Theſ. dos dinim part. ult. trat. 2.

cap.

cap. 42. da repudiada. non conſtanter tamen id obſervatum, & Judæi inter gentes commorantes; eorum moribus ſępe ſe accommodarunt hinc uxores etiam ſuos viros repudiarunt, ut Solome Herodis ſoror Coſtobaro marito miſit, γραμμάτιον ἀπολυομένη τὸν γάμον. οὐ κατὰ τοὺς Ἰουδαίους νόμους: ἀνδρὶ μὲν γὰρ ἔξεστι παρ' ἡμῖν τοῦτο ποιεῖν, γυναικὶ δὲ οὐδὲ διαχωρισθείσῃ καθ' αὑτὴν γαμηθῆναι μὴ τοῦ πρότερον ἀνδρὸς ἀφιέντος, *Libellum, quo matrimonium dirimebat non convenienter Judaïcis Legibus; inter nos enim hoc viro conceditur, mulieribus vero ne dimiſſis quidem fas eſt nubere, niſi prioris viri permiſſu* &c inquit Joſephus Antq. l. 15. c 11. & cap 7. l. 18. Herodias poſt ſuſceptam ex Herode viro ſuo filiam, ejus fratri nupſit, eo etiamnum ſuperſtite, patrios ritus contemnens; unde in reprehenſionem Joannis Baptiſtę incurrit, eamque ejus cæde ulta eſt Marc. 6:18. & Matth. 14: 8. dupliciter ſcilicet ea 1. quia fratri mariti nupſit

contra Legem Levit. 18:16. 2. quia divortii libellum marito contra Legem dedit, quod inconceſſum mulieribus; Sed ut jam monui induere cęperant mores gentium ipſis imperantium Judæis, quod in legitimis divortiis tolerandum fuiſſet, cum ad politiam videantur pertinere; unde ipſe Apoſtolus viſus eſt concedere omnimodam libertatem alteri viro nubendi mulieri à viro infideli derelictæ, ſaltem ſecundum auctorem Commentarii in 1. Cor. 7:15. qui S. Ambroſio vulgo tribuitur, & inter ejus opera habetur, nam ex libertate quam ipſi tribuit Paulus infert *quod ſi infidelis diſceſſerit, liberum habebit arbitrium, ſi voluerit nubere legis ſuæ viro &c.* quamvis id à moribus Judæorum abhorreret; Sed veriſimile eſt ſuppoſuiſſe derelictam à viro infideli uxorem, quo alteram duceret, & tunc patrabitur adulterium, & penitus revera ſolvetur matrimonium, ut ex ſcriptura probavimus, confirmarique poteſt Matth.

5: 32. ubi declarat Chriſtus: quod *qui dimiſerit uxorem ſuam* παρεκτὸς λόγου πορνείας *extra rationem ſcortationis, facit, ut ea mœchetur; Et eum qui dimiſſam duxerit etiam mœchari*; quia remanet vinculum matrimonii abſque adulterio à quo dumtaxat reſoluitur; quin eadem potuit eſſe mens legis, & ad eam revocaſſe Judęos Chriſtum, cum Deut. 24: 1. requirat ad dandum libellum repudii uxori, ut in ea inveniatur ערות דבר *res fœda*, ſive ut exponit Tertullianus l. 4. adverſ. Marc. c. 34. *impudicum negotium:* neque immerito, cum S. Scriptura ſoleat ערוה *nuditatem* vocare, obſcuritates fornicationum, & ipſi Rabini eod. hoc vocabulo ad ſignificandos inceſtus utantur; Licet enim Lege Levit. 20: 10. adulteri mortem luerent, & repudia in iis locum non habuiſſe videantur; attamen ſola adulteria manifeſta & ad judices delata ſic puniri potuerunt, clandeſtina autem, & requiſitis probationi-

 bus

bus deſtituta divortium pro pœna habuerunt; prȩcipue cum amici communes, aut arbitri humaniores illorum examini praeſidebant, cum marito penes quem ſummum in his privatis judiciis arbitrium fuit: ſic ſecundum hanc conjecturam mors ſoluit conjugia adulteriis notiſſimis, & coram judicibus probatis violata, at dederunt divortia, cum ignotiora erant illa adulteria, & reos in judicium non vocabat pars laeſa, ſed ſupprimebat & argumenta & teſtes, ut ſuſpicioni dumtaxat firmae inniti viderentur divortia, quod exemplo Joſephi innuitur, ſimulatque enim beatam Virginem ſibi deſponſatam animadvertit praegnantem eſſe, & ignoravit id Sancti Spiritus opus eſſe, apud ſe ſtatuit eam *clam dimittere*; jure in eam agere potuit, & ſecundum Legem Deut. 22: 24. quae morti deſponſatos, ſicut conjugatos, violatæ fidei reos addicebat, capitalem ſententiam perſequi: Sed quia juſtus juſtitia illa ȩlementi & benigna quae de

ju-

jure ſuo ſponte dimittit, & judicibus pœnas exigendi officium relinquit, divortium dumtaxat meditabatur, Matth. 1:19. donec cœlitus admonitus ſuſpicionem pia veneratione propulſavit. Quidquid ſit, conjecturam enim meram propono, non ſententiam propugno; divortia illigitima ſunt, ſub Euangelio, abſque adulteriorum labe conjugio funeſta, nullumque nova contrahendi matrimonia jus conferunt: ut enim optime loco cit. Tertullianus: *manet matrimonium quod non rite diremtum eſt; manente matrimonio nubere adulterium eſt.* Sed ut addit: *ſi conditionaliter prohibuit dimittere uxorem, non in totum prohibuit, & quod non in totum prohibuit permiſit*; conſequenter quod ſub conditione adulterii permiſſum eſt divortium dirimit matrimonium, & nubere concedit. Sic Lactantius Divin. inſtit. epit. c. 8. adulterio dirimi matrimonium docet his verbis: *ideo præcepit non dimitti uxorem niſi adul-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

adulterii crimine devictam, ut nunquam conjugalis fœderis vinculum niſi ruperit, reſolvatur. & Theodoretus Græc. affect. cur. ſerm. 9. μίαν δὲ μόνην ἀφορμὴν διαλύσεως ἔδωκε τὴν ἀληθῶς διασπῶσαν τὴν ζεύγλην *ſolui matrimonium vetat, unam vero hujus dirimendi cauſam aſſignavit eam, quæ maritalem copulam vere divellit: omnis enim ait qui dimittit uxorem, excepta fornicationis cauſa facit eam mœchari, & qui dimiſſam duxerit adulterat; idcirco cætera uxoris vitia ferri jubet, ſeu loquax ſit illa, ſeu temulenta, ſeu convitioſa:* εἰ δὲ τοῦ γάμου παραλύσοι τοὺς νόμους, καὶ πρὸς ἕτερον ἴδοι τηνικαῦτα λύειν κελεύει τὴν ζεύγλην. *ſin vero nuptiarum Leges tranſiliat, in aliumque procax intendat, tunc demum copulam ſolui jubet.*

Obſervandum uſque quo S. Theodoreti ſententia procedat. vult à Chriſto juſſum adulterio matrimonium ſolui; licet autem dubitare an id ita ſit, cum verba Chriſti præcepti formam non habeant, & licenti-

tiam dumtaxat dimittendi uxorem concedere videantur. Judæi teſte R. Leone Mutinenſi degli rit. Ebr. part. 4. c. 6. coguntur uxores adulteras dimittere, velint, nolint; S. Hieronymus non abfuit ab eorum ſententia ſcribit enim in Matth. 19. *Sola fornicatio eſt, quæ uxoris vincat affectum: imo cum illa unam carnem in aliam diviſerit, & ſe fornicatione ſeparaverit à marito, non debet teneri, ne virum quoque ſub maledicto faciat, dicente ſcriptura: qui adulteram tenet ſtultus, & impius eſt.* Hæc autem verba quæ ex S. Scriptura refert, ex Proverb. 18:22. mutuatur ſecundum verſionem Græcam, Arabicam, & Latinam, in textu Ebræo autem nihil tale; ſed cùm authentica Concilio Tridentino declaretur vulgata, huic ſententiæ tenentur acquieſcere Pontificii; Auctor Commentarii imperfecti in Matth. qui inter opera S. Chryſoſtomi, eandem illam ſententiam refert, eique innititur; *Fatuus & in-*

juſtus

juſtus qui retinet meretricem; nam patronus turpitudinis ejus eſt, qui crimen celat uxoris: imitatores ergo debemus eſſe Dei, ut ſicut ille agit cum Eccleſia, ſic nos agamus cum conjuge: ille enim nunquam derelinquet populum, niſi ad gentilitatem vel ad hæreſin voluntarie tranſierit, alias autem peccantem caſtigat, ſi dereliquerint filii ejus legem &c. Pſ. 88. ſic & vir meretricem quidem dimittat, alias autem male morigeratam caſtiget, & teneat &c. Sic in jure canonico cauſ. 32. q. 1. can. 4. *in conjugio quis poſitus quæcunque peccata fecerit non infuſcat propriam conjugem; ſed fornicatio etiam uxore coinquinat, ut jam non ſit viro ſuo licita, ſed adultera,* ex S. Hier. & can. ſeq. *Si quis uxorem ſuam invenerit adulteram, & poſtea deinceps placuit eam habere in matrimonio: duobus annis pœniteat, idcirco quia cum adultera commixtus ſit, quæ adhuc crimine ſuo non eſt purgata, aut abſtineat ſe à matri-*

tri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

trimonio ejus, donec expleatur ſatisfactio criminis pœnitentiæ ſuæ: ideo quod poſt ſatisfactionem pœnitentiæ non meretur vocari adultera, ſimiliter ſi uxor &c. Ita incumbebat neceſſitas divortium faciendi ad evitandam labem, & pœnam Eccleſiaſticam, quin clerici adhuc majori pœna ad divortia adigebantur hoc can. 65. Concilii Eliberini: *Si cujus Clerici uxor fuerit mœchata, & ſcierit eam maritus ſuus mœchari, & non eam ſtatim projecerit, nec in fine accipiat communionem: ne ab his qui exemplum bonæ converſationis eſſe debent, ab eis videantur ſcelerum magiſteria procedere.* Maxima enim pœna in extremitate vitæ communionem non accipere, & ſic mori in cenſuris; quin S. Hilarius can. 4. in Matth. eo etiam tendere videtur. *Chriſtus* inquit, *nullam aliam cauſam deſinendi à conjugio præſcribens, quam quæ virum proſtitutæ uxoris ſocietate pollueret:* Si enim proſtitutę uxoris ſocietate *polluitur* maritus,

tus, & Chriſtus eo caſu *præſcripſi* à conjugio deſinendum, nullus eſ qui à conjugio tunc abſtinere non teneatur, quo ſpectat illud Apoſtoli *Num igitur tollens membra Chriſt faciam membra meretricis, Abſi an ignoratis eum, qui agglutinatu ſcorto unum eſſe corpus cum eo?* 1. Cor. 6: 15. Conſonat Lex Attica hæc: *Poſtquam adulterum maritus adulterii damnaverit, ab uxore adultera divortitor: niſi divorterit, ignominioſus eſto; adulteræ templa publica ingredi fas non eſto; ſi ingreſſa fuerit impune pœnas cuivis dato, morte excepta*, apud Demoſthenem: ſed meretur propriis verbis exprimi: ἐπειδὰν δὲ ἕλοι τὸν μοιχὸν, μὴ ἐξέστω τῷ ἑλόντι συνοικεῖν τῇ γυναικὶ, ἐὰν δὲ συνοικῇ ἄτιμος ἔστω, μὴ δὲ τῇ γυναικὶ ἐξέστω εἰσιέναι εἰς τὰ ἱερὰ τὰ δημοτελῆ, ἐφ᾽ ᾗ ἂν μοιχὸς ἁλῷ, ἐὰν δ᾽ εἴη, νηποινὴν πασχέτω ὅ τι ἂν πάσχῃ πλὴν θανάτου. videatur ad calcem τοῦ κατὰ νεαίρας. Romani æque ſeveri ut videre lib. 48. digeſt. ad legem Jul. de adult. §. 2. quo maritus

tus

tus lenocinio accuſatur, cum deprehenſam in adulterio uxorem retinet; & damnatur ab Imp. Severo, Antonino A. A Cod. l 9. t. 9. §. 2. forſitan objiciet aliquis verba domini Matth. 19:6. *quod Deus conjunxit homo non ſeparet;* ſed optime reſpondet canon q 2. cauſ. 33. *non enim ſeparat homo, quos pœna condemnat, quos reatus accuſat, quos maleficium coarctat*, ex Iſidoro.

Sunt tamen plurimi & gravimſſii auctores qui in mitiorem ſententiam inclinant, & à Chriſto concedi, non vero imperari volunt divortium, ita ut ſecundum eos mariti pietate, manſuetudine, & charitate inſignes, qui diſſidiis proximorum componendis libenter incumbunt, ſua cum ſuis uxoribus diſſidia non debeant facere irremediabilia; ſed remittere crimina & venia gratioſe conceſſa fidelitatem uxoris impoſterum demereri: hujus ſententiæ fuit S. Chryſoſtomus, homil 17. in Matth. ſcribens: ἐνὶ τρόπω

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

μόνῳ συγχωρῶν ἐκβάλλειν αὐτὴν, ἑτέρῳ δ᾽ οὐδενί. *Uno tantum; nec ullo præterea modo conjugem permiſit expelli*, ubi permittendi tantum verbo utitur. S. Baſilius Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopus in Epiſtola canonica ad S. Amphilochium Epiſcopum Iconii canone 9. eodem modo loquitur: περὶ τοῦ μὴ ἐξεῖναι γάμου ἐξίςαϑαι, παρεκτὸς λόγου πορνείας, *quod non liceat à matrimonio diſcedere, præterquam propter fornicationem, &c.* Sic S. Chromatius Aquilejenſis Epiſcopus in Matth. 5. *Sicuti uxorem caſte ac pure viventem dimittere fas non eſt; ita quoque adulteram dimittere permiſſum eſt, quia ipſa conſortio fecit ſe indignam, quæ in corpus ſuum peccando Dei templum auſa eſt violare.* Suffragatur canon de Benedicto q. 1. cauſ. 32. cujus auctor habetur *Pelagius* Molleo ſubdiacono ſcribens, ut virum qui alterius corruperat uxorem cum illa non differret *mactare* (id eſt punire) *& calvatos* (id eſt depilatos, & ignominioſe tonſos) *ab invicem ſeparare;* atta-

attamen ſtatim mitigatur, in gratiam adulterę addens: *illam vero ſi quidem maritus ſuus ſine dolo aliquo recipere forte voluerit; tua ordinatione, ſub cautela recipiat, nullum ei dumtaxat de cætero ſimile committenti periculum illaturus, &c.* Varro denique Romanorum doctiſſimus, & graviſſimus his ſubſcribit hoc præcepto: *Uxoris vitium tollas opus eſt, aut feras, qui tollit vitium uxorem commodiuſculam ſibi præſtat, qui fert ſeſe meliorem facit.* A Gellius lib. I. cap. 17. Hinc inde magna ſuffragia vides, Vir Nobiliſſime: ſed tuo pręponderare facies lancem, ſi vis tamen ut ſententiam meam declarem; dicam libere mihi videri Imperatores Severum & Antoninum convenienter hanc tuliſſe legem ſupra citatam: *Crimen lenocinij contrahunt, qui deprehenſam in adulterio uxorem in matrimonio retinuerunt; non qui ſuſpectam adulteram habuerunt, P P. Kal. Julii, Anulino, & Frontone Coſſ.* 200. & ſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

cundum eam putarem autores qui jubent dirimi matrimonia ob adulteria, intelligere adulteria publica, nota, & certiſſimis comprobata argumentis, alios autem qui adulteris concedi poſſe veniam, & cum ipſis conjugii jura obſervanda licitum putant, adulteros intelligere non omnino conſtantes, ſed ſuſpectos, & fama mala laborantes: vel hos improbaſſe adulteria divortio puniri, quorum rei pœnitebant, & lachrymis pœnitentiaque labem videbantur deleviſſe; illos vero adulteria obſtinata, & corrigi neſcia; ſane in jure canonico cauſ. 32. quæſt. 1. plurimi revera canones divortia imperant, nonnulli etiam improbare videntur, & docere quod adulteri non ſint exiſtimandi quos baptiſmate ablutos, vel pœnitentia ſanatos credere convenit: ſed tandem concluditur can. *apud* &c. *quod ſi in adulterio perſeverare elegerit, patronus turpitudinis, & lenocinij reus maritus habebitur, niſi eam ream adulterij cauſa facere voluerit*; ſic

per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

perſeverans in flagitio venia indignus judicatur, & erga pœnitentes duntaxat indulgentia licita exiſtimabitur.

Nunc quæritur an divortia illa legitima, quæ adulteros certos & inemendabiles amandant, omnia conjugii vincula dirimant, & tam ab omni vinculo quam à toro partem innocentem liberent, ita ut rea vivente novum contrahere poſſit matrimonium; Conſtat Romanam Eccleſiam hodie docere remanere vinculum poſt divortium legitimum, & non licere diſiunctis divortio alteras celebrare nuptias, ſecundum hunc canonem Concilii Tridentini ſeſſ. 8. ſub Pio 4. c. 7. de matrim. *Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cum docuit & docet juxta Euangelicam, & Apoſtolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum, matrimonij vinculum non poſſe diſſolui, & utrumque vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe altero conjuge vivente aliud matri-*

monium contrahere, mœcharique eum qui dimiſſa adultera aliam duxerit, & eam quæ dimiſſo adultero alij nupſerit, anathema ſit: verum adhuc magis conſtat hanc eſſe primam conſtitutionem quę hoc definierit, & ante eam licuiſſe aliter ſentire, quod teſtibus omni exceptione majoribus probandum ſuſcipio, iiſque Concilio Tridentino paulo antiquioribus. Primus Celeberrimus Cajetanus à Leone X. Pontifice Cardinalis creatus, & ſexageſimo ſexto ętatis anno, an. 1534. paucis ante primam Concilii indictionem à Paulo III. factam denatus, ſcribens in Matth. 19: 9. *Intelligo igitur ex hac Domini I. C. lege licitum eſſe Chriſtiano dimittere uxorem ob fornicationem carnalem ipſius uxoris, & poſſe ducere aliam uxorem, ſalva ſemper Eccleſiæ definitione, quæ hactenus non apparet &c.* Secundus eſt A. Catharinus Compſæ Archiepiſcopus, qui anno demum 1552 obiit, & in comment. primæ ad Corinth. præſer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

ſertimque in 5. annot. volumine multis argumentis probat marito licere, poſt repudiatam uxorem adulteram, ducere aliam; videri ſibi inquiens *rem eſſe impendio duram & iniquam ut vir innoxius interim ætate virens, & in venerem proclivis, nullo ſuo delicto, imo ex aliena culpa, & in ſeipſum illata injuria, cogatur mutare ſtatum, & perpetuo cœlibem ac luctuoſam ducere vitam, libidinis incendio, & orbitatis moleſtia conjunctam, cum nec ſit fas cum adultera conjungi; nec appetere alteram &c.* Tertius eſt Eraſmus, qui anno, 1536. ſeptuagenarius obiit, is enim in 1. Cor. 7. non tantum plurima ad confirmationem ejuſdem ſententiæ argumenta exhibet, ſed inſuper ad objectiones ſolide reſpondet, & canoniſtas etiam faventes probat; *ſemper inconcuſſo, & illabefacto judicio ſacroſanctæ Eccleſiæ*, quod oſtendit hactenus huic ſententię non fuiſſe adverſatum; revera decretum Tridentinum Novemb. 11. an. 1562.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

editum eſt, & promulgatum. Tre magni illi viri Maximo Pontifici acceptiſſimi, ampliſſimis Eccleſię honoribus illuſtrati, ut Eraſmus tot laudibus ab illo Pontifice celebratus ob pręſtantiſſimam Novi Teſtamenti verſionem, & præclaras annotationes, fidem faciunt ad illud uſque tempus obtinuiſſe ſententiam, quam propugnandam ſuſceperunt; & Tridentinam nuperam eſſe: unde Bellarminus de matrimonii Sacramento l. 1. c. 15. defenſurus Tridentinum decretum in ipſo exordio agnoſcit quod habeat, *multos adverſarios, Græcos, Latinos, Hæreticos & Catholicos:* & expoſita proteſtantium ſententia, addit: *eamdem ſententiam ſequutus eſt Eraſmus, qui annot. ad 7. 1. Cor. fuſiſſime probare conatur propter fornicationem licere conjugi innocenti ad alias nuptias tranſire: edidit autem Eraſmus primum has annotationes an. 1515. biennio ſcilicet antequam Lutheri factio exoriretur; ex quo intelligimus non Eraſ-*

mum

mum à Luthero, ſed Lutherum potius ab Eraſmo hunc errorem hauſiſſe. Parum refert à quo hæc ſententia emanaverit, ſufficit antiquiorem hodierna, & ex hoc Bellarmini calculo non minimam ipſi accedere auctoritatem: vel illo judice cum tribus ab illa editione annis nempe 10. Septemb. an. 1518. Leo X. Pontifex, *Lucubrationes* Eraſmi in N. Teſtatum celebret, *omniumque Doctorum calculo plurimum laudari* teſtetur, & *tam ſancto operi*, quod ex prima editione abſolutiſſimum videbatur, illuſtrando ipſum adhuc incumbere gaudeat: ſic Pontifex inter cæteros quos in decretis fidei, morum inſtitutionibus in privatis ſententiis ab omni errore immunes habet Bellarminus, fuit maximus Eraſmi fautor; ſententiam, & lucubrationes non tantum probat, ſed impenſe celebrat ſanctitatiſque elogio exornat; quapropter tribus illis teſtibus qui adulterio vinculum matrimonii penitus dirimi docent meretur etiam annu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

merari: verum ne queratur hoc extorqueri, quod ambabus ulnis donat, accipiendum eſt, *ex Catholicis* (inquit) *duo ſunt qui eodem errore tenentur: Cajetanus in comment. ad C. 19. Matth. timide tamen & breviter rem attingens, & Ambroſius Catharinus qui lib. 5. annot. in commentaria Cajetani in fine diſputat quæſtionem iſtam, ac tandem concludit ex Euangelio & Apoſtolo non poſſe colligi, non licere in cauſa fornicationis aliud matrimonium inire; id tamen variis canonibus eſſe prohibitum: & ideo non debere fieri niſi ex Eccleſiæ authoritate.* Patet in omnes partes fruſtra ſe vertere: & modo timiditatem in corde latentem: modo tremulę manus levitatem fingere: ſed tandem ut conſilii inops, & vi ſoli innixus hos auctores à ſententia quam fortiter propugnaſſe agnoverat, abripit, eorumque in Eccleſiam obſequio, ut cinere in lectorum oculos obtruſo, concludit: *quia Eccleſia ſententiam ſuam jam aper-*

tiſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

tiſſimè protulit, ut ex can. 6. & 7. ſeſſ. Conc. Trident. ubi anathema dicitur iis, qui ſentiunt matrimonium, quoad vinculum ulla de cauſa ſolvi poſſe: ideo iſti quoque ac præſertim duo poſteriores à reliquorum omnium Theologorum Catholicorum communiſſima ſententia ſeparandi minime eſſe videntur. Unde ego jure ac merito etiam concludo ſententiam, quę omnia matrimonii vincula adulterio ſolvi docet, è Catholicorum Theologorum albo non delere auctores, & præcipue ante Concilium Tridentinum hanc ſententiam fuiſſe licitam cùm nondum apertè ſententiam ſuam declaraſſet Eccleſia Romana: idque non obſcure agnoſcit ipſe Jeſuita Petavius, in Comment. ad Epiphanii hæreſin 59. p. 255.

Revera Florentinum Concilium non debet in medium produci, abſolutum enim erat, & unio ſubſcripta, cum Papa monuit Conſtantinopolitanum Imperatorem in ejus Græca Eccleſia doceri enormia dogmata, ut il-

illud de divortio virorum & fœm narum, quemadmodum refertur Græco Sguropulo in Hiſt. Conc Flor. Sect. 10. c. 12. & in ipſo Concilio Florentino à Pontificiis edit Concil. Gen. & Provinc. t. 4. p. 1 ad calcem illius Concilii. Fruſtr. etiam profertur decretum circa Armeniorum unionem; non enim à Concilio factum, Græci enim diſceſſerant, & Concilium diſſolutum erat hinc *Eugenij Papæ Decretum* dicitur, & ſententiam illius hæc verba dumtaxat declarant: *quamvis autem ex cauſa fornicationis liceat tori ſeparationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas eſt, cum matrimonij vinculum legitime contracti perpetuum ſit.* Tantum abeſt igitur ut Concilium Florentinum obſit totali matrimonialis vinculi diſſolutioni, contra impenſe favet, cum probaverit cum Græcis hanc diſſolutionem tenentibus, & poſt divortia contrahentibus nova matrimonia, unionem. Convenientius citatur

Ca-

Canon 47. Apoſtolorum: *ſi quis Laicus ſua ejecta uxore aliam acceperit, vel ab alio ſolutam,* ἀφορίζεσθω *communione privetur:* reſpondetur tamen quod liber Canonum Apoſtolorum declaretur à Gelaſio in jure Canonico diſtinct. 15. Can. *Sancta*, Apocryphus: præterea merito excommunicatur qui abſolute ejicit uxorem, & ſola adulterii ratio cujus non meminit Canon, ejectionem illam tuetur. Eliberini Conc. Canon 9. etiam affertur: *fœmina fidelis, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, & alterum ducit, prohibeatur ne ducat; ſi duxerit, non prius accipiat communionem, niſi quem reliquerit, prius de ſeculo exierit; niſi forte neceſsitas infirmitatis dare compulerit.* Verum agit tantum de fœminis, quibus plurimi divortiorum licentiam non concedunt; præterea licet novum eorum conjugium non probet Synodus, graviter tamen non punit, cum reis in neceſſitate Communionem largiatur; quam in fine

Ca-

Canon præcedens etiam denegat iis
quę *nulla præcedente cauſa* id faci
unt. Non magnum momentum i
Canone 102. Africanorum: *placui*
ut ſecundum Euangelicam & Apoſto-
licam diſciplinam, neque dimiſſu
ab uxore, neque dimiſſa à marito
alteri conjungatur, ſed ita maneant
aut ſibimet reconcilientur; quod ſ
contempſerint, ad pœnitentiam redi-
gantur, in qua cauſa Legem Impe-
rialem petendum promulgari. Nam
agitur de dimiſſis abſque legitimæ
rationis expreſſione, & notum etiam
legitime dimiſſos ut reos, non habu-
iſſe jus novi matrimonii, quod pri-
mum polluiſſent; pręterea eo ipſo
quod Lex Imperialis requiritur, ag-
noſcitur Euangelium quæſtionem
non dicidiſſe: his ſolutionibus plu-
rimis patrum locis ſatis fieri poteſt:
Fatendum tamen nonnullos Triden-
tinę conſtitutioni magis favere, ut
hęc S. Hieronymi in 19. Matth. ver-
ba: *ubicunque igitur eſt fornicatio*
& fornicationis ſuſpicio, libere uxor
di-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

dimittitur; & quia accidere poterat, ut aliquis calumniam faceret innocenti, & ob ſecundam copulam nuptiarum, veteri crimen impingeret; ſic priorem dimittere jubetur, ut ſecundam prima vivente non habeat: periculo tamen iniquæ ſuſpicionis tantum innititur illa conſtitutio, & ſubobſcure innuitur quod crimine conſtante res aliter ſe haberet. Idem tamen Ep. 147. Amando, videtur indiſſolubile conjugium judicare ſcribendo: *quandiu vivitur, licet adulter ſit, licet Sodomita, licet flagitiis omnibus coopertus, & ab uxore propter hæc omnia derelictus, maritus ejus reputatur, cui alterum virum accipere non licet.* Ac uxoribus inſolubile quidem dicit cum aliis multis; non vero viris, quorum conditio diſpar exiſtimatur. S. Auguſtinus expreſſius loquitur: *Miror autem ſi quemadmodum licet dimittere adulteram uxorem; ita liceat ea dimiſſa alteram ducere,* parem etiam uxoris & viri conditionem facit

ad-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

addens, *quo modo autem viro poſſi*
eſſe licentia ducendæ alterius, ſi a
dulteram reliquerit; cum mulieri no
ſit nubendi alteri, ſi adulterum reli
querit, non video. dubitanter tame
loquitur, & veritatem diſquirit: vi
de quę ſequuntur & pręcedunt d
bon. Conjug c. 7. in lucem majo
rem emittit ſuam ſententiam de adult
nupt. l. 1. c 9. ita enim exponi
Chriſti verba, ut declarent reos qui-
dem maritos qui dimittunt uxores
abſque adulterio; ſed non abſolvant
eos qui propter adulterium dimit-
tunt: *quemadmodum igitur ſi dixe-*
rimus, quicunque mulierem à mari-
to, præter cauſam fornicationis di-
miſſam duxerit, mœchatur, procul-
dubio verum diximus; nec tamen
ideo illum, qui propter cauſam for-
nicationis dimiſſam duxerit ab hoc
crimine abſolvimus, ſed utroſque
mœchos eſſe minime dubitamus: ita
eam qui præter cauſam fornicationis
uxorem dimiſerit, & aliam duxerit,
mœchum pronunciamus, nec ideo ta-
men

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

men eum, qui propter cauſam fornicationis dimiſerit, & alteram duxerit, ab hujus peccati labe defendimus; ambos enim, licet alterum altero gravius, mœchos eſſe agnoſcimus &c. Non potuit mentem ſuam dilucidius exponere, & verborum Chriſti vim ſolertius avertere: mirari tamen licet hunc Patrem æquitate & judicio imprimis conſpicuum eodem crimine reosperagere viros quos agnoſcit tantopere diſcriminari; Candor illius tulit ut huic ſententiæ firmiter adhęreret, ut declarat de fid. & oper c. 19: *quiſquis etiam uxorem in adulterio deprehenſam dimiſerit & aliam duxerit, non videtur æquiparandus eis, qui excepta adulterij cauſa dimittunt & ducunt; & in ipſis divinis ſententiis ita obſcurum eſt, utrum & iſte cui quidam ſine dubio adulteram licet dimittere, adulter tamen habeatur, ſi alteram duxerit, ut, quantum exiſtimo, venialiter ibi quiſque fallatur &c.* Sic ſecundum ipſum circa veniale peccatum dumtaxat hęc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Controverſia verſatur, & venialiter tantum peccatur à parte, quæ à recto tramite recedit; longe audacior Hermas in paſtore l. 2. mand. 4. jubet enim dimitti uxorem adulteram quę pertinaciter in ſuo flagitio perſeverat, ne vir reus evadat criminis illius: ſed declarat inſuper virum debere cœlibem permanere, & quod ſi *aliam duxerit & ipſe mœchatur.* additque quod vir *debet recipere peccatricem quæ pœnitentiam egit, ſed non ſæpe; ſervis enim Dei pœnitentia una eſt &c.* Sed nullius auctoritatis eſt hic auctor Apocryphus, & Novatianorum hęreſi imbutus, utpote qui unam dumtaxat agnoſcat pœnitentiam, & hujus cauſa maritum à novo conjugio dehortetur. Prætermitto Innocentium 1. & ejus epiſtolam ad S. Exuper. quia generaliter de divortiis, & abſque adulterii ratione agit.

Partis adverſæ auctores expreſſe loquuntur, & auctoritate, rationumque pondere antecellere videntur.

In-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Inter eos S. Ambroſius in 1. Cor. 7. *Viro licet ducere uxorem, ſi dimiſerit uxorem peccantem.* & paulo poſt: *non eſt peccatum ei qui dimittitur propter Deum, ſi alij ſe junxerit: contumelia enim Creatoris ſolvit jus matrimonij circa eum qui relinquitur, ne accuſetur alij copulatus, &c.* Et: *ſi Eſdra dimitti fecit uxores, aut viros infideles, ut propitius fieret Deus, nec iratus eſſet, ſi alios ex genere ſuo acciperent (non enim ita præceptum his eſt, ut remiſſis iſtis alias minime ducerent) quanto magis ſi infidelis diſceſſerit, liberum habebit arbitrium, ſi voluerit nubere legis ſuæ viro: illud enim non debet imputari matrimonium, quod extra Legem Dei eſt* &c. forſitan reſpondebit Bellarminus ut de amiſſ. Grat. & Stat. pecc. l. 4. cap. 5. *is, ut Ambroſius eſſe non creditur à viris doctis, ita æqualis Ambroſij ſine dubio fuit; vixit enim tempore Damaſi Papæ ut ipſe teſtatur in Comment. c. 3. prioris ad Timot.* Sed id ſufficit:

ficit: nam teſtatur hanc ſententian
ſuo ſęculo obtinuiſſe; prætera al
aliter ſentiunt ut Sixtus Senenſis Bib
Sanct. l. 4. à quo tribuuntur S. Am
broſio *Libri* 14. *in omnes Pauli Epi*
ſtolas, breves quidem in verbis, ſe
ſententiarum pondere graves: qui
in ipſo Concilio Tridentino agnit
horum librorum auctoritas, & ut al
Ambroſio æſtimata, ut lib. 8. huju
Hiſt. ad an. 1563. refertur, & infr.
dicetur. Celeberrimus Origenes in
Matth. c. 19. pręiverat, & lice
in varias allegorias excurrat, cum
tamen exemplum Chriſti Synago-
gam ipſi Barabbam ſive Diabolum
præferentem dimittentis, & in ejus
locum gentium Eccleſiam ducentis
urgeat, perſpicuè declarat conſe-
quenter licere viro, repudiata uxo-
re adultera, alteram ducere; imo
quærit an non liceat repudiare ob
alia crimina quę ipſi non minus
atrocia, quam ipſum adulterium vi-
dentur; & teſtatur etiam, παρὰ γε-
γραμμένα καὶ τινες τῶν ἡγουμένων τῆς ἐκκλησιας

ἐπέ-

ἐπέτρεψάν τινα, ὥστε ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς γαμεῖσθαι γυναῖκα. *abſque ſcripturæ auctoritate quoſdam Eccleſiæ præpoſitos permiſiſſe uxori, vivente marito, alteri nubere*, & contra hanc licentiam citat. 1. Cor. 7:39. & Rom. 7:3. attamen addit οὐ μὲν πάντῃ ἀλόγως id non omnino abſque ratione, ut nova illa matrimonia, quæ ſeveritas ejus improbabat, ſaltem excuſaret, & doceret iis judicia plurimorum eſſe æquiora. S. Epiphanius Salaminis Epiſcopus adv. Hær. l. 2. t. 1. Hęreſ. Cathar. 59. ejus premit veſtigia ſcribens: ὁ δὲ μὴ δυνηθεὶς τῇ μιᾷ ἀρκεσθῆναι τελευτησάσῃ ἕνεκέν τινος προφάσεως, πορνείας, ἢ μοιχείας, ἢ κακῆς αἰτίας χωρισμοῦ γενομένου συναφθέντα δευτέρᾳ γυναικὶ, ἢ γυνὴ δευτέρῳ ἀνδρὶ οὐκ αἰτιᾶται ὁ θεῖος λόγος. οὐδὲ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς ζωῆς ἀποκηρύττει, ἀλλὰ διαβαστάζει διὰ τὸ ἀσθενές, οὐχ ἵνα δύο γυναῖκας ἐπὶ τὸ αὐτὸ σχῇ ἔτι περιούσης τῆς μιᾶς, ἀλλὰ ἀπὸ μιᾶς ἀποσχεθεὶς, δευτέρᾳ, εἰ τύχοιεν, νόμῳ συναφθῆναι, ἐλεεῖ τοῦτον ὁ ἅγιος λόγος, καὶ ἡ ἁγία θεοῦ Ἐκκλησία. *Qui una contentus non eſt uxore qua diſtitui-*

tur, occaſione aliqua ſtupri, adulteriique aut alterius flagitij divortio facto ducentem alteram conjugem, aut mulierem alteri viro nubentem non damnat ſermo Divinus, ſed ab omni culpa abſolvit, neque ab Eccleſia, aut vita rejicit, ſed propter imbecillitatem tolerandos exiſtimat: non ita tamen, ut duas, altera ſuperſtite, uxores ſimul habeat; ſed ut ab una ſeparatus alteram ſibi legitime ſi lubet, adjungat: quamobrem erga ejuſmodi hominem, tam Divinus ſermo, quam Dei Eccleſia miſericordiam adhibet &c. integrum hunc locum exſcribere oportuit, ut pateret perſpicaciſſimos viros nihil in S. Scriptura animadvertiſſe quod obeſſet divortiis ob adulteria, neque alteris nuptiis quæ illa ſequebantur; ita ut non ſolum viris ſed etiam uxoribus ab adulterino conſortio liberatis hę novę nuptiæ concederentur, & ab Eccleſia ſecundum receptas conſuetudines concederentur. Addatur Pollentius quem S. Auguſti-

nus

nus dilectiſſimum fratrem vocat, & cum quo tam amantiſſime agit duobus libris de nuptiis adulterinis inſcriptis. Libro enim 1. c. 1. *eis* (viro & uxori) *ut putas, alia Conjugia liceret inquirere, ſi cauſa fornicationis divortium naſceretur.* & *c.* 6. *dicimus* (inquit S. Auguſt.) *etiam illi mulieri, quæ virum fornicantem dimiſerit, alteri nubere non licere; tu autem dicis licere quidem, ſed non expedire*; propugnat autem ſuam ſententiam S. Auguſtinus variis rationibus, ſed nec Canones Conciliorum, nec conſuetudines Eccleſiarum Pollentio opponit, unde licet concludere ipſum ſuos etiam fautores) habuiſſe, neque ei defuiſſe conſuetudinis auctoritatem. Revera in ipſo jure Canonico ex Conciliis, & patribus multæ in hanc ſententiam Conſtitutiones referuntur Sic. Cauſ. 32. q. 7. c. *quædam cum fratre viri ſui dormivit, decretum eſt ut adulteri nunquam in conjugio copulentur; illi vero, cujus uxor ſtuprata eſt, li-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

cita conjugia non negentur. Item illu- Zacharię Papæ: *Concubuiſti cum uxoris tuæ ſorore; ſi feciſti neutram habeas; & ſi illa quæ uxor tua fuit conſcia ſceleris non fuit, ſi continere non vult nubat in domino cui velit tu autem & adultera ſine ſpe conjugij permaneatis,* item *ſi quis cum noverca ſua dormierit, neuter ad conjugium poteſt pervenire; Sed vir ejus poteſt, ſi vult aliam accipere, ſi ſe continere non poteſt &c.* Sic in Concilio Tiburienſi ſub Formoſo an. 895. Can. 41. de eo qui fratris uxorem adulterio polluit, & ſcelere ſuo legitimum conjugium] decrevit, ſtatuitur: *quia humana fragilitas proclivis eſt ad labendum, aliquo modo muniatur ad ſtandum:* Idcirco Epiſcopus, conſiderata mentis eorum imbecillitate, poſt pœnitentiam ſua inſtitutione peractam, *ſi ſe continere non poſſint, legitimo conſoletur eos matrimonio, ne dum ſperantur ad alta ſublevari, corruant in cœnum.* Vix licet divinare quomodo inter

tot

tot conſtitutiones, & graviſſimas ſententias opinio contraria potuit inſinuari; non tamen dubito, quin hujus Canonis licet adverſi obtentu invaluerit, qui in Concilio Arelatenſi anno 1. Sylveſtri Pontificis, & Imperante Conſtantino Magno poſt Chriſtum 314. editus eſt: decimus eſt ordine, & ſic ſe habet: *de his qui conjuges ſuas in adulterio deprehendunt, & iidem ſunt adoleſcentes fideles, & prohibentur nubere: placuit, ut in quantum poteſt, Conſilium eis detur, ne viventibus uxoribus ſuis, licet adulteris, alias accipiant*; prudens, inquam, illa conſtitutio quæ Concilium Nicænum primum Oecumenicum anteceſſit, pios ſed minus cautos Eccleſiæ præpoſitos movit ad hoc Conſilium in Legem mutandum, quia perfectiori inſtituto inſiſtendum judicarunt; non animadvertentes ſe conſcientiis infirmis durum injicere laqueum, quem libere excipi Arelatenſes patres dumtaxat optaverant; dant enim

ſimpliciter *Conſilium*, & *in quantum poteſt*, ſolummodo amplecti præcipiunt; quod obſervatum ab iis qui licita ob adulterium divortia, & conſequenter nova conjugia docuerunt cum ſemper una docuerint, optimum eſſe ab illis conjugiis abſtinere, & neceſſitate ſola urgente ad ea, ut ad neceſſarium incontinentiæ remedium eſſe confugiendum; pluribus ad confirmandam ſententiam illam auctoritatibus coacervandis ſuperſedebo; monuiſſe contentus adverſę ſententiæ patronos valida contra ſe argumenta ſuppeditare: volunt enim duplicem eſſe matrimoniorum diſſolutionem, unam quoad torum licitam, & alteram quoad vinculum illicitam; docent autem plurimas eſſe rationes ſeparandi quoad torum, ut ſęvitia, pręparatio veneni, furor, hæreſis, Sodomia &c. ut validis argumentis Covarruvias Epiſcopus Segobienſis part. 2. c. 7. §. 5. Chriſtus autem Matth. 5, & 19 agit de ſeparatione, quæ tantum adulterii cauſa li-

licita eſt ; & conſequenter non eſt ſeparatio quoad torum, ſed quoad vinculum ; Cum adulterium omnium ſcelerum magis adverſetur matrimonii ſocietati, unde S. Chryſoſtomus Deum introducit dicentem Ser. 52. contra jejunantes in Paſchate: ἂν ἑλληνὶς ἡ γυνὴ μὴ ἐκβάλλῃς ; ἂν δὲ πόρνη οὐ κωλύω τοῦτον ποιῆσαι ; ἂν εἰς ἐμὲ, φησιν, ἀσεβήσε. μὴ ἐκβάλλῃς ; ἂν ᾖ εἰς σὲ ὑβρείσῃ, οὐδεὶς ὁ κωλύων ἐκβαλλεῖν *ſi uxor tua pagana eſt non ejice ; ſed ſi adultera non impedio quominus id facias : ſi in me inquit, impie agit, non ejice : ſi vero te dedecore afficit per omnes tibi licet eam ejicere*, Validius adhuc argumentum deſumitur ex iiſdem Chriſti verbis, quæ adulterium declarant eſſe unicam, & pręcipuam rationem diſſolutionis matrimoniorum ; ita ut ſi qua ratione omnino diſſolvi poſſunt, ob adulteria proculdubio ſunt diſſolvenda ; at diſſolvi poſſunt, & de facto ſæpius diſſolvuntur propter crimina adulterio longe minora, ſcilicet ob conſanguinitatis, & affinitatis gradus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

dus humana tantum conſtitution prohibitos: ſcilicet verbo Dei lice matrimonium contrahere inter ſe con ſobrinis, quamobrem S. Auguſtinu de Civit. Dei Lib. 15. c. 16. *expert autem ſumus in connubio conſobrinarum etiam noſtris temporibus propter gradum propinquitatis fraterno gradui proximum, quam raro per mores fiebat, quod fieri per Leges licebat; quia id nec Divina prohibuit, & nondum prohibuerat Lex humana.* Concilium autem Agatenſe An. ch. 506. has prohibet & Can. 61. nuptiis inceſtis annumerat, *ſi quis conſobrinæ ſuæ ſe ſociaverit, ſi quis relictæ vel filiæ avunculi miſceatur, aut patrui filiæ, vel privignæ ſuæ; aut qui ex propria conſanguinitate aliquam, aut quam conſanguineus habuit, concubitu polluat, aut duxerit uxorem; quos omnes & olim, atque ſub hac conſtitutione inceſtos eſſe non dubitamus, & inter Catechumenos, uſque ad legitimam ſatisfactionem manere, & orare præcipimus,*

mus, quod ita præſenti tempore prohibemus, ut ea quæ ſunt hactenus inſtituta non diſſolvamus. Sane quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugij libertatem. Ubi non tantum nuptiæ Lege Dei, traditione Apoſtolica, & principum ſtatutis licitæ interdicuntur, ſed libertas inſuper novi conjugii ineundi conceditur. poſtea Iulius Primus Pontifex can. 5. *Nullam in utroque ſexu permittimus, ex propinquitate ſui ſanguinis, vel uxoris uſque in ſeptimum generis gradum, uxorem ducere, vel inceſti macula copulari &c.* inquit, & ſic ad longam nepotum ſeriem ultra conſobrinos, qui ſecundum gradum conſtituunt, extendit interdictum; quod tandem Innocentius III. gradum quartum revocavit, & Gregorius IX. confirmavit, ut videre eſt decret. Greg. l. 4. t. 14. c. 8. innumera autem matrimonia per has hominum conſtitutiones diremta ſunt, & nova contracta: ſic Philippus I. Fran-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

ciæ Rex matrimonium cum Berth
Regina contractum ; auctoritate pon
tificis diremit, duxitque Bertradam
Ducis Montisfortii filiam; unde in
gentes contentiones ortę, eam enim
prius duxerat Fulco Comes Andega
venſis, qui ob has affinitates Ermen
gardam repudiaverat ; videatur Iv
Carn. ep. 19. Sigeb. Aim. l. 5. c. 45
ſed imprimis videantur plurima ejuſ
modi divortia & matrimonia apud
Blondellum *de Formula Regnant*
Chriſto, ſect. 2. quin ipſe Pontifex
Innocentius III. coegit invitos Al-
phonſum IX. Legionis Regem, &
Berenguelem Alphonſi VIII. Ca-
ſtellæ Regis filiam, & Blancæ S. Lu-
dovici matris ſororem fęliciſſimum
dirimere matrimonium, ex quo jam
quatuor ſuſceperant liberos, nempe
Sanctum Ferdinandum Regem, Al-
fonſum Principem, Berenguelam Re-
gis Hieroſolymæ uxorem, & Conſtan-
tiam monialem; patres tamen hujus
Regis & Reginæ tantum conſobrini
erant; videatur G. de Ylleſcas t. 1. in
Re-

Regibus Caſtellæ & Legionis, & Thuanus l.123. agens de divortio Henrici IV. & probans quod, *Non deerant exempla domeſtica hujuſmodi matrimoniorum ob ſterilitatem, cognationem, mores, aliaſque juſtas cauſas publicam tranquillitatem ſpectantes ſummo Regni bono diſſolutorum &c.* Unde colligo quod ſi ſtatutis humanis poſſunt dirimi matrimonia, & nova contrahi, multo magis poſſunt adulterio à Lege Divina damnato, & ſecundum Chriſtum præ aliis omnibus rationibus ſocietati conjugali adverſante: hinc omnes totius orbis Eccleſiæ, Romana excepta, adulterio ſolvi matrimonia tenent, & nova poſt divortium contrahi ſinunt. De meridiem occupante Abyſſinorum Eccleſia id teſtatur Alvares, & Sacerdotum conjugia fere ſola eſſe inviolabilia c. 21. quibus aſſentiuntur Ægyptii à quibus Abyſſini pendent. Sic Maronitæ. patr. mar. inter. 5. apud Thom. à Jeſ. ſic Moſcovitæ, Georgi-

giani, Circaſſi, Græci omnes ut i
not. ad Ceremonias Judęor. obſerva
Simon, unde Florentię à Papa im
probatur Græcorum ἡ διάζευξις τῶ
ἀνδρογύνων, *divortium virorum, &
uxorum: quos Deus conjunxit* (in
quit) *homo non ſeparet*, ὑμεῖς ᾗ ἀδεῶ
διαζεύγνυτε αὐτοὺς, *vos licenter eos ſe-
paratis*, cui Græci intrepide regerunt
τὰ συνοικέσια ἡμῶν οὐκ ἀλόγως χωρίζονται,
*noſtra conjugia abſque ratione non
dirimuntur.* Sed expedit audire
hiſtoriam Concilii Tridentini, quæ
Græcorum ſententiam, & ſuper ea
Concilii judicium è lib. 8. de Cano-
ne antea relato: *dove ſi tratta del
divortio per cauſa dadulterio cha-
vevano aſtenuti li formatori canoni
duſar la voce d'anathema, havendo
riſpetto di damnare quell' opinione la
qual fu di S. Ambroſio, & di molti
padri della Chieza Greca.* Sed cum
pars adverſa viciſſet: *In fine della
Congregatione gl. Ambaſciatori Ve-
netiani fecero legger una loro dimanda
ſopra l'Anathematiſmo de divortii,
la*

la qual in ſoſtanza contineva; che havendo la loro Republica li Regni di Cipro, Candia, Corfu, Zante, Cefalonia habitati da Greci, li quali da antiquiſſimo tempo coſtumano di ripudiar la moglie fornicaria, è pigliarne un' altra, del qual rito à tutta la Chieza notiſſimo non furono mai dannati, ne ripreſi da alcun Concilio, non era giuſta coſa condannarli in aſſenza, è non eſſendo ſtati chiamati à queſto concilio, Quamobrem poſt varias diſputationes; *fu trovato temperamento, di non dannar quelli, che dicono poterſi ſciogliere il matrimonio per l' adulterio è contraherne un' altero, come Sant' Ambroſio, & altri Padri Greci diſſero, & gl' Orientali coſtumano; ma anathematizar quelli che dicono la Chieza fallar, inſegnando che per l'adulterio il legame matrimoniale non è ſciolto, ne è lecito contraherne un' altero &c.* Itaque modo Eccleſia Romana erroris non arguatur, licebit abſque anathematis metu ſententiam

S. Ambroſii, & Græcorum amplecti; ſic non te feriet fulmen illud, Vir Illuſtriſſime, cum de ſola veritate ſolicitus, & in Eccleſiam tuam minime contumelioſus nativo verborum Chriſti ſenſui aſſenſum prebueris, & conſentientes habeas meliorem antiquitatis partem, & hodierni orbis meridiem, Orientem, Septentrionem, Suedis, Danis, & Anglis conſpicuum, Occidentiſque Proteſtantes per Gallias, Germaniaſque diſperſos, & fauces ipſas Italiæ occupantes.

Reſtat controverſum uxorum jus, circa divortia; Lex ſane Moſaïca viris duntaxat ea conceſſiſſe videtur, ut & aquam illam ad amoliendas eorum ſuſpiciones, Zelotypiaſque efficaciſſimam Num. 5. Verum licet caput mulieris ſit vir, & primatum obtineat: attamen æqualitas vinculi conjugalis maritum & uxorem individue colligantis eadem infidelitate abrumpitur, & libertatem parti læſæ tribuit; adde mulierem ſolere in viro in-

intelligi, & quo vir prȩſtantior eſt, eo legi addictior, conſequenterque magis pœnae obnoxius. Solius etiam viri facit mentionem Chriſtus de divortio licito agens, ut ob illas rationes ſit exemplum officii uxori; unde Paulus 1. Cor. 7. utrique eadem præcepta & eamdem libertatem proponit; ſcio à nonnullis reſponderi eum agere de infidelibus, quorum matrimonia non adeo valida erant, ſed ſincera Apoſtoli æquitas pietatis decus non traxit in patrocinium ſceleris, & mutuam fidelitatem in ſocietate jure naturali & divino inſtituta requirens, reum ſive Chriſtianum, ſive Gentilem eidem pœnæ obnoxium reddidit, licet infideli exemplum exhibuerit, quia validius ſtringebat fideles qui officii ſui ſtudioſiores eſſe tenentur: hinc Sanctus Hieronymus epiſt. 30. *quidquid viris jubetur, hoc conſequenter redundat in fæminas; neque enim adultera uxor dimittenda eſt. & vir moechus retinendus.* Sic Sanctus Augusti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

guſtinus de adult. nupt. lib. 1. cap. 8 *parem eſſe formam in hac cauſa viri atque mulieris*, docet & probat; ſi S. Baſilius ad S. Amphilochium epiſt can. c 9. ἡ δὲ τοῦ κυρίου ἀπόφασις, κατὰ μὲν τὴν τῆς ἐννοίας ἀκολουθίαν, ἐξ ἴσου καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶν ἁρμόζει. περὶ τοῦ μὴ ἐξεῖναι γάμ ἐξίστασθαι, παρεκτὸς λόγου πορνείας. *'Domin. dictum, quod non liceat à matrimonio diſcedere præterquam propte fornicationem, ſecundum ſententia conſequentiam ex æquo & viris, & mulieribus convenit:* additque conſuetudinem non ita ſe habere, cum in mulieribus diligenter obſervetu in viris contra mos obtineat, ut uxores viros fornicantes retineant; cu ſuffragatur Zonaras commentator obſervando tamen conſuetudinem illam poſtea mutaſſe Imperatoris Juſtiniani novellam, de divortiis ſecundo libro imper. conſtit. ſect. 28. qua *præter alias cauſas, ob quas conjugia ſolvere mulieribus datum eſt, illa quoque recenſetur, ut ſi in eadem domo, aut urbe vir alteri mulieri*

com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

commiſceatur; atque ab uxore admonitus tamen ab illius commercio nequaquam abſtineat, λύειν τοὺς γάμους ταῖς γυναιξὶ διὰ τὴν ζηλοτυπίαν ἐφίησιν, *nuptias diſſolvere ob zelotypiam permiſſum ſit.* Sic apud Græcos hinc Attica lex: ἐὰν ἀπολίπῃ ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα, ἢ ἐὰν ὁ ἀνὴρ ἐκπέμψῃ γυναῖκα, μὴ ἐξεῖναι πράξασθαι τῷ δόντι ὃ μὴ προικὶ τιμήσας ἔδωκεν. *Si uxor virum reliquerit, aut vir mulierem abjecerit; qui mulierem elocavit ne exigito plura quam maritus in dotem accepiſſe hypotheca data cavit.* Conſonat jus Romanum & eadem lex, qua viris licet dicere uxori *tuas res tibi habeto*, uxoribus viro dicere conceditur: *tuas res tibi agito* § 2. t. 2. de divort. & repud l. 24. digeſt. Divortia autem & repudia diſtinguebant Romani, & hæc ſponſis, illa uxoribus dabantur: quin & divortii pro libitu alterius conjugum uſus inter *novi orbis incolas*, teſte Alphonſo de vera cruce in ſpec. conjug. part. 2. a. 5. inter *Perſas* Olear. l. 5. inter *incolas inſulæ Formoſæ*

Mandeſlo l. 2. itin. Ind. & Pietro della Valle etiam refert *Reginam Olalæ dimiſiſſe Regem Banghel maritum ſuum, ipſique omnia monilia & munera quæ nubendo acceperat reddidiſſe.* part. 4. lit. 6.

Pedetentim ad exempla pervenimus quæ non magno numero producam, quandoquidem apud æquos conjugalis ſocietatis æſtimatores ſemper ejus conſervatio plurimum valuit: hinc Anaxandrides Spartæ Rex Ephoris licet urgentibus nunquam potuit adduci ad dimittendam uxorem. Herod. l. 5. §. 39. teſtatur etiam A Gellius *nulla Romæ per quingentos & viginti annos divortia facta*, & *Sp. Carvilium Rugam primum dimiſiſſe uxorem, & quamquam id ſemper per Romuli leges licuiſſet, novam quam duxit conjugem pellicem appellatam, & probroſam habitam.* l. 4. c. 3 & l. 17. c. 21. in hanc rem Feſtus ſcribit: *Flameo amicitur nubens ominis boni cauſa, quod eo aſſidue utebatur Flaminica*, id eſt, *Flaminis uxor; cui non*

non licebat facere divortium. In flameo. Turcæ ipſi ſola Barbarie celebres divortia lege ſua licita averſantur, unde Bajazet Tamerlandum ad certamen provocans ejus legatis ait: ἔϛω κεχωρισμένος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ νομίμου γαμετῆς, εἰ μὴ ἔλθοι, *ſit ſeparatus à legitima uxore, niſi veniat*, Hiſt. Byſant quanto magis Chriſtiani à Chriſto præceptis, & exemplis ad manſuetudinem & miſericordiam compoſiti à divortiis abhorrere tenentur? pręterea poſt Legem Moſaïcam Levit. 20: 10. Lex Solonis adulteros ad mortem damnavit Plutarch in Sol. & Draconis antea; quę locum habuit in legibus 12. tabul. Lex etiam regia capitale adulterium declarabat: quamobrem vix opus divortiis contra adulteros, quos impune licebat necare, & capitali judicio perſequi; quod Chriſtianis à ſanguine alienis potuit imponere ſilentium, ne in vitæ diſcrimen maritos & uxores adducerent: ſaltem non dubitandum eo periculo percullos Patres plurimos,

ad patientiam, & veniam ſæpius admonuiſſe fideles, & ſilentio obruiſſ exempla, quę vindictæ cupiditatem excitare potuiſſent. Sunt tamen plurima exempla, S. Juſtinus Martyr in apologia quę prima inſcribitur refert quod mulier pia poſt multas præces & admonitiones marito in omnes libidines profuſo, ut iis tandem aliquando finem imponeret, factas cum minime proficeret, ῥεπούδιον δοῦσα ἐχωρίσθη, *dato repudio ab ipſo ſejuncta eſt.* Tertullianus ſimiliter initio libri ſecundi ad uxorem declarat, eam admonitam voluiſſe officii: *quarundam exemplis admonentibus, quæ divortio, vel mariti exceſſu oblata continentiæ occaſione, non modo abjecerunt opportunitatem tanti boni, ſed ne in nubendo quidem rurſum diſciplinæ meminiſſe voluerunt:* ubi non laudat quidem quod oblata occaſione continentię non uſæ fuiſſent, & hanc commoditatem ex divortio, aut morte mariti non arrepſiſſent, ſed tamen, licet monogamiæ affectator,

non

non damnat, contentus reprehendere, quod infidelibus, non in Domino, ſecundum Apoſtoli præceptum nuberent. S Hieronymus etiam in epiſt. ad Oceanum exemplum Fabiolę profert, *quæ ſortita ſecundum matrimonium reliquerit primum*; eam autem omnibus laudibus cumulat, *& laudem Chriſtianorum, miraculum gentilium, luctum pauperum, ſolatium monachorum*, epitaphiumque ipſi adornat omnium virtutum decoribus illuſtriſſimum, dicit quidem, *non laudabo converſam, niſi prius ream abſolvero*; quare divortii ejus neceſſitatem mariti flagitiis probat, & demum alterum ejus matrimonium tuetur auctoritate Apoſtoli dicentis: *melius eſt nubere quam uri*, 1.Cor.7. & *volo adoleſcentulas nubere* 1. Tim. 5. addit errorem publice confeſſam; non potuit aliter loqui Pater ille matrimonii oſor, & cilicii, ſolitudinis, & jejuniorum amore flagrans. Si recentiora exempla cupis, Mezeræus noſter in Childeberto Re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

ge teſtatur Thibertum Clovis nepotem repudiaſſe uxorem, & duxiſſe Deuteriam pręfecti Bliterræ ſeptimanorum uxorem, quam poſtea etiam repudiavit; & in Dagoberto II. Pepinum Palatii Magiſtrum repudiata Plectrude, duxiſſe Alpheidem, ex qua ſuſcepit Carolum Martellum, & in Carolo magno tot heroïcis virtutibus prędito, earumque opera in ſanctorum Album relato, quod ipſe unam uxorum repudiavit, nempe (ut à Faucheto diſcimus) Hermangardam ut duceret Hildegardem Hildebranti Suevici filiam ad an. Chriſti 772. ſic Jacoba Bavara Hollandię Domina an. 1426. repudiato marito Joanne Brabantio ad Hunfridum Glocestrię ducem Henrici V. Angliæ Regis fratrem animum inclinavit; Thyſius in hiſt. naval. c. 7. Thuanus l. 40 divortio cum Gordonia uxore ob adulterium facto Botuelum Comitem Scotiae Reginam duxiſſe refert. In Apulia etiam Joanna Regina repudiato Joanne Arragonio Majorcae &

Mi-

Minorcæ Rege Othoni Brunſvicenci nupſit. Theod. à Niem. l. 11. de Schiſm. c. 24. & 37. Noſti Vir clariſſime Henricum VIII. Angliae Regem tunc Pontifici addictum dimittere voluiſſe Catharinam uxorem, Volſæi Cardinalis Conſilio, qui injuſtas illorum nuptias, quod prius Regina Arturi fratris Regis conjux fuerat, aſſerebat; Pontificem autem Clementem VII. votis annuiſſe & Bullam ad id Cardinali Campegio Legato tradidiſſe; verum ob Caroli V. metum & alias rationes eam Regi non exhibitam; quare à Pontifice ſe ſubtraxit, & procerum Regni aſſenſu repudiata ſua uxore Annam Bolenam duxit; Cambdenus in appar. Quamvis autem invito Pontifice divortium illud, & matrimonium ſequens facta fuerint; patet tamen ex Legatione & Bulla potuiſſe concedi. Denique Chriſtiani Imperatores Theodoſius, & Valentinianus, & Anaſtaſius, Juſtinianuſque divortia conceſſerunt quę haben-

bentur Cod. l. 5. t. 17. & teſtantu ad reprimendam frequentium divo tiorum licentiam fuiſſe neceſſaria Hæ tamen leges ut civiles, & re civilem ſpectantes ſimul declarar Regum, & Principum eſſe de h ſtatuere; ita ut per Legem & Euar gelium licita divortia non poſſint i uſu eſſe niſi admittantur ab iis pene quos eſt ſumma poteſtas quamobren inter nos nullatenus ſunt uſurpanda & ad Horatii remedium miſeris e confugiendum: *Levius fit patien tia, quidquid corrigere eſt nefas* Carm. l. 1. Od 24. ſed metuo ne lon ga diſſertatione omnem exhauſerin patientiam. Condona queſo han prolixitatem deſiderio queſtioni tuæ ſatisfaciendi. Vale Vir ampliſſime, & ſolitam benevolentiam perge pre-ſtare tibi addictiſſimo Stephano Mo-rino.

STE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

STEPHANI MORINI,

De calumniâ Gentilium, Caput aſininum eſſe Chriſtianorum Deum.

DISSERTATIO VII.

ARGUMENTUM.

Inſignia Tertulliani *&* Minucii Felicis *loca*, *de* Deo Chriſtianorum, Ononychite. Ononychites, ἀπὸ τοῦ ὄνου καὶ ὄνυχος, *ab* aſino, *& ungul:* *vel* Onocorſites, ἀπὸ τοῦ ὄνου κόρσης, *ab* aſinino Capite. *In ſacris* gentilium, *Latrator* Anubis, *Tricipitis* Hecates *ſimulachrum*, Serpentini Æſculapii, *&c.* Ouzelius *originem hujus Calumniæ arceßit à* Gnoſticis. Gnoſtici Ἰῷ Ζαβαώθ, Aſini *vel Porci figuram adſcribentes;* *Teſte* Epiphanio. *Deus in S.Scripturâ*, *Dominus* Sabaoth. *Hæc calumnia Hæreticis* gnoſticis, *& fortè ipſo nomine* Chriſtiano *antiquior.* Aſini *adoratio à* De-

mo-

mocrito, Tacito, & Plutarch Judæis *imputata.* Apionis Grammatici *mendacia*, *à* Joſepho *validis argumentis refutata. Imaginum uſus* Judæis *interdictus*; *Fatentibus* Dione, & Tacito. *Calumniæ in* Judæos *excogitatæ etiam* Chriſtianis *impoſitæ* Eraſmi *ſuſpicio quoad originem Hujus calumniæ*; *nimirum* Judæos *adoraſſe* οὐνὸν, *contractè pro* οὐρανὸν; *ſed* Græcos *intellexiſſe* ὄνον, *id eſt*, Aſinum. *Cœlum à* Judæis *cultum juxta* Strabonem, & Juvenalem Judæi *Cœlicolæ dicti. Deus Cœlorum nomine, in Sacris deſignatus*; *Quod variis S. Scripturæ locis oſtenditur.* השמים ירחמו עליך, Cœli miſereantur tui; Judæorum *voces ægrotum viſitantium. Altera* Eraſmi *conjectura? nimirum* Gentiles Cillum *pro* Cœlum *legiſſe.* Dores τὸν ὄνον, Κίλλον *nuncupantes*; *Teſte* Polluce. Petronius & Juvenalis *illuſtrati.* Tanaquilli Fabri *obſervatio*, *Calumniam*, *à* Tem-

Templo Oniæ *deducentis.* Oniæ *Templum*, Ὀνιεῖον, & Ὀνίȣ ἱερὸν *nuncupatum*; *Sed errore & malitiâ*, *in* Ὄνειον, & Ὄνȣ, *depravatum.* Gafarelli *opinio*; *Scilicet*, Judęos Aſinarios, *&* Aſinicolas *dictos*, *quia inſtar* Aſinorum, *ad onera & labores deſtinatorum*, *innumeris ceremoniis & obſervationibus onerarentur.* Judæorum *gens*, *Loco Matth.* 21:2. *per* Aſinam *deſignata*; *juxta* Hieronymum, Chryſoſtomum, *& alios patres.* Fullerus *hujus fabulæ originem*, *ad* Anam Horæorum *principem refert.* *Aquae ab* Anâ aſinos *paſcente*, *inventæ*; *juxta* verſionem Vulgatam, *in Loco*, *Gen.* 36:24. Moſes *à gentilibus cum* Anâ *confuſus.* *Authores beneficiorum in Deorum numerum relati.* *Magni* Bocharti *conjectura*; *Hanc calumniam natam eſſe*, *ex affinitate duarum vocum* Hebraïcarum, בדד, & בודד. בדד, Solus, *id eſt*, Deus: בודד, Solitarius,

rius, *id eſt*, onager. *Altera* Bocharti *conjectura, à nomine* הוה *petita.* יהוה, *apud* Gręcos patres *per* Ἰάω *redditum.* פי יהוה, Piiao, os Dei. Πιέω, Pieo, Ægyptiacè ὁ ὄνος, Aſinus. *Præcedentes* Doctiſſimorum Virorum *obſervationes examinantur, diſcutiuntur.* Eraſmi *Obſervatio ex* ὀρεινοῦ, οὐνὸν, & ὄνον *facientis nimis violenta.* Ὄινος, Bacchus à Judęis *cultus; ſecundum* Plutarchum. Aſininum caput *in* Siciliâ *in* Bacchi *templis aſſervatum & religioſè cultum.* Cillus *&* Cœlum *immane quantum à ſe invicem diſtantia.* Fabri *conjectura magis ingenioſa, quam veriſimilis. Tota* Ægypti *præfectura* τοῦ Ὀνίου, Oniæ *dicta. Nomen* On *vel* Oniorum, *ab opulentiâ & robore dictum, & tempore* Jacobi *patriarchæ notum.* Ἡλίου μετρόπολις, *in quibuſdam* Ptolomæi *exemplaribus* Ὀνίου μετρόπολις. Gafarelli *Sententiae debilitas.* Heraclides Lyci-

cius *à rege* Ægyptio *ſcitè illuſus.* Ægyptii, *ſervilem laborem per* aſinum *clitellâ inſtratum, ſignificantes; referente* Piërio. Fulleri *opinio refutata. Hiſtoria* Anæ *nullum reſpectum habens ad Templum* Hieroſolymitanum. Maria Moſis *ſoror, in* Alcorano, *cum Virginè Deipara confuſa. Nulla in* Anæ *Hiſtoria aquarum mentio.* ימים, *muli, non* מים, *aquæ, ab* Anâ *inventa. Prima* Bocharti *conjectura, magis erudita quam Solida.* בדד, Badad *non* Dei *nomen, ſed ejus epitheton, cum ab ipſo creaturæ removentur.* Sol *à* Ciceronè Solus *denominatus.* Sol Ἀπόλλων *dictus, ex* ἀ *privativo, &* πολὺς; *ſecundum* Chryſippum. בודד, Boded, onagri *epitheton, cum* Solus, *per deſertum vagatur.* Secundæ Bocharti *conjecturæ magna apparentia. Complura vocabula, ſecundum diverſas linguas, diverſas habentia ſignificationes.* אלי אלי, *à* Romanis *mili.*

litibus malè intellectum. Quidam, non longè à Romanorum *caſtris* Cauneas *clamans*, *à* Marco Craſſo *intellectus, ac ſi diceret*, Cave ne eas; *narrante* Cicerone. Apionem Alexandrinum, *tum veteris* Ægyptiorum *linguæ, tum etiam linguæ* Hebraicę, *magnam cognitionem habuiſſe, non veriſimile*. Pi-iao, *vox* Hybrida, *ex* Hebraico Pi, *&* Gręcâ *expreſſione* Jao. Nomen τετραγράμματον יהוה, Hebręis ἄῤῥητον, ἄφραστον, ἀνεκφώνητον ἄλεκτον *&* ἄφθεγκτον. Hebræi *loco* יהוה *ſemper pronunciantes* אלוהים, *aut* ארוני. Joſephi, Philonis, *&* Maimonidis *de hoc nomine teſtimonia. Locus Levit.* 24: 16 *à* Rabbinis *malè intellectus, & à* Lxx. interpretibus *perperam redditus.* לעלם, *defectivè ſcriptum, in loco Exod.* 3: 15. *ex mente* Rabbinorum, *ſignificat, Ad occultandum.* יהוה, *à* Lxx. interpretibus, Apoſtolis, *&* Hieronymo *redditur per* Κύριον. Deus Judæorum Ἰαω

vo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

vocatus, *Teſtibus* Diodoro Siculo, Macrobio, Origene, Cyrillo, & Theodoreto. Ἰαὼ *forte ex* יה, Jah. *formatum.* Ioſedek, *apud* Cyrillum, *per* Ἰαὼ δικαιωσύνην, *explicatum.* Nathania & Nethinæus, *ex* נתן, & יה, *compoſitum.* Doctorum virorum *opinionibus modeſtè refutatis; vera hujus* Calumniæ *origo indagatur. In ſanctuario* Iudæorum Palmę & Cherubini. כרוב, *Secundum* Talmudiſtas, Sicut puer. Cherubini *quadruplici facie*, Aquilinâ, Bovinâ, Leoninâ, & Humanà. Ἐναντιοφανὲς *de contentis in arcâ, inter Loca Hebr.* 9: 5. & 1 *Reg.* 8: 9. *conciliatum. Relativum ſæpius, non ad proximum, ſed ad remotius ſubjectum, reſpiciens, quod Loco, Apoc.* 11: 1. *clarè oſtenditur.* Urna Mannæ, *coram Teſtimonio repoſita.* Urna & Aſinus *eodem nomine dicta, & ſolis apicibus diſtincta. Apices vocum* חומר, & חמור, *inter ſe commutati.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

*tati. Illuſtre hujus Commutati-
nis exemplum, in Loco* 1 *Sam.*
16: 20. *qui porrò excutitur. Hir
nata* Ægyptiorum *Calumni*
חמר, urnam, *pro* Aſino *accipien-
tium.* Urna, *cum anſis promi-
nentibus, & ventre gibboſo,* au-
riti aſini caput *quodammodo ref-
rens. Alia obſervatio calumniam
è* Græco *ſermone arceſſens.* Ju-
dæi *oracula accipientes* ἀπὸ νῦ, à
*mente ſupremâ; Cavillantibus
profanis,* ἀπ' ὄνȣ, *ab* aſino Ὁ νῦς,
ὁ θεός, *mens* Deus *eſt; juxta* Tri-
megiſtum, Platonicos Judæos,
& Patres. Ἀπὸ νῦ, & Ἀπ' ὄνȣ, *fa-
cili negotio inter ſe commutantur
Quod illuſtri* Ariſtophanis *loco
oſtenditur.* Aſini Ægyptiis *val-
dè odioſi; narrante* Plutarch.
Typhon Oſiridis *hoſtis,* ὀνώδης
χρόαν, Aſinino *colore.* Aſinus
Ægyptiis Δαιμονικὸν ζῶον. Perſarum
regis, ad Ægyptios *notabilis vox.*
Aſinus Ægyptius *proverbii loco.*
Moſes, *apud* Ægyptios Typho-
n

nis *nomine deſignatus, Complures inter* Moſem *&* Typhonem *convenientiæ; Apud* Bochartum *&* Huetium. Typhon *è latere* Reç *genitus; Cum* LXXII. *ſociis in* Oſiridem *conſpirans;* Oſiridem *in* mari rubro *Submergens; Denique in* Arimis *fulmine ictus; Quæ omnia ſigillatim ad* Moſem *referuntur.* Neptunus *ab* Ægyptiis *vocatus* Μωσηλὲ Aquarum Deus; *narrante* Tzetze. Typhonis *cubilia* ἐν Ἀρίμοις; *Teſte* Homero. Ægyptiorum Dii, Typhonis *metu, in animalia tranſientes.* Moſes *cum* Oſiride *non confundendus.*

TErtullianus Apolog. c. 16. gentes alloquens ſcribit: *Somniaſtis Caput Aſininum eſſe Deum noſtrum &c.* & paulo poſt: *Nova jam Dei noſtri in iſta Civitate proxime editio publicata eſt, ex quo quidam in fruſtrandis beſtiis mercenarius noxius picturam*

propoſuit cum ejuſmodi inſcriptione; Deus Chriſtianorum Ononychites: is erat auribus aſininis, altero pede ungulatus, librum geſtans & Togatus. Nefarius ille gladiator ſic deridendam propinavit Chriſtianam pietatem, & monſtrum ſuum ἀπὸ τοῦ ὄνου & ὄνυχος ab *aſino* & *ungue* Ononychitem vocavit; vel ut Vaticani Codices habent Onocorſitem ἀπὸ τοῦ ὄνου κόρσης à *Capite Aſinino.* Sic Cęcilius apud Minutium Felicem de Chriſtianis, *Audio eos turpiſſimæ pecudis Caput Aſini conſecratum inepta, neſcio, qua perſuaſione venerari &c.* ridicula impietas hac calumnia, cum fingat in Chriſtianis quod poſſit irridere, & revera inter Deos ſuos ſimilia ſpectra habuerit, ut *Latrator Anubis*, caninum caput humano corpori impoſitum gerens, & alia quæ capita Leonina, Arietina, unumque Hecates ſimulachrum cum uno fœminæ corpore tria bruta capita habuit nempe equi, canis, & apri; ut mittam ſerpentinos

Æſcula-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Æſculapios, & Ægyptiorum feles, Crocodilos, & innumera portenta; ſed ut ut abſurda in ore gentium idololatrarum hęc calumnia & in ſe iniqua expedit ſcire unde originem habere potuerit; licet enim, ut optime Publii mimus: *malefacere, qui vult, nuſquam non cauſam invenit;* Cauſa tamen vel ex leviſſima ſaltem ſuſpicione excogitanda eſt. I. Ouzelus in animadverſionibus ad Minutii Felicis Octavium, vult Gnoſticos, exſecrandę hujus abominationis reos, occaſionem praebuiſſe gentibus, eam ab illis ad Chriſtianos traducendi, quia ſolemne gentibus, horum & ſimilium haereticorum, nomen Chriſtianum iniquè uſurpantium, flagitia veris Chriſtianis imputare, ſane Epiphanius de Gnoſticis agens ſcribit haereſ. 26. §. 10 Φασὶ δὲ τὸν Σαβαὼθ οἱ μὲν ὄνȣ μορφὴν, οἱ δὲ χοίρȣ. *dicunt autem horum quidam Sabaoth Aſini figuram, alii porci habere;* Deus autem ſolet in ſcriptura nuncupari *Dominus Sabaoth.* id eſt, *exercituum,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

quamobrem veriſimile eſt Domin
exercituum tributam aſini figuram,
quam Gnoſtici illi *Sabaoth* tribue
bant, & ut error vires acquirit eun
do tandem additum ſub illa figur
Deum coli à Chriſtianis. Fatec
gentes ſive malignitate ſive error
ſaepe confudiſſe haereticos cum Chri
ſtianis Orthodoxis hiſque errores a
impietates illorum attribuiſſe; Sed
conſtat in hujus calumniae cauſa i
non contigiſſe, quandoquidem atro
haec calumnia haereticos Gnoſticos
& forte ipſum nomen Chriſtianum
anteceſſit, ſiquidem Damocritus
vel Democritus (utroque enim mo
do ſcribitur à Suida in *Damocritus*
& in *Iudas*, & utrobique) refertu
ſcripſiſſe in libro de Judaeis χρυσῆν ὄνο
κεφαλὴν προσεκύνουν, κατὰ τριετίαν ξένον ἀ
γρεύοντες προσέφερον, καὶ καταλεπτὸν τὰ
σάρκας διέξαινον, καὶ οὕτως ἀνῄρουν. *Au*
reum Aſini caput adorabant, e
tertio quoque anno hoſpitem capie
bant, offerebantque & carnes minu
tatim diſſecantes ſic interficiebant

Ta

Tacitus etiam hiſt. lib. 5. c 4. de iiſdem Judæis ſcribens, *effigiem animalis, quo monſtrante errorem, ſitimque depulerant penetrali ſacravere &c.* & Cap præced. ſcripſerat: quod inopia aquę eos fatigabat, *cum grex aſinorum agreſtium è paſtu in rupem nemore opacam conceſſit, & ſecutus Moſes, conjectura herbidi ſoli, largas aquarum venas aperit.* Similiter Plutarchus Sympoſ. l 4. q 5. de iiſdem Judæis τὸν ὄνον γὰρ ἀναφήναντα πηγὴν ἀυτοῖς ὕδατος τιμῶσιν. *Aſinum qui ipſis oſtenderat aquarum fontes venerantur.* Joſephus ipſe lib. 2. Contra Apionem, inter cęteras hujus adverſarii impoſturas aſininum illud caput, & captivum ad ſacrificium & epulas, in templo ſaginari ſolitum refert, validiſque argumentis mendacium eſſe malitioſe excogitatum, nec Antiochum Epiphanem Templi Hieroſolymitani expilatorem, nec alterum Dei cognomen uſurpantem, nec Pompejum Magnum, aut Licinium Craſſum, Titumve Cęſarem qui

templo potiti ſunt, quidquam tale in ſacrario illo inveniſſe; falſiſſimum etiam Zabidum Idumæum ſub ſimulata Apollinis ſpecie latitantem hanc χρυσῆν τοῦ ἀκανθώνος κεφαλὴν detraxiſſe aut repoſuiſſe ut novo Commento inſinuaverat abſque idoneo auctore idem Apion; quandoquidem imaginum Confectio & uſus Judęis omnino eſt interdictus Legibus Patriis, teſte Dione l. 37. Hiſt. Rom. & innumeris aliis, & ipſomet Tacito hiſt. l. 5. c. 5. ſcribit enim: *Judæi mente ſola, unumque numen intelligunt, Prophanos qui Deum imagines mortalibus materiis in ſpecies hominum effingant: ſummum illud, & æternum, neque mutabile, neque interiturum: igitur nulla ſimulacra urbibus ſuis, nedum templis ſunt.* Nihilominus rumores à Judæorum inimicis vulgatos cum aliis retulit; *atque inde* (ut cum Tertulliano l. c. loquar) *opinor præſumtum nos quoquę, ut Iudaicæ Religionis Propinquos, eidem ſimulacro*

ini-

initiari. Quemadmodum itaque Chriſtiani multa cum Iudęis communia in Religione habebant, etiam calumnię in Iudæos excogitatæ Chriſtianis impoſitæ ſunt à communibus Adverſariis, & capitis Aſinini imprimis cultus; unde addiderunt Thyeſtæas Dapes & ἀνθρωπείων σαρκῶν βορὰς *humanarum carnium edulia*; teſte S. Iuſtino Matyre Apol. 2. quia appendices fuerunt Sacrificii Capiti Aſinino oblati ſecundum fabulam ſupra ex Democrito relatam; unde autem hæc fabula originem ducere potuerit, nunc videndum.

Eraſmus in laudes Aſini excurrens ſuſpicatur Gręcos alicubi legiſſe quod Iudaei ὀνόν adorabant, intellexiſſe autem ὄνον, id eſt, *Aſinum*, cum οὐρανόν Cœlum contracte ſcriptum eſſet intelligendum; Conſtat enim plurimos Cœlum à Iudaeis coli exiſtimaſſe, ita Strabo Lib. 16. ſcribens, quod Iudaei repudiatis Ægyptiorum, & caeterarum gentium diis ſolum Deum dixiſſe ὃ καλοῦμεν οὐρανὸν καὶ κόσμον,

quod

quod vocamus cœlum, & mundum & Juvenalis ſatyr. 14.

Nil præter nubes, & cœli numen adorant.

Unde *Cœlicolæ* dicti Cod lib. 1. t. 9 *de Iudæis & Cœlicolis*, quod ex ipſa Iudæorum conſuetudine potuit emanare, Deum enim Cœlorum nomine ſolent deſignare, ſic Daniel. 4. 26. Nebucadnetſari promittitur Regnum ejus fore ſtabile, ſimul atque agnoverit, *Cœlos dominari*, id eſt, Deum Cœlorum Dominum, 1. Macch. 3: 18. *non eſt differentia in conſpectu Cœli liberare in multis, aut in paucis.* Sic enim legitur ſecundum Manuſcriptum Alexand. & plurima exemplaria, quamvis quaedam habeant expreſſum *Dei* nomen, Matth. 21: 25. Chriſtus etiam ait: Baptiſma Ioannis unde erat? è Cœlo an ex hominibus? *è Cœlo*, id eſt, *à Deo* Luc. 15: 18. *Peccavi in Cœlum*, id eſt, Deum & Luc. 7: 28. *Regnum Dei* dicitur, quod Matthæus

Reg-

Regnum Cælorum nuncupaverat, Cap. 11:11. Quare ipſi Iudaei aegros viſitantes ſolent his verbis uti: השמים ירחמו עליך *Cæli miſereantur tui.* Sic Poëta

...... Cœlo gratiſſimus amnis.

Haec primam Eraſmi conjecturam adjuvant, non tamen in ea ita acquieſcit, quin alteram proferat in medium, obſervetque cœlum facilius adhuc potuiſſe in aſinum mutari; ſufficiet enim legiſſe *Cillum* non Cœlum: Κίλλον autem τὸν ὄνον οἱ Δωριεῖς nuncupant, *Dores Cillum, quod alii Cœlum*, teſte Polluce lib. 7. c. 13. & licet diverſiſſima prima fronte videantur illa vocabula, attamen nonnunquam videmus revera ea confundi, ut apud Petronium Arbit. ſatyr.

Iudæus licet porcinum numen adoret,
Et Cœli ſummas advocet auriculas.

Hæc

Hæc enim vulgaris lectio, & vota Iudæorum Cœlicolarum ad aures Cœli directa intelliguntur; At alii non Cœli, ſed Cilli legunt, & fortaſſe melius: nam quid in Cœlo commune cum auribus? at ironicè cilli aut aſini auriculæ recte dicuntur, quia hoc animal præ cæteris auritum; quin probabile etiam legi debere apud Juvenalem ....

Et *Cilli numen adorant.*

Tanaquillus Faber noſtras, cujus varia eruditio & ſolertia celebres ſunt, probabiliorem adhuc conjecturam ex Onia, qui Templum Judaïcum in prefectura Heliopolitana Ægypti condidit, deducere videtur; Templum enim illud cultui Divino ſecundum Judæorum Leges dicatum dici debuit, Ὀνίου ἱερὸν & Ὀνιεῖον; proclivis autem error, impellente imprimis malitia ab ὀνίου & ὀνιείου, ad ὄνον *aſinum*, & ὄνειον *aſininum*; unde cultui aſini dicatum rituum ignari facile collegerunt. Videatur lib. 1. epiſt. 6.

Ga-

Gafarellus in curioſit. inaudit. c. 1. §. 3 meram calumniam autumat, cui ſummum erga Deum obſequium, & oneroſa multorum præceptorum obſervatio anſam prębere potuerunt, ut ſcilicet aſinarii dicerentur, quia inſtar aſinorum ad onera & labores deſtinatorum, innumeris ceremoniis, & obſervationibus onerarentur; hinc *aſina* deſignat Judæorum gentem Matth. 21. ſecundum S. S. Hieronymum, Chryſoſtomum, & plurimos Patres: Sic Judæi coluiſſe aſinum dicuntur, aut caput aſininum in ſuo templo habuiſſe, quod patientiam aſininam ſua devotione exhiberent, & infatigabile hujus animalis obſequium imitarentur.

Nicol. Fullerus miſcell. l. 3 c 8. antiquum Horæorum principem *Anam* hujus fabulæ originem refert; quia enim refertur Gen. 36: 24. eum, paſcendo patris ſui aſinos, inveniſſe *aquas*; ſecundum vulgatum & nonnullos antiquos interpretes teſte S. Hieronymo quęſt. Ebraic. in Geneſ.

gen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

gentes ſuam conſarcinaſſe fabulam & (confundendo Moſem cum Ana cujus refert hiſtoriam, & diverſa tempora) dixiſſe, quod laboraſſet siti & cultu remuneraſſet aſinos ob aqua in extremo periculo ab ipſis monſtra tas; ſane is mos erat gentium, & auctores aliquorum beneficiorum ſolebant in Deorum numerum referre, & cultu religioſo proſequi, u apud mythologicos autores nihil fre quentius.

Denique magnus Bochartus collega olim præſtantiſſimus, cujus incomparabilis eruditio, & acerrimum judicium apta nata videbantur ad res abſtruſiſſimas in lucem proferenda & illuſtrandas eas, quæ denſiſſimis tenebris involutæ erant, non dedignatus eſt poſt alios hujus fabulæ ſcrutari rationes, duaſque profert; prima affinitati duarum vocum Ebraicarum innititur, quarum una Deum altera onagrum ſignificat, ſcilicet בדד *badad*, id eſt, *ſolus* Deus dicitur Deut. 32: 12. & בודד *boded* onager,

ger, quaſi *ſolitarius* dicitur Hoſ. 8. 9. hac affinitate autem abuti potuerunt impii ad numinis ipſis ignoti contumeliam; altera petitur à proprio Dei nomine, quod ob ſummam venerationem, ne quidem pronunciare audent Iudęi, & legitimam etiam ejus pronunciationem tandem dedidiciſſe videntur; Patres autem & antiqui auctores Græci per ἰάω efferunt: jam vero nihil frequentius in ſacris Iudęorum litteris quam conſulere *os Dei.* loquutum *Dei os* &c. Ebraice autem *os Dei* eſt, פי יהוה ſive ſecundum eorum pronuntiandi modum Piiao? Ægyptiacè autem Πιεο *Pieo*, interpretatur ὁ ὄνος *aſinus*, in Ægyptio nomenclatore Ibnocabari à Kirchero Ieſuita edito p. 166. quamobrem Ægyptii abominando ſcelere potuerunt Ebraïca verba ſecundum lingue ſuæ ſenſum interpretari, & quia audiebant Deum loqui, & ſua Oracula edere in Sanctuario contumelioſe dicere, quod aſinus in eo eſſet, & caput aſininum

in eo loqueretur; horreſco tantan
referens impietatem? cum ſumm
illo viro.

Eruditas has Doctiſſimorum Viro
rum obſervationes ſuſpicio, fateo
tamen in iis me non acquieſcere, &
cum conjecturæ tantum ſint in i
quædam deſiderare, quę impediunt
quominus probabiles habeantur. N
mis violenter ex οὐρανοῦ οὐνὸν facit Era
mus, ut tandem ὄνον habeat; ſi lude
re licet in verbis affinibus, οἶνον fac
lius inveniſſet, quod vinum ſign
ficat, & pro Baccho acciperetur
quem cultum à Iudæis refert Plutar
chus, aſinus autem honorificum lo
cum in Bacchi ſacris obtinuit, & ip
ſum caput aſininum aſſervabatur i
Sicilia in Bacchi Templis, religio
ſéque colebatur, & ſuper eo mulie
res adulterii ſuſpectæ jurare cogeban
tur. Ad Cillum quod ſpectat tan
tum à Cœlo abeſt, ut nullis fidicu
lis poſſit cum ipſo componi, præte
rea de capite tantum aſini agitur
Fabri conjectura ingenioſa eſt &
docta

docta: primoque aſpectu arridet, ſed ſenſim veriſimilitudinis ſpecies evaneſcit; non tantum enim diſcrimen eſt inter nomina. τοῦ ὀνίου & ὄνου, aut ὀνιεῖον, & ὀνεῖον; ſed tota præfectura τοῦ Ονίου, Oniæ dicta, & conſequenter ſępius diceretur: Imus εἰς τὴν ὀνίου, *in regionem Oniæ*, quod nomen licet ad aſinum Græcis auribus proxime accedat: nemo tamen propterea dixit hanc pręfecturam aſinorum cultui deditam; cur igitur diceretur non Templum Onię dumtaxat, ſed Templum Hieroſolymitanum propter idipſum capitis aſini cultui dicatum? præterea etſi ab Onia Iudæo Templum illud denominatum, tamen contigit totam regionem ſic etiam denominari, at non à Iudęo, ſed ab opulentia & robore adhuc vivente Iacobo Iudaeorum parente: nam Gen. 41:45. *præfectus Onii*, vel *Oniorum* memoratur, & ejus filia in uxorem datur Ioſepho; abſurdum eſt autem ut Ægyptii nomen antiquiſſimum & inter eos celebre ex Lingua Græca

 inter-

interpretandum putent in Iudæorur
contumeliam, quod ipſis longe con
tumelioſius foret, cum totam regic
nem & ejus Metropolim Heliopolir
eadem infamia aſperſiſſent: quin no
conſtat Templum ab Onia denomi
natum Ονιεῖον, & à regione celeberr
ma probabile denominari, ſi hoc nc
men ipſi tribuitur: nomen auter
illud antiquum ipſis Græcis non ir
auditum, cùm in quibuſdam Ptol
mæi exemplaribus ὀνίȣ μετϱόπολις dice
retur, quę in aliis vocatur, Ηλ
μετϱόπολις.

Gafarelli ſententia ſufficeret ad ex
plicandum aſinariorum elogium
Iudæis daretur; ſed ad dicendum
quod caput aſini in ſanctuario ſu
habuerint, illudque coluerint, inept
eſt: gentes igitur effrænæ potue
runt quidem Iudæos ſub legis jug
laborantes cum aſino *cui onus conve
nit*, Eccleſ. 33: 24. conferre, & la
borem cum aſino confundentes, aſi
narios pro laborioſis vocare, non ſe
cus ac Rex ille Ægyptius, qui He

rac

raelidi Lycio offerenti librum cui titulum fecerat πόνου ἐγκώμιον, *laboris encomium*, ſcite illuſit, prima littera obliterata ut encomium ὄνου *aſini* ſupereſſet, quod laboris laus in aſinum recidat, ut refert Pierius Hierogl. l. 12. additque *ſervilem laborem per aſinum clitella inſtratum* ſignificaſſe Ægyptios; at cultus diſtat à labore, & quo labori magis affinis eſt aſinus, eo alienior ab objecto cultus propter quod laborabant Iudæi.

Ad Fullerum quod ſpectat merito obſervavit nonnullam affinitatem habere Anæ aſinos paſcentis, & aquas invenientis hiſtoriam, cum fabula de Moſe ſiti laborante & aſinorum opera fontes inveniente. At hoc nihil confert ad capitis aſinini cultum, neque ullum habet reſpectum ad Templum Hieroſolymitanum multis poſt ſæculis conſtructum: adde ingens intervallum dividens ſęcula Anae, & Moſis, impedienſque ne confundantur, & in unam fabulam evadant; verum quidem fabulas quae veritatem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

non curant, temporum rationem paucam habere, teſte Alcorano cap 4. confundente Mariam Moſis ſororem, cum Virgine Deipara neglectis duobus annorum millibus intercedentibus; quod igitur eſt majoris momenti, nulla in Avæ hiſtoria aquarum mentio: ימים jemim *mulos*, non מים maim *aquas* inveniſſe dicitur, diverſaſque has voces, diverſaſque earu m ſignificationes confundere non potuerunt orientales, neque Ægyptii imprimis: nam Arabes contermini probe intellexerunt hanc vocem, quam per אלבגל *mulos* reddiderunt in verſione Geneſis. Denique aſinis inventum illud non eſt tribuendum, ſed aſinorum paſtori, qui ſpeciem equinam cum aſinina arte aut caſu conjungi poſſe expertus eſt.

Bocharti Illuſtriſſimi ſuperſunt conjecturæ, quas obiter dum de mulis ageret expoſuit, prima part. Hiero. 7. l. 2. c. 12. ut poſteros ad exercendam induſtriam excitaret, donec

ali-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

aliquid certius inveniretur; ſat clare enim teſtatus ſe in iis non acquieſcere; quare ut ei morem geramus, & cum debita obſervantia declaremus ſententiam noſtram, fatemur in prima plus eruditionis & induſtrię, quam ſoliditatis apparere cum *badad* non ſit nomen Dei ſed tantum epitheton ei conveniens, cum ab ipſo creaturæ removentur, & *ſolus* dicitur; hæc vox enim *ſolum* ſignificat, & rebus omnibus convenit, & tribuitur, quotieſcunque ſolitarie agunt; & ſol verbi gratia ita ſolus eſt, ut inde denominetur, *quia* (inquit Cicero 2. de nat. deor. §. 68.) *Solus ex omnibus ſyderibus eſt tantus, vel quia cum eſt exortus obſcuratis omnibus ſolus apparet*; ob eandemque rationem ſecundum Chryſippum dictus Ἀπόλλων ab à privativo & πολύς. *Boded* etiam *ſolus* eſt, & onagro tribuitur, quia ſæpe ſolus invenitur, & domeſtici etiam: unde & vernacule *baudets* etiam dicimus; ſed cum nulla res ſit, quæ

ſecundum aliquam rationem ſola nc
poſſit dici, nullo modo ſufficit, u
unus aut alter ſoli dicantur, ut inte
ſe confundantur, quia ſolę, ut eju
ſolus dicerentur. Non eſt igitur hę
conjectura comparanda cum alter
in qua omnia quadrant, Origo ca
lumniæ, cujus nec Ægyptius aucto
perhibetur, petitur ex Lingua Ægy
ptiaca, qua verbum Ebręum mal
tioſe intelligitur; nihil autem fre
quentius quam occurrere vocabul
ſecundum diverſas Linguas habenti
diverſiſſimas ſignificationes; nihi
etiam frequentius quam in ſenſu Lin
guæ ſuæ ea excipere, & Ægyptium
Ebraïca, ſi poſſit Ægyptiace intelli
gere, in ſenſumque convenientem
Lingue ſuę deflectere: ſic Chriſto
in cruce clamante אלי אלי, *Eli*
Eli, *Deus meus*, *Deus meus*, Ro-
mani milites putaverunt, quod Eliam
vocaret, quia hęc verba Ebraïca,
non multum differunt à nomine Elię
Romano more enunciati; Ebræï enim
dicunt *Eliahou* longe diſſimili ſono;
ſic

ſic à Romanis verſus in omen clamans *Cauneas*, licet enim ficus ex oppido Æolidis Caunæ dicto venales exponeret, viſus tamen eſt dicere, *Cave ne eas* M. Craſſo Romanum exercitum in funeſtam expeditionem ducenti: itaque veriſimillima eſt Viri Doctiſſimi conjectura; eſt tamen aliquid quod pronam in aſſenſum mentem pauliſper remoretur; ſcilicet vetus Ægyptiorum Lingua qua *Pieo* aſinum ſignificabat, in deſuetudinem abierat, & à quadringentis annis à Græca quam victor Alexander introduxerat in Coptum urbem Æthiopiæ fere conterminam fuerat relegata; quamobrem Apion Alexandrinus inter Græcos educatus, & in urbe à Græcis condita degens Græceque ſuos omnes libros ſcribens, vis potuit tantam obſoletæ linguæ cognitionem habere, ut ea appoſite uteretur ad deflectendum à natuvo ſenſu verbum Ebrçum & in ſcelus, cujus ne minima quidem ſuſpicio hactenus inciderat, commu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

tandum: debuit inſuper probe callere Linguam Ebræam, à Iudęis praecipue Alexandrinis etiam ignotiſſimam, ut verbum ſuae calumniae aptum tam ingenioſe ſeligeret: praeterea utramque linguam licet perfecte calluiſſet, vix potuit hanc ſuae calumniae anſam adaptare, nam *Pieo* eſt nomen cum ſuo articulo aſinum ſignificans; at *Pi-iao* ſunt duo vocabula abſque articulis enunciata, ut cuivis patere potuit, & quod praecipuum eſt Graece & à Graecis *iao* uſurpatum, non ab Ebraeis Ebraïcè loquentibus, ſic igitur hybrida vox erit *pi-iao pi* enim Ebraïce *os* ſignificat, & *iao* erit Graeca expreſſio nomini Dei: quod Ebræi propriis vocalibus fugiunt exprimere, ſed modo ex nomine אדוני modo ex אלוהים mutuantur, ut ejus loco ſemper pronuncient aut Elohim, aut Adonai: ſi igitur de oraculo ſanctuarii interrogati reſpondiſſent *os Dei* loquutum, dixiſſent *pi elohim* aut *pi adonai*, non vero pi-

iao,

iao, cum hoc nomen vocent ἄῤῥητον, ἄφραστον, ἀνεκφώνητον, ἄλεκτον, & ἄφθεγκτον, & cum ſpecialius deſignare coguntur à numero litterarum τετραγράμματον vocant: hinc Ioſephus Ebręus & Sacerdos antiq. l. 2. cap: 5. ſcribit Deum Moſi deſignaſſe τὴν ἑαυτοῦ προσηγορίαν, οὐ πρότερον εἰς ἀνθρώπους παρελθοῦσαν, περὶ ἧς οὔ μοι θέμις εἰπεῖν, *nomen ſuum nunquam antea hominum ulli auditum, quod mihi eloqui nefas eſt.* Reſpicit ad Exod. 6: 2. ubi Deus ſe primum Moſi manifeſtaſſe nomen ſuum יהוה dicit quia nomen illud conſtantiam & fidelitatem ejus immotam, quam promiſſis ſtando & adimplendo manifeſtabat, exprimit. Sic Philo de vita Moſis teſtatur auream laminam, qua inſtar coronę caput Pontificis cingebatur, habuiſſe τέτταρας γλυφὰς ὀνόματος ὃ μόνους τοὺς ὦτα, καὶ γλῶτταν ςοφίᾳ κεκαθαρμένους θέμις ἀκούειν, καὶ λέγειν ἐν ἁγίοις, ἄλλῳ δ᾽ οὐδενὶ τὸ παράπαν οὐδαμοῦ: *quatuor inſculptas litteras nominis illius quod ſolis auribus, & lingua ſapientia purgatis fas eſt audire,*

audire, nominareque in ſacris, præ- terea nemini. Purgatis autem illi Pontifices intelligit, & Exod. 28: 3 patet revera nomen tetrogrammato inſculptum fuiſſe Tiaræ Pontifici Sic ſapientiſſimus Rabinorum R Moſes ben Maimon in Iad cha tom. 1. l. 2. Ahau. tract. de orat. bened. ſacerd. c. 14. §. 10. אומר את
שם ככתבו והוא השם הנהגה מיוד
א ויו הא וזה הוא השם המפורש
אומר בכל מקום ובמדינה אומין אותו
כיניו הוא באלף דלית שאין מזכירין
ת השם ככתבו אלא במקדש בלבד וגומ
& (benedicens populum) *pronun- ciat nomen ut ſcribitur; ſcilicet no- men quod conſtat litteris, iod, he, vau, he, & dicitur nomen expoſi- tum* (quia eſſentiam Dei immenſam & æternam omnes temporis diffe- rentias complectentem exponere vi- deatur) *in omni loco, & urbe qua- vis illud pronunciant, ſecundum vo- cales ipſi adſcriptas ſeu per adonai, ſed ſicut per ſuas conſonantes expri- mitur nomen illud non proferunt,*

niſi

niſi in Sanctuario ſolo &c. quin addit: ומשמת שמעון הצדיק פסקו הכהנים מלברך בשם המפרש, אפי׳ במקדש, כדי שלא ילמוד אתו אדם שאנו חשוב *a morte Simonis Iuſti* (quem excepiſſe ulnis Dominum quidam; alii nepotem Iadduæ qui Alexandro Magno obviam fuiſſe putant) *deſierunt Sacerdotes benedicere per nomen expoſitum in ipſo Sanctuario etiam, propterea ne aliquis qui non eſſet dignus illud diſceret*, & cęteri Rabini hujus Veſtigiis inſiſtunt; nec mirum, cum Sacrum Textum ipſis pręire credant Levit. 24: 16 ונקב שם יהוה מות יומת quod 70 reddiderunt ὀνομάζων τὸ ὄνομα κυρίου θανάτω θανατούσθω quod ad verbum ſignificat: *nominans nomen* יהוה *morte moriatur*, imo obſervant Deum ipſum dixiſſe de hoc nomine venerando Exod. 3: 15. זה שמי לעלם *hoc nomen meum ad occultandum.* Licet enim *Legnolam* ſignificare ſoleat in ęternum, quia hic defectivè ſcribitur volunt ſignificare *ad occultandum* quo pateret non debere pronun-

nunciari ſecundum propriam ſcriptu-
rã, ut videre eſt in Comment. R.D.K.
in h. l. etiam 70 interpretes in eadem
fuiſſe ſententia videntur quandoquid
יהוה non exponant ſecundum propri
ſenſum, ſed per κυριον *dominum*, u
etiam Apoſtoli noſtri poſt ipſos, &
S. Hieronymus, quaſi legerint om
nes Adonai *Dominum*, quod ex
preſſe etiam confirmatur Exod. 6: 3
nam in Textu eſt יהוה, & verſio
vulgata cujus auctor præcipuus ha-
betur S. Hieronymus reddit Adonai.
Iamvero videre non poſſum qua ra-
tione Apion à Iudæis audire potue-
rit nomen illud, quod uno ore te-
ſtantur illius temporis Iudæi non fu-
iſſe pronunciatum niſi in Sanctuario
a Pontificibus, & conſequenter cæ-
teris Iudæis ignotum, nam cum mo-
dulatione quadam vocis ita tunc vo-
lunt pronunciatum, ut genuinus ſo-
nus non perciperetur; imo eo etiam
ſeculo penitus deſiiſſe ejus pronun-
ciationem; non video, inquam un-
de uni Apioni Prophano innoteſcere
potu-

potuerit, cùm vice ejus nomen Adonai enunciarent; dicendum eſt didiciſſe à Scriptoribus Prophanis qui antequam Iudæi ab ejus pronunciatione abhorrerent, illam didicerant; Sane Diodorus Siculus Lib. 1. & Macrobius Saturn. l. 1. c. 18. ex Clario Apolline Deum Iudæorum Ιαώ vocant; quemadmodum etiam Patres & Origenes contra Celſum l. 6. Cyrillus in Agg. c. 1. & Theodoretus in 1. Paral. at nova exſurgit difficultas: non conſtat enim Auguſtiſſimum Dei nomen, quod per Elohim aut Adonai efferre ſolent Iudaei, per ἰαώ expreſſum; nam ἰαὼ ex יה iah potuit formari, aſpiratione in extremitate vocis graecis auribus inſolita in ω tranſeunte, quod ſuadet S. Cyrilli locus, ubi Ioſedek explicatur ἰαὼ δικαιοσύνην, fit autem ab יה iah & Sedek: ſic Theodoretus quaerens Nethineorum originem obſervat componi ex ἰαὼ & voce *donum* ſignificante, nempe נתן Nathan; revera ex Nathan & iah fit Nathania & inde Nethinaeus: ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

ſed quod imprimis obſervandum, ſi Graecis auctoribus nomen Divinum Ιαὼ diſcere, & audire potuit Apion non potuit ab iiſdem diſcere quod פי pi ſignificet *os*; ſi a Iudaeis autem referri quoddam oraculum audivit ad *os Dei* פי *pi* quidem dixerunt, ſed Adonai aut Elohim conjunxerunt, quod calumniae ejus locum dare non potuit, cum utrumque vocabulum ſimul junctum eſſe neceſſe ſit: haec obſtant ne ingenioſiſſimae conjecturae cum applauſu aſſentiar, aſſentientibus tamen minime obſiſtam.

Temerarium eſſet palmam quaerere in campo, quem tot praeſtantiſſimi viri percurrerunt, ſed licet eorum exemplo induſtriam exercere, & quae intacta reliquerunt rimari; irrumpamus itaque in Sanctuarium Iudaeorum, & conſideremus omnia ejus ornamenta, ut videamus an aliquod fuerit quo abuti potuerit Apion ad aſtruendam ſuam calumniam; id enim eſt in quaeſtione, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

in Sanctuario aſſervatum & cultum caput aſininum dixit audax ille Iudaeorum adverſarius: jam vero in hoc Auguſtiſſimo Dei Sacrario undique radiabant *Cherubini* Palmis immixti, iiſque circumſtantes muri decorabantur; duoque inſuper propitiatorio incumbebant, at nihil commune Palmis aut Cherubinis cum aſino; licet enim de Cherubinorum forma non conſtet, & alii ſimiles pueris alatis putent, quod nomen videtur innuere ſi כרוב *Cherub* ſignificet *ſicut puer* ſecundum Thalmudiſtas, R. S. I. & R. Levi ben Gerſon, Abarbanelemque; alii ex Ezechiele c. 1. velint unumquemque Cherubinum quadruplici facie nempe aquilina, bovina, leonina & humana fuiſſe praeditum, ut abſque ulla retrogradatione, aut declinatione in quatuor mundi partes ſemper converſi currum Divinum trahere valerent, ad deſignandum promptiſſimum illorum obſequium, cùm in omnes partes ſint ſemper converſi ad

exſequenda Dei mandata; nemo] tamen aſininam formam ipſis unquam aſſignavit, & inter has nulla eſt quae ad eam tantiſper accedat. Arca inſuper in illo Sanctuario adfuit, quae nullam habet cum capite aſini ſimilitudinem, thuribulum etiam aeque diſſimile. Reſtant virga Aaronis, quae germinavit urna mannae in monumentum aſſervatae, & duae foederis tabulae, quae contenta intra arcam dici videntur Ebr. 9:4. Contra vero 1 Reg. 8:9. & 2 Cron. 5:10. Scribitur quod *nihil erat in arca præter illas duas tabulas quas collocaverat Moſes in Horeb.* quam contradictionem Scaliger in Scaligeran. arbitrabatur inſolubilem; nullo tamen negotio ſolvitur, ſiquidem Ebr. 9:4. deſcripſerat τὴν σκηνὴν καὶ τὴν κιβωτὸν cũ ſcribit ἐν ῇ urna mannae, Virga, & tabulae foederis; nihil autem impedit; quo minus ἐν ῇ σκηνῇ in tabernaculo dici repoſitas urnam, Virgam, & tabulas cum ipſa arca; non vero in ipſa arca incluſa fuiſſe; neque obſtat

quod

quod arcae mentionem proxime feciſſet: nam frequenter relativa non ad proximum, ſed ad remotius ſubjectum referuntur, ſic Apoc. 11:1. prius mentio fit τοῦ ναοῦ, Et paulo poſt τοῦ θυσιαστηρίου, mox autem adorantium *in eo*, id eſt, in templo remotiore, non in altari licet propiori, Cum altare non contineret adorantes: ne tamen illa tranſpoſitio videatur incommoda eo quod immediate Paulus arcae, non tabernaculi deſcriptionem continuat, altera ſolutione utar, dicamque ἐν ᾗ latiori ſenſu dici, & deſignare quidem tabulas in arca incluſas, virgam vero & homer *juxta* illam, & in tabella ei adjuncta appoſitas; ſic in pro *juxta* uſurpatur, ut Iudic. 18: 12. Danitae Caſtra metantur *in urbe* Chiriathieharim. id eſt, *juxta illam*; ſane Exod. 16: 34. *Coram teſtimonio*, id eſt, arca teſtimonii, urna illa reponitur, & in conſpectu Dei, non in occulto inter arcae latebras: itaque oculis pontificis ſanctuarium ingreſſi patebat, & virga etiam, ſed haec

non referebat ſpeciem aſini, & a
eadem ſpecie non minus aliena vide
tur urna; Cum tamen ſola ſuperſt
urna in ea vel nullibi quærendu
Caput aſininum, aut ſaltem illiu
imaginaria ſpecies, & umbra; fort-
tan non abſque ſucceſſu: ſciendu
enim eodem nomine, & urnam, a
aſinum dici, & alterum ab alte
ſolis apicibus non ſolitis adſcri
diſcriminari; nempe urna dicitu
חומר *Chomer*; *aſinus* vero חמור *Ch-*
mor; quin non proprie apicibus,
ſed fere ſola eorum tranſpoſition
differunt, & adeo leve illud diſcr-
men ut vix, ac ne vix quidem
Doctiſſimis Ebræorum obſervetu
imo ipſi illi apices inter ſe commu
tantur, exemplo res clara fiet 1 Sam.
16:20 *Cepit Iſai* חמור *Chamor pa-*
nis, & lagenam vini, & unu
Hædum Caprarum, & poſuit in manu
Davidis &c. quæritis quid ſit h
חמור? Si apices quibus hæc vox a
ſignificandum aſinum ſolet determ
nari, conſiderentur, aſinus erit, a

Lagen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Lagena vini contra requirit, ut certa panis copia ei reſpondeat; prę-terea certa panis quantitas, lagena vini & hædus in manum Davidis poni poſſunt, at aſinus & hæc male ſimul collocarentur in manum pueri, cum manu non ducatur aſinus, ſed ſtimulis à tergo cogi debeat; ſaltem ejus tergo imponendus fuiſſet David cum his ſarcinis: ſane 70 pro certa menſura panis acceperunt, reddunt enim, καὶ ἔλαβον Ιεσσαὶ γόμορ ἄρτων, καὶ ἀσκὸν οἴνου, *& ſumpſit Ieße Chomer pa-num, & utrem vini &c*, Sic vulgo Gręcæ editiones, ſed Complutenſis ut alias nonnunquam utramque ſi-gnificationem conjunxit, meliorem non agnoſcendo, habet enim: καὶ ἔλαβον Ιεσσαὶ ὄνον, καὶ ἐπέθηκεν αὐτῷ γόμορ ἄρτων, *& accepit Jeße aſinum & impoſuit ipſi Chomer panum &c.* Contra R. D. Kimchi anceps & dubius ïnter utramque ſignificati-onem, quam exponit remanet, & lectoris arbitrio liberam utriuſque concedit electionem his verbis:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

חמור לחם, המור טעון לחם, ונאד
מלא יין, ו"תי, טעון חמרא ולחם, ו"מ
חומר או צבור, כאשר שופטים, טו, בלחי
החמור, חמור חמרתים. *Aſinum panis, id eſt, aſinum onuſtum pane, & utrem vino plenum; ſic interpretatus eſt Ionatan in Chald. par. onuſtum vino & pane: & ſunt qui interpretantur quaſi eſſet Chomer ſive acervus, quemad Iud.* 15:16. *in maxilla aſini acervũ, acervos:* (ubi aſinus & acervus nullo diſcrimine ſcribuntur) *& Exod.* 8: 13. *de acervis ranarũ.* Igiturin confeſſo eſt ex Ebræis 70. & illos quos commemoravit Kimchius pro menſura quæ urna aut homer dicitur accepiſſe chamor ſive aſinũ; contra Chaldæus interpres, Syrus, Arabs, & vulgatæ auctor aſinum interpretantur eamdem vocem, & conſequenter utraque ſignificatio poteſt ei merito tribui, quid igitur proclivius fuit quam vocem ambiguam & ſecundum quoſdam aſinum, aut urnam indifferenter ſignificantem, pro aſino uſurpaſſe, & dixiſſe aſinum in Sanctuario aſſervari & religioſe coli, quia urna

urna mannæ divinitus datæ, ac in æternum hujus doni monumentum aſſervatę in Sanctuario accuratè & religioſè conſervabatur? Id ſane facillimum factu ab Ægyptiis malevolis, & Iudaïcę religioni infenſiſſimis, à Iudęis enim ſciſcitantes quid magnificum eſſet in Sanctuario, quod tantopere venerabantur; audierunt nihil præter Arcam, Cherubinos, Virgam Moſis, Tabulas Legis, & Chomer; aliaſque diſcentes Chomer & Chamor aſinum ſignificare, ſuam calumniam illico fabricaverunt. Non multum intereſt, quod caput aſini, non totum aſinum dixerunt coli in Sanctuario, cum multa ſibi concedant calumniatores; non improbabiliter tamen dici poteſt reclamaſſe contra hanc impoſturam Iudęos, & aſſeveraſſe vocem illam ambiguæ ſignificationis poſſe ſignificare aliquando aſinum; ſed cum de Sanctuarii vaſibus agitur ſignificare urnam; unde arripuerunt occaſionem dicendi eſſe tantum caput aſini, quia

urna cum anſis utrinque prominentibus, & ventre gibboſo magis caput auriti aſini, quàm totum aſinum referre videtur: hæc conjectura noſtra, quæ melioribus nullum affere præjudicium. Non videtur autem improbabilis, cum ambigua ſignificatio cui innititur, luculento exemplo probata fuerit, nec ut agnita ſit ab Apione magna Linguæ Ebraicæ cognitio fuit neceſſaria, cum nomina propria menſurarum & inter ſermonem vulgarem Iudæorum remanſerint, & hoc ipſum Chomer in Grȩcis editionibus exſtet. Si tamen inter Grȩcos & Iudæos Helleniſtas nata calumnia è Græco ſermone petenda eſſet; dicerem Iudæum Sanctuarii ſui oraculum jactantem autumaſſe, quòd populares ſui monerentur officii ἀπὸ νοῦ *à mente ſuprema*, ὁ γὰρ νοῦς ὁ θεὸς, *mens enim Deus eſt*, inquit Triſmegiſtus in Pimandro cap. 1. Sic platonici omnes loquuntur, ſic Patres etiam nonnunquam, & Iudȩi ipſi, ut Philo

ſȩpiſ-

ſępiſſime, ſed ob Triſmegiſtum antiquiſſimum Ægyptiorum ſapientem ſic maxime loqui voluit: at nulla literula mutata, & levi dumtaxat imperceptibilique diſtinctione cavillator excepit ἀπ᾽ ὄνȣ *ab aſino*, & impiè propriis verbis arguere ſategit Iudæum horrenda abſurditate, quod conſuleret & veneraretur, in Sanctuario ſuo aſinum, aut caput aſini dumtaxat, quod nulla figura appareret, ſed vox ſola audiretur: neque mirum malitia & impietate ſic potuiſſe bona verba in peſſimum ſenſum detorqueri, cùm incogitanter id alias contigerit in hoc Ariſtophanis verſu Nub. act. 4 ſcen. 5. ὢ δῆτα ληρεῖς ὥσπερ ἀπ᾽ ὄνȣ καταπεσών, *nugæ, ut qui potius decidiſti ab aſino:* Scholiaſtes enim obſervat optime etiam legi ἀπὸ νȣ͂, & proverbialiter referri à Platone, cùm inepti ſint qui ab aſinis lentè decidunt, & qui etiam à mente excidunt, quod igitur fortuito huic verſui contigit, potuit idem Iudæi verbis accidere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Tandem operæ pretium eſt diſquirere cur aſinus ab Ægyptiis in hac fabula prę aliis animalibus electus; procul dubio id à ſummo in aſinos odio profectum: Ægyptii enim omnium animalium, inſectorum etiam & plantarum cultores infenſiſſimo odio proſequebantur ſolos aſinos; cujus odii varias cauſas refert Plutarchus de Iſid. & Oſir. quarum potior petitur à Typhone capitali Oſiridis eorum Dei pręcipui hoſte, quem volebant ὀνώδη τὴν χρόαν aſininum colorem habuiſſe; etiam τὸν ὄνον ἐ καθαρὸν ἀλλὰ δαιμονικὸν ἡγοῦνται ζῶον εἶναι, aſinum immundum, & Dæmoniacum eſſe animal; unde in quibuſdam ſacris aſinos è pręcipitio dejicere, & mactare ſolebant, quin Buſiritas, & Lycopolitas à Tubarum uſu abſtinuiſſe, quod harum ſonus cum aſinorum ruditu quamdam habere ſimilitudinem videatur; & omnes Ægyptii perſarum quemdam Regem, quem odio pluſquam Vatiniano proſequebantur, in contumeliam

liam vocabant *aſinum*, ut ſceleſtum & impurum ſignificarent; unde ipſe dicebat ὁ μέντοι ὄνος οὗτος ἡμῶν κατευωχήσεται τὸν βοῦν, *hic aſinus veſtrum bovem epulabitur*, & revera victor Apim mactavit: denique quidquid noxium & funeſtum habet natura Typhonis eſſe dicebant, & conſequenter aſinum ad Typhonem pertinentem furialiter oderunt; unde in proverbium abiit *aſinus Ægyptius*, de iis qui probris, contumeliis & omnium injuriis ſunt obnoxii: nempe Typhonis nomine Moſen, cujus plagis tota pene Ægyptus corruit, deſignabant, & quia Exod. 4: 20. cum aſino ad petendam Ægyptum intendit iter, ut ejus adventum execrentur, ſæviunt in aſinos, & quo impenſius eos deteſtantur, eo Iudęis putant eſſe contra venerabiliores; unde non potuerunt non arripere avidiſſime calumniam de aſino ab iis culto. Non opus eſt ut probem Moſis cum Typhone ſimilitudinem, ſufficiet legiſſe tractatum memoratum

tum Plutarchi de Iſid & Oſirid. & Bochartum Hierozoic. part. 1, l. 2. c. 34 qui in lucem ſolertiſſime profert convenientias plurimas fabuloſa Plutarchi narratione involutas; Clariſſimumque Huetium in ſua demonſtratione Euangelica propoſ. 4. c. 4. §. 9. qui Bocharti veſtigia premit; ſed nova figit, in eodem Moſe Oſirim etiam quærens; licet enim ob omnigenam ejus eruditionem, & fœlicis ingenii acumen plurima congerat argumenta, quibus vim non contemnendam longa, & continuis officiis exculta inter nos amicitia ſuperaddit; attamen contra ſtant comparatio inter utramque nominatim à Plutarcho inſtituta, variæque inter eos pugnæ, & contentiones: Plutarchus enim dicit, ex eadem Rea matre ortos, licet Typhon non ex eodem loco, ſed è latere prodiiſſet; ſcilicet à Thermuti genitus Oſiris, quæ antea adhuc conjugii expers curaverat Moſem educari ipſi in filium Exod. 2: 10. aut ipſa *educavit in filium,*

lium, Act. 7:21. aut ut Ioſephus antiq l. 2 c. 5. παιδοποιεῖται *adoptavit in filium*; adoptio autem ab amore & parte cordis non à natura proficiſcitur; addit cum 72. ſociis conſpiraſſe in Oſiridem, hi ſunt 72. familiarum Iſraëliticarum duces, ex quibus compoſitum conſilium illud, de quo Num. 11:16. & ad extremum Iudæorum excidium ſub nomine Sanhedrin celebre; Oſiridem denique arca incluſum in mare demerſiſſe, quia Pharaonem Oſirim dictum curru, ut arca incluſum in mari rubro ſubmerſit; hinc addit mare Ægyptiis odioſum, ab iiſque Typhonem dici; nempe dictus Moſes ab aquis, à quibus extractus Exod. 2:10. & aqua *mos* vel *Moy* Ægyptiacè dicitur; unde Tzetzes teſtatur Neptunum vocari ab Ægyptiis Μωσηλέ ſcilicet ex μως *aqua* & אל *el Deus* quaſi *aquarum Deus*. Die menſis 17. ſubmerſum Oſiridem obſervat, & eadem die mari obrutum Pharaonem S. Hiſtoria referre videtur, è ſuis ſiquidem

dem ſedibus egreſſi Iſraëlitæ in Succoth caſtra metantur 15. die, in Ethan 16 & 17 in faucibus Chirotharum, è quibus mare ingrediuntur, quo ſtatim abſorptus Pharao. Typhon genuiſſe dicitur Iudæum & Hieroſolymum, quia Iudæi Hieroſolymitani Moſem divinum Legiſlatorem paterno cultu venerabantur; ictus autem fulmine in Arimis dicitur periiſſe; unde Homerus IL. 2 verſ 783.

Ἐιν Ἀρίμοις, ὅθι φασὶ τυφώεῳ ἔμμεναι ἐυνάς;

In Arimis ubi habere cubile Typhoea dicunt;

jamvero τὰ Ἄριμα, ὄρος, *Arima mons eſt*, inquit Scholiaſtes: Strabo autem hanc fabulam in Syria, ſecundum multos actam refert l. 13. teſtaturque Orontem Syriæ fluvium Typhonem dictum ob Typhonis juxta ipſum fulmine icti fabulam lib. 16. nempe Moſes in monte Nebo juxta Iordanem fluvium ortum in Syria (quæ *Aram* dicitur Gen. 28: 2.

Strab.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Strab. l. 13. & Ioſeph. l. 1. ant. c. 7. imo & ipſa Palæſtina huic monti contermina etiam Aram nonnunquam dicitur) obiit Deo ita ordinante, ut nullæ ejus reliquiæ remanſerint, quaſi fulmine conſumptus fuiſſet. Denique refert Typhonis metu Deos omnes in animalia tranſiiſſe latendi cauſa; & in corporibus canum, accipitrum &c. ſe occuluiſſe: nempe Moſis opera Deus exercuit judicia ſua in Deaſtros Ægypti Exod. 12: 12. corruerunt Templa cum Idolis, Hieronymus Fabiolæ ep. 127. Rabini addunt Idola metallica fuſa, lignea combuſta, & fictilia contrita; unde Iuſtinus l. 37. c. 2. furto ablata à Moſe fingit, ut hoc mendacio eorum exitium velaretur; ſic Dii falſi ante Moſem, quibus accenſeri non potuit cum eorum hoſtis habitus ſit, & imprimis Oſiridis quem perdidit in mari, & cum quo confundendus non videtur, cum in monte fato Divino occubuerit, Oſiris autem mari fuerit oppreſſus; hinc aſinus

Oſiridi

Oſiridi & ejus cultoribus Ægyptii abominatus, Moſi & Iſraëlitis cariſſimus, & religioſo cultu celebratu creditur.

STEPHANI MORINI
DE
ORACULIS, ET CUR DESIERUNT.

DISSERTATIO VIII.

ARGUMENTUM.

Oraculum *ab* ore *formatum; Teſte* Iſidoro. Λόγια, ἀπὸ τοῦ λέγειν. *Numerus Deorum* Romanorum, *pro numero urbium & provinciarum captarum, multiplicatus.* Dæmones *ſcientiam futurorum ſibi arrogantes. Divina* Oracula *variis modis reddita. Septem* Oraculorum *Divinorum genera; juxta* Hebræos נבואה, prophetia: רוח הקדוש, Spiritus Sanctus: שכינה,

Ha-

Habitatio: אורים ותמים, Urim & Thummim: ignis cœlitus demiſſus: Sors: *&* בת־קול. filia vocis. פי־גרל, *Os* ſortis *& Os* Dei, *idem; juxta dictum* R. Salomonis Jarchi. Sortis *uſus varius & multiplex; Quod compluribus exemplis* Judæorum, Gentilium, *&* Chriſtianorum *oſtenditur.* Joſephi *tunica* פסים, Χιτὼν ποικίλος, Polymita. *Tridens* Neptuno ſortè *datus; Apud* Virgilium. *Verſus* Virgilii *&* Muſæi *ad divinandum uſurpati, Teſtibus* Spartiano, *&* Herodoto. Sorte *utendum cum maximâ circumſpectione, & in urgenti neceſſitate; Secundum* Concilium Barcinonenſe, *&* S. Auguſtinum. *Varia* Oraculi בת־קול *exempla, tum ex* Thalmude, *tum ex* Euangelio, *tum etiam ex* Hiſtoria Eccleſiaſticâ. Echo, *nomine* בת־קול, filiæ vocis, *apud* Hebræos *deſignata.* Paraphraſis Jonathanis, *&* Hieroſolymitana, Oraculi בת־קול, *mentionem faci-*

 en-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

entes, in Hiſtoriâ Thamaris *&* Judæ, *& in Hiſtoriâ rebellionis* Iſraëlitarum. Judæorum *myſterium, in loco Hagg.* 1:8. *Littera,* ה, *deficiens in voce* אכבד. *Quinque in Templo ſecundo deficientia; juxta* Salomonem Jarchi, *&* Davidem Kimchi. Oraculorum Hebraïcorum *defectus, per beneficia N. T. abundè compenſatus. Ad* Oracula Gentilium *falſa deſcenditur*. Oraculum Delphicum, *inter* Græcos, *primum & antiquiſſimum; Teſtibus* Orpheo, *&* Æſchylo. Delphi *terræ umbilicus*. Strabonis, Plutarchi, *&* Diodori ſiculi, *de* Delphico Oraculo *fabuloſa narratio. Antrum Trophonii. Oraculum Dodonæum*, ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο; *Teſte* Homero. Δρύες προσήγοροι; apud Æſchylum. Argo *navis, garrula dicta à* Lycophrone. Columbæ *loquaces; apud* Dionyſium Halicarnaſſæum, *&* Herodotum. *Mulieres* Barbaræ, *& fatidicæ,* Co-

Columbę *dictæ.* Heſychii *de hâc re teſtimonium, in voce* Πέλειαι. Herodoti *narratio, de duabus mulieribus* Ægyptiis. Silii Italici *luſus Poëticus de geminis* Columbis. Theraphim, *deſcripti ab* Aben Ezrâ, *&* Jonathane Ben Uziël. Theraphim, *in hiſtoriâ* Michalis, ἱματίων πλῆθος. בעלת אוב, Ἐγγαστρίμυθος, Python. Ὄφις, *Serpens; ab* Hebraico אוב, ὄφ. Πύθων, *ab* Hebraico פתן. *Immundus ſpiritus*, Samuelis *ſpeciem oſtentans; probante* Gregorio Nyſſeno. Οἱ ἐκ τῆς γῆς φωνοῦντες. *Locus Jeſ.* 19:3. *illuſtratus.* ידענים, Γνῶσται, *à fabuloſo animali* ידוע, *nuncupati; ſecundum* Hebræos. Rabbinorum *de animali* ידוע, *& plantâ* Mandragorâ *deliria.* Oraculum *ſagittarum.* Hieronymi *explicatio, Loci Ezech.* 21:21. Gręcorum βελομαντία, & ῥαβδομαντία. *Varia* Gentilium Oracula *enumerata.* Oraculum Mercurii, Amphiarai, Fauni, Æſculapii, Se-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

rapidis, Apis, Martis, & Jovis Ammonis; *Quorum ritus &* Cæremonię *deſcribuntur. Adduntur Authorum Teſtimonia. Loco Jeſ. 65:4. Lux infertur. Varia per ſortes* Oracula; *ut* Geryonis, Herculis, & Cereris. Malphęorum *menſa marmorea; apud* Majolum. Ἀστρολαβομαντεία, Χειρομαντεία, Κοσκινομαντεία, Ἀξινομαντεία, Δακτυλομαντεία, Ἀλεκτρομαντεία. Oraculorum Gentilium *defectus, & ſilentium. Graviſſimorum Authorum*, Strabonis, Lucani, Juvenalis Statii, & Ciceronis *teſtimonia.* Plutarchi tractatus, Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων, de defectu Oraculorum, *examini ſubjectus. Variorum rationes, cur* Oracula *defecerint, ibidem ventilantur.* Didymi Cynici *ſententia, rationem* defectus & ſilentii, *à depravatione hominum arceſſens. Rejecta.* Ammonii Philoſophi *ſententia, bella & deſolationem* Gręciæ, *genuinam* defectus *cauſam ſta-*

ſtatuens. Sponte corruens. Cle-ombroti Lacedęmonii *ſomnia, de ſpirituum in quatuor, claſſes di-ſtributione, &* Geniorum, He-roum, *&* animarum *Mortali-tate. Fabuloſæ narrationes, de* Thamo, gubernatore Ægyptio, *&* Magni Panis morte, Demetrio Grammatico, geniorum *inſulas peragrante; & variis* geniorum *&* Nympharum *bellis & certamini-bus. Quorum omnium vanitas ſtrictim oſtenditur.* Lamprię *opi-nio; nimirum* Oracula *orta fuiſſe, à cauſâ naturali, & Terræ Ex-halatione fatidicâ; Adſtipulante* Ariſtotele. *Illuſtre* Ciceronis *te-ſtimonium;* Oracula *à nimiâ ho-minum credulitate orta eſſe, & præter dolos nihil mirifici habere.* Pythia, *inter ruſticos, abſque arte & litteris educata; Obſervante* Plutarcho. Oracula, *inter ſtupi-diſſimas gentes, & in deſertis lo-cis celebriora.* Ammonis Oracu-lum, *in deſertis* Lybiæ *arenis;*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

& Delphicum, *inter craſſos* Bœotos. *Tota* Bœotia Oraculis *perſtrepens.* Bœotii *omnium hominum ſtupidiſſimi.* Βοιωτία ὗς, *proverbii loco*; *Teſte* Eraſmo. *Variæ* Oraculorum *technæ & impoſturæ, ſapientibus obſervatæ.* Attalus *extis victimarum inſcribens* Victoriam regis. Pythia Φιλιππίζων Oraculorum *fraudulentæ ambages, & flexiloquia.* Crœſus Pyrrhus, & Alexander Moloſſus oraculis *decepti.* Americani, *in inſulâ* Hiſpaniolâ, *divina reſponſa jactantes.* Pſeudamantis. *Tempus* Oracula *falſa declarans.* Oracula, *tum carmine, tum proſâ reddita* Lucianus in Dialogis, oraculis *illudens. Nonnulla* Oracula *humanas vires ſuperantia; Fatentibus* Lactantio, Athanaſio, Cyrillo & Theodoreto. *Media quædam ab* Auguſtino *propoſita, Quibus intercedentibus* Dæmones *vim divinandi acceperint.* Dęmonum *incomprehenſibilis agilitas, vari-*

rius exemplis oſtenſa; *ex* Herodoto, Dionyſio Halicarnaſſæo, Plutarcho *&* Floro. *Mors* Juliani Apoſtatæ, *ab angelis*, *per immenſa locorum intervalla*, *nunciata*; *ex narratione* Theodoreti, *&* Sozomeni. Dæmonum *ſagacitas*, *multis exemplis & Hiſtoriis comprobata*. *Plurimorum* Imperatorum *Mors*, Oraculis portenta Λύκος ξένος Alexandro Magno *itineris dux*. *Illuſtriores quædam* Dæmonum *prædictiones*; *ex* Poliæno *&* Herodoto. *Mirabilis quædam* Phæronis Ægyptiorum *regis hiſtoria*; *ex eodem* Herodoto. *Adduntur alia*, *ab* Oraculis *prædicta*, *& captum humanum ſuperantia*. Dæmon Dei ſimia. Apollinis Delphici *notabilis vox*; Ὦ Δελφοὶ, λίσσεσθ' ἀνέμους, καὶ λώϊον ἔσται. OEdipi *parricidium*, *&* OEnomai *interitus*, Oraculo *prædicta*; *apud* Diodorum Siculum. Oraculum *fundamentis muri* Chalcedonenſis *inſcriptum*, *& eventu probatum*;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

ex relatione Socratis, *&* Cedreni. Thules Ægyptiorum *rex antiquiſſimus* Oraculum *conſulens, &* *mirabile reſponſum accipiens; Si* Suidæ *fides. Deum S. S. Trinitatis myſterium, regi impio & ſuperbo revelâſſe, non credibile.* Thule *inſula ab eodem rege denominata.* Sibyllina Oracula, *non malignâ, ſed vanâ intentione compoſita.* Juliani Apoſtatæ, de defectu Oraculorum *ſententià, à* Cyrillo Alexandrino *refutata. Vera* defectus & ſilentii Oraculorum *cauſa,* Euangelii *patefactio; Quod variis S. Scripturæ locis evincitur. Loca Luc.* 10: 18. *& Joh.* 12: 31. *illuſtrata.* Patrum *Teſtimonia hanc veritatem confirmantia.* Conſtitutum tempus, *in loco, Matth* 8: 29. *Quid? Ipſi* Dæmones *veritati ſuffragantes, &* Chriſti, Apoſtolorumque *authoritatem venerantes. Illuſtre* Oraculum, *de* Puero Hebræo; *apud* Suidam *&* Cedrenum. *Mira-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

rabile Reſponſum, legatis Juliani *redditum; ex eodem* Cedreno. Celſi, Porphyrii, & Juliani Apoſtatę *confeßio.* Objectionibus *ſatisfit. Prima* Objectio, Dęmones *eſſe ſpiritus mendaces, proindeque in illorum teſtimonio, quod de* Chriſto, & *Euangelio perhibent, non eſſe acquieſcendum.* Reſpondetur, *ex ſua natura eſſe mendaces ſed juſſu divino, ſæpius vera locutos.* Dæmon, *in oraculo de* Judæorum *religione, veridicus; apud* Juſtinum Martyrem. *Altera* Objectio, *Complura* Oracula *ante natum* Chriſtum *Defeciſſe;* & *alia, poſt ejus Adventum locuta eſſe. Multorum* Oraculorum, *poſt Euangelium prædicatum florentium exempla; Temporibus* Neronis, Vitellii, Veſpaſiani. Arabum *rex*, Aretas Οἰωνοσκοπησάμενος. Oraculum Carmeli Dei; *apud* Suetonium. Apollo à S. Gregorio Thaumaturgo *fugatus. Idolum* Jovis φιλίου, *in ædibus* Theotecni,

 civi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

civitatis Antiochenæ *præſidi* *Varia* Oracula, Maximino, Lic nio, & Juliano Apoſtatæ *reddit.* Libanius Sophiſta, & Jamblichu Ἀλεκτρυομαντείᾳ *deditι*. Valentis *ex.* *tium* Oraculo *prædictum* Dęmo nis *luſus*, *in voce* Μίμαντ☉. *Mi* *rabile reſponſum* Michaëli palæo logo *redditum*. Sylveſtri II. Pon tificis *impiëtas*, *quibuſdam excu ſata*. Oracula *in* Americâ. Ad hanc Objectionem Reſpondetur Oracula, defectum & Silentium *Confeſſa*, *morientibus*, *in extrem poſitis aſsimilata*. *Apoſtoli* Pauli & Chriſti *emortuales voces*; 2 *Tim* 4:7. *&* *Johan*. 19:30. Chriſtus *ſol juſtitiæ*, *jubar gloriæ quaqua verſum ſpargens*. *Collatio inter fugam* Gentium, *à conſpectu* Joſuę, *& fugam* Dæmonum, *à conſpectu* Chriſti. Dæmones *nomen* Chriſti, *&* Chriſtianorum *horrentes*. Tertulliani *&* Athanaſii *egregia Teſtimonia*. Chriſti *victoria*, & *triumphus in cruce*.

ORA-

ORACULUM à Latinis vocabulum mutuatum, qui illud ab *ore* formaverunt, eo quod *inde reſponſa redduntur* (inquid IſidorusOrig. l 15. c 4) ſic à Græcis λόγια ἀπὸ τοῦ λέγειν dicta; cùm autem reſponſa & mandata Divina immenſe præſtent humanis, idcirco uſus obtinuit ut abſolutè ea dicerentur Oracula: *Oracula enim ex eo ipſo appellata ſunt, quod ineſt in his verbis Deorum oratio*, inquit Cicero Topic. §. 41. Deos dicit pluraliter, ut gentilis; Gentes ſcilicet plures Deos agnoſcebant; ſed imprimis ut Romanus, nam quo longius, latiuſque diffuſum eſt eorum Imperium & victoriæ numeroſiores fuerunt, eo plures Deos coluerunt, quia evocare Deos urbium obſeſſarum, iiſque aras, templa, & cultum vovere ſolebant: quamobrem pro numero urbium captarum, & Provinciarum ſubjugatarum in infinitum numerus Deorum Romanorum debuit augeſcere. Quamvis commentitii illi Dei

non

non exiſterent, & conſequenter nul
lam futuri cognitionem habere poſ
ſent: Dæmones vero inter eos relat
exiſterent quidem, ſed pér incerta
tantum conjecturas futuros eventu
prȩvidere valerent, & ſolus veru
Deus, cui omnia ſemper prȩſenti
ſunt, eos cernat, iiſque quos pro
phetico ſpiritu dignatur, poſſit reve
lare, unde ipſe, ait: *Indicate quæ
eventura ſunt in poſterum, ut co
gnoſcamus vos Deos eſſe*, Eſa.41:23
nihilominus infenſi hominibus Dȩ-
mones, ut hanc divinitatis prȩrogati-
vam ſibi arrogent, credulos ſeducant,
& in eandem ſecum calamitatem at-
trahant, quoſdam eventus praedicere
tentat, divinareque conantur, ut ha-
beantur Divini, & ignorantiam ſuam
ſub ambagibus verborum diverſos ſen-
ſus admittentium ſatagunt occultare:
itaque divina Oracula à Daemoniacis
ſecernere convenit, & utraque ſigil-
latim conſiderare.

Deus Spiritus, & corporis expers
caret organis ad vocem in ore for-
man-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

mandam idoneis, & ipſi indifferens voce, aut alia ratione quodlibet exprimere: propterea Oracula licet ab ore deriventur, nihilominus deſignant ejus reſponſa quolibet alio modo reddita, unde Moſes teſtatur Deum manifeſtaſſe voluntatem ſuam cęteris Prophetis viſionibus, & ſomniis, Moſi vero familiari ſermone Num. 12. at uno verbo hæc omnia exprimit Apoſtolus dicens prętantiam Iudaeorum in hoc maxime conſiſtere, quod Oracula Dei ipſis eredita ſunt Rom. 3:2. propterea Doctores Ebræi ſeptem diverſis modis Oracula Dei ipſis reddita tradunt, quos ſic diſtingunt.

1. נבואה *Prophetia*, quæ vigilantes viſionibus, & dormientes ſomniis phantaſmatibuſque arcanorum divinorum certiores reddebat, iiſque futuros eventus revelabat, ſecundum id quod legitur Num. 12: 6. *Si quis Propheta inter vos, per viſionem me notum faciam ei, aut per ſomnium alloquar eum*: Hinc Eſaiam,

Eſaiam, Ezechielem, & Danielem in numerum referunt Prophetarum proprie ſic dictorum.

2. רוח הקדוש *Spiritus Sanctus* id eſt afflatus Divinus, quo ſine commotione, & viſionibus ullis, ſed irradiatione quadam mens illuſtrabatur cognitione Dei & rerum Divinarum, ut contigit Davidi, Iobo, Salomoni &c.

3. שכינה *Habitatio*, ſeu preſentiaglorioſa Dei, quę patebat in Templo, nube denſa, & eximio ſplendore, quæque piis etiam privatim incubuit; unde ſolent dicere Rabini: quod *duobus de lege differentibus inſidit Divina Majeſtas*.

4. אורים ותמים *vrim* & *Thummim* præcipua Pontificum ornamenta, quae benigno fulgore numen favens & propitium ſpondebant, igneo vero & minaci iratum & optatis adverſum teſtabantur: 70. has voces exponunt per δήλωσιν καὶ ἀλήθειαν, quod in iis quaſi in ſpeculo futurorum eventuum veritas manifeſtaretur. Sic

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

non opus erat conſulentes Deum mentem ſuam Pontifici aperirent, ſed ſufficiebat ut generaliter peterent, an quæ meditabantur Deo grata eſſent; Pontifex enim ex fulgore, in duodecim lapides pretioſos pectorali inditos à Dei Majeſtate inter Cherubinos Propitiatorii coruſcante, emiſſo, facile declarabat rem Deo gratam, aut ingratam; huicque ſententię aſtipulantur Joſephus antiq. l. 3 c. 9 & longe probabilior eſt eorum opinio, qui volunt litteras quaſdam è duodecim Patriarcharum nominibus his lapidibus inſculptas præ aliis eminuiſſe, & ſimul compoſitas formaſſe reſponſa, aut putant cum Doctiſſimo Aria Montano ſpeciem ipſam rerum exhibuiſſe.

5. *Ignis è Cœlo demiſſus* in victimas quo teſtabatur Deus ſe eas acceptare; ſic prętulit ſacrificium Abelis; ſic ſuum fœdus cum Abrahamo confirmavit; ſic conſecratum nomini ſuo templum placere patuit, ſic Elias inſignem de Bahalis Sacerdotibus

victo-

victoriam retulit; unde illuſtre illu favoris Divini teſtimonium Regi ſu Eccleſia Iſraëlitica votis impetran certa ſpondet Pſ 20. ſecundum Bu chananum.

.... Omnis perlitabit victima
Protinus cineres depaſta holocauſt reſolvet
In Aſtra voluens flamma lucei ſplendidam:

Hinc ſumma cura conſervatus in al tari ille ignis, & illicitum alio in ſa crificiis uti; quare Nadab & Abih igne vindici conſumpti ſunt, qui ignem communem adhibuerunt Le vit. 10:2. inde ignis perpetuus Ve ſtalium, & Perſarum, qui aliter *eli citus* dicebatur, de quo Servius ad illud Virgilii Æneid 12.

.... Fœdera fulmine ſancit.

Confirmat, ſancta eſſe facit, quia cum fiunt fœdera, ſi coruſcatio fue rit, confirmantur; vel certe quia apud majores aræ non incendeban tur, ſed ignem Divinum precibu elicie

eliciebant, qui incendebat Altaria.

6. *Sors*, Dei voluntatem etiam patefacit circa res varias ſive eligendas, ſive reprobandas, unde *os Dei* dicitur; hac ſorte diviſa terra Cananæa ſecundum hanc Dei Legem: *Per os ſortis dividetur* Num. 26: 55. ad quę R. Salomo Iarchi: *Sors loquebatur, unde patet quod terra per Spiritum Sanctum diviſa eſt, & ſic dicitur, dederunt Calebo hebron ſecundum os Dei &c.* ita *os ſortis*, & *os Dei* idem: revera Prov. 16: 33. *In gremium conjicitur ſors, à Deo autem tota ratio ejus*: Cananitis Regio itaque pro numero Tribuum in 12. partes diviſa eſt, & quælibet pars ſcripto accurate complicato comprehenſa, coram Deo in urnam potuit injici, in alteram autem urnam nomina ipſa tribuum, & poſtea Pontifex ex utraque urna unum ſcriptum eduxit, quo tribus & pars ipſi deſtinata ſimul declarata eſt, admiranda autem Dei Providentia patuit, ex eo quod hęc diſtributio primę à

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Jacobo factæ omnino conveniat, u
conferenti Gen. 49. cum 14. Joſ. &
ſequentibus conſtabit. Sorte etian
electus hircus die expiationum ma
ctandus, & Pontifex, unum ad dex
tram alterum ad ſiniſtram, habens
utraque manu ex urna capiebat du
ſcripta in quorum uno habebatur
Deo, in altero, *Azaeli*; teſtantu
autem Rabini ſemper accidiſſe, quan
diu Iſraëlitæ, officio ſuo fungebar
tur, ut manu dextra Deo deſtina
tum acciperet, & ſiniſtra, Azae
concedendum. Sorte inſuper ſum
mum Sacerdotium collatum Nume
17:20. Sacerdotibus vices 1. Paral:24
5. & cantoribus 1. Paral: 25. 8. Sort
electus primus Rex 1 Sam. 10. 2
Ieroſolymę incolę Nehem. 11. 1. De
nique controverſiæ inter privatos di
remtæ: *Contentiones ſubmovet ſor*
Prov. 18: 18. Quin volunt Rabin
Tunicam Ioſephi פסים (70. ποικίλ
& vulgata *Polymitam* exponunt
quia ejus fratres ſortem projecerunt
ut unus eorum ad patrem eam ferre

nan

nam פסא ſortem ſignificat. Sorte Achanis furtum detectum Ioſ. 7: 18. ſorte reus deprehenditur Ionathan 1 Sam. 14:41. qui mos etiam ad gentes tranſiit: nautæ enim projiciunt ſortem, & procellarum cauſam eſſe Ionam animadvertunt Ion. 1: 7. Haman etiam de die in diem, & de menſe in menſem juſſit pur. id eſt, Sortem conjici ad delendos Iudæos Eſther 3: 7. Sic apud Virgilium Tridentem ſibi *ſorte* datum dicit Neptunus l. 1. Æn. & Dido ibidem ſubditis ſuis operum *laborem.*

Partibus æquabat juſtis aut ſorte trahebat

& l. 2. *Laocoon ductus Neptuno ſorte Sacerdos*;

ad ludoſque l. 5. ..... *Dejectum ærea ſortem accepit galea.*

Pro conſuetudine, itaque in Euangelio Romani milites ſorte partiuntur Chriſti tunicam Matth. 27:35. & Imperator probus apud Vopiſcum equum miræ velocitatis qui centum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

miliaria ad diem conficere, & pe
dies octo vel decem continuare dice
retur, dat militibus, ut ſorte unu
illorum obtineret: Verſibus etian
Virgilianis ad divinandum, & ſorte
ducendas uſi, ut Adrianus apu
Spartianum & verſibus Muſæi apu
Herodotum l. 8. §. 96. ſub Euangeli
inter Chriſtianos etiam ſors obtinui
ſorte enim in locum quo deceſſi
apoſtaſia ſua Iudas, Matthiam collo
carunt Apoſtoli Act. 1:26. attame
cum maxima circumſpectione uten
dum eſt ea, in urgenti neceſſitat
dumtaxat, atque cum precibus, &
abſque ulla ſuperſtitione, verbi gra
tia inter duos æquales ad idem mu
nus paribus ſuffragiis electos ſecun
dum Canonem 3. Concilii Barcino
nenſis an 599 & S. Auguſtinum ep
180. Honorato, ubi de fuga in per
ſecutione agens, & pia miniſtroru
Dei contentione, qui eorum in me
dio periculo, ut ovibus inſervir
poſſint, remanere debeant, ſcribi
qui maneant, & qui fugiant ſort
legena

legendi ſunt, diſceptatio ſi aliter non potuerit terminari. Sic ſorte vult eligi è duobus ęqualiter indigentibus ad donum quod inter eos dividi non poteſt de doct. Ch. l. 1. c. 28. verum improbat ſortes evangelicas ſive ſuperſtitiones eorum qui ad negotia ſœcularia Verbum Divinum in auguria vertere tentant; ſic ſortes Apoſtolicę damnantur à Gelaſio, & ſortis uſus rejicitur à Gratiano 26 q. 2 §. 2. & ab electionibus Eccleſiaſticis eliminatur; Gregorius decret. 5. c 3.

7. בת קול *Bath Col*, filia vocis ſive Oraculum à nuda voce, abſque ulla viſibili ſpecie: quidam Ebręorum gradum inferiorem revelationis eſſe volunt, ut Maimonides in mor. neu. p. 2. c 4. alii ad perfectiores referunt, ut R. Levi ben Gerſom in 2. Sam. 1. 27. quidquid ſit quædam ejus exempla habentur in paraphraſi Chald. Ionathanis, & quędam etiam in Thalmude, & plurima in ipſo Euangelio ut Matth. 3. 17. dum baptiſaretur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

tiſaretur Chriſtus audita vox clamans: *Hic eſt Filius meus dilectus in quo acquieſco*: quod repetitum in Transfiguratione, cum hac additione: *ipſum audite* 17. 5. ſic Ioan 17. 5. audita vox Chriſto reſpondens: *& glorificavi, & rurſus glorificabo*, audit etiam Paulus divinitus vocatus: *Saule, Saule, quid me perſequeris*, Act. 9. 4. & iterum: *durum tibi contra ſtimulos calcitrare.* Ad illam etiam nonnulli referunt, *voces & tonitrua*, quorum Ioannes ſæpius meminit in Apoc. 4: 5. 6: 1. 8: 5. 10: 3. 4. 11: 19. 14: 2. 16: 18. 19. 6. quia vox illa quandam habere debuit cum tonitru ſimilitudinem, cum plerique eorum qui audiverunt putarint fuiſſe tonitru Ioan. 12: 28. Quidam hac voce Eccleſiam Ieroſolymitanam volunt admonitam confugere Pellam, ut calamitates Judeæ imminentes effugeret, vid. Euſeb. hiſt. l. 3. c. 5. ſane ſatis convenienter, cùm contumaces proximi exitii multis prodigiis, & expreſſa voce ex templi adytis exeunte, & in hęc verba

verba erumpente: *migremus hinc*, moniti fuerunt id. de bello l.7 Quaſi Deus qui palam & ſplendido apparatu auguſtum illud domicilium habuerat, tunc clam aufugerat; jamvero non abſque ſapientiſſima Dei ordinatione factum, ut Judæi ipſi obſervaverint Oracula ſua initio craſſis phantaſmatibus, & viſionibus conſtantia, tandem in *filia vocis* deſiiſſe in ſimplici ſono, & prçvio verbi Dei indice; ut enim vox ictu quodam præparat aures, aperitque ad introducendum verbum internum & ſenſa mentis eorum qui nobiſcum colloquuntur, ſic ad Chriſtum verbum eſſentiale patris admittendum prçcurſoria illa filia vocis, & quaſi illius prævius ſonus diſponebat: revera Echo filię vocis nomine ſolet ab Ebræis deſignari, quia à voce generatur, & præſens requirit verbum quod repetat, & cujus repercuſſione reſonet; neque objiciendum jam factam mentionem illius vocis in hiſtoria Tamaris & Judæ Gen. 38: 28. & in hiſtoria rebel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

lionis Iſraëlitarum Num. 21: 6. Ib enim poſt longum examen graviditatis Tamaris, & contentionem Judæ pro ipſa puniri volentis, vul auditam filiam vocis clamantem, *a me factum eſt hoc*, paraphraſis Jonathanis, & Hieroſolymitana, *Ambo vos eſtis innocentes in judicio, à conſpectu Domini hoc factum eſt.* Hic vero apud eos clamando vehementer ingentis contumaciæ arguit Iſraëlitas qui murmurabant in Deum Manna dantem, cum ſerpens ab eo ad eſum pulveris damnatus non murmuraſſet, quare immiſſi in eorum pœnam ſerpentes; nam recentes illi paraphraſtę pro more ſui temporis, ut vulgo fit loquuntur, & quia plura de hoc poſtremo Oraculo audiverant illud in medium producunt ad expedienda negotia quę Divina auctoritate indigere ipſis videbantur.

Hæc omnia Oracula deſierunt ipſis fatentibus Judæis, & agnoſcere coactis prę́ſentem eorum ſtatum deſcribi his verbis Pſal. 74: 9. *Inſignia noſtra*

noſtra non videmus, non eſt amplius Propheta, neque apud nos qui ſciat uſque quo &c. Imo ab Aggęo, Zacharia, & Malachia, ultimis Prophetarum obſignari cœpit viſio ac Prophetia; unde Joſephus l. 1. contra Apion teſtatur ab Artaxerxe ad Jeroſolymæ excidium quod vidit, interruptam Prophetarum ſucceſſionem, & ſcripta quæ prodierunt non eadem polluiſſe auctoritate qua praecedentia, ſic Theodoretus praef. in Malachiam teſtatur Moſem primum eorum qui divina Oracula ſcripſerunt Malachiam vero poſtremum. Idem Joſephus antiq. l 3. c. 9. refert *urim & Thummim*, ſolitum amiſiſſe fulgorem dicentis antequam hiſtoriam ſuam ſcriberet annis, & omnes Ebraei una voce in Agg. 1. 8. obſervant in ea voce qua pollicetur Deus ſe Templum ſecundum gloria affecturum, deficere litteram quinarii indicem ad ſignificandum, primum Templum quinque ornamenta habuiſſe quibus caruit alterum: ibi enim ſcribitur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

אכבד abſque ה cum ſcribi complete ſoleat אכבדה *gloria afficiam*: quinque autem res illae ſecundum R. S. Jarchi, & R. D. Kimchi ſunt, *Prophetiæ*, *Urim & Thummim*, *ignis cœleſtis*, *præſentia Divina*, *& Spiritus Sanctus*. De Bath col *filia vocis*, & *ſorte*, alias non tacent, ſed agnoſcunt hanc tacuiſſe, illam vero vim non amplius habuiſſe, & Divinae Providentiae ſigna ab iis abfuiſſe unde hoc? beneficia longe praeſtantiora ſplendore ſuo umbratilia haec diſſipaverunt; Verbum Divinum per ſemet ipſum docens filiam vocis nude reſonantem abegit, *Prophetiam* abſolutum omnium promiſſionum complementum ad finem optatum perduxit; *Spiritum Sanctum* per vices irradiantem ipſe Chriſtus in cordibus noſtris habitans Epheſ. 3: 17. & *Sapientia nobis à Deo factus* 1 Cor. 1:30. abunde ſupplet; *Urim & Thummim*, luci fidei indeſinenter mentes illuſtrandi, eaſque de Dei benevolentia propenſiſſima certiores

faciendi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

aciendi ceſſit, & ejus ſplendor ut
mpoſterum inutilis, evanuit: *ignis*
ocum purior zeli ignis occupavit,
k ſacrificia rationalia perficit; pro
ımbratili *Divinæ Majeſtatis præ-*
ſentia Deus ipſe homo factus inter
ıomines habitavit, & ad conſum-
nationem ſeculi uſque nobiſcum
ıdeſt, tandemque totus in omnibus
erit cum omnibus gloriae ſuae deli-
ciis: ad ſortem quod ſpectat preſtan-
tiori ſorte compenſata eſt: Eccleſia
enim Paracletum obtinuit, à quo
fideles deducuntur *in omnem verita-*
tem Joan. 16: 13. Denique ut umbrae
& ſydera ipſa Orienti Soli cedunt,
ſic legales umbrae, & umbratilia Mo-
ſaïcae œconomiae decora Luci Eu-
angelicae ceſſerunt, ut ſignificatum
in Monte Tabor, ubi Moſes legis
auctor, & Elias ejus reſtaurator ce-
dunt locum Chriſto qui *Sol Iuſtitiæ*,
Malac. 4: 2. & Oriens ex alto, Luc.
1: 78.

Ad Oracula falſa nunc deſcenden-
dum; ad divinorum imitationem
conficta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

confiсta ſunt à Daemone Dei ſimi; & ab hominibus ipſi addictis qu fraudi ejus diverſimode inſervierun.

Primum & antiquiſſimum inte Graecos Oraculum fuit Delphicu teſte Orpheo qui hymno in Them dem v. 3. ſcribit quod ipſa:

ἡ πρώτη κατέδειξε βροτοῖς μαντήιον ἁγνὸν
Δελφικῷ ἐν κευθμῶνι.

Prima exhibuit hominibus Oracu lum purum in Delphico receſſu &c. Ei ſuffragatur Æſchylus qui in exor dio Eumenidum refert Tellurem Deorum matrem fuiſſe primam Di vinatricem, eique filiam Themiden ſucceſſiſſe, quae ſorori Phaebe tan dem hanc artem conceſſit, & ipſ Phaebo in natale munus dedit, qu Delphis ſedem fixit ut inde commo de ſua oracula toti terrarum orbi fun deret; in medio enim orbe ſiti Del phi creduntur; & Strabo l. 9. & Plu tarchus de Orac. def referunt duas aquilas à Jove emiſſas eodem tem pore unam ab Ortu: alteram ab Oc caſu ibi conveniſſe, quare hic locus

terræ

terræ umbilicus dictus eſt, & dictus *Delphi* Δελφοὶ quaſi δηλοῦν ἀφανῆ, quod *obſcura explicaret.* Quicquid ſit Diodorus Siculus lib. 16. teſtatur hoc Oraculum fortuitò olim repertum à Paſtore, qui capras ducens unam ex iis animadvertit ſaltantem; & inuſitatos ſonos edentem, quo prodigio motus cauſam diſquirere cœpit, illico autem acceſſit ad ſpecum cujus halitum vix hauſerat, cum furore correptus, variis motibus agitabatur, & mentem arcanis cognitionibus impleri ſentiebat, quod deinceps aliis accidere obſervatum eſt, ſed nonnullis id funeſtum fuit, cum propius ad ſpecum accedentes & nimio furore agitarentur in illud decidiſſent: quamobrem conſtructum tripodem ſpecus ori impoſuerunt, ſacerdotemque inſtituerunt, quae ipſis inſideret, & halitu fatidico ad reddenda Oracula impleretur. Virginem exercuiſſe illud munus initio refert; ſed quia Echecrates Theſſalus forma illius quam conſultabat captus, ei

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

vim intulit, deinceps mulier ad m: nimum quinquagenaria eligebatur Strabo & Plutarchus eodem fere mo do hanc hiſtoriam referunt: non mag num autem diſcrimen inter hoc Ora culum; & illud quod in Antro Tro phonio Jupiter reddebat, niſi quo conſulentes ipſi furore agitarentur & reſponſa acciperent, aut verbis aut viſionibus teſte Pauſania lib. 9.

Alterum quod de antiquitate cum hoc certat, *Dodonæum* eſt, & He rodotus l. 2. §. 2. pro illo videtur ſta re, Dodonæ autem Oraculum Jovis ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο reddebatur, inquit Homerus Odyſſ. 14. Quidam putant quercus loquutas; hinc Æſchylo di- cuntur, προσήγοροι δρύες, loquaces quer- cus, & Apollodorus refert Jaſonem curaſſe trabem ex admirando hoc lig- no ad proram navis Argo collocaſſe, quæ ſæpius Oracula reddidit lib. 1. quare Lycophron hanc navem garru- lam dixit: alii Columbas loquutas volunt, & voce clara reſpondiſſe con- ſulentibus, ſic Dionyſius Halicarnaſſ.

l. 1.

l. 1. antiq. & Herodotus lib. 2. ex Sacerdotibus refert; verum ipſi veriſimilius videtur fuiſſe mulieres barbaras quarum cum linguam non intelligerent indigenæ pro incondita garrulitate habuerunt, & potuerunt omina earum habere, etiam aliquam affinitatem cum nomine Græco quo deſignantur Columbę, atque ex hac affinitate Columbas dici; Heſychius ſane hęc habet, Πέλειαι, περιστεραὶ, καὶ αἱ ἐν Δωδώνῃ θεσπίζουσαι μάντεις: ſcilicet πέλειαι propriè ſunt Columbę ſubnigræ, quas Ariſtoteles diſtinguit à cæteris; ad multi generaliter pro quavis Columba uſurpant, & indifferenter eâ ſicut περιστερᾷ utuntur: ſed inſuper πέλειαι etiam alio ſenſu deſignant vates quae Oraculis Dodonaeis reddendis inſerviebant; optime revera πέλειαι ſive ſubnigrae, dictae cùm Herodotus teſtetur lib. 2. §. 54. ſe didiciſſe in Ægypto à Jovis Thebani Sacerdotibus, duas mulieres vates Thebis adductas à Phœnicibus, quarum unam in Lybia vendiderunt, quae Oraculum Jovis Ammo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

monis conſtituit, alteram in Græci Dodonæi Oraculi auctorem; mulie res enim Ægyptiae ſubnigrae ſunt & fuſci coloris: ſic ambiguae ſignifica tionis vocem Poetae acceperunt e ſenſu qui fabulandi ampliorem prae beret occaſionem, & pro fuſcis vati bus Columbas dixerunt, ſic Siliu Ital. l. 3.

In gremio Thebes geminas ſediſſe Co lumbas,
Quarum Chaonias pennis quæ conti tigit oras
Implet fatidico Dodonida murmure quercum
At quæ Carpathium ſuper æquor vecta per auras
In Lybien niveis tranavit concolor alis;

Verum dum Lybicam niveam facit, aberrat à veritate, neque ſimpliciter ludit in vocis ambiguitate.

Oraculum tamen certioris adhuc antiquitatis, Ebraei volunt Deos Labanis, quos conqueritur furto abla-

tos Gen. 31:3. dicunt enim quod Dii illi, qui verſ. 19. *Theraphim* dicuntur, imagines erant ad formam humanam elaboratæ ſub certa aſtrorum poſitione, qua vis indebatur ipſis ad prædicendum futuros eventus; quamobrem illas furata eſt Rachel, ne ex iis diſceret Laban, qua via Jacob cum familia fugiſſet, ut videre eſt apud Aben Eſram in Gen. 31:20. Jonathan ben Uziel in h. l. pro mera imagine non habet, ſed dicit habuiſſe verum hominis primogeniti certo ritu mactati caput, quod ſale & variis aromatibus contra putrefactionem condiebatur, & ſub ejus lingua poſtea ponebatur lamina aurea verbis magnis exarata; religioſe autem cultum caput illud conſulentibus reſpondebat edebatque Oracula; ſane ad humanam effictas has imagines formam probat hiſtoria Michalis, quę 1 Sam. 19:13. *Theraphim* poſuit in lecto Davidis, ut putaretur aegrotus; non debuerunt autem Judaei habere imagines, & conſequenter per Thera-

phim debemus intelligere ἱματίων πλίνθος *ſtruem veſtimentorum* in formam humanam compactorum; patet etiam verba edidiſſe ex Zacharia 10:2. dicente quod *Theraphim loquuntur mendacia*, & Rex Babylonis etiam Theraphim conſulit Ezech. 21:21 quin Gaffarellus in curioſitatibus inauditis probat Theraphim uſum, & Oracula, ab ipſis reddita, Pontificemque eorum uſu infamatum à Malmesburgenſi ſanctitate conſpicuum prædicat; cap. 3.

Oraculum quod Saul à Deo deſertus petit à בעלת אוב (70. haben ἐγγαστρίμυθον, Chaldæus ידעא לאסקא בידין *ſcientem evocare mendaces*, Arabs *mortuos è ſepulchris evocantem.* Vulgata, *habentem Pythonem*, proxime ſequitur, ut autem ejus auctor agnoſcatur, & hæ expoſitiones concilientur, ſciendum אוב ſignificare *utrem*, idque moviſſe 70. ut ἐγγαστρίμυθον intelligerent, quod hæ pudendis exciperent impurum ſpiritum quo inflatæ ut utres falſa ſua Oracula fun-

fundebant, ita de Pythia loquitur Pauſanias lib. 1. τὰ εἰς τὸν ἀσκὸν ἔχοντα, *quæ in utrem exceperat referebat:* ſed quia אוב ſonat, ut ὀφ, nonnulli exiſtimaverunt ὄφιν *ſerpentem* intelligi debere, hinc vulgata Pythonem vertit; פתן enim *ſerpens*, unde etiam dictus Πύθων *ſerpens*, celebris ab Apolline occiſus: merito autem impiæ mulieres habere ſerpentem dicuntur, cùm poſſideantur à Diabolo ſerpente ob fraudes, & imprimis eas quibus ſub ſpecie ſerpentis ſeduxit primam hominum matrem dicto; hinc etiam *mendax* ſpiritus ille vere dicitur, quem mulieres illę evocant, & *mortuus* quia à beata vita excidit, & ad æternam mortem damnatus eſt; quamvis etiam mortuos evocare dicantur, quod mortuorum falſas ſpecies induere ſoleant ſpiritus hi mendaces, ut Samuelis ſpeciem oſtentabat ille qui deluſit Saulem, quemadmodum obſervavit auctor de mirab. S. Scripturæ, & multis argumentis probat S. Gregor. Nyſſen. de Pytho-

niſſa. Teſtatur Plutarchus de defect
Orac. *Pythones* revera dictas ventr
loquas: *Euriclees* etiam dicebar
tur ab Euricli Athenienſi, qui ge
nium inter viſcera loquentem ha
bebat; Seldenus de Diis Syriis ſyn
1. c. 2. putavit etiam dici ὁι ἐκ τῆς γ
φωνοῦντες, Eſa. 19: 3. quod è terræ vi
ſceribus impurum ſpiritum conciper
videantur; ſed licet hæ voces ordin
reſpondeant τοῖς אבות, non dubito ta
men hic אבות, ut alias per ἐγγαστριμύθ
exponi, & tranſpoſitione factum, u
הידענים videantur dici engaſtrimy
thæ, cum iis reſpondere debeant ὁι ἐ
τῆς γῆς φωνοῦντες, quod antiquiſſim
exemplari Alexandrino in Anglici
Bibliis edito probare licet, in e
enim, ut in exemplaribus vulgaribu
engaſtrimythæ non referuntur ultim
loco, ſed poſt ſe habent τοὺς γνώστας
qui & ſenſu & ſitu הידענים referunt

Hinc aliud Oraculum exoritur
cùm Ebręi velint hos dici ab animal
ידוע cujus os in ore vates habentes fu
tura pręnuntiabant; addunt anima

illud

illud ad funem cujuſdam radicis alligari & ſagittis debere procul confici ne noceat, habereque humanam effigiem; plantam autem eſſe mandragoram cujus radix cum corpore humano aliquam habet ſimilitudinem ſuſpicor, cum de mandragora multa multi fabulantur, & Rabini imprimis.

Reſtat in S. Scriptura Oraculum ſagittarum, cujus fit mentio Ezech. 21:21. nempe Rex Babylonis anceps quo arma inferret & in bivio conſtitutus cum ante ſe videret Rabatham Ammonitarum, Jeroſolymam, conſulit Deos ſuos, & ut vult S. Hieronymus, utriuſque urbis nominibus harum urbium duabus ſagittis inſcriptis eas miſcet, & in pharetram cum faſciculo conjicit, ut ea urbs cujus nomen prior educta ſagitta proferret prima oppugnaretur, quod Jeroſolymę juſto Dei judicio contigit; refertque Gręcos hoc Oraculum βελομαντίαν & ῥαβδομαντίαν dicere; unde non diſſimile ab hoc Oraculum

horum Iſraëlitarum, quorum meminit Hoſeas 4: 12. exiſtimo.

Redeo ad Oracula à ſolis gentibu[s] uſurpata, & in eorum ſcriptis de[-] ſcripta. Pharis Achæorum oppido con[-] ſulturi Mercurii Oraculum Veſtan[-] thure placant, lucernas accendunt nummum in aræ dextera dedicant hiſque peractis in aurem ſimulachr[i] quod ſcire volunt exponunt, & auri[-] bus clauſis illico foras ſe proripiunt ut apertis auribus primam excipian[t] vocem eorum qui occurrunt, qua[e] ipſis Oraculum eſt, Pauſan l. 7. Dau[-] nii vero in Italia ſuum conſulente[s] Oraculum nigrum agnum mactabant & ejus vellere involuti cubabant, u[t] ſomniando reſponſa haberent Strab[o] l. 6. eadem fere cęremonia obſervaba[n-] tur in Templo Amphiarai apud Pau[-] ſaniam l. 1. Fauni, quem conſuli[t] Latinus Rex apud Virgilium Æn. 7. & alicubi Jovis ipſius, teſte ibidem Servio.

Æſculapius imprimis amabat ſom-niantibus ſua Oracula reddere iiſque

re-

remedia ſalutaria tradere, ut Jamblichus de myſteriis cap. de Somn. refert, & Philoſtratus in vita Sophiſt. teſtatur Polemonem, podagra excruciatum, & in ejus Templo cubantem ab illo admonitum, ne frigido potu uteretur: ſic Strabo l. 11. teſtatur inter Nomades *ſomniantium Oraculum* fuiſſe celeberrimum, libroque 17. in Ægypto etiam quæſita in Serapidis fano ſomnia, & ea pro Oraculis habita: unde S. Hieronymus in Eſaiam 65: 4. hanc ſuperſtitionem inter Judæos ſubrepſiſſe, atque intelligendam cubitu in ſepulchris, & in Templis Idolorum dormitionibus à Propheta reprehenſis arbitratur, Rabbinoſque conſentientes habet.

Bos Ægyptiorum Apis aliter ſua dabat Oracula, excipiendo ſcilicet pabulum à conſulentibus præbitum, unde obſervatur manum Germanici reſpuiſſe paulo ante illius mortem, teſte Plinio l. 8. c. 46. Jupiter Ammonius geſtibus & ſignis à Sacerdote ſuo editis reſponſa dedit, Strabo l.

17. Mars Pici Martii roſtro Abor-
ginibus ſuis reſpondebat. Diony
Halicarn. l. 1.

Sortis etiam diverſę ſpecies pr
Oraculis habitæ; nam Suetonius i
Tiberii vita teſtatur Geryonem a
Imperatore conſultum reſpondiſſe u
projiceret in fontem talos, quo facto
referre vidit fortunatiorem nume-
rum, in supremę dignitatis ipſi de-
ſtinatę teſtimonium c. 4. Similite
Pauſanias refert in Achaïcis Hercu-
lem talis ſua reddidiſſe Oracula, eo-
dem tempore quo Ceres variis ima-
ginibus ſpeculo exhibitis ſua redde-
bat; tædioſum eſſet cętera Oraculo-
rum genera, & vanas ſuperſtitione
ad futuros eventus cognoſcendos ac-
hibitas ſigillatim deſcribere, mitt
itaq; Oracula menſę marmoreæ Ma-
phęorum, cujus meminit Maiolu
de Vaticinio, & ἀςρολαβυμαντεῖαν, χε-
ρομαντεῖαν, κοσκινομαντεῖαν, ἀξινομαντεῖαν,
δακτυλομαντεῖαν, ἀλεκτορομαντεῖαν, & in-
numeras alias, quarum nonnull
etiam poſtea occurrent, genioſqu
ipſo

ipſos in annulis, & ſub ſigillis incluſos aut in imaginibus &c. S. Auguſt. de Civit. Dei, l. 8. c. 24.

Hæc Oracula, hæ vanitates tandem deſierunt, & auctoritatem, qua pollebant inter gentes à Diabolo dementatas amiſerunt, quod experientia conſtat, & teſtimonio graviſſimorum auctorum, è media gentilitate productorum nunc confirmabo. Strabo acerrimi judicii auctor agmen ducat, quia vixit ſub Tiberio, ut ipſe declarat circa finē l. 3. & conſequenter coætaneus Chriſti d. n. expreſſe autem dicit l. 7. ἐκλέλοιπε δὲ πως καὶ τὸ μαντεῖον τὸ ἐν Δωδώνῃ καθάπερ τἆλλα, *Oraculum Dodonæum defecit, quemadmodum & reliqua &c.* lib. 8. *Olympia Oraculis quæ ibi Olympius* edebat Jupiter, illuſtris primum facta eſt, ἐκείνου δ' ἐκλειφθέντος οὐδὲν ἧττον συνέμεινεν ἡ δόξα τοῦ ἱεροῦ, *poſtquam autem deſierunt nihilominus tamen ſua Templo manſit gloria &c.* lib. 13 de Apolline Actęo, τὸ δὲ μαντεῖον ἐξηλείφθη, καθάπερ καὶ τὸ ἐν Ζελείᾳ, *Oraculum defecit, ut & quod*

Zeleiæ fuit &c. & l. 17. Ammonis Oraculum olim Clariſſimum, tunc negligi & deſertum eſſe fere, ſicut cætera teſtatur. Lucanus Poëta ſua gravitate hiſtoricis fideliſſimis comparandus ſub Nerone florens proxime hunc ſequitur, & proprio ſuffragio illius teſtimonium confirmat, licet in gratiam Poëtices cui illuſtrandæ non parum ſerviebant Oracula, eorum conſervationi favere teneretur ſic autem de Appio conſulente Oraculum Delphicum ſuper bello civili inter Pompejum & Iul. Cæſarem graſſante: Pharſ. lib. 5.

.....Multoſque obducta per annos
Delphica fatidici reſerat penetralia
Phœbi &c.

Vbi penetralia illa obducta, & à multis annis clauſa repreſentat, addit.

.....Non ullo ſæcula dono,
Noſtra carent majore Deûm, quam
Delphica ſedes
Quod ſiluit; poſtquam Reges timuere
futura

Et

Et ſuperos vetuere loqui: nec voce
negata
Cyrrhææ mærent vates &c.

Sic non tantum Oraculorum beneficio carere ſuum ſœculum queritur; ſed inſuper ſcrutatur cauſas, & ſuſpicatur ſæva tyrannorum juſſa ſilentium iis imperare, & vates libenter obſequi ut à violentis Dei agitationibus liberæ eſſent: ipſa autem vates mox ad Appium.

.....Quid ſpes ait improba veri,
Te Romane trahit? muto Parnaſſus
hiatu
Conticuit, preſſitque Deum; ſeu
Spiritus iſtas
Deſtituit fauces, mundique in devia
verſum
Duxit iter; ſeu barbarica cum Lam-
pade Pytho
Arſit, in immenſas cineres abiere
cavernas,
Et Phœbi tenuere viam; ſeu ſponte
Deorum

Cyrrha

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Cyrrha ſilet, fatique ſat eſt arcan
futuri
Carmine longævæ vobis commiſſa Si
byllæ;
Seu Pæan ſolitus Templis arcere no
centes
Ora quibus ſolvat noſtro non inveni
ævo.

His rationibus non perſuaſus Appiu coëgit Pythiam adyta ingredi, ſe licet furens, & ſolito numine repler videretur nihil tamen de horrend illius belli exitu dixit, & evanuiſſ patuit.

Juvenalis ſub Domitiano eiden ſuffragatur veritati ſat. 6. verſ. 555.

....Delphi Oracula ceſſant
Et genus humanum damnat calig
futuri.

Sic Statius ſub eodem Imperator Theb. 8. verſ. 196. de Amphiarac ſcribit exitium Phœbo luctuoſum

....Mutiſque diu plorabere Delphis.
Additque......*Trojanaque thymbra*
tacebit,

ipſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Ipſi amnes, ipſæque volent areſcere
Laurus.

Addatur Cicero omnibus antiquior cum Cæſarum Imperium præcedat, ſic enim ille l. 2. de Divin. §. 117. *Cur iſto modo* (nempe Amphibologico) *iam Oracula Delphis non eduntur, non modo noſtra ætate ſed iam diu, iam ut nihil poſſit eſſe contemptius; hoc loco cum urgentur evanuiſſe ajunt vetuſtate vim loci &c.* Sed quid opus eſt ſingulis teſtibus, cùm catervatim liceat producere ex Plutarcho in tractatu περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων, *de defectu Oraculorum*, in quo plures, & Celeberrimi Viri & defeciſſe unanimiter agnoſcunt & rationes cur defecerint indagant; licet in illorum conſeſſum ingredi, cum fores Muſarum, eorumque cultorum ſemper pateant. Audiamus itaque diſſertationes eorum.

Didymus Cynicus ſententiam primus dixit licentia quam ſecta ſua ſibi vendicat, & cum ſint ad arguendum & corripiendum propenſiſſimi Cynici,

nici, non mirum quod ſilentium Oraculorum à depravatione hominum arceſſere conetur; quaſi ut modo canebat Lucanus:

.....Pæan ſolitus Templis arcere nocentes,
Ora quibus ſolvat noſtro non invenit ævo.

Hæc ſententia non arriſit, & quamvis omnes faterentur in varia ſcelera ruere homines, meritoque tędere Deos identidem audire conſultationes avarorum indeſinenter lucro inhiantium, ambitioſorum dignitates effrænate aucupantium, & maxime libidinoſorum inhoneſtos amores in Jovis Apolliniſque ſinum effundentium, eorumque ſucceſſus ab ipſis inquirentium: nihilominus patere experientia, quod hominum flagitia benignis Providentiæ curis non obſtarent, ſydera ſolito ordine terram luce & influentiis bearent, terraque ipſa uberrimos proventus offerret hominibus, ſicut mare piſces; quamobrem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

brem veriſimile non erat Deos parcere verbis ſuis, cum ingentia beneficia profunderent.

Ammonius Philoſophus haud feliciori ſucceſſu perſuadere aggreſſus eſt bella, & ingentes ſtrages, quæ totam fere Græciam in triſtem redegerant ſolitudinem, Oraculis indixiſſe ſilentium, quia vix ſupererant qui illa expoſcerent; etenim cum primum inſtituta ſunt Oracula, Græcia non erat incolis abundantior; quin Oracula ſponte loca infrequentia, & ſolitudines captaſſe: & quod funditus hanc opinionem evertebat, ſi frequentia, & hominum multitudo quidquam ad Oracula conferret, eorum raritas poſſet quidem rara efficere, ſed penitus non auferret.

Cleombrotus Lacedæmonius itaque convenientius putavit in varias claſſes diſtribuere ſpititus, ſupremamque diis aſſignare, ſequentem geniis, tertiam heroibus, & poſtremam animabus humanis; ita ut tamen inter has tres ultimas claſſes continuum

eſſet

eſſet commercium, & humanæ animæ virtutibus operam dantes ad heroum dignitatem pervenirent, heroes vero in geniorum conditionem evaderent; atque contra degenerantes genii ad heroes deſcenderent, heroes vero ad animas, ut tandem poſt curriculum 9720. annorum ſecundum Heſiodum mortem obeant, quia hic eſt geniorum terminus. Hi genii alio nomine à ſcientia dæmones dicuntur; Varro autem apud S. Auguſtinum de C. D. l. 7. c. 6. circa terram ſub Lunę circulo collocat, & ii ſunt ſecundum Apulejum, Tertullianum Apol. c. 23. & Lactantium de Orig. er. l. 2. c. 17. qui Oracula reddebant, eiſque Cleombrotus ſuffragatus, addebat quod cum eſſent mortales, mirum non erat defeciſſe, & eorum Oracula evanuiſſe: in hanc ſententiam Phillippus hiſtoricus narravit quod nuperrime à Rhetore Æmilio acceperat, & confirmabat geniorum mortem; nempe navigabat ille Italiam verſus, & tranſeundo inſu-

inſulam Naxum ab omnibus vox audita Thamum Gubernatorem Ægyptium navis compellans, cui, cum reſpondiſſet, vox juſſit ut Magni Panis mortem nunciaret, ubi ad Palodes veniſſet; (Palodes autem Theſprotiæ portus è regione Corcyræ) negligebat autem hoc mandatum Thamus, ſed cum pervenit ad Palodes, illico ventus ſilet, mare quieſcit & nulla arte navis poteſt impelli; quare obſequi coactus exclamavit: *mortuus eſt magnus Pan*, & ſubſequuta ingens plurimarum vocum lamentatio, ſtatimque ventus ſecundus flare cæpit, ut antea; addidit inſuper Tiberium (quo Imperante Chriſtus pro redemptione hominum paſſus eſt) his auditis, diligentem inquiſitionem adhibuiſſe, ut certo ſciret an vera eſſent, & poſt accuratiſſimum examen agnoviſſe hiſtoriam ſecundum omnes ſuas circumſtantias veriſſimam; ut nihil deeſſet, Demetrius Grammaticus etiam opportune ex Anglia rediit, totique

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

conſeſſui retulit ſe juſſu Imperatori peragraſſe Angliam vicinaſque inſulas, quarum nonnullę heroum, & geniorum dicuntur, unamque præ cæteris deſertam paucoſque incola habentem perluſtraſſe, in qua ingen fuit procella cum ignibus, & inuſitata aëris commotione, cujus inſulares cauſam dicebant eſſe mortem alicujus eorum qui pręſtantioris humanae ſunt naturę; multa ſe haber ſimilia Cleombrotus, totamque Stoïcorum ſectam quę Deum unum immortalem agnoſcens, cęteras natura morti obnoxias facit, ea ſupponere affirmavit, addita hiſtoria barbar cujuſdam pręſtantiſſimæ formę qu cum geniis & Nymphis intima ſe habere commercia gloriabatur, referebatque inter eos ſaepe oriri contentiones & certamina, quibus victi cedere victoribus, & in alios mundos confugere coguntur; unde neceſſe eſt ut eorum Oracula deſinant, maxime ſ dæmones muti loquacibus ſuccedant. His nugis, nuperę fabulæ de Silfis,

Sala-

Salamandris & ſimilibus tam diu non immorarer, niſi Plutarchus eas referre dedignatus non fuiſſet, vana enim omnia; quomodo enim genii animabus immortalibus ſuperiores morerentur? ſunt ſpiritus, nulla ſigitur in iis diſſolutio, aut corruptio quæ morti dent locum: id agnoviſſent Stoïci, ſi compertum habuiſſent geniorum aut dæmonum naturam eſſe ſpiritualem, verum corpoream arbitrabantur, & huic errori alterum aſtruxerunt: multitudo etiam mundorum fabuloſa eſt, fideſque unum à Deo conditum refert, & à Chriſto d. n. redemptum, ſic ejus beneficio mundos illos innummeros ad quos ſe transferunt Oraculorum deſertores, non opus eſt deſtruere.

Reſtat igitur ut Lampriam audiamus; intendit probare Oracula orta fuiſſe à terreno quodam halitu furorem excitante & mentem ſupra ſe ipſam efferente, ut novas conciperet cognitiones; non ſecus ac vinum, & ſimiles liquores quæ vim exerunt in

animum, & mirifice mutant lo-quendi, & agendi conſuetudinem; ſane nonnulla etiam vis divinatrix ineſt vino, & adagium vult, in vino veritatem exiſtere; ut igitur terra habet noxias, peſtilentes, & ſalutares exhalationes, poſſe habere etiam fatidicas non improbabile: objicienti autem Ammonio minime eſſe probabile Oracula à naturali cauſa oriri, quia peractis demum ſacris reddutur, & Pythia ad tripodes non accedebat antequam univerſalem in omnibus victimę artubus trepidationem obſervaviſſet, atque ſolita præſentis numinis ſigna perſenſiſſet; reſpondit, ſe non diffiteri cæremonias eſſe neceſſarias, cum etiam ad varios naturales effectus praeparationes requirantur, vinumque & cæteri liquores pro varia diſpoſitione hominum diverſimode agant; atque multo minus negare concurſum Divinæ Providentiæ, quæ efficaces illos halitus efficiebat, & cultu religioneque conciliabatur: itaque halitus illos terrae motibus

& variis aliis caſibus potuiſſe ſupprimi, exhauriri, aut deficere autumabat; cum fontes ipſi nonnunquam deficiant, & terrae motu flumina abſorbeantur: huic ſententiae adſtipulatur Ariſtoteles libro de mundo cap. 4. docet enim in terra diverſas ſpirituum eſſe ſcaturigines, & quoſdam enthuſiaſmos efficere, & inſpirare Oracula: Cicero etiam qui lib. 2. de Divinat ſcribit: *Evanuiſſe, ajunt, venuſtate vim loci ejus, unde anhelitus ille terræ fieret, quo Pythia mente incitata Oracula ederet.* Verum enim vero ſapientiſſimus ille vir in illa ratione non acquieſcit, contra irridendo addit: *De vino aut ſalſamento putes loqui, quæ evaneſcunt vetuſtate; de vi loci agitur, neque ſolum naturali, ſed etiam divina, quæ quo tandem modo evanuit? vetuſtate, inquies, quæ vetuſtas eſt, quæ vim divinam conficere poſſit? quid tam divinum, quam afflatus ex terra mentem ita movens, ut eam providam rerum futurarum efficiat,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

ut ea non modo cernat multo ante, ſed etiam numero verſuque pronunciet: quando autem iſta vis evanuit? an poſtquam homines minus creduli eſſe cœperunt? Sic pedetentim illam opinionem probabiliorem oppugnat, & inſinuare aggreditur à nimia hominum credulitate his Oraculis auctoritatem conciliatam, & praeter dolos nihil mirifici habuiſſe. revera igitur in dubium revocat Oraculorum auctoritatem, ut antea cęteras divinationes, ſortes auſpicia, auguria oſtenta &c. vanitatis redarguerat: revera quid prȩvalere poſſet contra virtutem divinam? nihil autem divinius quam quod divinam efficit mentem humanam, eique futuri pandit omnia arcana, ad quae nullis viribus, nullo ſtudio unquam valuiſſet penetrare, Vinum quidem ingenito ardore incendit corpus, ſpiritus naturales incitat, imaginationem movet & diſſipando metum, & nonnullas forſitan caligines, quȩ memoriȩ, & men-

t

ti officiunt, promptiores ad concipiendum, enunciandum, & agendum quoſdam homines reddit; at neque illud, neque alius liquor ullum ex indocto doctum efficient linguarum uſum praebebunt, aut in myſteriis ignotis erudient, tantum abeſt, ut futuros eventus ſoli Deo cognitos revelent caeterorum hominum ſtupidiſſimis; ut ſaepius viſum, & à Plutarcho obſervatum Pythiam debuiſſe inter ruſticos abſque arte & literis educari, ut rudis & ſimplex ad Oracula veniret, quemadmodum Xenophon ad thalamum novam nuptam requirit. Ad rem denique non facit fontium, & amnium exareſcentium exempla; nunquam enim omnes fontes, & amnes ſimul exareſcunt, neque omnes fodinæ auri, argenti, aut cujuſvis metalli ſimul per totum mundum ut Oracula defecerunt.

Hęc Ciceronis ſententia veriſimilior forſitan videbitur, & ad Oraculorum originem, nempe fraudes pe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

netraſſe nemo ire inficias debet: cum certiſſimum ſit illuſiones, pręſtigias & varia mendacia hominum Oraculi auctoritatem conciliaſſe; conſtat etiam celebriora olim fuiſſe dum ſimplicitas obtinebat, & evanuiſſe cum ſtudio, experientia, & commercio cum Judæis Imperio Romano ſubditis, Chriſtianiſque tandem Euangeli luce orbem illuſtrantibus, gentes rerum divinarum capaciores, & circa fidem circumſpectiores redditæ ſunt: obſervatum inſuper revera celebriora Oracula inter ſtupidiſſimas gentes, aut in ſolitudinibus ab arbitris remotis conſtituta fuiſſe; ſic Ammonis Oraculum inter deſertas Lybię arenas, & Delphicum inter craſſos Bœotios inclaruiſſe; quin ut optime Demetrius apud Plutarchum de Orac. def. tota Bœotia Oraculis perſtrepebat; neminem autem latet Bœotios omnium hominum ſtupidiſſimos fuiſſe habitos, hinc Anaxagoras Bœotios à bouillis auribus dictos vult, & Βοιωτία ὗς, quod adeo hebetes eſſent

ut vix res facillimas caperent & ad bruta animalia proxime accedere viderentur: (vid. Eraſm. adag. in ſtup.) ſane ſapientes varias technas & impoſturas in Oraculis obſervaverunt ſicut in extis victimarum, quibus Attalus inſcribi curaverat *Victoriam Regis*, quo de ea certiores milites acrius pugnarent, teſte Polieno ſtrat. l. 4. quamobrem optime vidit Demoſthenes Pythiam φιλιππίζειν *cum Philippo facere*, & in ejus gratiam Oracula configere, ut apud Ciceronem 2. de Divin. videre licet; ſic Polyænus ſtratag. l. 1. teſtatur Pythiam à Lycurgo corruptam ejus leges Oraculis confirmaſſe; Herodotus etiam l. 5. §. 63. refert ab Athenienſibus ſimiliter corruptam nulla reddidiſſe Oracula Lacedæmonibus abſque exhortatione ad liberandos à Tyrannorum jugo Athenienſes & l. 6. §. 66. etiam teſtatur ab Amicis Cleomenis corruptam declaraſſe, quod Demaratus filius non erat Ariſtonis Regis, ut tota dignitas Cleomeni cederet; quod tandem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

agnitum Pythiæ muneris abdicationem, & corruptoribus exilium pepererit: ſed nihil validius has fraudes probat quam ambages Oraculorum & flexiloquia, ambiguaque eorum verba quorum interpretationes interpretibus egent, & ſortes ipſæ ſortibus; ſæpius etiam contrarios ſenſus habent ut hoc opulentiſſimo Aſiæ Regi redditum:

Crœſus Halym penetrans magnam
pervertet opum vim.

Quo deceptus hoſtium vim ſeſe perverſurum putavit, ſuam autem pervertit; aut illud Pyrrho datum.

Aio te Æacida Romanos vincere
poſſe.

Quod victoriam æquè Romanis ac illi pollicebatur: ſimile refert Strabo lib. 6. *Pandoſia ingentem eſt populum extinctura trivertex*, quo deceptus Alexander Moloſſus periit falſo putans hoſtium non ſuorum prædici cladem: videtur quidem non-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

nullis ſtupendus Pythiæ furor, & horrendas ejus agitationes fraudum ſuſpicionem amoliri judicant; at Franciſcus Lopes de Gomara, in ſua generali Indiarum hiſtoria ſcribit cap. 37. de *Bohitis* quibuſdam inſulæ Hiſpaniolae incolis eos poſt eſum herbę eorum lingua *Cohoba* dictę furere, ac bacchari, & adeo mente turbari ut viſiones ſe habere crederent, & reſponſa divinitus accepta referre conſulentibus ſive arbitrarentur, ſive fingerent; arte igitur comparari poteſt & furor & agitatio illa pluſquam humana; quod Lucianus pręclaro confirmat exemplo in Pſeudomanti; ſcribit enim hunc praeſtigiatorem macerata in ore radice, qua in expurgandis lanis fullones utuntur, ſpumaſſe, trepidaſſe, tantaque rabie fuiſſe agitatum ut nullis vatibus aut ſibyllis cederet, ſed ſpectatores omnes ſtupore repleret: addit mirifice etiam prodigia imitatum, & poſt ſe majorem Europae, & Aſiae partem traxiſſe, impoſuiſſeque praefectis, &

ſum-

ſummis magiſtratibus: inter Oracula maxime novimus æſtimata ea quæ litteris ſignatis commode reddita ſunt at hęc ludicra erant huic præſtigiatori, qui noverat ceram illæſam è litteris amovere, & ſigna inſuper ſigillorum molli maſſa excipere; qua poſtea indurata valebat imprimere novæ cerę, cum prior rupta fuerat quin erui variis caſibus Oracula ſpecie vetera curavit, quæ ejus adventum promittebant, & cum cæteris vatibus per orbem diſperſis egit, ut eorum Oracula cum ſuis quadrarent, ſicque ſub Marci Aurelii Imperio illuſtriſſimo, & inter plurimos Chriſtianos ejus fraudibus detegendis intentiſſimos, ut ſæpe querebatur, quo plebs in eos irrueret, floruit; & plurimis perſuaſit ſe comitem habere Deum Æſculapium, quia ſerpentem oſtentabat, & illius capite in ſinu occultato fictum è tela picta ſibi adaptabat, ita ut ejus verba per illud reſonarent & ſerpens ipſi loqui & Oracula fundere videretur, neque un-

quam

quam ulla Oracula majori admiratione digna exiſtimarentur. Unde licet colligere cætera ad eundem, aut ſimilem modum conficta. Sane innumera tempore falſa apparuerunt, ut celebre illud Aruſpicum reſponſum (apud Flau. Vopiſcum in Floriano) poſt duas Taciti & Floriani ſtatuas Interamnae fulmine dejectas, ſpondens ex eorum familia principem toti terrarum orbi imperaturum poſt mille annos, qui nunquam apparuit. Haec inquam mendacia Oracula, ambigua etiam, & ad omnes eventus diſpoſita, obſcuraque ſub tenebris ignorantiam futuri involventia, fraudes olent, & produnt, probantque nihil in Oraculis praeter mendacium varia arte compoſitum: unde etiam varie reddita, nempe carmine cum Pythia verſificatrix erat, & proſa alias, quaſi Apollo Poëtarum praeſes artem ſuam dedidiciſſet. Lucianus proculdubio teſtatus eſt ſe credere fraudulenta dumtaxat eſſe Oracula in Dialogo Junonis & Latonae, ubi Juno Latonae expro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

probrat Apollinem ejus filium falſò vendicare futurorum eventuum ſcientiam, & Clario, Didymaeo, Delphicoque Oraculis homines illum decipere, cùm inſcitiam ſuam verborum ambagibus, & ambiguitate velaret, ne eventibus falſi argueretur: quod probat Hyacinthi morte quem deperibat Apollo, occidit tamen improviſo diſci ſaltu: Met. Ovid. lib. 10 & ſubita Daphnes in laurum mutatione, quam vitaſſet, ſi praevidere potuiſſet; Ovid. lib. 1. Idem Lucianus introducit Menippum objicientem Trophonio, & Amphilochio inter mortuos repertis intolerabilem ſtultitiam, quod quandam ſibi divinitatem arrogaſſent, quoniam eorum morte eos meros mortales eſſe pateret, ut Oracula ab ipſis reddita falſitate manifeſta condemnaret.

Nihilominus huic ſententiae omnino ſubſcribere non poſſum; fateor equidem multa Oracula falſa, plurima dubia, alia ita obſcura ut ſenſus ſemper lateret, & quaedam ſolo caſu ve-

vera; at non nunquam humanas vires, fraudeſque ſuperaſſe exiſtimo, poſt Lactantium, & Tertullianum jam citatos, qui Oraculis reddendis incubuiſſe Daemones docuerunt; quod etiam docuerunt S. Athanaſius de Incarn. Verbi Divini, & S. Cyrillus Alexand. lib. 6. contra Julian. & Theodoretus ſerm. 10. S. Auguſtinus denique toto libro de Divinatione Daemonum, ubi non tantum concedit eos praedixiſſe everſionem Templi Alexandrini Serapis, *ſicut alia multa*; ſed inſuper unde vim divinandi habeant oſtendit, nempe ab incomprehenſibili eorum agilitate, diuturna experientia, vi incomparabili qua faciunt, quæ prædixerunt, ſignorum naturalium cognitione, & ipſa revelatione Divina; cujus intelligentiam ſagaces illi ſpiritus varie adipiſcuntur, quamvis ſæpius fallantur, & ſemper homines credulos fallere ſatagant: ſane imperceptibili agilitate ſua potuit dæmon multa dicere hominibus impoſſibilia; ut cum Cræſus tentare volens

lens Oraculorum fidem, in ſua adverſus Cyrum expeditione, ad plurima miſit legatos qui certa certi die hora ſciſcitarentur quid faceret; die autem ac ipſa hora qua conſulebatur Apollo Delphicus, cogitans quid faceret quod niſi Divinitus prædici non poſſet, cum Regiæ dignitati minime conveniret, ipſemet lebete æneo teſtudinem cum agno coquere incipit, reſpondit autem oraculum latine redditum:

Æquoris eſt ſpatium, & numerus
mihi notus arenæ:
Mutum percipio, fantis nihil audio
vocem:
Venit ad hos ſenſus nidor teſtudinis
acris
Quæ ſimul agnina coquitur cum carne
lebete
Ære infra ſtrato, & ſtratum cui
deſuper eſt æs.

Teſte Herodoto l. 1. §. 47. ſic Dæmon prudentiam Craeſi irriſit, nam id ipſi facillimum fuit; ſcivit enim propo-

ſi-

ſitum ejus, & intentus in id quod agebat, etſi centum & quinquaginta leucæ Regiam ejus inter & Delphos intercederent, momento vidit coquentem teſtudinis & agni carnes Sardibus, & Oraculo prodidit Delphis; ſpiritui ſiquidem ſufficit momentum ad immenſum ſpatium tranſeundum. Unde Caſtor & Pollux victoriam de Latinis ad Regillum lacum reportatam Romæ eodem momento nuntiaverunt teſte Dionyſio Halic. l. 6. Plutarchus in Paulo Æmilio plurima exempla ſimilia cum ſtupore refert, & Florus l. 2. c. 14. Sic per Angelos multis fidelibus ob infenſum in Eccleſiam Juliani Apoſtatę animum anxiis, ejus mors eodem tempore, quo contigit ad loca viginti ſtationum itinere à caſtris diſſita potuit nunciari; vid. Theod. hiſt. l. 3. c. 19. Sozom. l. 6. c. 2. &c. Sagacitas etiam dęmonum in colligendis ex circumſtantiis eventibus futuris potuit eos adjuvare in edendis quibuſdam Oraculis, ut cum præſente Demetrio Oraculum Mopſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

reſpondit liberto præfecti Ciliciæ dubiæ de Diis ſententię hominis, & explorandi tantum cauſa illud conſulentis, *Nigrum*: quod Religione deinceps eum replevit, nam obſignata tabella quærebat albumne, an vero nigrum immolaret taurum. Plutarch de Orac. Def. Sic Primò Cęſari interitus nuntiatus tabula æneâ in monumento Capys inventâ, & monitis Spurinę variiſque prodigiis à Suetonio relatis cap 81. ſic Auguſti mors ante centeſimum diem nunciata, ejus vitæ c. 97. & pauci Imperatores extiterunt, cujus mortem non portenderint Oracula aut ſigna clariora, ſi omnes violentæ fuiſſent dicere liceret daemones caedis & criminum avidos percuſſoribus nefaria inſpiraſſe concilia, & impias eorum manus in hos principes armaviſſe, at quaedam naturales fuerunt, unde alia ratione probabiliter praevidiſſe debet conſtare; talis Auguſti mors; talis ad imperium etiam ejus deſtinatio ſimiliter praeviſa, & portento ſignificatum

na-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

naturam orbi Dominum parturire, quod innotuit ſenatui, & ipſum movit ad cenſendum ne quis illo anno genitus educaretur; Suet. in eo c. 94. *Sed eos qui uxores haberent gravidas, quo ad ſe quiſque ſpem traheret curaſſe, ne ſenatuſconſultum in ærarium deferretur &c.* quod probat non confictam praedictionem poſt eventum; ſed potuit emanaſſe à praedictionibus Chriſtum omnium Dominum imperante Auguſto natum ſpectantibus: ibid. tamen refertur alterum ſimile Oraculum in Thracia à Baccho, patri redditum, quo filio promiſſum eſt totius orbis imperium. Si haec & ſimilia ex ſtatu & diſpoſitione rerum potuit Daemon hariolari, alia praedixit ad quae patranda ſe accinxit: ita dicere potuit λύκον ξένον, fore ducem itineris Alexandro contra Darium, & praetermittere bubulcum nomine λύκιον, ipſi revera peregrinum qui ei in circuitu montium occultam oſtendit viam, qua improviſos Perſas adortus fudit, & Suſidos portas

occupavit, ut refert Poliaenus ſtratag. lib. 4 §. 27. ita Ammonius Jupiter Tementhem Ægypti Regem monere potuit, *caveret à Gallis*, & quo ipſum diciperet, & eventui aliquomodo reſponderet eventus, Pſammeticho hoſti conſulere, ut Cares qui criſtas Galeis impoſitas Gallorum inſtar gerebant, in illum armaret, & debellaret, ut idem refert ſtrat. lib. 7 ſic potuit polliceri filium Craeſi mutum loquuturum, cum patrem extremo periculo expoſitum cerneret, eumque huic periculo exponere, certus ſic vim faciendam naturae quae vinculum linguæ muti ſolveret; vel adhibito aliquo remedio id efficeret; quidquid ſit hoc ſuperabat hominum vires, nam ſi quis potuiſſet hujus Regis ditiſſimi filium curare, proculdubio caſui curandum non relinquiſſet, & dæmonis longo uſu docti ſolertia neceſſaria fuit: Herod. lib. 1. §. 85. affine Oraculum Phæronis Ægyptiorum Regis, quo caecitatem impietate contractam amovere moni-

tus

tus eſt oculos abluendo lotio mulieris ſuo viro fidelis & aliorum omnium expertis ab eodem relatum l. 2. §. 111. uſus primum refertur lotio reginæ, quam omnium caſtiſſimam putabat, mox aliarum plurimarum fruſtra, tandem curatus, omnes, quarum lotium ipſi non profuit, igne cremandas juſſit, & eam, quam fidelem expertus eſt, in uxorem duxit; potuit enim Daemon hanc caecitatem efficere, & eo modo quo voluit amovere; potuit etiam inſontes mulieres huic exitio dare, quia caedibus gaudebat, & Deus occulto ſuo judicio multa ipſi permiſit in idololatras ad puniendam illorum impietatem. Sed noſtro propoſito ſufficit hominum induſtriam ad hanc curationem non ſuffeciſſe, licet omnes ſciant lotium purgandis oculis idoneum, cum veriſimile ſit efficaciora remedia à Regiis Medicis adhibita. Sane nec ab hominibus etiam praevideri potuit ὁπλίτης rivus funeſtus Lyſandro, ut Oraculum ante monuerat; Plutarch. in ejus vita;

aut certans cum lupo taurus fatalis etiam Pyrrho ex Oraculo; Id. in ejus vita; aut omnium Syracuſanorum captus Athenienſibus promiſſus, Id. in Nicia, licet tantum eorum nomina in Catalogo cœperint: aut denique lupi agnum auferentis occurſus Euriſtheni in ſignum proſperi matrimonii ab Oraculo datus, Ælian. hiſt. anim. l. 12. c. 31. Sunt tamen longe præſtantiora, quale illud quod reddidit Apollo Delphis Græciæ Principibus ſuper horrenda fame à longa ſterilitate inducta, quam precibus Æaci à Jove & Ægina geniti tantum poſſe amoliri reſpondit, & revera vix preces inceperat cum tonitru concuſſum cœlum denſis nubibus ſcatuit quæ in feraces imbres illico reſolutę ſunt, & priſtinam fælicitatem Græciæ reddiderunt, ut refert Clemens Alex. ſtr. l. 6 quod eo mirabilius eſt quod affinitatem habet cum miraculis divinitus à Samuele, & Elia editis 1 Sam. 12:20. & 1 Reg. 18:44. Sic Dæmon Dei ſimia abutitur ſuo aëreo imperio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

cum ipſi laxantur habenæ; idem ibid. refert Xerxe immenſas in Græcos copias ducente Apollinem eos monuiſſe his verbis: ὦ Δελφοὶ λιοσεθ' ἀνέμους καὶ λῷιον ἔσαι. *Delphi placate ventos & bene vobis erit.* Quod fecerunt, & ſtatim excitata tempeſtas qua formidoloſa claſſis fere tota periit. Diodorus Siculus etiam poſt multos alios auctores refert Oraculum Delphicum prędixiſſe Oedipi parricidium ab ipſo patris matrimonio, & mortem nunciaſſe Oenomao, ſimulatque filiam Hippodamiam nuptui daret, quod eventu comprobatum poſtquam omnes quas excogitare potuerat moras nexuiſſet; l. 4. tale etiam vetus illud Oraculum quod Socrates hiſt. Eccleſ. l 4. c 8. & Cedrenus teſtantur inſcriptum fuiſſe uni ex lapidibus fundamentalibus murorum Chalcedonis, & inventum cum demoliti ſunt ob refugium Procopio tyranno præſtitum, quo prædicebatur hujus muri lapides tandem ſervituros aquaeductui, & tunc barbaros irruptionem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

in Imperium Romanum facturos; quod evenit; videatur ibid. Oraculum. Hoc tamen, & caetera omnia cedere debent ei quod refert Suidas redditum Thuli Ægyptiorum Regi antiquiſſimo ſi ex certo fonte hauſit illud, & quod teſtatur hunc Regem ſuperbia elatum petiiſſe ab Oraculo, an unquam fuiſſet, aut poſtea foret Rex ipſo potentior, & ipſi reſponſum:

πρῶτα θεὸς, μετέπειτα λόγος, καὶ πνεῦμα
σὺν αὐτοῖς
σύμφυτα δὲ πάντα, καὶ εἰς ἓν ἰόντα.

Primum Deus, deinde verbum, & ſpiritus cum ipſis; coexiſtentia autem ſunt hæc tria, & in unum coeuntia: Sacra enim Trinitas vix potuit convenientius deſcribi, & Divinarum Perſonarum in eadem eſſentia unitas, ordoque quo hae perſonae propria œconomia ſe manifeſtaverunt, Pater ſcilicet primum Creatione & Lege; Filius deinde Euangelio, & Redemptione, tandemque S. Spiritus ſancti-

fi-

ficatione & innumeris donis quibus ſalutem hominum promovet: An credibile Deum, qui dicitur ſua ſtatuta Iſraëli manifeſtaſſe, neque cæteris gentibus idem beneficium conceſſiſſe Pſ. 147. 20. ipſique credidiſſe ſua Oracula, Rom. 3:2. hanc doctrinam Iſraëlem ſuum celaſſe, ut revelaret Regi impio & ſuperbo, eo ipſo tempore, quo gentes omnes ſinebat in viis ſuis ambulare? nam antiquiſſimus debuit eſſe cum toti terrarum orbi imperaſſe dicat Suidas, & à ſe denominaſſe Thulen inſulam antiquiſſimam & ad extremos Septentrionis fines ſitam; quis, inquam, hoc credat? quę ratio etiam militat contra Sibyllina Oracula de Chriſto, & ejus myſteriis, non malo forſitan fine compoſita, ſed vano, cum mendaciis noſtris non egeat Euangelica veritas.

Denique Julianus Apoſtata in ſcripto, quod decem libris S. Cyrillus Alexandrinus refutavit lib. 6. ubi ejus verba referuntur, exiſtimat in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

ſpirationes divinas liberas eſſe, neque hominibus, neque quibuſdam ſemper, ſed cum diis liber, communicari; hinc Oracula inter Ebræos deſiiſſe, neque amplius inter Ægyptios reperiri, & Jovem in eorum vicem dediſſe ſacras artes, ut hominum neceſſitati ſubvenirent; his autem artibus magiam ipſum intelligere docet Cyrillus, unde colligitur quanta cæcitate laboraret, nam magicæ artes ab initio mundi ex inferis emerſerunt, & cum Oraculis ad ſeducendos homines dæmon eas exercuit; tantumque abeſt ut defectum Oraculorum ſuppleverint, contra cum ipſis evanuerunt, & magi Pythiæque & cætera dæmonum ludibria cum ipſis ad inferos relegata meliorem orbis noſtri partem à Chriſtianis frequentatam reliquerunt liberam.

Vera itaque cauſa ſilentii Oraculorum eſt Euangelii patefactio; lumen ejus Divinum lucifugas præſtigias Dæmonum abigit, & coram veridico Dei Filio fallacia Oracula ſtare non po-

potuerunt; potentiſſimum illud mulieris ſemen, malignum ſerpentis caput fregit ſecundum primum Oraculum Gen. 3: 15. & capitis fracti os obmutuit, fraudeſque omnes diſſipatæ ſunt, quo refertur illud Sophonię 2: 11. *Prævalebit Dominus adverſus eos, & exterminabit omnes Deos gentium &c.* hinc ipſe Chriſtus Diſcipulis ſuis lętis quod ipſi dæmones ſubjicerentur, ait Luc. 10: 18. *Spectabam Satanam ut fulgur è Cœlo cadentem*, id eſt, Ex imperio quod ſumma auctoritate, & fraudibus exercebat in gentes, excluſum opera Euangelii quod ab Apoſtolis prędicabatur, ita ut vix velocior fulguris vis quàm divinę illius doctrinę: & Joan. 12. verſ. 31. *Nunc Princeps mundi hujus ejicietur foras.* id eſt, Satan qui pręſtigiis ſibi imperium conſtituerat in mundo, excludetur, Oracula ejus ſilebunt, & fraudes omnes abolebuntur quamobrem S. Athanaſius de Incarn. triumphabundus exclamat: *Quando apud Græcos, & ubique gen-*

tium

tium Oracula ceſſaverunt, & in nih. lum ſunt redacta? niſi cum ad terra ſeſe manifeſtavit Dominus, & pau poſt: *quando ars magica, & ſchol. præſtigiarum incæperunt ſordeſcere niſi cum divina apparitio Verbi ho minibus exhibita fuit &c.* & iterum *Olim quidem ubique Delphica, Do donea, Bœotia, Lycia, Ægyptiaca Cabirorum Oracula impoſturis vati ciniorum ſcatebant: Pythia apud ho mines in admiratione erant; nunc e quo Chriſtus prædicatur ejuſmodi ve ſaniæ ceſſaverunt, nec intereſt ultu fatidicus &c.* S. Hieronymus in Eſa 19. *Ingreſſus eſt in Ægyptum hujus mundi, ſtatimque omnia Ægypt ſimulachra commota ſunt; ita ut divinationes, & univerſa fraus idololatriæ, quæ deceptum poſſidebat orbem ſe fractam eſſe ſentiret; in tantum ut Magi de Oriente Docti à Dæmonibus, vel juxta Prophetiam Balaam intelligentes natum Filium Dei, qui omnem artis eorum deſtrueret poteſtatem venerint Bethlehem,*

& oſtendente ſtella adoraverint puerum &c. & in cap. 41. *Hoc autem ſignificat, quod poſt adventum Chriſti omnia idola conticuerint; ubi Apollo Delphicus & Loxias Deliuſque & Clarius, & cætera idola futurorum ſcientiam pollicentia quæ Reges potentiſſimos deceperunt?* Sic Theodoretus Serm. 10. de Orac. poſtquam longam celeberrimorum ènumerationem feciſſet, ſcribit: *Fuiſſe vero hæc Oracula malignorum Dæmonum, qui Dei nomen ſibi uſurparant, ſatis magno eſt argumento taciturnitas qua nunc premuntur: etenim poſtquam ſervator noſter in carne apparuit fugam arripuerunt, qui hos dolos hominibus invexerant, divini luminis ſplendorem ferre non valentes &c.* Pauci ſunt Patres ex quibus ſimilia exſcribere teſtimonia non poſſemus, ſed haec ſufficient ad probandum ſalvifico Euangelii ſono pernicioſis Oraculis indictum ſilentium; quemadmodum igitur rebelles Principis irati conſpectum fugiunt,

ſic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

ſic daemones coram Chriſto ſtare non potuerunt, & uſurpato per nefas Regno deceſſerunt, legitimoque Domino reliquerunt, ad ergaſtulaque ſua confugerunt, ut in aeternis tenebris ſuam ignominiam occultarent: ad quam fugam videntur parati, *ſed tempus & tempeſtates quæ pater in ſua poteſtate poſuit*, Act. 1:7. ignoraſſe, unde ejus mandato fugientes à Demoniacis clamabant: *Quid nobis tecum Jeſu Fili Dei? veniſti huc vexatum nos ante conſtitutum tempus*, Mat. 8: 29. per conſtitutum illud tempus non intelligo judicii diem, cui vinculis ęternis reſervati dicuntur, Jud. 6. & 2. Petr. 2:4. ſed victoriam Chriſti, qua de peccato & daemonibus triumphavit in Cruce, Col. 2:15. indignantur itaque quod ante reportatam victoriam, & contritum eorum caput vim ſuam in iis abigendis exerceret, & forma ſervi indutus eorum ſuperbiam calcaret. Quod igitur tunc ex Euangelio diſcimus eum feciſſe in Judaea, deſignavit quod

Euan-

Euangelio ſuo per totum orbem illico facturus erat; adeo potens autem erat vis ejus, ut mendaces hos ſpiritus cogeret veritati ſuffragari, & ejus Apoſtolorumque auctoritatem venerari, & conſequenter fateri quod ipſi erant prſtigiatores meri: ſic Luc. 4: 41. *Exibant autem etiam dæmones ex multis clamantes, ac dicentes certe tu es Chriſtus ille, Filius Dei &c.* & Pythoniſſa Paulum & ſocios ſequens clamabat: *Iſti homines ſervi Dei illius altiſſimi ſunt, qui annunciant vobis viam ſalutis*, Act. 16: 17. Sic Suidas in Auguſto & Cedrenus teſtantur huic imperatori Oraculum conſulenti de illo qui poſt ipſum regnaturus eſſet Pythiam his verbis reſpondiſſe.

παῖς Ἑβραῖος κέλεταί με θεοῖς μακάρεσσι ἀνάσσων
τὸνδε δόμον προλιπεῖν καὶ ἅδην αὖθις ἱκέσθαι
λοιπὸν ἄπιθι σιγῶν ἐκ βωμῶν ἡμετέρων.

Puer Ebræus Diis beatis imperans jubet me hanc ædem relinquere, & ad orcum rurſus ire, abi igitur tacens

cens ab aris noſtris. Similia multa poſ ſunt legi aput Euſebium de pręp evang. & unicum in hanc rem addam ibidem redditum legatis Juliani, ſicut à Cedreno refertur, ut fides penes ipſum ſit, nam metuo ne nimis creduli fuerint auctores:

εἴπατε τῷ βασιλεῖ, χαμαὶ πέσε δαίδαλος αὐλα
οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλίβαν, οὐ μάντιδα δάφνην
οὐ παγὰν λαλέουσαν, ἀπέσβετο καὶ λαλον ὕδωρ:

Sic ab ejus interprete redditum

Corruit artifici vario cortina labore
Conſtructa, hoc Regi redeuntes dicite veſtro,
Nec caſa, nec Phæbi reddens Oracula laurus
Ulla ſuper, nullæ veniunt à fonte loquelæ,
Extincti laticeſque profunda ſilentia ſervant.

Nulla ſupereſſe nunc videtur ratio dubitandi adventum ſalutarem Domini I. C. dejeciſſe dęmones ab imperio per totum terrarum orbem uſru-

uſurpato, cujus ratione *Principes mundi* dicuntur Joan. 12. & paſſim, verbumque Euangelicum ſilentium Oraculis impoſuiſſe; Euangelium id teſtatur, experientia probat, & ipſi Dæmones confeſſi dicuntur, innumerique auctores id contigiſſe regnantibus Auguſto & Tiberio, ſub quibus natus eſt Chriſtus, & Euangelium cœpit predicari referunt: quin neque Celſus, neque Porphyrius, neque Julianus Apoſtata, hoſtes gloriæ Chriſti infenſiſſimi diffitentur, immo id Chriſtianis exprobratum, & in crimen verſum, quod Deorum abſentiam efficerent, quia ipſis intolerabiles erant, & Apollo ipſe id Oraculo declaraſſe fertur; indeque graviſſimam in juſtos ſeu Chriſtianos exortam perſequutionem, ut videre eſt apud Euſebium in vita Conſtantini Magni l. 2. c. 50. Miſeri illi Dii qui inimicis ſuis cedere coguntur, & benevolos cultores ſic inviti deſerunt! imperiumque per tria annorum millia ſtabilitum ſic corruere patiuntur!

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

miſeri, inquam, ſed æque impoten
tes coram Omnipotente Deo qui eo
rum rabiem inſuperabilibus cateni
aſtrictam tenet, ad obſequium cogit
& propriam vanitatem fateri adigit
quam certa & conſtans eſſe debet ill
veritas cui ipſum mendacium no
poteſt non ſuffragari!

Certo ſcio ſolum rerum omniun
Dominum contumaces & refractario
Dœmones domare potuiſſe, domiti
que ſilentium imperaſſe, & quo
majus adhuc fuit in veritatis favorem
non nunquam loqui coegiſſe: atta
men humanum ingenium mira pol
lens ſolertia ad prætexendas ratione
revocandi in dubium veritatem evi
dentiorem videtur requirere ut oc
curram duabus objectionibus, qua
rum ſolutiones omnibus dubiis ad
tum poterunt præcludere.

Prima eſt, mendacia fuiſſe Oracula
& mendaces dæmones illorum aucto
res. quare non carere ſuſpicione te
ſtimonium, quod perhibuerunt Chri
ſto, & veritati ab eo annunciatae; imo

e

eo ipſo quod dixerunt ſe à Chriſto fugari, & in abyſſum detrudi, fidem cohibendam, quia ſemper mentiuntur, & metuendum ne decipiant; non abhorret hæc objectio ab impietate Phariſæorum dicentium Filium Dei dæmones abegiſſe per Beelzebul eorum Principem Mat. 12: 24. etſi enim cautius contexatur, inſinuat tamen inter Chriſtum, id eſt, ipſam veritatem, & mendaces illos ſpiritus nonnullam conſpirationem poſſe fingi, quod impium, & refutatur etiam ipſo Chriſti argumento: *Si ejiciat Satan Satanam diviſum eſt ejus imperium, & conſequenter diſſipabitur*, cum jam pars ſuccumbat alteri, quæ iterum diviſa partim ſuccumbet, & tandem totum corruat neceſſe eſt: ad id autem quod affirmatur dæmones eſſe mendaces, diſtinguendo reſpondeo, mendaces ſunt cum genio ſuo indulgent, & libere loquuntur, quia fallere ſemper amant; at cum Dei ſumma auctoritate aguntur, & ad vera teſtimonia contra ſeipſos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

danda proferuntur, inviti licet obſequ untur; & vim naturę ſuæ faciunt, u veritas in eorum ore mendaci trium phet, impioſque mendaciis eorui fidem adhibentes, & denegantes v ris illis teſtimoniis inexcuſabilis pe verſitatis convincat: ſane licet totu ſit falſitati deditus, & quaſdam ver tates novit, & Dei auctoritate adactu poteſt verum dicere, dixiſſeque co ſtat, cum affirmavit ſe inducturu ad bellum Achabum, & futuru mendacem in ore Prophetarum eju 2 Chron. 18. 20. & cum hoc edid Oraculum ab ipſis gentibus acceptu teſte Juſtino Martyr. 1. Cohor. a Græs.

μοῦνοι χαλδαῖοι σοφίην λάχον, ἠδ᾽ ἄρ᾽ Ἑβραῖο
αὐτογέννητον ἄνακτα σεβαζόμενοι θεὸν ἁγνῶ

Solus Chaldeus ſapit, & Judæ
apella
Per ſeipſum genitum Regemqu
Deumque colentes.

Altera objectio fortior eſt, & majo
re

rem præ ſe fert difficultatis ſpeciem; nempe manifeſtę falſitatis arguit Oracula teſtantia finem Oraculis impoſitum, cum oporteat duraſſe adhuc, quoniam conſulentibus revera reſpondebant, & demonſtrant Chriſtum per Euangelii manifeſtationem iis non potuiſſe ſilentium imponere, quandoquidem conſtat etiam ex Cicerone quadraginta annis ante natum Chriſtum occiſo jam cœpiſſe deſinere, & multis etiam ſœculis poſt ejus aſcenſionem quędam edita fuiſſe, quod omnibus hiſtorię monumentis poteſt probari; ſane Cedrenus teſtatur hoc Oraculum de Nerone redditum:

ἔσχατος Αἰνειάδων μητροκτόνος ἡγεμονεύσει,

ultimus Æneadum matricida imperitabit.

Joſephus antiq. l. 18. c. 7. teſtatur Arabum Regem Aretam οἰωνοσκοπησάμενον, *ex auguriis accepiſſe*, impoſſibile fuiſſe Vitellii exercitum ad Petram pervenire, & unum è ducibus potius moriturum, vel eum cujus juſſu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

bellum pararetur; & dum in itinere proximo eſſet exercitus revera nuntio de Tiberii obitu revocatus eſt. Suetonius etiam in Veſpaſiano c. 5. refert quod hunc Imperatorem; *apud Judæam Carmeli Dei* [Carmelus mons; cuivis autem notum, gentes montibus, ſylvis, fluviis, & fontibus tribuiſſe numina] *Oraculum conſulentem, ita confirmavere ſortes, ut quidquid cogitaret, volueretque animo quantumlibet magnum, id eſſe proventurum pollicerentur &c.* Unde mox ad imperium evectus eſt, favente veteri conſtantique opinione *quæ percrebuerat Oriente toto, eſſe in fatis ut eo tempore Judæa profecti rerum potirentur*, ut cap. preced. loquitur, & in eundem ſenſum Tacitus hiſt. l. 5. c. 13. Sed Joſephus ex ſacris litteris eam petens, facit, ut convenientius ad Chriſtum totius orbis Dominum referamus. Euſebius ipſe aut potius ejus interpres Rufinus l. 7 c. 25. refert Apollinem in Templo ad Alpes ſito Oracula fundentem à

Sancto Gregorio Thaumaturgo abactum, & mutum redditum, ſaltem vocis tantum conſervaſſe, quantum ſufficiebat ut æditu̇o ſignificaret ſe à Gregorio in fugam actum; unde querenti de ſorte Dei ſui, ſuaque ędituo, ſcripto imperavit Dęmon, ut ſuum repeteret templum, quod fecit; ſed fruſtra, quia tanta virtute ſancti motus ęditu̇us fidem Chriſtianam amplexus eſt: quod paucis mutatis etiam refert S. Gregorius Nyſſenus in Thaumaturgi vita. Euſebii etiam lib 9. c. 2. refertur Theotecnum civitatis Antiochenae curatorem habuiſſe Idolum Jovis φιλίȣ, ſeu amicitiis contrahendis praeſidis, quo uſus magica praeſtigia edebat, & Oracula obtinebat, quorum unum Chriſtianorum exilium imperabat. Sabellicus ennead. 7. l. 6. teſtatur Maximinum Imperatorem in obſidione Aquileiae, & cives ad propugnationem fuiſſe animatos Beleni Oraculo Maximini exitium pollicente. Licinio contra augures & Oracula uno ore polliceban-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

tur victoriam quam Conſtantinus obtinuit proſtrato cum ſuis Licinio teſte Euſebio l. 2. de vita Conſtant. c 3 & ſeq. Reddita poſtea etiam Juliano Apoſtatae Oracula quae eum ad bellum Perſicum victoriam promittendo inſtigabant, quorum hoc refert Theodoretus l. 3. hiſt. c. 16. *Parati nunc Dii omnes ſumus, ut feramus trophaea juxta Feram fluvium, quorum ego ductor ero ferus Mars belli potens.* Fera fluvius eſt Tigris à fera dictus, pro victoria autem mortem cruentam habuit, unde rabie exęſtuans manu ſanguinem projecit in cœlum cum his verbis; *viciſti Galilæe*, ſic Chriſtum vocando, ut cum vita ejus impietas dumtaxat finiret, idem cap. 20. Silentio præteriri non debet fere pręteritum Oraculum Apollinis Daphnæi paulo ante expeditionem Perſicam impii hujus Imperatoris poſtulationibus reſpondens: *Obſtare vaticiniis vicinos mortuos, quos aliò prius transferri oporteat, tum Oracula fundere*; ſcilicet

erant

erant in illo Templo S. Babylæ Martyris & ſociorum reliquiæ & coram illis loqui non poterat Daemon, quare eas exportare juſſi ſunt Chriſtiani Id. c. 6. & Sozom. l. 5. c. 18. qui cap. 19. addit igne caelitus delapſo poſtea conflagraſſe cum Idolo delubrum. Sub Valente atroci orthodoxorum perſecutore Libanius Sophiſta, & Iamblichus malis artibus dediti Oracula per ἀλεκτρυομαντείαν obtinere ſategerunt, ut congnoſcerent cui deſtinaretur imperium; ſcribentes enim in pulvere 24. elementa, ac cuivis granum frumenti imponentes Gallum immiſerunt, qui granum abſtulit de littera *Th*, poſtea de *E*, de *O*, & de *D*, abſtulit, ſed deſinens ambiguam deſignationem reliquit; Valens tamen multos Theodotos, Theodoros, & Theodoſios, alioſque, quorum nomina ab illis litteris incipiebant, inſontes ſuppliciis affecit, ut refert Cedrenus, quod longe probabilius eſt, quam quod de νεκρομαντεία, ſive divinatione per mortuorum umbras

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

habet Socrates hiſt. l. 4. c. 15. quidquid ſit ſub umbra divinae potectionis deliteſcentem Theodoſium prodere caecum Oraculum non potuit, & in mentem Valentis non venit, ut imperio ejus revera paulo poſt potiretur ad ſolatium fidelium, & aeternam idololatriae, quam funditus delevit. ignominiam: Valens enim Oraculis nimium fidens exitium noctu ipſi Oraculo prædictum evitare non valuit; à ſpectro enim hæc verba ibidem Cedrenus refert eum excepiſſe:

τάχος βάδιζε πρὸς Μίμαντα τὸν μέγαν,
εἶθα μόρος σε δεινὸς ἁρπάσει παλαὶν:

Celeriter ad magnam Mimantem
miſer abi
Te mortis atrox ibi corripiet exitus.

Edoctus autem Mimantem eſſe maximum Aſiæ montem, qui non procul inſula Chio in mare procurrit, ſecurus illum à tergo relinquens in occurſum Gotthorum Imperii limites invadentium properabat, & confiden-

ter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

ter etiam pugnavit, ſed victus in miſerum pagum aufugit ubi inter paleas cum paucis ſociis deliteſcens igne injecto in cineres redactus eſt; quodque mirum eſt, poſt hoſtium receſſum, qui imperatoris cadaver quęſiverunt, invenerunt, juxta illud, ſepulchrum his verbis inſcriptum: HEIC SITUS EST MIMAS MACEDO DUCTOR EXERCITUS, ſeu ut propria verba referam: ἐνταυθα κεῖται μίμας μακεδὼν στρατηγέτης: Sic ſub Valente habemus duo Oracula ipſo eventu comprobata. S. Auguſtinus etiam Oraculi hæc proxime ſequentis meminit *de Divinatione Dæmonum*, quod prędixit everſionem Templi Alexandrini Serapis, & argumentum prębuit huic tractatui. Gentes ipſę poſtea etiam Oracula prędicarunt & inter alia unum quo Religionis Chriſtianæ finis ſtatuebatur in anno à nato Chriſto 398. quod prębuit occaſionem Patribus Concilii V. Carthaginenſis petendi ab Imperatoribus, ut reliquiæ idololatriæ abolerentur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

can. 15. & conceſſum eſt ab Arcadio & Honorio promulgatis edictis per Orientem & Occidentem, Manlio Theodoro Conſule an. 399. vide Can. & not. tom. 1. Conc gen. Nihilominus Ducas hiſtoriȩ ſuæ Conſtantinopolitanæ cap. 41. longo poſt tempore adhuc magni momenti Oraculum refert redditum Michaëli Palæologo 1. ſuis ſucceſſoribus anxio; his 7. litteris nihil ſignificantibus conſtabat *MAMAIMI.* Sed vates exponens docuit ſingula elementa unum deſignare imperatorem, quod eventu patuit; Michaëli primo enim ſucceſſit Andronicus, ei vero Michaëli 2. poſt quem alter Andronicus, Joannes 1. Manuel, & Joannes 2. quem Conſtantinopoli, Imperio & vita ſpoliavit Mahomet 2. Turcarum Imperator. Quin funeſta illa die Conſtantinopolitanis plurimis exitium falſum Oraculum, quod promittebat *fore, ut cum hoſtes veniſſent uſque ad civitatis locum tauri dictum & oppidanos perſequerentur, oppidanos*

tum

tum converſos neceſſitate ſic urgente hoſtem expulſuros, urbemque retenturos; hac ſpe enim moti janitores portarum claves de muro extra urbem jecerunt, & ſic ad fugam nullis patuit aditus. Mitto Oracula quae Sylveſter 2. & Celebris Rogerius Bacco à capitibus artificialibus excepiſſe dicuntur, quia non convenit inter omnes quid de illis ſentiendum ſit: Sunt enim qui damnant eorum artes, ſunt etiam qui excuſant voluntque in ſuſpicionem malam veniſſe ob exquiſitum, & extra communem captum Mathematicarum uſum; videantur igitur G. Malmesburienſis de geſtis Reg. Angl. l. 2. c. 10. I. Stella Venetus in vita ejus ſeu Pontif. 49. Baronius ad An. 999. I. Balæus in ſuis cent. & Seldenus de Diis Syr. Synt. 1. c. 2. Denique ut his exemplis finem imponam Gonſalus de Illeſcas in hiſtoria ſua Pontificali & Catholica lib. 6. c. 24. §. 8. teſtatur his ultimis ſœculis Montexumam ultimum Mexicanorum Regem Oraculum habuiſſe, & in adventu

Hiſpa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Hiſpanorum conſuluiſſe, quod victoriam certam pollicebatur modo numeroſiorum, quam ſolebat, hominum multitudinem mactaret. Et Franciſc. Lopes de Gomara in ſua hiſtoria generali Indiarum refert Diabolos familiariter egiſſe cum Indis in inſula Hiſpaniola antequam Hiſpani illam occupaſſent, & reſpondiſſe conſultationibus eorum; quare conſtare debet ante natum Chriſtum Oracula jam cæpiſſe obmuteſcere; & poſt ejus reſurrectionem plurima remanſiſſe, neque improbabile ad hoc uſque tempus quædam perſeverare.

Veritas ſemper fortior facile harum objectionum impetum ſuſtinebit & retundet, ita ut victrix illuſtrior apparebit: abſurdum videtur quod Oracula ipſa dicant ſe defeciſſe, cum loqui non potuiſſent ſi revera defeciſſent; Cavillatoribus ſolis id videri poteſt, & qui ſerio agunt, non ignorant ſolitos morientes dicere, quod mortui ſunt, quia nulla vitę ſpes remanet, & concipitur quoddam mortis,

tis, & vitæ confinium, in quo mors vitaque inter ſe de ægris certant, ita ut ad utramque ſimul pertineant, quod vita nondum de jure ſuo cedat: mors autem jam prædę ſuæ injiciat manus: *in ſingulos dies morior*, inquit Apoſtolus 1. Cor. 15:31. quia innumeris calamitatibus obrutus & continuis periculis undique ſeptus præſentem ſemper ſpectabat mortem; 2. Tim 4:7. dicit: *Certamem illud præclarum decertavi, curſum conſummavi, &c.* Cum curſus difficilior pars, & certaminis atrocitas reſtabat, quia finem illius mente capiebat: imo Chriſtus ipſamet veritas dicebat: *relinquo mundum, & proficiſcor ad Patrem*, Joan. 16:28. & 17:11. *Non ſum amplius in mundo*: quamvis in mundo adhuc eſſet, quia properabat ad peragenda quæ ſuper erant; ſic moriens dixt Patri: *In manus tuas depono ſpiritum meum*, Luc. 23:46. & *conſummatum eſt*, Joan. 19:30. Certum tamen redemtionis noſtræ opus morte completa conſummatum

fu-

fuiſſe, & depoſitâ ſua anima non potuiſſe loqui; ſic tamen loqui debuit, quia inſtabat conſummatio; & depoſitio illa adeo certa, ut præſentes haberi poſſent; ſic ſilentium Dæmonum, & eorum fuga à Deo decreta coegerunt Dæmones dicere jam in prę-ſenti ſe mutos eſſe, & fugari, cum jam fugandi eſſent, & æterno ſilentio damnandi.

Non inficior duci aliqua ratione eos qui Oracula ante Chriſtum abolita in medium afferunt, quia effectus ſuam præcedere cauſam non debet; verum nihil impedit quo minus effectus aliquis ante cauſæ manifeſtationem appareat, ſic quotidie ſol antecedentem lucem præmittit, & ſimul efficit; ſic adventanti Regi tribuuntur præparationes, quę ante fiunt ut convenienter excipiatur; arcus triumphales nempe, Palatia magnifice inſtructa, & varii apparatus ad pompam compoſiti, quamvis ante parentur, attamen ad ingreſſum ejus ſolemnem dumtaxat ſpectant; eodem

pror-

prorſus modo ſe habent ad Chriſti adventum Oracula, damnata ſunt ſilentio ut audiretur, & quo ſilentium illud eſſet altius & magis taciturnum pauliſper præceſſit, atque ſequutum eſt ingentem illam cœlorum, & terrae commotionem, quae antecedere debuit *deſiderium gentium*, Agg. 2. 7. & Regum omnium Regem: cum Sole etiam comparatur convenienter; *Sol* enim *Juſtitiæ*, dicitur Malac. 4: 2. & conſequenter ſuum diluculum habere debuit, & auroram quę tenebris errorum indiceret fugam; non mirum itaque ſi Lucifugae daemones non expectarunt illuſtrem ejus exortum, ſed maturarunt fugam, ii quibus conceſſum, ne lumine ejus gloriae percellerentur, ut ſuperſtites, quos ejus ortus oppreſſit. Sic impletum à vero Joſua, quod in typo ſuo (nam Jeſus & Joſua iidem nomine, & quem Ebraei Joſuam dicunt, Graece & Latine dicimus Jeſum) deſignatum; ſiquidem refertur Exod. 23: 27. praemiſiſſe Deum ante eum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

terrores, quibus perculſi Chananaei, & ſocii deſponderent animos, & plurimi fugae praecipiti ſe darent, ut Chananaei illi qui Africam petierunt, & tabulis publice appenſis declararunt ſe fugere à conſpectu Joſuæ, ut Procopius, & Suidas teſtantur: ſic Daemones, terrore Chriſtum antecedente, perculſi, cœperunt meditari fugam, & latebras, eorumque promptiſſimi ejus adventum anteverterunt; ſic eorum fugae cauſa fuit, ut Chananaeorum Joſua. Eadem fere ratio eorum, qui remanſerunt in mundo poſt Chriſti nativitatem, & triumphos; impotenti metu alligati expectarunt ejus adventum, ut illorum deſtructione illuſtraretur; varie quippe agit metus, & modo alas dat pedibus ad fugiendum, modo torpore quodam impedit omnem motum; hi igitur daemones in ſuis ſedibus oppreſſi, & vi Euangelica perculſi in triumphum ſolemnem acti ſunt magnifice: verum enimvero nonnulli tantae ſtragi videntur ſe ſubtraxiſſe,

& nonnullam priſtinae tyrannidis partem retinentes jugum Chriſti effugiſſe; quaſi vero, ut in ſuperioribus comparationibus perſtemus, Joſua non fuerit totius Chananitidis victor, & Chananæorum domitor, quamvis nonnulli eorum ſuperſtites remanſerint, ut ſervirent ſuis Iſraelitis; quin videmus conſulto Joſuam cap. 10: 24. in medio pugnę æſtu reſervaſſe in ſpelunca quinque Reges, ut copiis eorum cæſis tranquillè unuſquiſque ſuorum ducum cervicibus eorum pedes imponeret, quo omnes in glorię partem venirent; jure ac merito itaque Chriſtus virtute ſua, & Euangelii vi domitis dæmonibus, quoſdam in latebris reſervavit, ut deinceps continuam fidelibus ſequuturis victoriarum materiam praeberent. Nonne ſimiliter regum adventus poſt ſe habent effectus qui ipſis tribuuntur, nempe privilegia, & immunitates quae civibus bene meritis in ſolemnibus illis diebus concedi ſolent? nonne Sol poſt Occaſum conſervat quam-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

dam lucem tenebris dominantem? immo ſplendet in vicariis ſideribus, & abſens in ipſa nocte triumphat: ita Chriſtus adventu ſuo vere & proprie ſubegit daemones, & luce ſu Euangelii diſſipavit eorum tenebri coſas pręſtigias; ſed quemadmodum i media die in antris, & denſiſſimi ſylvis tenebrae tunc confugiunt, & quędam etiam pone craſſiora corpor deliteſcunt, ſucceſſiveque dumtaxa cum circuit Sol, diſſipantur; ſic tenebriones inferorum à Chriſto & Euangelii luce abacti latibula quæſive runt, inveneruntque in ſolitudinibus, & locis à Chriſtianis non frequentatis; quo ſenſim procedent Euangelio fugarentur, & divinun ejus decus Chriſtianis cedendo teſta rentur: hinc obſervandum rever poſt Chriſtum ita ſubactos, ut in or be quem ſua præſentia illuſtravit no amplius floruerint, ſed timide & fur tim pauca Oracula muſſitaverint; ea que in perniciem conſultantium, u ex allatis exemplis patuit; atque u

pa

pateret id Chriſto tribuendum, obmutuiſſe illico ac nomen ejus audirent, aut ſentirent aliquem adeſſe Chriſtianorum, teſte confidentiſſima illa Tertulliani provocatione Apolog. c. 23. *Edatur hic aliquis ſub tribunalibus veſtris, quem dæmone agi conſtet; juſſus à quolibet Chriſtiano loqui ſpiritus ille, tam ſe dæmonem confitebitur de vero, quam alibi Deum de falſo: æque producatur aliquis ex iis, qui de Deo pati exiſtimantur, qui aris inhalantes numen de nidore concipiunt, qui ructando curantur, qui anhelando præfantur: iſta ipſa virgo cœleſtis pluviarum pollicitatrix, iſte ipſe Æſculapius medicinarum demonſtrator, alias demorituris ſcordii, & denatii, & Aſclepiadoti ſumminiſtrator; niſi dæmones ſe confeſſi fuerint Chriſtiano mentiri non audentes, ibidem illius Chriſtiani procaciſſimi ſanguinem fundite &c.* Sic S. Athanaſius de Incarn. Verb. Dei: *In ipſis præſtigiis dæmonum, & impoſturis vaticiniorum, & in miraculis magiæ*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

utatur ſigno crucis ab ipſis deriſo, nomenque Chriſti invocet, & videbit quomodo ejus rei metu dæmones fugiant, vaticinia conquieſcant, magiæ & veneficia irrita jaceant; quis igitur & quantus eſt hic Chriſtus, qui ſolo ſui nominis vocabulo ac præſentia omnia obruit &c. Scilicet aſſiduis experimentis Chriſtiani inter idololatras degentes diſcebant Chriſti nomini cedere ſemper dæmones; quamobrem in iis vere triumphare pergebat, & fructum percipiebat victoriæ quam reportaverat de inferno in cruce, Col. 2: 5. quamque ante Oraculis quę prima obmutuere pręmonſtraverat, ut omnium œconomiarum fideles decoris ejus eſſent participes, & Satan ſub pedibus eorum à primis ſœculis ad ultima contereretur, Rom. 16: 20.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

INDEX.

PRÆCIPUARUM RERUM quæ hîc occurrunt.

A.

ABASSENI *ab eadem urbe dicti ac Sabai.* Pag. 12

Abrahamus qua Ægygtiorum Dynaſtia natus. p.77

Adulteri capite Damnantur Legibus Divinis & Humanis. p.279

Ægyptii quo tempore Circumciſionem admiſerint, p.79. *Eorum regnum antiquius fuit Aſſyriorum Imperio.* p.77

Alliorum appetentiſſima Judæa, aliæque regiones Judææ adjacentes. p.30

An ἄλιμος *planta ſit malva.* p.124

Vocis ἀλίσπαρτων *varia ſignificatio.* p.139

De Amaritudine quæ Jerichuntinam regionem inſiciebat. p.126, 127

Animarum immortalitatem propugnarunt quamplurimi Philoſophorum. p.197. *Mortales eſſe crediderunt Epicurei ibid. Mediam tenuerunt ſententiam Stoici ibid. Diſcrimen ſtatuerunt inter animas ſapientum & vulgarium.* p.201 *Genus lethi animarum æternitatem contrahere aut producere autumabant. ibid. Igneas eſſe credebant.* p.204. *Hinc aquis immergi funeſtiſſimum ducebant. ibid.*

Arcades à quo originem duxerint. p.16

Unde potuit venire in mentem Gentium caput aſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

aſininum eſſe Chriſtianorum Deum. p.293. & *ſeq. Ouzeli ſententia.* p.295. *Refellitur.* p.296 & *ſeq. Conjecturæ Eraſmi.* p.299. *Tanaquilli Fabri.* p.302. *Gaſarelli. ibid. Fulleri.* p.303 *Bocharti.* p.304. *Examinantur & refelluntur,* p.306. & *ſeq. Quid anſam præbuerit huic calumniæ diſquiritur.* p.312. & *ſeq. Id reperiri in Urna evincitur.* p.324. *Hæc conjectura probatur.* p.328. *Quomodo inter Græcos naſci potuerit hæc calumnia, oſtenditur. ibidem. Cur aſinus ab Ægyptiis in hac fabula præ aliis animalibus ſit electus.* p.330. & *ſeq.*
Cur aſinos odio proſequerentur Ægyptii. p.331
Unde natum ſit proverbium, Aſinus Ægyptius. ibidem.

Aſini figuram Gnoſtici tribuebant Sabaoth. p.295
Aſina quid deſignet Matth.21. p.303
Quinam αὐτόχθονες dicti. p. 19

B.

B*Acchus unde ſic dictus* p.62. *Varia ejus nomina. ibid. A Judæis coli credebatur.* p.306
In Bacchi Templis caput erat aſininum. ibid.
בת קול *quid.* p.357
Unde nata ſit vox Gallica Baudet. p.311
Beneficiorum autores in Deorum numerum referebant Ethnici. p.304
Biſaltarum Regio quæ. p.55
Bœotia & Bœotii unde ſic dicti. p.56. & 392
Bulcolaccæ vel Buthrolaccæ quid. p.211

C.

Cadavera cur comburerent Romani. p. 208
Quomodo opiniones de celerrima eorum conſumptionis utilitate in Synagogam & Eccleſiam irrepſerunt. p. 209. & ſeq. Facinoroſorum in ſepulchris non conſumi exiſtimant hodierni Græci. p. 211
Cadmus non tam fuit nomen viri quàm populi. p. 50
Cadmonæi quinam fuerint. p. 50, 51
Unde orta ſit fabula de Cadmo & Harmonia conjuge. ibid
Cadmus fratrem habuit Phænicem. p. 52. Eorum hiſtoria. p. 53. Quid adumbrarit. p. 54. & ſeq.
Cæpæ pauperum victus. p. 31. Earum appetentiſſimi Judæi. p. 30.
Calvitium radere, & exercere quid. p. 148. & 150.
Celach regio quæ. p. 81. & ſeq.
Comam tondere in Cenchris quomodo potuerit Paulus. p. 187
Cananæi & Phœnices iidem ſunt. p. 53
Cherubim forma p. 321
Cilix frater Cadmi Ciliciam occupavit. p. 54
Herba Cohoba dicta eam comedentes facit furere. p. 395
An Colchis idem ſit ac Colchos. p. 71
Colchi non fuerunt Judæi. p. 74. & ſeq.
Originem non debent nec Circumciſionem Ægyptiis. p. 76. Antiquiores fuere Seſoſtri. p. 80. Eorum nomen unde. ibid.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

In Colchidem quomodo ducti Iſraëlitæ. p. 85
Aſſyriorum coloniæ originis nomen conſervabant p. 83, 84.
Sacerdotum conjugia apud Ægyptios & Abyſſinos erant indiſſolubilia. p. 271
Corpus jure dicitur δέμας & σῶμα. p. 207

D.

Deorum filii quinam dicebantur. p. 20
Delphi in medio orbe ſiti creduntur. p. 364
Diris devoti ſacri dicebantur. p. 118
Formula in devotionibus uſurpari ſolita. p. 119
De divortiis & eorum uſu. p. 221. & ſeq.
Divortia legis tolerantia non tam legitimata ſunt quàm excuſata. p. 225. *Ad illa leviſſimæ ſufficerunt cauſæ.* p. 226. *Unica tamen eſt, adulterium nempe. ibid.* & p. 232. *Cur* p. 229. *Duplicis fuerunt generis.* p. 230 *Quid* ἀποπομπή. *ibid. Quid libellus* ἀποστασίου. *ibid. continere debuerit. ibid. Quid* ἀπόλειψις. *ibid. In illis jure divino mulieres ſe habebant verè paſſivè. ibid. Quomodo repudiarunt maritos.* p. 231. *Non dabantur divortia in adulterio manifeſto, ſed in occulto.* p. 233. *An adulteram dimittere fuerit de neceſſitate.* p. 235. *An poſt divortia legitima vinculum aliquod maneat.* p. 145. *Diverſæ veterum ſententiæ ibid. &c.* p. 273
Divortia & repudia diſtinguebant Romani. p. 277
Jus uxorum circa divortia. p. 274. & ſeq.
Varia divortiorum exempla. p. 278, 280

E.

E.

E Schalottes, vox Gallica; unde? p. 31

Quinam ſuerint Ἠδωνοὶ, Ἠδῶνες *&* Ἠδῶναι. p. 27

Edom & Phœnix rubrum ſimiliter ſignificant. p. 90

Ἕλλας *cur Peloponneſus, vicinæque regiones dictæ ſint.* p. 18

F.

Fatidicas exhalationes in terrà eſſe crediderunt quidam veteres. p. 387

Fera fluvius quis. p. 424

Vocis fratrum varia ſignificatio. p. 9, 10

Furor arte poteſt comparari. p. 395

G.

Genii quid fuerint. p. 383

Græcia olim dicta Pelaſgia. p. 17

Cur Græci Jones dicti. p. 18

H.

Hercæus Jupiter; quis? p. 195

Stoici cur herciſcundi dicantur à Servio. p. 194. *& ſeq.*

Hercium quid ſit. p. 194

Herodias dupliciter adultera. p. 231

De S. Hieronymi verbis l. 1. adverſus Jovin. c. 8. p. 147. *& ſeq.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

I.

JAnnis & Jambris dicterium de Moſis miraculis. p. 7
Japhetus idem ac Japetus. p. 23
Idumæi fratres Judæorum. p. 26. An jure nomen Judæorum ſibi vendicabant. p. 33. & ſeq.
Nomen יהוה non pronuntiabatur niſi in Sanctuario. p. 318. Quod etiam non licere tandem exiſtimarunt Judæi. & deſiiſſe ejus pronunciationem penitus volunt. ibid.
ידוע animal. p. 372
Ignis è cœlo demiſſus. p. 351
In pro juxta. p. 323
Inſepultorum animas vagas eſſe crediderunt Ethnici. p. 197
Iones unde ita dicti. p. 15
Iudæi non militarunt ſub Regibus Ægyptiis. p. 75, 76. Cur, ibid. Averſabantur alienigenas. ibid.
Extra Judæam reſurgendi facultatem exulibus vix concedunt Rabbini. p. 34
Judicia capitalia Iudææ affixa voluerunt Heb. Doct. ibid.

L.

LAcedæmonum & Hebræorum cognatio à p. 8 ad p. 96. Sententia Grotii. p. 13
Lacedæmones cur dicti Spartani. p. 63
Lacedæmon unde ſic dicta. ibid.
לען quid. p. 86

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

M.

MActo quid valeat. p. 116
Matrimonium cum incircumciſis non contrahebant Iudæi. p. 79. Iure & ex natura ſua eſt indiſſolubile. p. 223. Fit de facto diſſolubile hominum ſcelere & eff:anata libidine. p. 224. Duplex ejus diſſolutio ſecundum Pontificios. p. 272. Quæ diſtinctio contra ipſos facit. ibid.
De gradibus in matrimoniis Lege Divina permiſſis & ſanctionibus humanis prohibitis. p. 274, 275
Mori in aquis cur funeſtiſſimum apud Stoïcos. p. 204
Fabulâ de Moſe ſiti laborante & aſinorum opera fontes inveniente. p. 309
Mortuorum beatitudinis vel exitii cognoſcendi ratio apud Perſas. p. 210
Cur impiæ mulieres ſerpentem habere dicantur. p. 371

N.

NEptunus ab Ægyptiis quomodo vocatus. p. 355
Avorum nomina referre ſolebant nepotes. p. 20, 22
Nudipedalia an exercuerit Paulus. p. 150. Quid ſint Hieronymo. p. 152. Cur ita dicta. p. 153 Ad intimam ſacrorum Iudaïcorum rationem pertinebant, p. 158. Feſtum particulare apud Iudæos ſignificant. p. 173. Chriſtianis arri-

ſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

ſerunt. p. 183

A pedum nuditate abhorruerunt Iudæi. p. 151

Non item Lacedæmones. ibid. p. 152

Nudis pedibus Eccleſias ſuas ingrediuntur Æthiopes. Moſquitæ & Mahumetani. Sanctorum ſepulchra Perſæ, Tartari, Regia Palatia Indi. p. 164, 165

An Chriſtus & Apoſtoli nudis pedibus inceſſerint. p. 155

Sub Lege pedum nuditatem à luctu & jejuniis, & humiliationibus raro abſuiſſe probatur. p. 172. & ſeq.

Gentes nudis pedibus ſacra ſua peragere ſolebant. p. 165. & ſeq.

O.

O'δόμαντοι *quinam fuerint.* p. 27, 28

Circumciſione obſignabantur p. 29. *An fuerint Lacedæmonum fratres.* p. 42

Ononychites vel Onochorſites quis. p. 294

De Oraculis & cur deſierunt. p. 347

Oraculum unde. ibid. *Cur mandata divina ita dicta.* ibid.

Dæmones in Oraculis verum Deum ſunt imitati. p. 348

Oracula divina à Dæmoniacis ſecernuntur. ibid.

Ebræis ſeptem diverſis modis Oracula Dei tradita ſunt. ibid. *Quæ omnia deſierunt.* p. 360

Cur. p. 361

Falſorum Oraculorum Delphicum antiquiſſimum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

fuit inter Græcos. p. 363, 364. à Paſtore. p. 365. Alterum fuit Dodonæum. p. 366. An quercus an verò columbæ ibi loquutæ ſint. ibid. Iis antiquiores fuere Dii Labanis. p. 368. Pythoniſſa Saulis. p. 370. Antiquius Oraculum ſagittarum p. 373. à Græcis βελομαντία & ῥαβδομαντία dictum. ibid.

Oraculum Mercurii. p. 374. Dauniorum. ibid. Amphiarai. ibid. Fauni. ibid. Iovis. ibid. Æſculapii, Somniantium, Serapidis, Bovis Apis, Iovis Ammonii, Martis, Sortium, p. 375, 376. Deſierunt omnia illa Oracula. p. 377 & ſeq. Tyrannorum juſſis id tribuit Lucanus. p. 378. Sententia Didymi Cynici. p. 381. Ammonii Philoſophi. p. 383. Cleombroti Lacedæmonii. ibid. Lampriæ. p. 387. Iuliani Apoſtatæ. p. 409

Fraudi & ignorantiæ imo Dæmonibus ipſis hæc Oracula originem ſuam debere probatur. p. 391 & 397. Ideò evaneſcente ſimplicitate & ruditate gentium evanuerunt etiam Oracula. p. 392. Maximè verò affulgente Euangelii luce. p. 410. Id Chriſtianis multoties exprobratum & crimini datum. p. 417

Occurritur duabus objectionibus quæ negotium aliquod faceſſere poſſent. p. 418. & ſeq.

P.

Panis magni mors quo modo innotuerit. p. 385

Paulus Apoſtolus calvus fuit. p. 148. Cur dictus

dictus Galilæus. p. 149. *An Pelaſgi dici poſſint ex Abrahamo & Cethura originem duxiſſe.* p. 13, 17. *Non fuiſſe barbaros, ſed* αὐτόχθονας *probatur.* p. 14
Arcades Pelaſgios fuiſſe probatur. p. 16
Primi Pelaſgi antiquitas. p. 17, 26. *& ſeq.*
Pelaſgi Theſſalici magnam Italiæ partem primitus coluerunt, variaſque urbes condiderunt. p. 43
Tota Peloponneſus Pelaſgia olim dicta. p. 16
Pœnæ de ſacinoroſis ſumptæ ſacrificia erant inter gentes. p. 119
Prophetiæ quid. p. 349
De Pythoniſſa Saulis. p. 370. *Cur dicta ventriloqua.* *ibid.*
Pythones cur Euriclees dictæ. p. 372

R.

R*ouach haccadoſch*, רוח הקדוש, *quid?* p. 350

S.

S*Al ſuper urbium dirutarum ruinas aſpergi ſolitum.* p. 101. *& ſeq.*
Salis præſtantia. ibid. *Cur ab illo abſtinerent Ægyptiorum Sacerdotes.* p. 104. *Ad generationem eſt aptiſſimum ibid. Spiritus Sancti dona denotat.* p. 108. *Catechumenis in ſolatium dabatur.* p. 109. *Gentibus communionis ſacræ fuit ſymbolum ut & amicitiæ.* p. 110 *Vaſtationis.* p. 129. *& æternitatis.* p. 138

A Sa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

A Sale abhorrebant Ægyptii : at non omnes. ibi.
Sal Regibus ſuis offerunt Moſcovitæ. p. 112
Sale fœdus ſancitur. ibid. in ſacrificiis adhibebatur. p. 114. In mercedem dabatur. p. 121
Hinc vox Gallica Salaire. ibid. Per illud Oſſeniorum ſecta jurabat. p. 112
Sal à quibuſdam vile habitum eſt. p. 120
Ex natura ſua ſterile & infœcundum. ibid. Sterilitatem inducit. p. 122. Hinc deducitur ratio cur Sal aſpergebatur ſuper urbium dirutarum ruinas. p. 129
Sali conſecrato virtutes adſcriptæ ab Alexandro I. Pontif. p. 128, 129
Salacitas unde. p. 106
Lex Salica cur ita dicta. p. 138
שכינה quid. p. 350
Σκληροκαρδία de qua Matth. 19. quid. p. 225
Sors quid. p. 353. & ſeq.
Sorte quomodo diviſa fuerit terra Chanaan. ibid.
Sorte eligebatur hircus die expiationis. p. 354
& inter privatos controverſiæ dirimebantur. ibid.
Quomodo utendum ſorte. p. 356
Strabo coætaneus Chriſti. p. 377

T.

Thebas à quo condita. p. 56
Thebæ unde ſic dictæ. p. 57
Theraphim quid. p. 369
E Thracia in Græciam emanarunt religioſi cultus. p. 44

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Quando Idumæi in Thraciam pervenerunt. p. 47
Thraces Pelaſgos fuiſſe probatur. p. 44, 45
Θρησκεία vox unde p. 45
Cur à tubarum uſu abſtinuerint Buſiritæ & Lycopolitæ. p. 330
Typhon quis apud Ægyptios. p. 331

V.

Velleris aurei fabulæ origo. p. 87
An Virga in Arca fuerit incluſa. p. 322
Vota Hieroſolymis perſolvebantur. p. 188
אורים והומים *quid.* p. 350

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

INDEX.

Locorum S. Scripturæ, ſuccinctius, aut prolixius, in hoc opuſculo, illuſtratorum & explicatorum.

GENES.

Cap.	Vers.	Pag.
I	11, 12	57
II	24	223
III	15	57
	15	411
IV	17	52
V	18	52
X	5	18
	17	51
XIV	13	132
XV	3	57
	19	51
	21	ibid.
XVII	8	93
XVIII	7	10
	26	138
XXI	12	25
XXV	1	24
	2-4	25
	13, 16	51
	15	90
	20	24
XXVII	29	34
XXVIII	2	334
XXXI	3	369
	19	ibid.
	20	ibid.
XXXIV	15	79
XXXVI	2	49
	24	303
XXXVIII	28	359

Cap.	Vers.	Pag.
XLI	45	307
XLVI	34	76
XLVIII	29	34
L	25	34
EXOD.		
II	10	332, 333
III	5	158, 162
	15	317
IV	20	331
VI		315
	3	318
VIII	13	326
XII	12	335
XV	15	49
	25	128
XVI	34	323
XXIII	14	153
	27	433
XXVIII	36	316
XXXIX	19	161
LEVIT.		
II	13	116
VIII	23	161
X	2	352
XVI	29	172
XVIII	16	232
XX	10	233, 279
XXIII	27	172
XXIV	16	317
XXVI	33	83

NUMER.

Cap.	Vers.	Pag.
VI	5	187, 274
	9	188
	12	189
	18	188
XI	5	30
	16	333
XII	6	349
XVII	20	354
XVIII	19	138
XX	14	26
	20	50
XXI	6	360
XXIV	18	50
XXVI	55	353
XXIX	7	172, 173

DEUTERO.

Cap.	Vers.	Pag.
II	4	50
VII	2	93
XVII	10	33
XXII	24	234
XXIII	7	26
XXIV	1	225, 233
XXV	9	179
XXIX	23	138
XXXII	12	304

JOSU.

Cap.	Vers.	Pag.
II	3	51
V	15	158
VI	29	119
VII	18	355
X	24	435
XIV	1. 2	354

JUDIC.

Cap.	Vers.	Pag.
III	3	51
IX	45	130
XVIII	12	323

I. SAMUEL.

Cap.	Vers.	Pag.
X	21	354
XII	20	406
XIV	41	355
XVI	20	324
XIX	13	369

II. SAMUEL.

Cap.	Vers.	Pag.
I	27	357
VIII	14	38
XV	30	179

I. REG.

Cap.	Vers.	Pag.
VIII	9	322
XI	16. 17	38
XVI	36	120
XVIII	44	406
XX	32	10
XXI	27	181

II. REG.

Cap.	Vers.	Pag.
II	19	126
III	1	79
VIII	20	42
X	20	42
XVII	6	81. 82

I. CHRON.

Cap.	Vers.	Pag.
XXIV	5	354
XXV	8	ibid.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

INDEX.

II. CHRON.

Cap.	Vers.	Pag.
V	10	322
XVIII	20	420

EZRA.

Cap.	Vers.	Pag.
IV	14	134

NEHEM.

Cap.	Vers.	Pag.
XI	1	354

ESTH.

Cap.	Vers.	Pag.
III	7	355
VIII	17	39

JOB.

Cap.	Vers.	Pag.
XIV	22	213
XXIV	20	211
XXX	4	124
XXXIX	6	131
	28	59

PSALM.

Cap.	Vers.	Pag.
III	7	59
LXV	2	188
LXXIV	9	360
CVII	34	131
CXLVII	20	409

PROVERB.

Cap.	Vers.	Pag.
XVI	33	353
XVIII	18	354
XVIII	22	237

ECCLES.

Cap.	Vers.	Pag.
XII	7	213

ESAIAS.

Cap.	Vers.	Pag.
XIX	3	372
	19	35
XXXIV	6	116
XLI	23	348
XLIX	23	154
LI	6	132
LII	7	154
LXV	4	375
LXVI	24	211

JEREM.

Cap.	Vers.	Pag.
IX	25	40
XVII	6	131
XXXVIII	12	133

EZECH.

Cap.	Vers.	Pag.
VIII	14	63
XXI	21	370, 373
XXIV	17, 23	180
XXXVII	12, 13	34
XLVII	8	142
	10	105
	11	131

DANIEL.

Cap.	Vers.	Pag.
IV	26	300

HOSE.

Cap.	Vers.	Pag.
II	5, 6	75
IV	12	374
VIII	9	305

JONA.

Cap.	Vers.	Pag.
I	7	355

ZEPHA.

Cap.	Vers.	Pag.
I	7	117
II	9	131
	11	411

HAGGA.

Cap.	Vers.	Pag.
I	8	361
II	7	433

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

ZACHAR.

Cap.	Vers.	Pag.
X	2	370

MALA.

Cap.	Vers.	Pag.
IV	2	363, 433

MATTH.

Cap.	Vers.	Pag.
I	19	234, 235
III	11	155
	17	357
V	13	108
	32	233
VIII	29	414
X	10	155
	14	ibid.
XI	11	301
XII	24	419
XIV	8	231
XVII	5	358
XIX	3	226
	5	223
	6	224, 441
	8	224
	9	222, 246
XXI	2	303
	25	300
XXII	30	224
XXVII	35	355

MARC.

Cap.	Vers.	Pag.
VI	9	155
	18	231
IX	49	116
	49	135
	50	108
X	11	224

LUCAS.

Cap.	Vers.	Pag.
I	78	363
IV	41	415
VII	28	300
X	18	411
XV	18	300
XVI	18	224
XXIII	46	431

JOHAN.

Cap.	Vers.	Pag.
XII	28	358
	31	411, 417
XVI	13	363
	28	431
XVII	5	358
	11	431
XIX	30	431

ACTA.

Cap.	Vers.	Pag.
I	7	414
	26	356
II	9	86
VII	21	333
IX	4	358
XVI	17	415
XXI	24	149, 187
	28	187
XXII	3	150, 186
	28	150
XXIII	1	186
XXV	8	ibid.
XXVII	9	172
XXVIII	4	117
	17	186

ROM.

Cap.	Vers.	Pag.
III	2	349, 409

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Cap.	Vers.	Pag.
VII	2	224
	3	261
XVI	20	438
	I. COR.	
I	30	362
VI	15	240
VII	15	228, 275
	15	232
	9	281
	39	261
XV	31	431
	EPHES.	
III	17	362
	COLOSS.	
II	5	438
II	15	414
IV	6	108
	I. TIMO.	
V	14	281
	2 TIMO.	
IV	7	431
	HEBR.	
IX	4	322
	2 PETR.	
II	4	414
	JUDÆ.	
	6	414
	APOC.	
IV	5	358
VI	1	ibid.
	9	214
VIII	5	358
X	3, 4	ibid.
XI	1	323
	19	358
XIV	2	ibid.
XVI	18	ibid
XIX	6	ibid.
	I MACHAB.	
I	51, 63	42
III	18	300
X	29	136
XI	34	ibid.
XII	21	8
	2 MACH.	
I	19	83.

Er-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Errata Typographiea.

Pag.	Lin.
3	Penult: Ἀποθριάξειν pro Ἀποθριάζειν.
5	10 *Heracleatæ* pro *Heracleotæ.*
12	21, 23 *Siniſta* pro *Siniſtra.*
43	2 διάβαιτες pro διαβάντες.
46	ult. *Lacedæmones incoluiſſe* pro *Lacedæmones primos incoluiſſe.*
48	16 *Obliterarum* pro *Obliteratum.*
49	13 *Joſue* pro *Joſua.*
	15 *earum* pro *eorum.*
	17 *duxiſſet* pro *duxiſſent.*
51	2 *ut* pro *inter.*
61	5 ἄμιθμὸν pro ἀριθμὸν.
	13 *ſpartiaſque* pro *ſpartioſque.*
63	2 ארוני pro אדוני.
	23 Σάρτωνιωνος pro Σπάρτωνιωνος.
69	4 *caloris* pro *coloris.*
76	24 *periergetes* pro *periegetes.*
82	18 *Aſſyriæ* pro *Aſſyriæ.*
85	5 *Caucaſuma* pro *Caucaſum.*
87	6 שוד pro שור.
	ult: *Ilordæ* pro *Hordæ.*
98	11 *deo* pro *dea.*
104	13 *ttbi* pro *tibi.*
116	penult: זכח pro זבח.
133	5 *traſibunt* pro *tranſibunt.*
123	17 χυμῦν pro χυμῶν.
124	12 *dicantur* pro *dicatur.*
129	ult: *emerſura* pro *emerſuras.*

Pag. Lin.

142 15 *multæ* pro *multa.*
149 11 ἀναφαδαντίας pro ἀναφαλαντίας.
151 18 γεμὴν pro γενέην.
154 7, 8 ἀνωσποδετεῖν pro ἀνυποδετεῖν.
158 antepen: הכהנים pro הכהנים.
171 22 *expiationis* pro *expiationum.*
173 2 *humilationem* pro *humiliationem.*
15 הסנרל pro הסנדל.
14 הם pro הם.
177 13 *induens* pro *induere.*
23 Ζώμα pro Σώμα.
193 14, 15 *Lixmanni* pro *Lipmanni.*
195 4, 5 ἔιργῶ pro ἔιργω: & ἔιργῶ pro ἔιργω.
204 ult: τόν pro τήν.
231 ult: *ſuppleatur adultera*, ſc: *adultera ea.*
238 18 *uxore* pro *uxorem.*
241 12 *Gravimßi* pro *Graviſsimi.*
242 18 *anſa* pro *auſa.*
243 ult: 200 pro 2°.
257 13 *illius tulit* pro *non tulit.*
257 21 *quidam* pro *quidem.*
260 ult: Ἐκπλησίας pro Ἐκκλησίας.
272 15 *judicium* pro *judicium profert.*
284 3 *neceſſarias* pro *neceſſaria.*
285 10 *ungul* pro *ungue.*
299 antepe: *quod Judæi* pro *Judæos.*
310 7 *Ava* pro *Ana.*
313 21 *vis* pro *vix.*
314 18 *nomini* pro *nominis.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Pag.	Lin.	
319	21	*δικαιωσύνης* pro *δικαιωσύνη*.
332	17	*utramque* pro *utrumque*.
373	penult:	*βελομαντίαν ῥαβδομαντίαν*, pro *βελομαντείαν* & *ῥαβδομαντείαν*.

Cætera errata quæ levioris ſunt momenti, facile corriget B. L.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
371 L 29